

Academia de Științe
a Moldovei

INCE

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE

ECONOMIE și SOCIOLOGIE

revistă teoretico-științifică, fondată în anul 1953
publicație științifică de profil, categoria „B”

Nr. 1 / 2014

ISSN: 1857-4130

Revista este indexată
în bazele de date internaționale:
DOAJ, SOCIONET

Chișinău, 2014

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef:

Gheorghe ILIADI, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Redactor-șef adjunct, compartimentul Economie:

Vadim MACARI, doctor, conferențiar cercetător, Republica Moldova

Redactor-șef adjunct, compartimentul Sociologie:

Andrei TIMUȘ, membru corespondent, Republica Moldova

Membrii:

Gheorghe MIȘCOI, membru corespondent, Republica Moldova

David SMALLBONE, doctor, profesor, Maria Britanie

Michael GRINGS, doctor, profesor, Germania

Luminița CHIVU, doctor, profesor, România

Alexandr NECHIPELOV, academician, Rusia

Vasa LASZLO, doctor, conferențiar, Ungaria

Felix ZINOVIEV, academician, profesor, Ucraina

Jamila BOPIEVA, doctor habilitat, profesor, Kazahstan

Vilayat VALIYEV, doctor, Azerbaidjan

Karl William, VIEHE B.A., M.A., J.D., M.L.T., SUA

Tomas KUCERA, doctor, Republica Cehă

Gemma MASAHIKO, doctor, profesor, Japonia

Papaphilippou APOSTOLOS, doctor, Grecia

Nina WEBER, M. Sc., Austria

Dumitru MOLDOVAN, membru corespondent, Republica Moldova

Elena PĂDUREAN, doctor, România

Alexandru STRATAN, doctor habilitat, Republica Moldova

Galina ULIAN, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Alexandru GRIBINCEA, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Dmitrii PARMACLI, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Ion SÂRBU, doctor habilitat, profesor universitar, Republica Moldova

Victoria GANEA, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Victoria TROFIMOV, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Tudor BAJURA, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Valeriu DOGA, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Tatiana MANOLE, doctor habilitat, profesor, Republica Moldova

Olga GĂGĂUZ, doctor habilitat, conferențiar cercetător, Republica Moldova

Larisa ȘAVGA, doctor habilitat, profesor universitar, Republica Moldova

Victor MOCANU, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Anatol ROJCO, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Angela TIMUȘ, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Galina SAVELIEVA, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Radu CUHAL, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Marica DUMITRAȘCO, doctor, conferențiar, Republica Moldova

Conform deciziei Comisiei Superioare de Atestare a CNAA, revista „Economie și Sociologie” este inclusă în „Lista revistelor recomandate pentru a fi recunoscute în calitate de publicații științifice de profil” și acreditată cu Categoria „B”.

© Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM și ME

© Secția de Sociologie a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Preluarea textelor editate în revista „Economie și Sociologie” este posibilă doar cu acordul autorului. Responsabilitatea asupra fiecărui text publicat aparține autorilor. Opinia redacției nu coincide totdeauna cu opinia autorilor.

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ

Redactori (limba română): Andrian SCLIFOS, Tatiana PARVAN, Silvia GOLBAN

Redactori (limba engleză): Eugenia LUCĂȘENCO, Svetlana DODON

Machetare: Nadejda TÎMBUR

Designer copertă: Alexandru SANDULESCU

Redactare bibliografică: Nina DALINITCHI, Diana PELEPCIUC,

Angelina CATANA, Silvia GORCEAG

Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. Ion Creangă, 45. **tel.:** 022-50-11-30, **fax:** 022-74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; **e-mail:** bircaulita@mail.ru

Academy of Sciences
of Moldova

NIER

National Institute for Economic Research

Ministry of Economy
of the Republic of Moldova

ECONOMY and SOCIOLOGY
theoretical and scientific journal, founded in 1953
scientific profile publication of "B" category

No. 1 / 2014

ISSN: 1857-4130

The journal is indexed in the following
international databases:
DOAJ, SOCIONET

Chisinau, 2014

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-chief:

Gheorghe ILIADI, PhD, Professor, Republic of Moldova

Editor-in-chief of Economics department:

Vadim MACARI, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Editor-in-chief of Sociology department:

Andrei TIMUȘ, Associate Member, Republic of Moldova

Members:

Gheorghe MIȘCOI, Associate Member, Republic of Moldova

David SMALLBONE, PhD, Professor, Great Britain

Michael GRINGS, PhD, Professor, Germany

Luminita CHIVU, PhD, Professor, Romania

Alexandr NECHIPELOV, Academician, Russia

Vasa LASZLO, PhD, Hungary

Felix ZINOVIEV, Academician, Professor, Ukraine

Jamila BOPIEVA, PhD, Kazakhstan

Vilayat VALIYEV, PhD, Azerbaijan

Karl William, VIEHE B.A., M.A., J.D., M.L.T., USA

Tomas KUCERA, PhD, Czech Republic

Gemma MASAHIKO, PhD, Professor, Japan

Papaphilippou APOSTOLOS, PhD, Greece

Nina WEBER, M. Sc., Austria

Dumitru MOLDOVAN, Associate Member, Republic of Moldova

Elena PADUREAN, PhD, CCEE, Romanian Academy, Romania

Alexandru STRATAN, PhD, Professor, Republic of Moldova

Galina ULIAN, PhD, Professor, Republic of Moldova

Alexandru GRIBINCEA, PhD, Professor, Republic of Moldova

Dmitrii PARMACLI, PhD, Professor, Republic of Moldova

Ion SÂRBU, PhD, Professor, Republic of Moldova

Victoria GANEA, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Victoria TROFIMOV, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Tudor BAJURA, PhD, Professor, Republic of Moldova

Valeriu DOGA, PhD, Professor, Republic of Moldova

Tatiana MANOLE, PhD, Professor, Republic of Moldova

Olga GAGAUZ, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Larisa SAVGA, PhD, Professor, Republic of Moldova

Victor MOCANU, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Anatol ROJCO, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Angela TIMUȘ, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Galina SAVELIEVA, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Radu CUHAL, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

Marica DUMITRASCO, PhD, Associate Professor, Republic of Moldova

According to the decision of the Supreme Attestation Commission of NCAA, the journal „Economy and Sociology” is included in „The list of recommended journals to be recognized as scientific profile publications”, and is accredited with „B” category.

© National Institute of Economic Research of ASM and ME
© Sociology Department of Research Institute of Legal and Political of ASM

The taking over of the texts that are published in the journal „Economy and Sociology” is possible only with the author’s agreement. Responsibility for each published text belongs to the authors. Authors views are not always accorded the editorial board’s opinion.

Editor-in-chief EC: Iulita BIRCA

Editors (Romanian): **Andrian SCLIFOS, Tatiana PARVAN, Silvia GOLBAN**

Editors (English): **Eugenia LUCASENCO, Svetlana DODON**

Pages layout: **Nadejda TIMBUR**

Designer: **Alexandru SANDULESCU**

Bibliographic editors: **Nina DALINITCHI, Diana PELEPCIUC**

Angelina CATANA, Silvia GORCEAG

Address: Editorial Complex, INCE, MD-2064,
Chisinau, 45, Ion Creanga str., **tel.:** 022-50-11-30, **fax:** 022-74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; **e-mail:** bircaulita@mail.ru

CUPRINS

Tatiana SHKODA, Anastasia ȘTEFANIȘA IMPACTUL SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE ASUPRA MANAGEMENTULUI CAPITALULUI UMAN (STUDIU DE CAZ: ÎNTREPRINDERILE DE TRANSPORT AERIAN).....	9
Elena ACULAI, Alexandra NOVAC, Natalia VINOGRADOVA, Lidia MAIER TENDINȘELE DE BAZĂ ÎN DEZVOLTAREA IMM-URILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA: REZULTATELE OBTINUTE ȘI RESURSELE UTILIZATE.....	16
Alexandru GRIBINCEA, Aliona CERNOVA DINAMICA DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI TEXTILE ȘI DE CONFECȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	29
Ion SĂRBU MANAGEMENTUL LOGISTICII ÎN ECONOMIA CONTEMPORANĂ.....	41
Alexey SHAMIN, Anatoly SHAMIN BAZA METODOLOGICĂ PENTRU CALCULAREA DIMENSIUNILOR OPTIME ALE ORGANIZAȚIILOR AGRICOLE.....	46
Ludmila COBZARI, Diana VERDEȘ FACTORII DE CONSTRÂNGERE A DIRECȚIEI INOVATOARE ÎN SISTEMUL BANCAR	50
Ion GHIZDEANU, Marioara IORDAN DIMENSIUNI ALE SĂRĂCIEI ȘI EXCLUZIUNII SOCIALE ÎN ROMÂNIA. PREZENT ȘI PERSPECTIVE.....	56
Vadim MACARI ORDONAREA ȘI IERARHIZAREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE DIN PUNCT DE VEDERE LOGICO-ȘTIINȚIFIC.....	73
Victor APOPIY, Natalia SYTNYK MODELE ȘI DIRECȚIILE DE MODERNIZARE A COMERȚULUI INTERN DIN UCRAINA.....	79
Silvia LAZARI, Iulita BÎRCĂ, Alexandru GRIBINCEA CONVERGENȘA MIGRAȚIEI LA EXIGENȘELE UNIUNII EUROPENE.....	84
Mariana MÎRZAC INCUBATORUL DE AFACERI CA PÂRGHIE DE SUSȚINERE ȘI DEZVOLTARE A TINERILOR ANTREPRENORI DIN REPUBLICA MOLDOVA.....	92
Irina AZAMAN ASPECTE REGIONALE DE DEZVOLTARE A INFRASTRUCTURII SOCIALE A LOCALITĂȚILOR RURALE DIN UCRAINA.....	105
Ion STURZU, Alexandru GRIBINCEA, Silvestru MAXIMILIAN CRIZELE CREDITARE: REFLECȚII: ANALIZE, SUGESTII.....	112
Oleg CARA PROVOCĂRILE PENTRU STATISTICA OFICIALĂ ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII.....	121
Iulia CAPRIAN, Maria COJOCARU, Lilia ROTARU IMPACTUL ACTIVITĂȚII CURȚII DE CONTURI A REPUBLICII MOLDOVA ASUPRA EFICIENTIZĂRII MANAGEMENTULUI FINANȘELOR PUBLICE.....	128
Eduard IONESCU, Rodica DRAGOMIROIU, Lacramioara Rodica HURLOIU, Petru ROȘCA PRINCIPII ALE MANAGEMENTULUI SCHIMBĂRII.....	137
Ivan LUCHIAN UNELE ASPECTE FISCALE ALE INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA.....	143

Dina MĂRGINEANU BAZELE CONCEPTUALE, PRINCIPII ȘI CRITERII DE STABILITATE A BĂNCILOR ÎN CONTEXTUL ASIGURĂRII SECURITĂȚII FINANCIARE A ACESTORA.....	148
Iulita BÎRCĂ, Tatiana PARVAN VIZIUNI MULTIDIMENSIONALE ASUPRA STATISTICII CDI ÎN CADRUL EXPERIENȚEI INTERNAȚIONALE.....	155
Nadejda SUVOROVA EVIDENȚA CHELTUIELILOR DE PRODUCȚIE DIN ZOOTEHNIE ÎN PROGRAMUL „1C: CONTABILITATE 8.2”.....	160
Cristina UNGUR RETROSPECTIVA ASIGURĂRILOR: ORIGINE, EVOLUȚIE, ACTUALITATE.....	166
Svetlana SHAKHRAIUK-ONOFREI MECANISMUL ORGANIZATORIC ȘI ECONOMIC DE SUSȚINERE A DEZVOLTĂRII DURABILE A REGIUNILOR RURALE DE FRONTIERĂ: ESENȚA TEORETICĂ ȘI SEMNIFICAȚIA PRACTICĂ.....	173
Iulia BĂDOI EVOLUȚIA CONFLICTELOR COLECTIVE DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA.....	180
Alina MOLDOVAN-MADAN FACTORII CE AR PUTEA DUCE LA REDRESAREA ECONOMIEI MONDIALE ÎN ANUL 2014.....	185
Elena ROBU CĂILE DE PERFEȚIONARE A PROCESULUI DE ORGANIZARE ȘI GESTIONARE ÎN ÎNTREPRINDERILE TURISTICE.....	190
Angela MOCANU CONSTITUIREA UNEI SOCIETĂȚI BAZATE PE CUNOȘȚINȚE: FORME NOI DE INSTRUIRE.....	196
Natalia CHERADI, Elena RAILEAN FORMAREA CULTURII INFORMAȚIEI ÎN MEDIUL UNIVERSITAR.....	200

CONTENTS

Tetiana SHKODA, Anastasia STEFANITA THE IMPACT OF THE INFORMATION SOCIETY ON HUMAN CAPITAL MANAGEMENT (STUDY CASE: AIR TRANSPORT ENTERPRISES).....	9
Elena ACULAI, Alexandra NOVAC, Natalia VINOGRADOVA, Lidia MAIER INNOVATION INCUBATORS – ENTITIES OF SUPPORT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES’ COMPETITIVENESS IN THE MODERN ECONOMY.....	16
Alexandru GRIBINCEA, Aliona CERNOVA THE DEVELOPMENT DYNAMICS OF THE TEXTILE AND CLOTHING INDUSTRY IN MOLDOVA.....	29
Ion SARBU LOGISTICS MANAGEMENT IN THE CONTEMPORARY ECONOMY.....	41
Alexey SHAMIN, Anatoly SHAMIN METHODOLOGICAL BASIS FOR CALCULATING THE OPTIMAL SIZES OF AGRICULTURAL ORGANIZATIONS.....	46
Ludmila COBZARI, Diana VERDES THE CONSTRAINING FACTORS OF THE INNOVATIVE DIRECTION IN THE BANKING SYSTEM.....	50
Ion GHIZDEANU, Marioara IORDAN DIMENSIONS OF POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION IN ROMANIA. PRESENT AND PERSPECTIVES..	56
Vadim MACARI ORDERING AND HIERARCHIZATION OF ECONOMIC COMPETITIVENESS FROM LOGICAL AND SCIENTIFIC TERMS	73
Victor APOPIY, Natalia SYTNYK MODELS AND DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF DOMESTIC TRADE OF UKRAINE.....	79
Silvia LAZARI, Iulita BIRCA, Alexandru GRIBINCEA THE CONVERGENCE OF MIGRATION TO THE EUROPEAN UNION REQUIREMENTS.....	84
Mariana MIRZAC THE BUSINESS INCUBATORS AS A LEVER FOR THE DEVELOPMENT AND SUPPORT OF YOUNG ENTREPRENEURS IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA.....	92
Irina AZAMAN REGIONAL DEVELOPMENT ASPECTS OF THE SOCIAL INFRASTRUCTURE OF RURAL LOCALITIES IN UKRAINE	105
Ion STURZU, Alexandru GRIBINCEA, Silvestru MAXIMILIAN THE CREDIT CRUNCH: REFLECTIONS, ANALYSIS AND SUGGESTIONS.....	112
Oleg CARA CHALLENGES OF OFFICIAL STATISTICS IN THE GLOBALIZATION ERA.....	121
Iulia CAPRIAN, Maria COJOCARU, Lilia ROTARU IMPACT OF THE ACTIVITY OF COURT OF ACCOUNTS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA ON THE EFFICIENCY OF THE PUBLIC FINANCE MANAGEMENT.....	128
Eduard IONESCU, Rodica DRAGOMIROIU, Lacramioara Rodica HURLOIU, Petru ROSCA PRINCIPLES OF CHANGE MANAGEMENT.....	137
Ivan LUCHIAN SOME FISCAL ASPECTS OF EUROPEAN INTEGRATION OF REPUBLIC OF MOLDOVA.....	143

Dina MARGINEANU THE CONCEPTUAL FOUNDATIONS, PRINCIPLES AND CRITERIA FOR STABILITY OF BANKS IN THE CONTEXT OF THEIR FINANCIAL SECURITY.....	148
Iulita BIRCA, Tatiana PARVAN MULTIDIMENSIONAL VISION ON THE RDI STATISTICS IN THE INTERNATIONAL EXPERIENCE.....	155
Nadejda SUVOROVA EXPENDITURE TRACKING OF ANIMAL PRODUCTION IN THE SOFTWARE "1C: ACCOUNTING 8.2"	160
Cristina UNGUR RETROSPECTION OF INSURANCE: ORIGIN, EVOLUTION, TOPICALITY.....	166
Svetlana SHAKHRAIUK-ONOFREI ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL BORDER REGIONS: THEORETICAL ESSENCE AND PRACTICAL SIGNIFICANCE.....	173
Iulia BADOI THE EVOLUTION OF COLLECTIVE LABOR CONFLICT IN ROMANIA.....	180
Alina MOLDOVAN-MADAN FACTORS THAT MAY CAUSE THE RECOVERY OF THE GLOBAL ECONOMY IN 2014.....	185
Elena ROBU IMPROVEMENT METHODS OF THE ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT PROCESS IN TOURISM ENTERPRISES.....	190
Angela MOCANU FORMATION OF A KNOWLEDGE-BASED SOCIETY: NEW FORM OF INSTRUCION.....	196
Natalia CHERADI, Elena RAILEAN INFORMATION LITERACY IN ACADEMIA.....	200

**IMPACTUL SOCIETĂȚII INFORMAȚIONALE
ASUPRA MANAGEMENTULUI CAPITALULUI
UMAN (STUDIU DE CAZ: ÎNTREPRINDERILE
DE TRANSPORT AERIAN)**

*Tetiana SHKODA¹, dr.,
Universitatea Națională de Aviație, Kiev, Ucraina
Anastasia ȘTEFANIȚA², cercet. șt. st.,
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, RM*

Societatea informațională este un concept complex, interdisciplinar și actual, care se referă la rolul tehnologiilor pe care le utilizăm în toate sferele vieții. Impactul societății informaționale asupra managementului capitalului uman este evident, întrucât instrumentele tehnologice sunt utilizate zilnic pentru îmbunătățirea performanțelor companiilor moderne. În acest articol este prezentată analiza activității întreprinderilor internaționale de transport aerian din perspectiva managementului capitalului uman (cazul Ucrainei și Republicii Moldova).

Cuvinte cheie: societate informațională, economie informațională, managementul capitalului uman, întreprinderi de transport aerian.

Introducere. În prezent, este acceptat, în general, ideea precum că, începând cu sfârșitul secolului XX-lea, se înregistrează schimbări dramatice în structura economiei. Economia lumii este globalizată. Există tehnologii care pot schimba natura bio-socială a omului (ingineria genetică, clonarea etc.). Instituționalizarea unui spațiu informațional global oferă acces liber pentru fiecare la informațiile și cunoștințele acumulate. În acest sens, rolul capitalului uman în dezvoltarea socio-economică a societății este în continuă creștere. Societatea informațională, fiind un concept interdisciplinar, cu siguranță, interferează și cu dimensiunea capitalului uman.

O provocare a industriei transportului aerian este creșterea nivelului de siguranță și cerințele de calitate a capitalului uman la nivel internațional și cel al companiei. Astfel de cerințe sunt strâns legate cu dezvoltarea noilor tehnologii, care sunt un element-cheie al impactului societății informaționale.

Principalul scop al acestui articol este analiza impactului societății informaționale prin intermediul economiei informaționale, asupra gestionării capitalului uman al întreprinderilor de transport aerian.

Societatea informațională și economia informațională. Cercetări științifice în domeniul societății informaționale au fost realizate de către M. Castells, D. Bell, V.M. Geets, P.F. Drucker, Y. Hayashi, F. Machlup,

**THE IMPACT OF THE INFORMATION
SOCIETY ON HUMAN CAPITAL
MANAGEMENT (STUDY CASE: AIR
TRANSPORT ENTERPRISES)**

*Tatiana SHKODA, PhD,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine
Anastasia ȘTEFANIȚA, junior scientific researcher,
Information Society Development Institute, RM*

Information society is a complex, interdisciplinary and actual concept with reference to the role of the technologies we use in all spheres of the life. The impact of the information society on human capital management is obvious as the technological tools are used daily for improvement the performance of the modern companies. In this article it is presented the analysis of international aviation enterprises' activity (case of Ukraine and Republic of Moldova) in the sphere of human capital management.

Key words: information society, information economy, human capital management, air transport enterprises.

JEL Classification: O32, O16, Q55, R4, R49, L93

Introduction. Nowadays it is generally accepted that from the end of the XX century occurred some dramatic changes in the structure of the economy. The world economy is globalized. There are technologies that can change the biosocial nature of man (genetic engineering, cloning, etc.). The institutionalization of a global information space provided free access of each individual to the accumulated amount of information and knowledge. In this regard, the role of human capital significantly increased in economic and social development. Information society being an interdisciplinary concept is linked to the human capital dimension, for sure.

The air transport industry is challenged by the growing safety and human capital quality requirements at the international and company level. Such requirements are closely connected with the development of new technologies as a key element of information society impact.

The key aim of the article is to analyze the impact of information society through information economy on human capital management of the air transport enterprises.

Information society and information economy. Scientific researches in the field of information society were made by M. Castells, D. Bell, V.M. Geets, P.F. Drucker, Y. Hayashi, F. Machlup, L.P. Pidoyomo,

¹ Bursier al Programului Lane Kirkland 2013-2014, Varșovia, Polonia, drd. post-doc./ Lane Kirkland Program Scholar 2013-2014, Warsaw, Poland, post-doctoral student.

² Bursier al Programului Lane Kirkland 2013-2014, Varșovia, Polonia, responsabil de relații internaționale la IDSI/ Lane Kirkland Program Scholar 2013-2014, Warsaw, Poland, responsible for international relations at IDSI.

L.P. Pidoymo, T. Umesao etc.

În literatura economică sunt câteva abordări privind definirea esenței societății informaționale, o descriere detaliată este prezentată în Tabelul 1.

T. Umesao etc.

In the economic literature there are several approaches that define the essence of information society, the detailed description of which is presented in Table 1.

Tabelul 1 / Table 1

**Abordări privind definirea esenței societății informaționale/
Approaches to defining the essence of the information society**

Denumirea abordării/ Name of approach	Reprezentanții/ Representatives	Principiul de definire/Principle of defining
Economică/ Economical	F.Machlup, M.Porat, D.Bell, V.M.Geets	Componenta economică este predominantă – o parte a sectorului informației (intangibile) în creșterea PIB-ului. / The economic component is dominant – a part of information (intangible) sector in GDP growth.
Informațională/ Informational	T.Umesao, Y.Hayashi, Y.Ito	Bazat pe teoria "explozia de informații", conform căreia cantitatea de informații existente în societate crește, ceea ce conduce la calități calitative în economie – societate informațională. / Based on the theory of "information explosion", according to which the amount of information, available to the society, increases, that leads to qualitative changes in the economy – information society.
Tehnologică/ Technological	A.S.Duff, S.Nora, A.Minc	Caracteristica importantă a societății informaționale este răspândirea tehnologiilor informației și comunicaționale. / The main characteristic of the information society is spreading information and communication technologies.
Sintetică/ Synthetical	C.Steinfield, J.L.Salvaggio	The basis is a separate group of "synthetic theories" that combine all the approaches listed above.

Sursa/Source: Elaborat de autori în baza articolului de Пидоймо Л.П., Бутурлаккина Е.В. [6]./ Developed by the authors on the base of the article of Пидоймо Л.П., Бутурлаккина Е.В. [6].

M. Castells, subliniind importanța unui nou mod de dezvoltare socială, arată că impactul cunoștințelor asupra cunoștințelor în sine reprezintă, în mod specific, principala sursă de productivitate [1].

Transformarea actuală a economiei mondiale este identificată cu o revoluție informațională sau de formare a economiei informaționale, care este asociată cu cantități tot mai mari de informații în lumea de astăzi. În era informațională, Internetul și industria tehnologiei informației sunt rapide și completează aproape toate sferele activității umane. Sub influența acestora totul devine „nou” - subiectul unor acțiuni globale, economie, politică, cultură, știință și artă [7].

În prezent nu există nici o limită în sens de comunicare, învățământ la distanță, administrare publică eficientă prin intermediul tehnologiilor, e-democrație, e-economie, e-afaceri ș.a.m.d

Capitalul uman în sistemul de tendințe ale relațiilor lumii moderne este prezentat în Figura 1.

După cum putem vedea, economia informațională, ca o dimensiune economică a societății informaționale, promovează dezvoltarea capitalului uman, stimulează intelectualizarea muncii cu ajutorul tehnologiilor inovatoare moderne.

Trebuie să recunoaștem că, în stadiul actual al globalizării managementului capitalului uman apare, în primul rând, în diferite domenii de activitate, precum și forme de organizare a diviziunii muncii la nivel mondial (GDL), afișare și ca urmare a unei astfel de afișare.

Schimbări semnificative în dezvoltarea diviziunii muncii la nivel internațional au avut loc la sfârșitul sec. al XX-lea. Sistemul economic internațional este încă sub impactul acestora la începutul secolului XXI-lea. Aceste modificări

M. Castells, underlining the importance of a new way of social development, points out that the impact of knowledge on the knowledge itself is specific as the main source of productivity [1].

The current transformation of the world economy is identified with an information revolution or the formation of the information economy, which is associated with increasing amounts of information in today's world. In the information age, Internet and information technology industry are rapidly and supplement almost all spheres of human activity. Under their influence everything now becomes "new" – the subject of planetary action, economics, politics, culture, science, art [7].

Today there are no limits in terms of communication, learning at the distance, efficient public administration via technologies, e-democracy, e-economy, e-business and so on.

Human capital in the system of modern world trends relationships is presented in Figure 1.

As we can see, information economy as an economic appearance of information society promotes the development of human capital, stimulates intellectualization of work with the help of modern innovative technologies.

We should admit that at the current stage of human capital management globalization appears first of all in different spheres of activity as well as organizational forms of global labor division (GDL) display and as a result of such display.

Deep changes in international labor division development happened at the end of 20th century. The international economic system is still under their impact at the beginning of the 21st century. These

au fost cauzate de o nouă etapă a revoluției științifico-tehnologic (STR) și au devenit factorul determinant în progresul producției globalizării sistemului economic, ce a urmat.

În astfel de circumstanțe, la sfârșitul secolului al XX-lea și începutul sec. XXI-lea, GDL a devenit determinant în teoria și practica relațiilor internaționale de producție și una dintre megatendențele progresului economic internațional [2].

changes were caused by the new stage of scientific-technological revolution (STR) and become the factor of the further progress of production economic system globalization.

In such circumstances GDL in the late XX and early XXI centuries become determinative in theory and practice of international production relations and one of megatendencies of international economic progress [2].

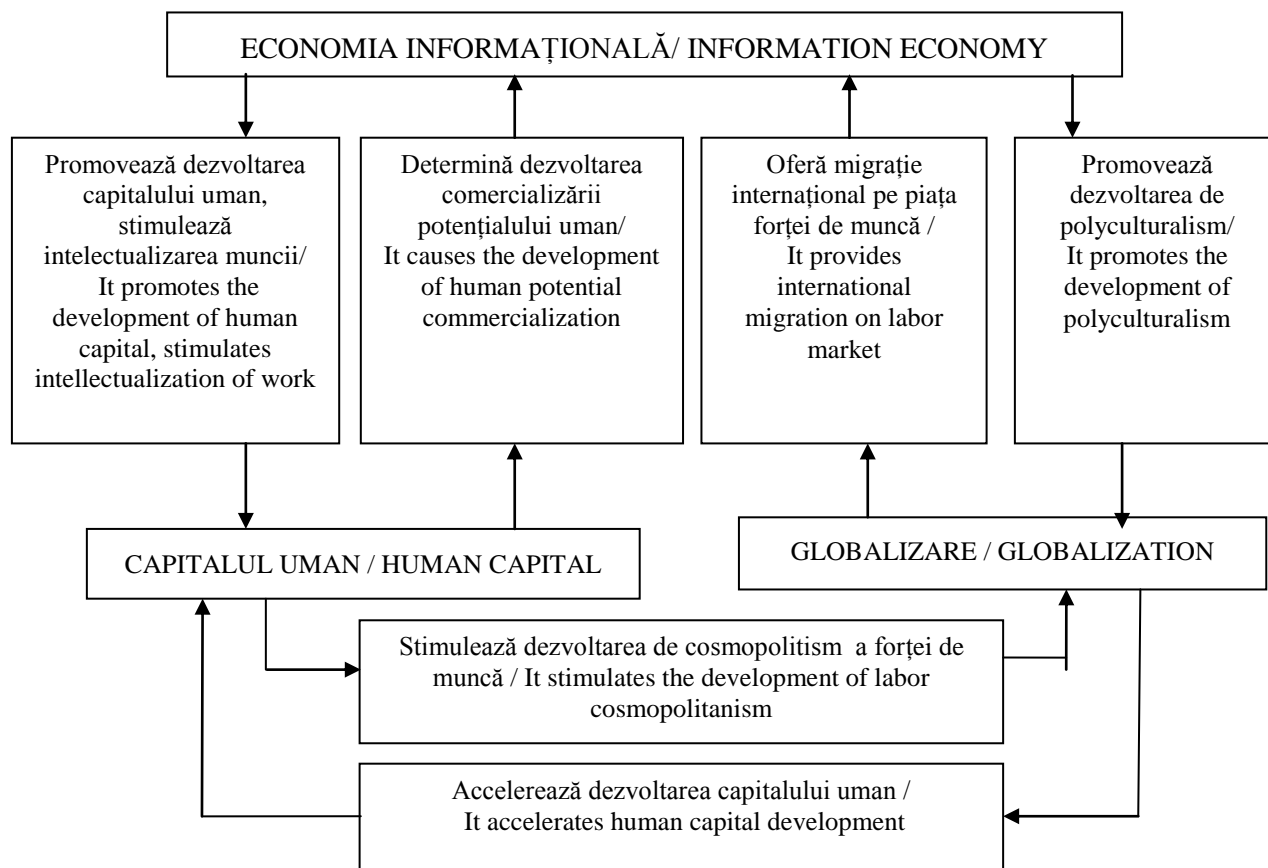

Fig. 1. Capitalul uman în sistemul de tendințe ale relațiilor lumii moderne/

Fig. 1. Human capital in the system of modern world trends relationships

Sursa/ Source: Elaborat de autori / Elaborated by the authors.

În prezent, tendința principală a GLD este noua diviziune internațională a muncii. Procesele economice au marcat puternic caracterul internațional. Se poate observa mobilitatea capitalului uman. Dezvoltarea acestui trend, pe de o parte, duce la creșterea interdependenței economice a comunității mondiale și dezvoltarea în continuare a cosmopolitismului forței de muncă, iar, pe de altă parte – la creșterea concurenței în materie de internaționalizare pe scară largă a activităților de producție, a celor științifice și tehnologice, precum și accelerează dezvoltarea capitalului uman.

Cercetări științifice în domeniul problemelor de capital uman au fost realizate de oameni de știință celebri, ca: G.S. Becker, T.W. Schultz, E. Denison, M. Juchnowicz, T. Listwan, Ł. Sienkiewicz, O.A. Grishnova, A. Ilyinsky, L. Mykhajlova, V. Antoniuk, T. Shkoda etc.

De perspectiva lucrătorului, ca și proprietarul capitalului uman, există patru sarcini în formarea și dezvoltarea de mai

Nowadays the main tendency of GLD is new international labor division. Economic processes have brightly marked international character. Human capital mobility can be observed. The development of this trend on the one hand leads to increasing the economic interdependence of the world community and further development of labor cosmopolitanism, and on the other – to increasing competition in terms of large-scale internationalization of production and scientific and technological activities, and accelerates the development of human capital.

Scientific researches in the field of human capital problems were made by such famous scientists, as: G.S. Becker, T.W. Schultz, E. Denison, M. Juchnowicz, T. Listwan, Ł. Sienkiewicz, O.A. Grishnova, A. Ilyinsky, L. Mykhajlova, V. Antoniuk, T. Shkoda etc.

From the perspective of the individual worker, as the owner of human capital, there are four tasks in the

departe a societății informaționale:

Crearea unui cadru juridic va îmbunătăți și proteja drepturile democratice actuale.

Stabilirea unor norme practice, care vor stimula oamenii să folosească noi tehnologii ale informației (menținerea calității, acces facil, tarife rezonabile).

Furnizarea de cunoștințe și reale oportunități egale pentru fiecare cetățean (locul de muncă, educație, sănătate, mediu, servicii etc.).

Garanții pentru produse și piețe în conformitate cu cele mai înalte standarde de calitate și protecția consumatorilor (proprietate intelectuală, standarde tehnice generale, alegerea de produse și servicii etc.).

Tehnologiile informației în managementul capitalului uman al întreprinderilor de transport aerian. Industria transportului aerian este unul dintre sectoarele de bază, strategice ale economiei oricărei țări. Industria capitalului uman are propriile caracteristici, și anume cele **generale** sunt:

- capitalul uman din sectorul transportului aerian ar trebui să fie folosit exclusiv pentru transportul aerian și acest lucru va contribui la creșterea productivității muncii și a producției întreprinderilor respective, pentru a îmbunătăți nivelul de siguranță a aviației;

- utilizarea capitalului uman va duce, pe viitor, la o creștere a câștigurilor (veniturilor) angajaților din acest domeniu;

- creșterea veniturilor și dezvoltarea tuturor abilităților, fizice și profesionale ale angajaților din sfera transportului aerian vor contribui la sporirea interesului acestora și a investițiilor în capitalul uman;

- sistemul eficient de gestionare a capitalului uman din sfera transportului aerian este un element esențial în procesul de management strategic al capitalului uman al întreprinderilor de transport aerian.

Caracteristicile specifice ale capitalului uman din companiile aeriene sunt următoarele:

- disponibilitatea standardelor internaționale de certificare a personalului aeronautic;

- necesitatea de a menține un nivel ridicat de calificare, care este asociat cu condițiile de muncă;

- cerințe stricte pentru starea fizică, morală și psihologică a personalului aeronautic;

- instruirea/formarea și calificarea profesională la un nivel înalt în centrele de simulare pentru piloți, conform graficului;

- nivel ridicat de risc pentru personalul aeronautic și cel administrativ, de gestionare, din cauza influenței factorului uman și necesitatea de conformitate cu standardele internaționale de siguranță a aviației.

Trebuie să recunoaștem unicitatea capitalului uman în transportul aerian. Personalul aeronautic poate fi, într-adevăr, folosit numai de către întreprinderile de transport aerian. Investițiile în capitalul uman realizate în sistemul eficient de management strategic al capitalului uman în întreprinderile de transport aerian va duce la o creștere a viitoarelor venituri.

Capitalul uman al întreprinderilor de stat de transport aerian depinde de deciziile autorităților aeronautice mondiale. Domenii cheie ale dezvoltării capitalului uman au fost luate în considerare la GAHC Summitul Asociației Internaționale de Transport Aerian (IATA) din 2011. Unul dintre aceste domenii discutate a fost implicarea personalului prin utilizarea la maxim

formation and further development of the information society:

Creating a legal framework that will improve and protect the current democratic rights.

Setting practical rules that will stimulate people to use new information technology (quality maintenance, easy access, reasonable rates).

Providing knowledge and real opportunities for every citizen (work, education, health, environment, services, etc.).

Guarantees of products and markets conformity to the highest standards of quality and consumer protection (intellectual property, general technical standards, choice of products and services, etc.).

Information technologies in air transport enterprises human capital management. Air transport industry is one of the basic, strategic sectors of any country's economy. This industry's human capital has its own characteristics, **general** ones are:

- human capital of air transport should be used only for air transport and this will help to increase labor productivity and production of air transport enterprises, for improvement of aviation safety level;

- use of human capital will lead to an increase in earnings (income) of employees of air transport in the future;

- increase of income and development of total skills, physical and professional abilities of air transport employees will contribute to the interest of employees and investments in human capital;

- effective system of human capital management of air transport employees is an essential element of strategic human capital management process of air transport enterprises.

The features of airlines human capital are the following:

- availability of international standards for certification of aviation personnel;

- necessity of maintaining a high level of qualification that is associated with working conditions;

- strict requirements for the physical, moral and psychological state of aviation personnel;

- retraining and qualification upgrading in the simulator centers for pilots according to the schedule;

- high level of risk of aviation and administrative-management personnel because of the influence of human factor and the need for compliance with international aviation safety standards.

We should admit uniqueness of human capital on air transport. The aviation personnel can really be used only by air transport enterprises. And investments in human capital made in the effective system of strategic human capital management of the air transport enterprise will lead to an increase in its future incomes.

The state air transport enterprises human capital depends on the decisions of the world aviation authorities. The key areas of the further human capital development were considered at International Air Transport Association (IATA) GAHC Summit 2011. One of questions discussed

a realizărilor din sfera tehnologiilor [3]. În acest sens, putem observa impactul direct al societății informaționale asupra capitalului uman al întreprinderilor de transport aerian.

Standardele internaționale de siguranță în domeniul aviației sunt conectate direct cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale. Personalul aeronautic și cel administrativ al companiilor aviatice are o muncă cu un nivel de risc ridicat din cauza combinării factorului uman și tehnologiile informației cu impact asupra dezvoltării.

Industria de transport aerian și guvernele lucrează împreună pentru a îmbunătăți siguranța prin asigurarea conformității la standardele Organizației Aviației Civile Internaționale (ICAO), prin creșterea participării la programe de audit, combaterea factorului uman și încurajând schimbul activ de informații în domeniul securității. Conform rezultatelor auditului realizat de Programul Universal de Audit de Supraveghere a Siguranței a ICAO (USOAP), aproximativ 41% din Standardele și Practicile Recomandate de ICAO (SARPs), nu au fost implementate efectiv la nivel global [4].

În ciuda acestui fapt, un număr semnificativ de accidente ar putea fi prevenite prin utilizarea celor mai noi tehnologii și proceduri de abordare. Aeronavele moderne au sisteme la bord, care pot exploata noile tehnologii, cum ar fi Navigația Bazată pe Performanță (PBN). PBN poate oferi beneficii de siguranță prin furnizarea de sisteme de navigație cu ghidare verticală și în locuri unde astfel de orientare nu există.

Eroarea de pilotaj în manipularea aeronavei este un factor care contribuie 20% din accidente [4]. De aceea, Inițiativa de Instruire și Calificare a IATA (ITQI) a dezvoltat o serie de programe-cheie de formare pentru piloți și tehnicienii de întreținere.

O altă problemă pentru capitalul uman din industria transportului aerian este oboseala echipajului. Diminuarea acestuia este un element important nu numai în gestionarea securității, dar și în managementul capitalului uman. IATA și ICAO determină procesul de standardizare a Sistemelor de Management al Riscului de Oboseală (FRMS). Acesta a fost adoptat de majoritatea Autorităților Aviației Civile. IATA a oferit o serie de ateliere de lucru FRMS regionale pentru a asigura punerea în aplicare a acestor sisteme esențiale de siguranță.

Trebuie să recunoaștem că toate inițiativele IATA și ICAO menționate mai sus sunt direcționate nu numai pentru siguranța pasagerilor, dar, de asemenea, pentru siguranța personalului aviației. Acestea sunt elementele cheie ale unui sistem global de gestionare a capitalului uman din aviație.

Întreprinderile de transport aerian din Ucraina și Republica Moldova încearcă să dezvolte capitalul uman prin educație externă în Centrul Regional European de Formare în Securitate și Centrul Aviației Engleze de Instruire. Aceste instituții sunt elemente ale Institutului ICAO, care este situat în Kiev, Ucraina. Pachetele Standardizate de Training bazate pe metodologia TRAINAIR sunt utilizate în Institutul ICAO pentru instruire ținând cont de particularitățile naționale. În 2012 – 12 specialiști în aviație din Republica Moldova și 1804 specialiști din Ucraina au fost instruiți la acest centru [5]. Mai multe informații detaliate sunt prezentate în Figura 2.

was participation of personnel by maximizing the use of achievements in technologies [3]. And here we can see the direct impact of the information society on labour of air transport enterprises.

International aviation safety standards are directly connected with the development of information technologies. Aviation and administrative-management personnel of aviation companies has a high level of work risk because of combination of human factor and information technologies development impact.

Air transport industry and governments are working together to improve safety by pursuing greater compliance with International Civil Aviation Organization (ICAO) standards, increasing participation in audit programs, tackling human factors, and encouraging greater sharing of safety information. But according to ICAO's Universal Safety Oversight Audit Program (USOAP) audit results, approximately 41% of ICAO Standards and Recommended Practices (SARPs) have not been effectively implemented on a global basis [4].

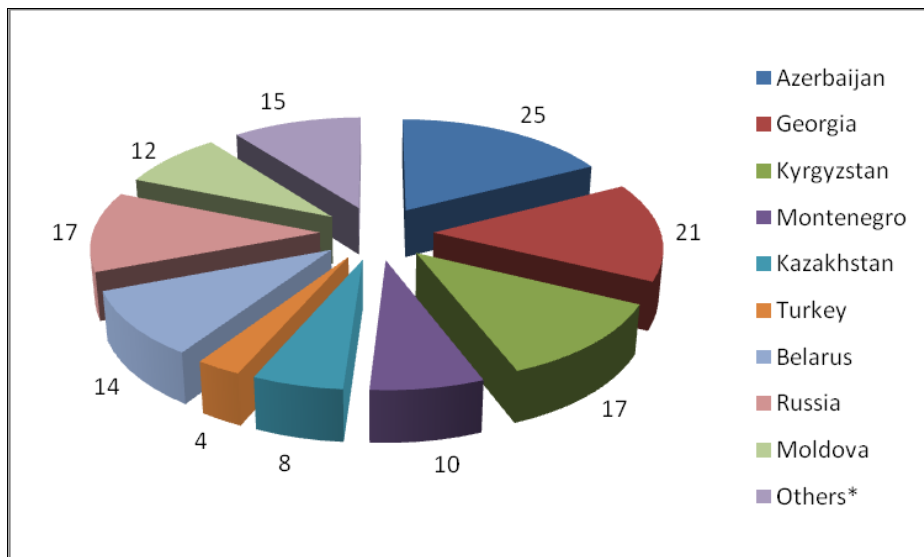
Despite this fact, a significant number of accidents could be prevented through the use of the latest technologies and procedures on approach. Modern aircraft have systems on board that can use new technologies, such as Performance-Based Navigation (PBN). PBN can deliver safety benefits by providing navigators with vertical guidance at locations where no such guidance exists.

Pilot error in handling aircraft is a contributing factor in 20% of accidents [4]. That's why IATA's Training and Qualification Initiative (ITQI) has developed a number of key training programs for pilots and maintenance technicians.

The other problem for air transport industry human capital is crew fatigue. Its mitigation is an important element not only in safety management, but also in human capital management. IATA and ICAO lead the standardization process of Fatigue Risk Management Systems (FRMS). It has been adopted by the majority of Civil Aviation Authorities. IATA has provided a number of FMRS regional workshops to ensure the implementation of these essential safety systems.

We should admit that all IATA and ICAO initiatives mentioned above are directed not only to passengers' safety, but also to aviation personnel safety. They are the key elements of a global aviation human capital management system.

Air transport enterprises in Ukraine and the Republic of Moldova try to develop their human capital by external education in European Regional Security Training Centre and Aviation English Training Centre. These institutions are the elements of the ICAO Institute which is situated in Kyiv, Ukraine. The Standardized Training Packages based on the TRAINAIR methodology are used in the ICAO Institute for training taking into account national peculiarities. In 2012 – 12 aviation specialists from Moldova and 1804 aviation specialists from Ukraine have been trained there [5]. The more detailed information is presented in Figure 2.

Fig.2. Specialiștii în aviație instruiți în cadrul Centrului Regional European de Formare în Securitate

Fig. 2. Aviation specialists trained in European Regional Security Training Centre

* Armenia, Bulgaria, China, Croația, Estonia, Jordan, Letonia, Lituania, Netherlands, Uzbekistan

Sursa/ Source: ICAO Institute Report - 2012, Kyiv, 2012.

De exemplu, Wizz Air, cea mai mare companie low-cost din Europa Centrală și de Est, investește în dezvoltarea capitalului uman. Echipa Wizz Air, la bord și la sol, împărtășesc aceeași pasiune pentru afacerea lor. Compania Wizz Air folosește standarde etice de nivel înalt, susținute de o abordare tip echipă/jucător în echipă. Astăzi, această companie are personal dedicat din diferite țări din toată Europa, inclusiv Franța, Ungaria, Germania, Republica Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, România, Marea Britanie, Ucraina, etc. Profesionalismul echipei Wizz Air este asigurată de instruirea modernă, în conformitate cu cerințele IATA și ICAO. Wizz Air are în prezent mai mult de 1600 de angajați [8].

Wizz Air a lansat, pe 24 septembrie 2013, două noi zboruri, din capitala Moldovei – Chișinău, spre Roma și Veneția. Piața de trafic aerian a Moldovei este în continuă creștere și poate beneficia enorm prin tarifele reduse pentru a atrage mai mulți pasageri. Moldova comercializează în principal cu Europa de Vest, unde, de asemenea, mulți cetățeni moldoveni lucrează. Aceste modificări sunt legate de faptul că Wizz Air este în căutare de piloți pentru bazele sale din România, care sunt foarte aproape de Republica Moldova.

Printre cerințele Wizz Air pentru funcția de Prim Ofițer [8] sunt:

- Dreptul nerestricționat de a lucra în România și în Uniunea Europeană;
- Pașaport românesc valabil;
- JAA/EASA licența de pilot [CPL cu teoria ATPL completat/ATPL];
- Aprobarea Multi Engine/Instrument Rating (IR/ME), cu cel puțin 3 luni valabilitate rămasă de la data aplicării;
- Cunoașterea limbii engleze la nivel fluent [Minimum nivelul 4 de cunoaștere a limbii engleze conform ICAO].

În cazul în care un pilot ar dori să se angajeze la compania aeriană, în conformitate cu aceste cerințe, el trebuie să primească certificatele internaționale de bază pentru piloți, care se bazează pe cunoașterea tehnologiilor informaționale

For instance, Wizz Air, the largest low-fare, low-cost airline in Central and Eastern Europe, invests in its human capital development. The Wizz Air team, on board and on the ground, share the same passion for their business. The Wizz Air company uses high ethical standards driven by an excellent team-player approach. Today, this airline employs dedicated staff from different countries all over Europe, including France, Hungary, Germany, Moldova, Netherlands, Norway, Poland, Romania, UK, Ukraine etc. Professionalism of the Wizz Air team is provided by modern training according to the IATA and ICAO requirements. Wizz Air currently employs more than 1600 people [8].

Wizz Air started on 24 September 2013 two new services from Moldova's capital Chisinau to Rome and Venice. Moldova's air traffic market has been growing steadily and will hugely benefit of stimulation of low air fares to attract more passengers. Moldova trades primarily with Western Europe where also many Moldovan citizens work. These changes are connected with the fact that Wizz Air is looking for pilots for its Romanian bases that are very close to Moldova.

Among the requirements Wizz Air for the position of First Officer [8]:

- Unrestricted right to work in Romania and in the European Union;
- Valid Romanian passport;
- JAA/EASA pilot license [CPL with ATPL theory completed/ATPL];
- Multi Engine/Instrument Rating endorsement (IR/ME) with at least 3 months validity remaining from the date of application;
- Fluent English [Minimum ICAO level 4 English Proficiency].

If a pilot would like to sell its human capital to the airline according to these requirements, he has to receive basic international pilots certificates which are based on

actuale din traficul aerian.

Concluzii. După cum putem vedea, tehnologiile au un rol important în procesul de gestionare a capitalului uman. Tehnologiile moderne, fără de care este imposibil să ne imaginăm astăzi toate sferele vieții noastre, au devenit instrumente confortabile și utile pentru managerii companiilor, cât și pentru angajați.

Implicarea personalului prin utilizarea la maxim a realizărilor în domeniul tehnologiilor a fost una dintre punctele-cheie ale Summitului Global IATA al Capitalului Uman în Aviație din 2011. Este reflexia impactului societății informaționale cu privire la intențiile autorităților internaționale din aviație de a îmbunătăți siguranța în aviație prin perfecționarea calității capitalului uman.

Pentru ambele țări ex-sovietice: Ucraina și Republica Moldova, sectorul transportului aerian a început să câștige mai multă importanță și relevanță în cadrul economiei naționale. De aceea, modul de valorificare a capitalului uman în acest domeniu trebuie să fie tratat cu o atenție deosebită.

Colaborările regionale și internaționale ale întreprinderilor de transport aerian sunt foarte utile din motive economice, cât și din perspectiva managementului capitalului uman. O astfel de colaborare la nivel regional este activitatea Centrului Regional European de Formare în Securitate și Centrul Aviației Engleze de Instruire. Această organizație ICAO utilizează tehnologii moderne în aviație pentru îmbunătățirea calității capitalului uman, a specialiștilor în aviație din diferite țări europene.

De asemenea, trebuie să admitem exemplul companiei aeriene Wizz Air, care oferă serviciile sale în mai multe țări europene, inclusiv Ucraina și Republica Moldova. Această companie aeriană investește în dezvoltarea capitalului uman și încearcă să atragă profesioniștii din domeniul aviației, care sunt gata de a-și dezvolta potențialul. Deținătorii licenței de pilot JAA/EASA trebuie să îndeplinească cerințele internaționale stricte, inclusiv cunoașterea tehnologiilor moderne în domeniul aviației.

Discuțiile ulterioare pot fi realizate în domeniul culturii în siguranța aviației. Acest concept domină în prezent în sfera transportului aerian.

the knowledge of current information technologies in air traffic.

Conclusions. As we can see the technologies play an important role in the human capital management process. It is impossible to imagine today all spheres of our life without modern technologies which became comfortable and useful tools for companies' managers, as well as for employees.

Involving personnel by maximizing the use of achievements in technologies was one of the key points of IATA Global Aviation Human Capital Summit 2011. It is the reflexion of information society impact on international aviation authorities' intentions to improve safety in aviation by human capital quality improvement.

In both ex-soviet countries: Ukraine and the Republic of Moldova the air transport sector started to gain more importance and relevance within national economy. That's why the way of human capital value in this field must be treated with a special attention.

Regional and international collaborations of air transport enterprises are very useful from the economic reasons, as well from the human capital management perspective. Such collaboration at the regional level we can see in the activity of European Regional Security Training Centre and Aviation English Training Centre. This ICAO organization uses modern technologies in aviation for improving human capital quality of aviation specialists from different European countries.

We should also admit the example of Wizz Air airlines, which provides its services in many European countries including Ukraine and the Republic of Moldova. This airline invests its human capital development and tries to attract aviation professionals who are ready to develop their human potential. The owner of JAA/EASA pilot license has to satisfy the strict international requirements including the modern aviation technologies knowledge.

The further discussions can be provided in the field of culture in safety of aviation. This concept dominates nowadays in the air transport sphere.

Referințe bibliografice / References

1. CASTELLS, M. *The Rise of the Network Society: The Information Age: Economy, Society and Culture*. Vol. I. Cambridge: Blackwell Publishers, 1996. 556 p.
2. ФЛІППЕНКО, А.С. Методологічні засади міжнародної економічної політики. В: Економіка і управління. Київ, 2010, № 3, сс. 12-14.
3. GIANASSO, G. *Human Capital opportunities and challenges in aviation*. Human Capital Summit. Global Aviation. Singapore, 2011. 28 p.
4. INTERNATIONAL AIR TRANSPORT ASSOCIATION. Annual Review 2012. [accesat 27 iulie 2013]. Disponibil: <http://www.iata.org/about/Documents/annual-review-2012.pdf>
5. ICAO Institute. Report - 2012. Kyiv, 2012. 20 p. [accesat 26 octombrie 2013]. Disponibil: <http://icao.nau.edu.ua/eng/index.php>
6. ПИДОЙМО, Л.П., БУТУРЛАКИНА, Е.В. Сущность категорий «информационное общество», «информационная экономика» [accesat 26 octombrie 2013]. Disponibil: <http://econ.vsu.ru/downloads/pub/seconomic/4/pidoymo.pdf>
7. SOBOLI, O. Individual freedom in information society: first paper. In: Philosophical thought. 2002, no. 4 (4), pp. 36-37.
8. Wizz Air Official Site [accesat 29 octombrie 2013]. Disponibil: http://wizzair.com/en-GB/about_us/company_information

Recomandat spre publicare: 18.12.2013

**TENDINȚELE DE BAZĂ
ÎN DEZVOLTAREA IMM-URILOR
ÎN REPUBLICA MOLDOVA: REZULTATELE
OBȚINUTE ȘI RESURSELE UTILIZATE**

*Elena ACULAI, dr., conf.cercet., INCE
Alexandra NOVAC, cercet. șt., INCE
Natalia VINOGRADOVA, dr., conf.cercet., INCE
Lidia MAIER, cercet. șt., INCE*

În lucrare sunt calculați și analizați indicatorii de bază, care caracterizează rezultatele și resursele sectorului IMM în anul 2012, precum și evoluția rezultatelor, începând cu anul 2006. În special, au fost calculate și evaluate principalele elemente ale contribuției, pe care o au IMM-urile în dezvoltarea economică a țării: impactul asupra structurii economiei; asigurarea ocupării forței de muncă; fabricarea bunurilor, crearea de valoare; generarea de venituri. În afară de aceasta, pentru prima oară după anul 2006 au fost calculați și analizați indicatorii activelor IMM-urilor, care reflectă potențialul lor.

Cuvinte cheie: *întreprinderi mici și mijlocii, contribuția întreprinderilor mici și mijlocii, resursele întreprinderilor.*

Introducere. Dezvoltarea sectorului IMM are un impact semnificativ asupra multor procese economice, sociale și politice în țările cu economia de piață dezvoltată. IMM-urile nu doar produc diferite bunuri, satisfăcând o cerere mai diferențiată, ci contribuie și la crearea noilor locuri de muncă și generarea de venituri pentru populație. Acestea, de asemenea, participă la procesele inovatoare și cooperarea internațională, contribuie la autorealizarea cetățenilor și asigură stabilitatea sistemului economic de piață, bazat pe proprietatea privată.

În Republica Moldova, ca și în alte țări cu economia emergentă, impactul sectorului IMM nu este încă atât de important. Unii indicatori, care caracterizează IMM-urile, au niveluri nu prea înalte și tendințe instabile de creștere, în special în ultimii ani – în perioada crizei financiare mondiale, instabilității economice și politice din țară. În acest context, analiza nivelului și tendințelor dezvoltării principalilor indicatori ai sectorului IMM în Republica Moldova prezintă interes nu doar din punct de vedere științific, ci și din cel practic, ținând cont de perfecționarea politicii de stat cu referire la acest sector.

În acest articol sunt calculați și analizați indicatorii de bază, care caracterizează rezultatele și resursele sectorului IMM în anul 2012, precum și evoluția rezultatelor, începând cu anul 2006.

Principala sursă de informație a servit baza de date a BNS al Republicii Moldova și datele consolidate ale rapoartelor financiare ale IMM-urilor. Au fost calculate și evaluate principalele elemente ale contribuției, pe care o au IMM-urile în dezvoltarea economică a țării, în special:

- impactul asupra structurii economiei;
- asigurarea ocupării forței de muncă;

**BASIC TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES
IN MOLDOVA: ACHIEVED RESULTS
AND USED RESOURCES**

*Elena ACULAI, PhD, assoc.researcher, NIER
Alexandra NOVAC, scientific researcher, NIER
Natalia VINOGRADOVA, PhD, assoc.researcher, NIER
Lidia MAIER, scientific researcher, NIER*

In the article, the key indicators that characterize the results and resources of a SME sector in 2012, as well as their results' evolution since 2006 have been calculated and analyzed. In particular, there were calculated and evaluated the principal elements of the SMEs' contribution to the country's economic development, i.e. impact on the economy structure, employment's provision, production of goods, value creation, income generation. In addition, for the first time after 2006, the authors have calculated and analyzed SMEs assets indicators, reflecting the potential of these enterprises.

Key words: *small and medium-sized enterprises, contribution of small and medium-sized enterprises, resources of enterprises.*

JEL Classification: *L32, L33, L26, L22*

Introduction. SME sector's development has a significant impact on many economic, social and political processes in developed market-economy countries. SMEs' impact is not only to produce different goods, satisfying demand in more differentiated way, but also to contribute to the creation of new jobs and generating income for the population. SMEs also participate in the processes of innovation and international cooperation, contribute to the self-realization of citizens and ensure the stability of the market economy based on private property.

In the Republic of Moldova like in other emerging market economies, the impact of the SME sector is not yet very significant. Some indicators of SMEs' activity are characterized by low levels and unsteady growth trends, particularly in recent years during the global financial crisis, economic and political instability of the country. In this context, the analysis of the level and trends of key indicators of Moldovan SME's development is the matter of interest not only from scientific point of view, but also in practice, taking into account the improvement of state policy with regard to this sector of enterprises.

In the article, the key indicators that characterize the results and resources of a SME sector in 2012, as well as their results' evolution since 2006 were calculated and analyzed.

The main source of information was the database of the National Bureau of Statistics of Moldova (NBS) and consolidated data from financial reports of SMEs. The main elements of the contribution of SMEs on economic development of the country were calculated and evaluated, in particular:

- impact on the structure of the economy;

- fabricarea bunurilor, crearea de valoare;
- generarea de venituri.

În afară de aceasta, în articol pentru prima oară după anul 2006 au fost calculați și analizați indicatorii activelor IMM-urilor, care reflectă potențialul lor (în baza datelor consolidate ale rapoartelor financiare ale întreprinderilor). O analiză mai detaliată a dezvoltării IMM-urilor pe anumite genuri de activitate și regiuni este prezentată în raportul științific al Institutului Național de Cercetări Economice (INCE) [2].

Conținutul de bază. Contribuția IMM-urilor în dezvoltarea țării.

1. Impactul sectorului IMM asupra structurii economiei.

Crearea IMM-urilor contribuie la dezvoltarea întreprinderilor de diferite forme de proprietate și dimensiuni ale afacerii (în special, a întreprinderilor micro și mici). Impactul sectorului IMM asupra structurii economiei se caracterizează, în primul rând, prin numărul și ponderea IMM-urilor; structura sectorului; evoluția indicatorilor respectivi. În anul 2012 organele statistice ale Moldovei au avut la evidență 50,7 mii agenți economici, marea majoritate a cărora (97,4%) aparțineau sectorului IMM. Totodată, statistica oficială a avut la evidență 31,5% din toate întreprinderile, înregistrate la Camera Înregistrării de Stat.

Structura sectorului IMM include 3 grupe de întreprinderi, care se deosebesc după dimensiuni – micro, mici și mijlocii. În numărul total de IMM-uri predomină microîntreprinderile. Ponderea lor constituie 77,5%, ponderea întreprinderilor mici – 19,4%, a celor mijlocii – 3,0% din numărul tuturor IMM-urilor înregistrate. Cu alte cuvinte, în ultimii ani numărul și ponderea microîntreprinderilor crește încet, iar indicatorii respectivi ai întreprinderilor mijlocii – se micșorează (Tabelul 1). Noi evaluăm această tendință ca fiind negativă, deoarece anume întreprinderile mijlocii (spre deosebire de întreprinderile micro și, într-o măsură mai esențială – de cele mici) dispun de resurse, care eventual le permite să se implice în export și să fie centre de cooperare a IMM-urilor, în special în orașele nu prea mari și în zonele rurale.

- employment's provision;
- manufacture of goods, value creation;
- income generation.

In addition, for the first time after 2006, the authors have calculated and analyzed SMEs assets indicators, reflecting the potential of these enterprises (based on consolidated financial reports of enterprises). A more detailed analysis of the development of SMEs by types of activity and regions is done in a scientific report of the National Institute for Economic Research (NIER) [2].

The basic content. The contribution of SMEs in the country's development.

1. Impact of SMEs on economic structure.

The SMEs' creation contributes to the development of enterprises of different forms of ownerships and size (especially small and micro enterprises). The impact of SMEs sector on economic structure is characterized, firstly, by the number and share of SMEs, sector's structure, evolution of respective indicators. In 2012, statistics bodies of Moldova counted 50.7 thousand of economic units (companies), the vast majority of which (97.4%) belonged to the SME sector. However, the official statistics counts 31.5% of all enterprises registered in the State Registration Chamber.

The structure of the SME sector includes three groups of enterprises, which differ by size: micro, small and medium-sized enterprises. In total SMEs, micro enterprises predominate. They make 77.5%. The share of small enterprises is 19.4%, that of the medium-sized is 3.0% of all registered SMEs. In other words, in recent years, the number and share of micro enterprises slowly grow, but the respective indicators of medium-sized enterprises are shrinking (Table 1). We evaluate this trend as a negative one as namely medium-sized enterprises (as opposed to micro enterprises, and, to more essential extent – to small ones) have resources, which may enable them to be engaged in export and to be centers for SMEs' cooperation, particularly in small towns and rural areas.

Tabelul 1 / Table 1

Structura sectorului IMM în anii 2006-2012, % / SME sector's structure in 2006-2012, %

Indicatori/Indicators	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	100	100	100	100	100	100	100
Sectorul IMM/ SME sector, dintre care/ of which:	98,3	98,3	97,6	97,8	97,7	97,5	97,5
Mijlocii/ Medium-sized	4,8	4,5	4,1	3,6	3,4	3,2	3,1
Mici/ Small	18,4	18,3	20,3	18,9	19,6	19,4	19,4
Micro/ Micro	76,7	77,2	75,6	77,4	74,8	77,4	77,5

Sursa/Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM /Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

În anul analizat, s-a menținut tendința durabilă pozitivă de creștere a numărului de IMM-uri, care raportează la BNS (49,4 mii unități în anul 2012, în comparație cu 47,3 mii unități în anul 2011). Datele arată o creștere a numărului de microîntreprinderi și întreprinderi mici, cu o scădere corespunzătoare a întreprinderilor mijlocii (Figura 1; Tabelul 1).

In an analysed year, the positive sustainable tendency of growth of the number of SMEs, which report to the NBS, has persisted (49.4 thousand units in 2012 compared to 47.3 units in 2011). The data show an increase in the number of micro and small enterprises, with a corresponding decrease in the number of medium-sized enterprises (Figure 1; Table 1).

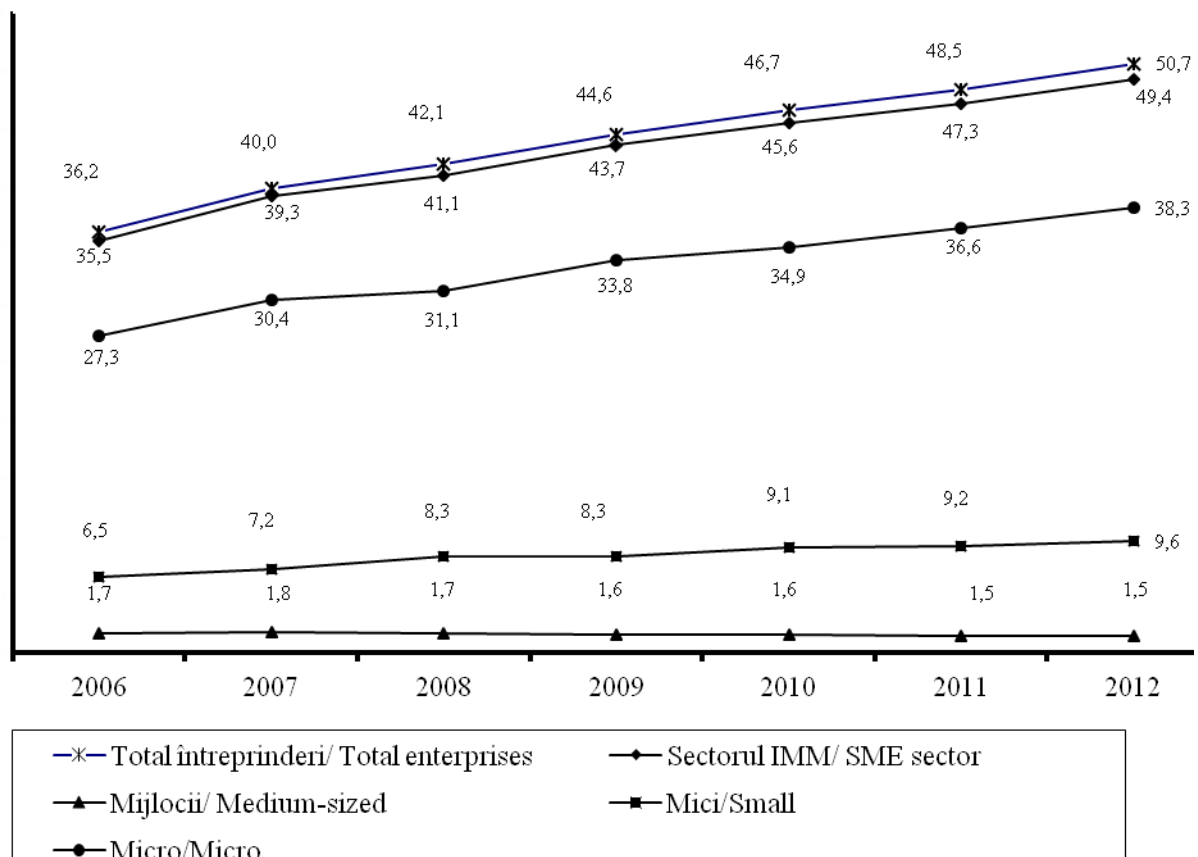

Fig. 1. Evoluția numărului de întreprinderi în anii 2006-2012, mii unități /

Fig. 1. Evolution of the number of enterprises in 2006-2012, thousand units

Sursa /Source: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM /Elaborated by the authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

Tabelul 2 /Table 2

Indicii numărului de întreprinderi în anii 2006-2012, în % față de anul precedent /
Indicators of the number of enterprises in 2006-2012, in % compared with the previous year

Indicatori/ Indicators	Indici de creștere/ Growth indices						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	109,1	110,6	105,3	106,0	104,6	104,0	104,4
Sectorul IMM/ SME sector, dintre care/ of which:	109,6	110,6	104,6	106,2	104,4	103,8	104,4
<i>Mijlocii/ Medium-sized</i>	104,0	102,9	95,0	94,3	100,7	93,9	99,9
<i>Mici/ Small</i>	101,6	109,9	115,8	99,2	110,1	101,0	104,4
<i>Micro/ Micro</i>	112,0	111,3	102,5	108,7	103,2	105,0	104,5

Sursa / Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM / Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

Concomitent, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, evoluția numărului întreprinderilor înregistrate și lichidate în anii 2012-2013 nu este atât de pozitivă. În anul 2012 numărul întreprinderilor înregistrate aproape de 2 ori a depășit numărul celor lichidate/radiate (oficial excluse din Registrul) și creșterea netă a numărului de întreprinderi a constituit 3055 de unități, însă, acest indicator s-a redus în comparație cu anul precedent, constituind 92,3% din nivelul anului 2011 (Tabelul 3). Potrivit datelor pe 9 luni ale anului 2013 creșterea netă a numărului de întreprinderi,

At the same time, according to the State Registration Chamber, the evolution of the number of enterprises registered and liquidated in 2012-2013 is not so positive. In 2012, the number of registered enterprises almost 2 times exceeded the number of those liquidated (i.e. officially excluded from the Registry) and the net increase in the number of enterprises was 3055 units, however, this indicator decreased compared to the previous year, representing 92.3% of the 2011 (Table 3). According to the data for 9 months of 2013, the net

dimpotrivă, a crescut semnificativ, constituind 114% din nivelul anului precedent. Totodată, numărul întreprinderilor înregistrate nu s-a majorat (520 de unități), iar numărul întreprinderilor, radiate din registru, s-a redus (de la 267 în anul 2012 până la 232 în anul 2013). Este necesar de a lua în considerare procedura relativ ușoară de înregistrare a întreprinderii și complexitatea extraordinară și durata procedurii de închidere oficială a afacerii. Posibil, aceasta înseamnă, că nu toți antreprenorii, care au încetat activitatea și intenționează să închidă afacerea au reușit să realizeze acest lucru (Tabelul 3).

increase in the number of enterprises, on the contrary, has increased significantly, representing 114% of the previous year. However, the number of newly registered companies has not increased (520 units) and the number of enterprises deleted from the registry, decreased (from 267 in 2012 to 232 in 2013). It is necessary to take into account the relatively easy procedure for business registration and extraordinary complexity and duration of the official closing of a business. Possibly, this shows that some of entrepreneurs who have ceased operations and intended to close the deal failed to do so (Table 3).

Tabelul 3 / Table 3

Numărul întreprinderilor înregistrate și lichidate/radiate potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, anii 2011-2013, un. / The number of companies registered and liquidated/deleted according to the State Registration Chamber, 2011-2013

Perioada/ Period	2011			2012			2013		
	Înregistrarea întreprind./ Business registration	Radierea întreprind./ Liquidation of enterprises	Nete/ Net	Înregistrarea întreprind./ Business registration	Radierea întreprind./ Liquidation of enterprises	Nete/ Net	Înregistrarea întreprind./ Business registration	Radierea întreprind./ Liquidation of enterprises	Nete/ Net
Ian./ Jan	563	204	359	496	270	226	574	233	341
Feb./ Feb	642	234	408	562	284	278	627	212	415
Mar./ Mar	726	359	367	699	298	401	596	255	341
Apr./ Apr	591	283	308	451	219	232	609	282	327
Mai/ May	506	306	200	559	271	288	415	182	233
Iun./ June	532	376	156	489	270	219	485	204	281
Iul./ July	521	320	201	438	362	76	505	260	245
Aug./ Aug	472	323	149	445	288	157	435	229	206
Sep./ Sep	550	218	332	495	195	300	439	168	271
Oct./ Oct	496	312	184	564	211	353	515	293	222
Noiem./ Nov	561	232	329	584	207	377			
Dec./ Dec	580	263	317	491	343	148			
Total	6740	3430	3310	6273	3218	3055			
<i>Media pe 10 luni/ Average per 10 months</i>	<i>559,9</i>	<i>293,5</i>	<i>266,4</i>	<i>519,8</i>	<i>266,8</i>	<i>253,0</i>	<i>520,0</i>	<i>231,8</i>	<i>288,2</i>

Sursa / Source: Calculat de autori în baza datelor Camerei Înregistrării de Stat / Calculated by authors based on data of the State Registration Chamber.

Un indicator important, care caracterizează dezvoltarea sectorului IMM este „densitatea” lor în regiune, cu alte cuvinte numărul de IMM-uri la 1000 locuitori. Acest indicator reflectă și calitatea politicii de dezvoltare a IMM-urilor pe un anumit teritoriu și activitatea antreprenorială a populației. În Republica Moldova acest indicator a constituit în anul 2012 (potrivit datelor BNS) 13,8 IMM-uri la 1000 de locuitori. În ultimii ani acest indicator lent, dar a crescut: de la 9,9 IMM-uri în anul 2006 la 12,3 în anul 2009 și până la 13,8 IMM-uri în anul 2012. (Tabelul 4).

An important indicator that characterizes the development of the SME sector is the „density” of them in the region, in other words, the number of SMEs per 1,000 inhabitants. This indicator reflects the quality of SME development policy in a specific territory, as well as business activity of population. In the Republic of Moldova, this indicator is equal to 13.8 SMEs per 1,000 inhabitants in 2012 (according the NBS data). In recent years this indicator has slowly increased: from 9.9 SMEs in 2006 to 12.3 in 2009 and 13.8 SMEs in 2012 (Table 4).

Tabelul 4 / Table 4

**Numărul IMM-urilor la 1000 de locuitori (potrivit datelor BNS) /
Number of SMEs per 1000 inhabitants (according to NBS data)**

Anii/ Years	Numărul IMM, un./ Number of SMEs, units	Numărul locuitorilor permanenți, mii pers./ Number of permanent inhabitants, thousand persons	Numărul IMM la 1000 de locuitori, un./ Number of SMEs per 1,000 of inhabitants, units
2006	35 542	3581,1	9,9
2007	39 320	3572,7	11,0
2008	41 109	3567,5	11,5
2009	43 658	3563,7	12,3
2010	45600	3560,4	12,8
2011	47337	3559,5	13,3
2012	49444	3560,0	13,8

Sursa/ Source: Calculat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM / Calculated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

2. Participarea IMM-urilor la asigurarea ocupării forței de muncă

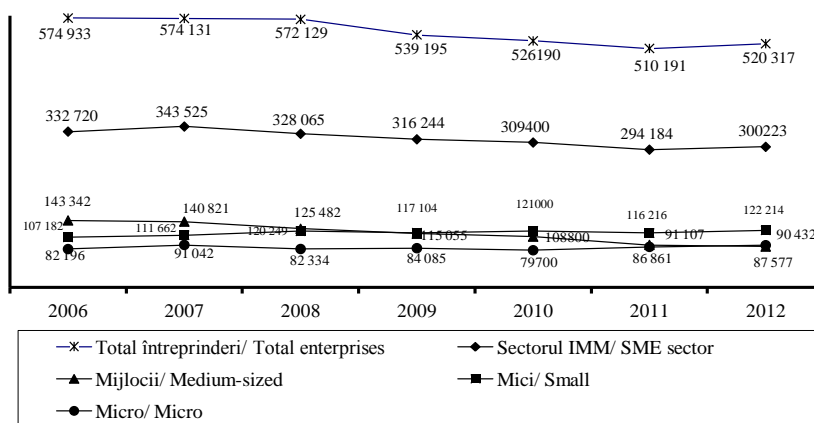
Sectorul IMM al Republicii Moldova are o contribuție semnificativă la asigurarea ocupării. În anul 2012 în cadrul IMM-urilor erau înregistrați 57,7% din numărul total de salariați ai economiei naționale. În țările UE nivelul mediu al acestui indicator este relativ mai înalt și constituie 66,9% (anul 2011), valoarea lui se schimbă de la 53,9% la 85,6%.

În perioada precedentă (2008-2011) numărul total de salariați la toate întreprinderile din Republica Moldova, inclusiv în cadrul IMM-urilor, luate la evidență de organele statistice, anual s-a redus. Însă, în anul 2012 tendința negativă de 4 ani a fost stopată și s-a înregistrat o ușoară creștere a numărului de salariați în comparație cu anul 2011: + 10126 de persoane la întreprinderile de toate dimensiunile, inclusiv + 6039 de persoane în cadrul IMM-urilor (Figura 2; Tabelul 5).

2. Participation of SMEs in employment's provision

The SME sector of the Republic of Moldova has a significant contribution to employment's provision. In 2012, SMEs provided employment for 57.7% of the total number of employees of the national economy. In the EU countries, the average level of this index is relatively high – 66.9% (in 2011), its value changes from 53.9% to 85.6%.

In the previous period (2008-2011), the total number of employees at all enterprises in the Republic of Moldova, including SMEs, accounted by statistical bodies annually reduced. But in 2012, the four years negative trend was stopped and there was a slight increase in the number of employees compared with 2011: +10126 persons at enterprises of all sizes, including +6039 persons in SMEs (Figure 2; Tabelul 5).

Fig. 2. Evoluția numărului mediu de salariați în anii 2006-2012, pers. /

Fig. 2. The evolution of the average number of employees in 2006-2012, persons

Sursa/ Source: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / Elaborated by the authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

Repartizarea numărului de salariați pe întreprinderi de diferite dimensiuni a arătat, că cea mai mare pondere din salariați este angajată la întreprinderile mici (40,7%); la întreprinderi de dimensiuni mijlocii – 29,2%; la microîntreprinderi – 30,1% din toți salariații din sectorul IMM. Creșterea ocupării forței de muncă în sectorul IMM în anul 2012 a fost asigurată din contul creșterii numărului de salariați în cadrul a două categorii de IMM-uri: la întreprinderile mici (cu +5,2 p.p.) și la întreprinderile micro (cu +4,1 p.p.). Concomitent, numărul de salariați în categoria întreprinderilor mijlocii s-a redus. E de menționat, că în decursul anilor 2006-2012 numărul de salariați la întreprinderile mijlocii s-a redus în mod constant, în timp ce la întreprinderile micro și mici tendința de reducere s-a înregistrat doar în anumiți ani (Tabelul 5).

Distribution of the number of employees by enterprises of different sizes showed that the largest share of employees work at small enterprises (40.7%); at medium – sized enterprises – 29.2% employees, at micro enterprises – 30.1% of all employees of the SME sector. The employment growth in the SME sector in 2012 was ensured by the growth of the number of employees in two categories of SMEs: small enterprises (+5.2 pp) and micro enterprises (+4.1 pp). Simultaneously, the number of employees within the group of medium-sized enterprises has declined. It should be mentioned that during the period of 2006-2012, the number of employees at medium-sized enterprises was declined steadily, while micro and small enterprises showed the reduction tendency was only in certain years (Table 5).

Tabelul 5 / Table 5

**Indicele numărului mediu de salariați în anii 2006-2012, în raport cu anul precedent /
Indeces of average number of employees in 2006-2012, compared with a previous year**

Indicatori/ Indicators	Indici de creștere, %/ Indices of growth, %						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	99,5	99,9	100,0	94,2	97,6	97,0	102,0
Sectorul IMM/ SME sector, dintre care/ of which:	104,9	103,3	95,5	96,4	97,8	95,1	102,1
Mijlocii/ Medium-sized	98,6	98,2	89,1	91,7	94,6	83,7	96,1
Mici/ Small	101,9	104,2	107,7	97,4	103,3	96,0	105,2
Micro/ Micro	123,4	110,8	90,4	102,1	94,8	109,0	104,1

Sursa / Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova /Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

3. Contribuția IMM-urilor la fabricarea bunurilor, crearea de valoare

IMM-urile din Republica Moldova participă la fabricarea bunurilor și serviciilor, satisfăcând cererea, în special pe piața internă. Principalii indicatori, care permit de a evalua rezultatele activității și contribuției IMM-urilor, sunt ponderea lor în PIB și indicatorii vânzărilor sectorului IMM.

În anul 2011 ponderea IMM în PIB a constituit 29,5%. Începând cu anul 2007 până în anul 2010 inclusiv acest indicator permanent s-a redus: de la 35% până la 28,3%, respectiv. Alți indicatori economici la micro- și macronivel în anul 2010 deja arătau o creștere, iar ponderea IMM-urilor în PIB a continuat să se reducă (Tabelul 6).

3. Contribution of SMEs to goods' production and value creation

Moldovan SMEs are involved in the production of goods and services, satisfying the demand, especially the domestic one. The main indicators that allow to evaluate the results of work and contribution of SMEs are their share in GDP and SME sales indicators.

In 2011, SME's share in GDP was 29.5%. Since 2007 until 2010 this indicator has permanently decreased: from 35% to 28.3%, respectively. Other economic indicators at micro- and macrolevels showed an increase in 2010, while the share of SMEs in GDP continued to decline (Table 6).

Tabelul 6 / Table 6

**Ponderea IMM-urilor în PIB în anii 2006-2011, % /
The share of SMEs in GDP in 2006-2011, %**

Anii/ Years	Ponderea IMM-urilor în PIB, % / Share of SMEs in GDP, %
2006	35,0
2007	34,4
2008	31,9
2009	28,9
2010	28,3
2011	29,5

Sursa/ Source: Datele Biroului Național de Statistică al RM / Data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

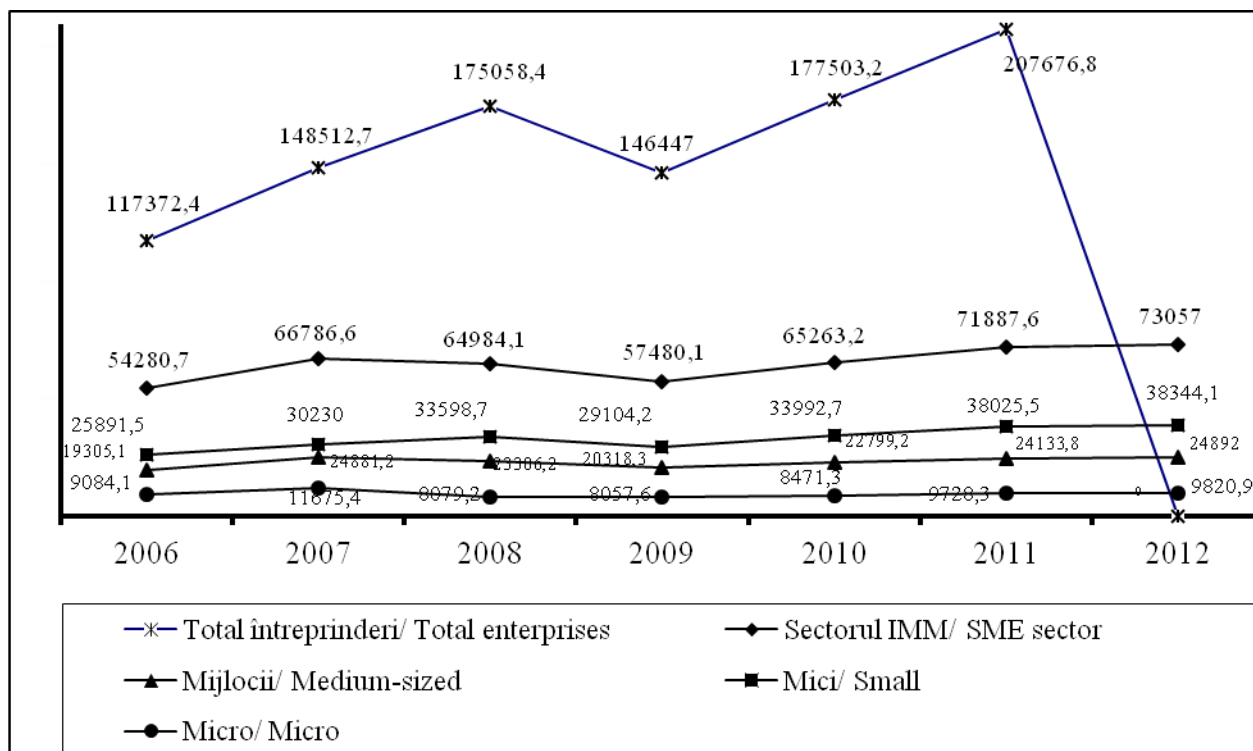

Fig. 3. Evoluția veniturilor din vânzări în anii 2006-2012, mil lei/
Fig. 3. Evolution of sales revenues in 2006-2012, million lei

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / Elaborated by the authors based on data of National Bureau of Statistics of Moldova.

În perioada anilor 2010-2012 veniturile din vânzări în cadrul IMM-urilor au înregistrat o tendință de creștere după reducerea acestui indicator în anul 2009 (Figura 3, Tabelul 7). Concomitent, în anul 2012 rata anuală de creștere în sectorul IMM este foarte modestă (101,6%), fiind mult mai mică, decât în ultimii doi ani, când valoarea acesteia a constituit, respectiv, 113,5% – în 2010 și 110,2% – în 2011.

During 2010-2012, sales revenue of SMEs has tended to increase after reduction of this indicator in 2009 (Figure 3, Table 7). Simultaneously, in 2012, the annual growth rate in the SME sector is very modest (101.6%), much lower than in the previous two years, when its value was respectively equal to 113.5% – in 2010 and 110.2% – in 2011.

Tabelul 7 / Table 7

Indicele veniturilor din vânzări în anii 2006-2012, în raport cu anul precedent /
Index of sales revenues in 2006-2012, compared with the previous year

Indicatori/ Indicators	Indici de creștere, %/ Growth indices, %					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	126,5	117,9	83,7	121,2	117,0	102,0
Sectorul IMM/ SME sector, dintre care/ of which:						
Mijlocii/ Medium-sized	128,9	93,7	87,2	112,2	105,9	103,1
Mici/ Small	116,8	111,1	86,6	116,8	111,9	100,8
Micro/ Micro	128,5	69,2	99,7	105,1	114,8	101,0

Sursa / Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM / Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

4. Contribuția IMM-urilor la generarea de venituri

Pentru cuantificarea acestei componente a contribuției, luând în considerare datele statistice existente, în Republica Moldova se utilizează indicatorul profitului IMM-urilor până la impozitare.

Suma profitului/pierderii tuturor întreprinderilor până la impozitare (inclusiv sectorul IMM), a crescut semnificativ în

4. The contribution of SMEs to revenue generation

To quantify the contribution of this component, taking into account the existing statistical data, indicator of SMEs' profit (losses) before taxation is used in the Republic of Moldova.

The amount of profit/ loss before taxation of all enterprises (including SMEs sector) has increased

anii 2006-2008. Totodată, în anul 2008, când sectorul IMM deja înregistra reducerea indicatorilor ocupării forței de muncă și a ponderii în PIB, profitul în această perioadă a continuat să crească semnificativ. În anul 2009 profitul s-a redus brusc în toate categoriile de întreprinderi, iar în anul 2010 – iarăși a crescut, depășind semnificativ nivelul anului 2007. Conform totalurilor anului 2012 întreprinderile din sectorul IMM în ansamblu au obținut un profit până la impozitare în mărime de 1084,6 milioane lei (20,9% în comparație cu anul 2011, când acesta a constituit 5180,2 milioane lei). O astfel de reducere semnificativă a profitului nu s-a înregistrat nici chiar în perioada de criză a anului 2009, când declinul profitului a constituit 40,9% în comparație cu anul 2008.

Un alt aspect: din toate categoriile de IMM-uri doar categoria întreprinderilor micro conform totalurilor anuale a înregistrat pierderi de 24,8 milioane lei (Tabelul 8).

significantly in 2006-2008. However in 2008, when the SME sector has already registered the reduction of indicators of employment's provision and share in GDP, profit continued to grow significantly in this period. In 2009, profit declined sharply in enterprises of all categories, but in 2010 it increased again, exceeding significantly the level of 2007. According to the result of 2012, SMEs as a whole have gained a profit before taxation in amount of 1084.6 million lei (20.9% compared with 2011, when it constituted 5180.2 million lei). Such significant reduction of the profit was not recorded even during the crisis of 2009, when the profit decline was 40.9% compared with 2008.

Another issue of the problem is that only the group of micro enterprises of all categories of SMEs bore losses in amount of 24.8 million lei (Table 8).

Tabelul 8 / Table 8

**Evoluția profitului (+) / pierderii (-) până la impozitare în anii 2006-2012, mil. lei /
Evolution of profit (+) / loss (-) before taxation in 2006-2012, million lei**

Indicatori/ Indicators	Profit (+), pierdere (-) până la impozitare/ Profit (+), loss (-) before the taxation						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total pe întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	4965,6	10836,3	15549,4	3666,8	13169,8	14427,5	4706,6
Sectorul IMM/ SME sector, dintre care/ of which:							
<i>Mijlocii/ Medium-sized</i>	587,1	1486,0	1847,0	725,6	1931,5	1972,1	393,6
<i>Mici/ Small</i>	911,2	1855,1	3124,4	1357,5	2842,4	2697,7	715,9
<i>Micro/Micro</i>	249,8	436,4	511,8	160,1	683,0	510,4	-24,8

Sursa / Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

În ultimii ani, acesta este primul caz, când o întreagă categorie de IMM-uri și anume întreprinderile micro, au încheiat anul cu pierdere. Totodată vânzările sectorului IMM au crescut.

Printre acele genuri de activitate ale IMM-urilor, care au încheiat anul 2012 cu pierderi sunt următoarele:

✓ Hoteluri și restaurante (pierdere = -119,9 milioane lei). Ambele concomitent au înregistrat o creștere a numărului de întreprinderi, a numărului de salariați (117,1%) și a veniturilor din vânzări (122,4%), ceea ce cu greu se asociază cu rentabilitatea scăzută a mediului de afaceri.

✓ Transporturi și comunicații (-37,1 milioane lei) – de asemenea se caracterizează prin creșterea numărului de întreprinderi, creșterea numărului de salariați (102,9%) și creșterea veniturilor din vânzări (106,5%).

✓ Agricultură, economia vânatului și silvicultură (-53,5 milioane lei). Au arătat o imagine opusă: creșterea numărului de întreprinderi, însă reducerea numărului de salariați (95,7%) și o reducere semnificativă a veniturilor din vânzări (87,8%). Înăutățirea indicatorilor parțial poate fi explicată prin condițiile climaterice nefavorabile, anul secetos.

✓ Sectorul Energie electrică și termică, gaze și apă (-42,4 milioane lei) înregistrează pierderi în decursul tuturor ultimilor ani, dar acest lucru nu este legat de reglementarea acestui gen de activitate.

During recent years, it was the first case when an entire category of SMEs, namely micro enterprises, finished the year with a loss. However, SME sector sales have increased.

Among those types of activities of SMEs, which completed 2012 with losses are:

✓ Hotels and restaurants (loss was equal to - 119.9 million lei). Simultaneously, this group has increased the number of enterprises, the number of employees (117.1%) and sales revenue (122.4%), which may hardly be associated with low profitability of the business.

✓ Transport and communications (-37.1 million lei) is also characterized by the increasing number of enterprises, increasing number of employees (102.9%) and the increase in sales revenues (106.5%).

✓ Agriculture, hunting and forestry (-53.5 million lei) showed an opposite picture: the increasing number of companies, but reducing of the number of employees (95.7%) and a significant reduction in sales revenues (87.8%). Worsening indicators can be explained partially by unfavorable weather conditions, an arid year.

✓ Electricity and heat, gas and water (-42.4 million lei) has born losses during all the past years, but this is not related to regulating of this kind of activity.

Analizând profitul/pierderea pe forme de proprietate, e de menționat, că toate formele de proprietate (cu excepția proprietății private), inclusiv proprietatea străină și proprietatea întreprinderilor mixte, au încheiat anul cu „minus”. Acest fapt este foarte evident, deoarece la întreprinderile cu participarea capitalului public și străin nivelul economiei tenebre este relativ mai scăzută. Deși și ponderea IMM-urilor, care nu se referă la proprietatea privată, este mai mică de 10% (Tabelul 9).

While analyzing profit/ loss by ownership, it should be mentioned, that all forms of ownership (excluding private ownership), including foreign ownership and joint ventures have ended the year with „minus”. This fact is very significant, as firms with participation of public or foreign capital are characterized by relatively low level of the shadow economy. Although the share of SMEs, which do not relate to private ownership is less than 10% (Table 9).

Tabelul 9 /Table 9

**Suma profitului (+)/ pierderii (-) până la impozitare ale IMM în anul 2012 pe forme de proprietate, milioane lei /
The amount of profit (+)/ loss (-) before taxation of SMEs in 2012, by ownership, million lei**

Forme de proprietate/ Forms of ownership	IMM/ SME	din care/ of which:		
		întreprinderi mijlocii/ medium-sized enterprises	întreprinderi mici/ small enterprises	întreprinderi micro/ micro enterprises
Total IMM/ Total SMEs, inclusiv/ including:	1084,6	393,6	715,9	-24,8
proprietatea publică/ public ownership	-55,1	-39,4	-13,4	-2,3
proprietatea privată/ private ownership	1548,2	628,2	905,5	14,5
proprietatea mixtă (publică și privată) fără participarea străină/ mixed ownership (public and private) without foreign participation	-38,5	-18,0	-17,0	-3,5
proprietatea străină/ foreign ownership	-253,2	-181,8	-68,8	-2,7
proprietatea întreprinderilor mixte (cu participarea capitalului străin)/ joint ventures (with foreign participation)	-116,8	4,5	-90,4	-30,9

Sursa / Source: Elaborat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova / Elaborated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

O posibilă explicație a pierderilor semnificative în cadrul IMM-urilor în anul 2012 pot fi: a) înrăutățirea situației în afaceri – reală sau percepută de antreprenori; b) trecerea antreprenorilor „în umbră” (ceea ce, de asemenea, reflectă parțial înrăutățirea mediului de afaceri).

Resursele sectorului IMM

Principalele tipuri de resurse ale IMM-urilor, care sunt luate la evidența statisticii, sunt: (1) salariații și (2) activele întreprinderii. Numărul de salariați în cadrul IMM-urilor deja s-a examinat mai sus. Suma activelor întreprinderilor moldovenești constituie 293737 milioane lei. Sectorului IMM îi aparțin nu mai puțin de 1/3 (31,8%) din toate activele menționate. Pentru o evaluare mai exactă a resurselor IMM-urilor, bazată pe datele statistice, au fost utilizate 2 grupe de indicatori:

- (1) Numărul mediu de salariați la o întreprindere;
- (2) Valoarea medie a activelor per un salariat.

Numărul de salariați la o întreprindere. În anul 2012 numărul mediu de salariați la un IMM a constituit 6,1 persoane. Totodată la o întreprindere mijlocie erau angajați 56,9 persoane, la una mică – 12,8 persoane, la una micro – 2,4 persoane.

În ultimii ani (2006-2010) a avut loc o reducere stabilă a numărului de salariați la o întreprindere. Această tendință s-a manifestat la toate categoriile de întreprinderi – micro, mici, mijlocii și mari. Doar după anul 2011 s-a înregistrat schimbarea acestei tendințe: în anul 2011 a avut loc o

Possible explanations for significant losses of SMEs in 2012 may include: a) worsening of business situation – real one or that perceived by entrepreneurs; b) transition of entrepreneurs „in the shadow” (which also partly reflects the worsening of a business environment).

SMEs' Resources

The main types of resources of SMEs, counted by statistics bodies, are: (1) employees and (2) the assets of an enterprise. The number of employees in SMEs has been already examined above. The amount of the assets of Moldovan enterprises is equal to 293737 mln. lei. No less than one third (31.8%) of all considered assets belong to the SME sector. In order to assess more accurate the resources of SMEs, based on statistical data, two groups of indicators were used:

- (1) The average number of employees at one enterprise;
- (2) The average value of assets per 1 employee.

Number of employees in one enterprise. The average number of employees per 1 SME in 2012 was equal to 6.1 persons. In one medium-sized enterprise 56.9 persons were employed, in one small enterprise – 12.8 persons, in one micro enterprise – 2.4 persons.

In recent years, 2006-2010, there was a stable reduction in the number of employees in one enterprise. This trend was observed in all categories of enterprises: micro, small, medium-sized and large. Only after 2011, this trend has been

creștere foarte mică a numărului de salariați la o întreprindere micro; în anul 2012 – o creștere s-a înregistrat la o întreprindere mică (Tabelul 10).

changing: in 2011, a very small increase in the number of employees at a micro enterprise took place, in 2012 – an increase was recorded in a small enterprise (Table 10).

Tabelul 10 / Table 10

**Numărul de salariați la 1 întreprindere în Republica Moldova în anii 2006-2012, pers. /
Number of employees at one enterprise in Moldova in the period of 2006-2012, persons**

Indicatorii principali/ Principal indicators	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Total întreprinderi/ Total enterprises, inclusiv/ including:	15,9	14,4	13,6	12,1	11,3	10,5	10,3
Întreprinderi mari/ Large enterprises	393,2	345,7	241,2	228,7	202,0	179,4	177,6
IMM/ SME, Inclusiv/ including:	9,4	8,7	8,0	7,2	6,8	6,2	6,1
Mijlocii/ Medium-sized	83,1	79,4	74,5	72,4	68,0	60,7	56,9
Mici/ Small	16,4	15,5	14,4	14,2	13,3	12,6	12,8
Micro/ Micro	3,0	3,0	2,6	2,5	2,3	2,4	2,4

Sursa / Source: Calculat de autori în baza datelor Biroului Național de Statistică al RM / Calculated by authors based on data of the National Bureau of Statistics of Moldova.

Valoarea activelor per un salariat. Valoarea activelor IMM per un salariat în anul 2012 a constituit 311,1 mii lei. La întreprinderile mari indicatorul similar este aproape de 3 ori mai înalt (912,0 mii lei).

Actele întreprinderilor mici și mari se deosebesc nu doar după valoare, ci și după structură: la întreprinderile mari predomină activele pe termen lung (60,9%), la IMM-uri – activele curente (57,6%). Aceste diferențe confirmă cea mai importantă calitate a IMM-urilor – flexibilitatea lor, care tocmai și este condiționată de ponderea relativ mare a activelor curente (Tabelul 11).

Assets value per 1 employee. SME assets value per 1 employee was equal to 311,1 thousand lei in 2012. In large enterprises, the similar indicator is almost three times higher (912.0 thousand lei).

The assets of small and large-scale enterprises are distinguished not only by value but by structure: large enterprises prevailing long-term assets (60.9%), SMEs - current assets (57.6%). These differences confirm the most important quality for SMEs – their flexibility, and is subject to just the relatively large share of current assets (Table 11).

Tabelul 11 / Table 11

**Structura activelor întreprinderilor de diferite dimensiuni în anul 2012, % /
Structure of assets of enterprises of different sizes in 2012, %**

Indicatorii principali/ Principal indicators	Întreprinderile mari/ Large enterprises	IMM/ SME
Active pe termen lung/ Long-term assets	60,9	42,4
Active curente/ Current assets	39,1	57,6
TOTAL/ Total	100	100

Sursa / Source: Calculat de autori în baza datelor consolidate ale rapoartelor financiare ale întreprinderilor, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova / Calculated by authors based on data from consolidated financial statements of enterprises, the National Bureau of Statistics of Moldova.

Compararea indicatorilor specifici a resurselor și a rezultatelor per salariat în întreprinderile mari și mici a arătat că (Tabelul 12):

- Activele specifice per un salariat la întreprinderile mari de 2,9 ori depășesc activele la o IMM.
- Veniturile din vânzări per salariat la o întreprindere mare de 2,6 ori sunt mai mari decât indicatorul similar la o IMM.
- Suma profitului per salariat se deosebește de 4,6 ori la întreprinderile de dimensiuni mari și IMM-uri.

The comparison of specific indicators of resources and results per employee in large and small businesses showed that (Table 12):

- Specified assets per one employee in large enterprises 2.9 times exceed assets of one SME.
- Sales revenue per one employee in one large enterprise are 2.6 times higher than the similar indicator in one SME.
- The amount of profit per one employee differs 4.6 times at large enterprises and SMEs.

Tabelul 12 / Table 12

**Rezultatele și activele specifice per salariat la întreprinderile mari și cele mici /
Results and specific assets per employee at large and small enterprises**

Indicatorii principali/ Principal indicators	2012
Venituri din vânzări – în medie pe economie, mii lei/ Sales revenue – on average per economy, thousand lei, inclusiv/ including:	407,3
La întreprinderile mari/ At large enterprises	631,0
La IMM/ At SMEs	243,0
Profitul – în medie pe economie, mii lei/ Profit – on average per economy, thousand lei, inclusiv/ including:	9,0
La întreprinderile mari/ At large enterprises	16,4
La IMM/ At SMEs	3,6
Activele – în medie pe economie, mii lei/ Assets – on average per economy, thousand lei, inclusiv/ including:	565,0
La întreprinderile mari/ At large enterprises	912,0
La IMM/ At SMEs	311,1

Sursa/Source: Calculat de autori în baza datelor consolidate ale rapoartelor financiare ale întreprinderilor, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova / Calculated by authors based on data of consolidated financial statements of enterprises, the National Bureau of Statistics of Moldova.

Privind ilegalitatea comparării directe a indicatorilor întreprinderilor mari și celor din sectorul IMM ne vorbesc următoarele date (Tabelul 13):

- Numărul salariaților la o întreprindere mare constituie 177,6 persoane, ceea ce este de **29,1** ori mai mult decât numărul salariaților la o IMM (6,1 pers.).
- Activele unei întreprinderi mari de **85,7** ori depășesc activele unui IMM.
- Veniturile din vânzări la o întreprindere mare de **75,8** ori sunt mai înalte, decât la o IMM.

The wrongfulness of the direct comparison of indicators of large enterprises and the SME sector is confirmed by the following information (Table 13):

- The number of employees in one large enterprise is 177.6 persons, which is **29.1** times the number of employees in one SME (6.1 persons).
- An assets amount of a large enterprise **85.7** times exceeds that of a SME.
- Sales revenues of a large enterprise are **75.8** times higher than that of a SME.

Tabelul 13 / Table 13

**Indicatorii specifici la o întreprindere în anul 2012 /
Specific indicators to one enterprise in 2012**

Indicatorii principali/ Principal indicators	2012
Numărul de salariați – în medie pe economie, pers./ Number of employees - in average per economy, persons, inclusiv/ including:	10,3
La întreprinderile mari/ At large enterprises	177,6
La IMM/ At SME	6,1
Activele – în medie pe economie, mii lei/ Assets - in average per economy, thousand lei, inclusiv/ including:	5795,8
La întreprinderile mari/ At large enterprises	161945,4
La IMM/ At SME	1889,2
Venituri din vânzări – în medie pe economie, mil. lei/ Sales revenue - in average per economy, thousand lei, inclusiv/ including:	4,18
La întreprinderile mari/ At large enterprises	112,13
La IMM/ At SME	1,48
Profitul până la impozitare – în medie pe economie, mii lei/ Profit (loss) before taxation, thousand lei, inclusiv/ including:	92,8
La întreprinderile mari/ At large enterprises	2928,0
La IMM/ At SME	21,9

Sursa/ Source: Calculat de autori în baza datelor consolidate ale rapoartelor financiare ale întreprinderilor, Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova / Calculated by authors based on consolidated data of financial statements of enterprises, the National Bureau of Statistics of Moldova.

Rezultate și concluzii

Sectorul IMM-urilor din Republica Moldova contribuie multilateral la dezvoltarea economică a țării. Potrivit datelor BNS în anul 2012 la IMM-uri se raportau 97,4% din totalul întreprinderilor din economia națională. În acest sector se realizau 34,5% din toate veniturile din vânzări, se creau 23,0% din total profituri, activau 57,7% din total salariați, se utilizau 31,8% din toate activele din afaceri. Ponderea IMM-urilor în PIB în anul 2011 constituia 29,5%.

În numărul total de IMM-uri predomină întreprinderile micro(77,5%), ponderea întreprinderilor mici este de 19,4%, a celor mijlocii – 3,0%. În ultimii ani indicatorii microîntreprinderilor (numărul și ponderea întreprinderilor, numărul salariaților) cresc lent, iar indicatorii similari ai întreprinderilor mijlocii se reduc. Această tendință este negativă, deoarece anume întreprinderile mijlocii dispun de resursele, care eventual le permit să se ocupe cu exportul și să servească drept centru de cooperare a IMM-urilor.

În perioada analizată s-a menținut tendința stabilă pozitivă de creștere a numărului de IMM-uri, luate la evidența BNS (din contul întreprinderilor micro și mici). O tendință similară se înregistrează și referitor la indicatorul numărului de întreprinderi la 1000 de locuitori: de la 12,3 în anul 2009 și până la 13,8 IMM-uri în anul 2012. Concomitent, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, evoluția numărului întreprinderilor înregistrate și radiate în anii 2012-2013 nu a fost la fel de pozitivă. În anul 2012 creșterea netă a numărului de întreprinderi s-a redus, constituind 92,3% din nivelul anului 2011. Potrivit datelor pe 9 luni ale anului 2013 creșterea netă a numărului de întreprinderi s-a majorat semnificativ (114% din nivelul anului precedent), însă acest lucru a fost posibil nu din contul creșterii numărului de întreprinderi înregistrate, ci în rezultatul reducerii numărului de întreprinderi, radiate din registru. Ținând cont de complexitatea extraordinară și de durata procedurii de închidere oficială a afacerii, posibil, aceasta înseamnă, că nu toți antreprenorii, care au intenționat să închidă afacerea, au putut realiza acest lucru.

Sectorul IMM din Republica Moldova are o contribuție semnificativă la asigurarea ocupării forței de muncă. În anul 2012 s-a schimbat tendința negativă de reducere a ocupării în cadrul întreprinderilor, care a durat din anul 2007, inclusiv în sectorul IMM: s-a înregistrat o creștere ușoară, însă o creștere a numărului de salariați în comparație cu anul 2011: + 6039 de persoane (rata de creștere 102%).

În perioada anilor 2010-2012 veniturile din vânzări ale IMM-urilor anual au crescut după reducerea acestui indicator în anul 2009. Însă în anul 2012 rata de creștere a veniturilor din vânzări în sectorul IMM a fost foarte modestă - 101,6%, ceea ce este cu mult mai mică, decât în ultimii 2 ani, când valoarea acesteia constituia, respectiv, 113,5% în anul 2010 și 110,2% - în anul 2011.

Conform totalurilor anului 2012 întreprinderile din sectorul IMM deși au obținut profituri în sumă de 1084,6 milioane lei, acestea au constituit doar 20,9% în raport cu suma profitului din anul 2011. O astfel de reducere semnificativă a profitului în sectorul IMM nu a fost înregistrată nici chiar în perioada crizei din anul 2009, când declinul profiturilor a constituit 40,9% în raport cu anul 2008. Unele categorii de IMM-uri, potrivit rezultatelor

Results and conclusions

The SME sector of Moldova has a multilateral contribution to the economic development of the country. According to NBS data, 97.4% of all enterprises of the national economy belonged to the SME sector in 2012. This sector produced 34.5% of all sales revenue, created 23.0% of total profits, gave work to 57.7% of total employees, used 31.8% of all assets of the business. The share of SMEs in GDP constituted 29.5% in 2011.

In total SMEs, micro enterprises predominate (77.5%), the share of small enterprises is 19.4%, the share of the medium-sized enterprises – 3.0%. In recent years, indicators of micro enterprises (number and share of enterprises, number of employees) have been slowly growing, but similar indicators of medium-sized companies were reduced. This trend is a negative one, as namely medium-sized enterprises dispose the resources, which may enable them to deal with export and serve as a center for SMEs' cooperation.

In the analysed period, a stable positive growth trend in the number of SMEs, considered by the NBS has retained (due to micro and small enterprises). A similar trend has been recorded with regard to the indicator of the number of enterprises per 1000 inhabitants: from 12.3 in 2009 to 13.8 SMEs in 2012. Simultaneously, according to the State Registration Chamber, the evolution of the number of enterprises registered and radiated in 2012-2013 was not such positive. In 2012, net increase of the number of enterprises decreased, constituting 92.3% of the 2011. According to the 9 months of 2013, net increase of the number of enterprises has grown significantly (114% of the previous year level), but this was a consequence of reducing the number of enterprises, removed from the register and not due to the increase in the number of newly registered enterprises. Taken into account the extraordinary complexity and duration of the official procedure of closing a business, maybe this means that not all entrepreneurs who intend to close the deal, could achieve this.

The SME sector in Moldova has a significant contribution to the employment's provision. In 2012, the negative trend of employment reduction which lasted since 2007 in enterprises, including SMEs, has been changed: there was registered a slight increase in the number of employees compared with 2011: + 6039 persons in SMEs (rate of growth 102%).

During 2010-2012, the sales revenue of SMEs has increased annually after the reduction of this indicator in 2009. But in 2012 the growth rate of sales revenue in the SME sector was very modest - 101.6%, which is much lower than in the previous two years, when its value was equal, respectively, to 113.5% in 2010 and 110.2% in 2011.

According to the totals of 2012, SMEs earned the profit the amount of 1084.6 million lei, but it accounted for only 20.9% compared to the amount of profit gained in 2011. Such a significant reduction in profit in the SME sector has not been recorded even during the crisis in 2009 when profit's decline was 40.9 % compared with the level of 2008. Some categories of SMEs incurred losses

anuale, au suportat pierderi. Reieșind din dimensiunile întreprinderilor, acestea sunt microîntreprinderile (pierderea = -24,8 mil.lei); reieșind din sectoarele economice cele mai mari pierderi au înregistrat Hotelurile și restaurantele (pierderea = -119,9 mil.lei); în secțiunea formelor de proprietate toate întreprinderile, cu excepția proprietății private, au încheiat anul cu ”minus”.

Resursele IMM-urilor au fost evaluate prin 2 grupe de indicatori: numărul mediu de salariați la o întreprindere și valoarea medie a activelor per salariat. În anul 2012 numărul salariaților la o IMM a constituit 6,1 persoane, totodată în ultimii ani – din anul 2006 până în anul 2010 – a avut loc o reducere stabilă a numărului de salariați la o întreprindere. Doar după anul 2011 s-a înregistrat schimbarea acestei tendințe: în anul 2011 a avut loc o creștere foarte mică a numărului de salariați la o întreprindere micro; în anul 2012 – o creștere s-a înregistrat la o întreprindere mică. Valoarea activelor IMM per un salariat în anul 2012 a constituit 311,1 mii lei. La întreprinderile mari indicatorul similar este aproape de 3 ori mai înalt. Activele întreprinderilor mici și a celor mari se deosebesc nu doar după valoare, ci și după structură: la întreprinderile mari predomină activele pe termen lung (60,9%), la IMM-uri – activele curente (57,6%). Aceste diferențe confirmă, că cea mai importantă calitate a IMM-urilor este flexibilitatea lor, care tocmai și este condiționată de ponderea relativ mare a activelor curente.

Diferențele existente în contribuția sectorului IMM și a întreprinderilor mari sunt condiționate de diferențele dintre resursele lor: numărul de salariați la o întreprindere mare constituie 177,6 persoane, ceea ce este de 29,1 ori mai mult decât numărul de salariați la o IMM (6,1 persoane); activele unei întreprinderi mari de 85,7 ori depășesc activele la o IMM; veniturile din vânzări la o întreprindere mare sunt de 75,8 ori mai înalte, decât la o IMM. Aceste date ne vorbesc despre ilegalitatea comparării directe a indicatorilor întreprinderilor mari și a celor din sectorul IMM.

according to annual results. As to the size of enterprises, these are micro-enterprises (loss = -24.8 million lei); as to economic sectors, the largest losses were recorded in hotels and restaurants (loss = -119.9 million lei); as to ownership forms, enterprises of all ownerships, with the exception of private property, finished the year with negative result.

SMEs' resources have been evaluated by two groups of indicators: average number of employees at one enterprise and the average assets per an employee. In 2012, the number of employees at one SME was equal to 6.1 persons, while in recent years – from 2006 to 2010 - the stable reduction in the number of employees at one enterprise took place. Only after 2011, this trend has been changing: in 2011, it was a very small increase in the number of employees at a micro enterprise; in 2012, an increase was recorded at a small enterprise. SME assets value per one employee was equal to 311.1 thousand lei in 2012. At large enterprises, the similar indicator is close to three times higher. Assets of small and large enterprises differ not only by value but by structure: at large enterprises long-term assets prevail (60.9%), at SMEs - current assets (57.6%). These differences confirm that the most important quality of SMEs is their flexibility, which is conditioned just by relatively high share of current assets.

Differences in the contribution of SMEs and large enterprises are conditioned largely by differences in their resources: the number of employees in a large enterprise is equal to 177.6 persons, which is 29.1 times higher than the number of employees in one SME (6.1 persons); assets of a large enterprise 85.7 times exceed those at one SME; sales revenue of a large enterprise is 75.8 times higher than at the one SME. These data tell us about the illegality of direct comparison of indicators of large enterprises and the SME sector.

Referințe bibliografice / References

1. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Banca de date statistice Moldova [accesat 2 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/databasetree.asp>
2. ACULAI, E. *Perfecționarea politicii de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii și consolidarea parteneriatului între business și organele administrației publice (2011-2014). Cercetarea procesului de creare a parteneriatului public-privat, identificarea factorilor, evaluarea formelor și direcțiile de dezvoltare a acestuia* (intermediar) : raport științific. Ministerul Economiei al Republicii Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2013. 201 p.

Recomandat spre publicare: 18.01.2014

**DINAMICA DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI
TEXTILE ȘI DE CONFECȚII
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

*Alexandru GRIBINCEA, dr. hab., prof. univ., ULIM
Aliona CERNOVA, drd., ULIM*

Sectorul textil din Republica Moldova este un sector important de export al țării și încă mai are un potențial imens de creștere. Această industrie a reprezentat 1,5% din PIB și 3,9 (NBS) din PIB de fabricație. Textilele au angajat peste 2750 de lucrători în 2010, 4092 în 2011 și 4118 în 2012. Cele mai importante destinații de export pentru producătorii de textile din Moldova sunt țările UE. Principalele avantaje competitive ale Moldovei includ o forță de muncă competitivă și este una dintre cele mai ieftine locații. Cele mai multe dintre aceste locuri de muncă sunt din mediul rural, și anume aparțin femeilor tinere, care alcătuiesc 85-95 la suta din totalul lucrătorilor T&A. Valoarea textilelor fabricate a fost de 33,8 milioane € în 2010 și a crescut mai mult decât dublu până la 68,14 milioane € în 2011 și 78,95 € în 2012 (NBS). Republica Moldova are un acces ușor atât la piețele CSI cât și la piețele europene. Peste 83 de companii (NBS) operează în industria textilă din Moldova, cele mai multe dintre ele în prelucrare – CM (tăiat și confecționat), CMT (tăiat, confecționat și scurtat). Majoritatea partenerilor străini interesați de outsourcing sunt de origine italiană, germană și olandeză, și includ Dolce & Gabbana și Trussardi, spre exemplu.

Cuvinte cheie: textile, producere, comerț, avantaje, competitivitate.

Introducere. Industria textilă și de confecții intră în componența ramurilor industriale dezvoltate ale lumii, depășind considerabil așa ramuri, precum: producția de mașini, complexul militar-industrial, producția mijloacelor de transport și multe alte ramuri. În principiu, industria textilă și de confecții cuprinde, înainte de toate, țesătoria, fabricarea prin tricotare și croșetare, vopsirea, fabricarea de covoare și preșuri, fabricarea a diverse metraje din fibre naturale și sintetice. Dezvoltarea industriei textile și de confecții este condiționată, nemijlocit, de creșterea populației Terrei și creșterea bunăstării acesteia.

Astfel, consumul de țesături și de îmbrăcăminte a crescut în ultimii 20 de ani în Europa cu 40%, în SUA – cu 70%, iar în Japonia – cu 200%. În comerțul mondial s-a creat o piață mondială durabilă de producție textilă. Cifra de afaceri mondială din anul 2010 al operațiunilor de export-import al textilelor este estimat la 340 miliarde USD [6].

Principalii exportatori de producție textilă sunt: China, India, Honkong, Coreea de Sud, Taiwan, Germania și Italia. O anumită poziție pe piețele de producție textilă îi revine și Republicii Moldova.

Retrospectivă. Industria textilă și de confecții a Moldovei a început să se dezvolte după al doilea război mondial. În anii 1947-1960 au fost pregătite pentru producție fabricile de tricotare și croșetare, de împâslire, de ciorăpărie și lenjerie în or. Chișinău, combinatul de mătase în or. Bender, fabrica de textile și galanterie textilă în or. Orhei. În anii

**THE DEVELOPMENT DYNAMICS
OF THE TEXTILE AND CLOTHING
INDUSTRY IN MOLDOVA**

*Alexandru GRIBINCEA, PhD, Professor, ULIM.
Aliona CERNOVA, PhD. Student, ULIM.*

The Moldovan textile sector is a major domain of the country's export and still has a tremendous growth potential. The industry accounted for 1.5% of the GDP and 3.9 (NBS) of the manufacturing GDP. The textile cluster employed over 2,750 workers in 2010, 4,092 in 2011 and 4,118 in 2012. The most important export destinations for Moldovan textile producers are EU countries. Moldova's main competitive advantages include the competitive workforce and the fact that this is one of the cheapest locations. Most of these jobs are rural-based and taken by young women, who make up 85-95% of all T&A workers. The value of the manufactured textiles was € 33,8 million in 2010 and rose more than twice - up to € 68,14 million in 2011 and € 78,95 in 2012 (NBS). Moldova has an easy access to both CIS and European markets. Over 83 (NBS) companies operate in the Moldovan textile industry, most of them in CM (cut and make), CMT (cut, make and trim) processing. Major foreign partners for outsourcing are of Italian, German and Dutch origin, and include Dolce&Gabbana and Trussardi, for instance.

Key words: textiles, manufacturing, trade, advantages, competitiveness.

JEL Classification: L00, L1, L16, L23, L67

Introduction. The textiles and clothing industry is part of the developed industrial branches of the world, considerably exceeding such branches as: machine production, military-industrial complex, the production of means of transport and many other industries. In principle, the textile and clothing industry includes, above all, weaving, manufacture through knitting and crocheting, painting, carpets and rugs manufacture, making of natural and synthetic fibers of various lengths. The development of the textile and clothing is directly conditioned, by the population growth and its increasing welfare.

Thus, the consumption of textiles and clothing has increased in the last 20 years in Europe by 40%, in the U.S. – 70% and in Japan – 200%. In the world trade has been created a global market for sustainable textile production. The worldwide turnover in 2010 of export-import operations of textiles is estimated at 340 billion USD [6].

The main exporters of textile production are: China, India, Hong Kong, South Korea, Taiwan, Germany and Italy. A given position in the textile manufacturing markets belongs to Moldova.

Retrospective. The textile and clothing industry of Moldova started to grow after World War II. During period of 1947-1960, were prepared for production factories for knitting and crocheting, felting, of hosiery and lingerie in Chisinau, the plant for silk in Bender, the textile and hosiery textile factory in Orhei. In the 61-70s,

'61-70 au fost construite fabricile textile de țesere și de filare de bumbac în or. Bender (actualmente – or. Tighina), fabrica de materiale neșesute în or. Chișinău, fabrica de tricotațe și țesături în or. Rîbnița.

În anii următori au fost construite fabrica de confecții din tricotațe în or. Bălți, cel mai mare combinat de produse din bumbac din Europa, a fost reconstruit și extins, ca capacitate de producție, combinatul de mătase din or. Bender (or. Tighina).

were constructed textile factories by weaving and cotton spinning in Bender (now - Tighina), nonwovens materials plant in Chisinau, knitwear and fabrics factory in Rîbnita.

In following years, the knitwear and garment factory was built in Bălți, the largest factory of cotton products in Europe was rebuilt and expanded, in terms of production capacity of the silk plant from Bender (Tighina).

Tabelul 1/Table 1

**Numărul de întreprinderi și unități de producție din Republica Moldova, pe tipuri de activități, 2005-2012/
The number of enterprises and production units in the Moldova, by types of activities, 2005-2012**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Industrie – total/Industry - total	4615	4681	4749	4677	4922	5277	4895	4994
Industrie prelucrătoare/Manufacturing	3922	3980	4021	3999	4354	4630	4506	4509
din care:/of which								
Fabricarea produselor textile/The production of textile products	69	75	77	77	95	91	83	91
Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănușilor/The manufacture of wearing apparel, preparing and dyeing of fur	160	178	203	208	228	238	226	226

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=127&>.

Întreprinderile din ramura textilă și de confecții fabricau țesături din bumbac, pentru rochii, pentru căptușeală, țesături tehnice, pentru mobilă și tapițerie, tricotațe pentru îmbrăcăminte și lenjerie, confecții de ciorăpărie și mănuși din bumbac, combinate cu lână, din lână în amestec cu diverse fibre sintetice.

Dezvoltându-se dinamic, industria textilă și de confecții a Moldovei, în anul 1990, a produs 214 milioane metri liniari de țesătură, inclusiv: 152,8 milioane metri liniari de țesături de bumbac, 45,7 milioane metri liniari de țesături de mătase, 7,7 mii tone de fibre de lână, 31,6 mii tone de fire de bumbac, 5 418 mii m² de covoare și preșuri [1].

Enterprises in the textile and clothing branch manufactured cotton fabrics for dresses, for lining, for technical fabrics, for furniture and upholstery, knitwear for clothing and lingerie, hosiery garments and gloves of cotton, combined with wool, of wool mixed with various synthetic fibers.

Developing dynamically, the textiles and clothing industry of Moldova, in 1990, produced 214 million meters of fabric, including 152.8 million meters of cotton fabric, 45.7 million meters of silk fabrics, 7.700 tons of wool fabrics, 31.6 thousand tons of cotton yarn, 5.418 thousand sq. m. of carpets and rugs [1].

Tabelul 2/Table 2

**Structura producției industriale din Republica Moldova, pe tipuri de activități, 2005-2012/
The structure of the industrial production in Moldova, by types of activities, 2005-2012**

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Fabricarea produselor textile, % / Textiles Manufacturing %	1,8	2,7	2,7	2,2	2,2	1,9	3,2	3,6
Țesături, mii m ² / Fabrics, sq. meters	116	107	201	174	111	55	20	10
Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănușilor,% / The manufacture of wearing apparel, dressing and dyeing of fur %	2,9	3,4	3,6	3,2	3,5	3,3	3,2	2,8
Articole de ciorăpărie, mii perechi / Articles of hosiery, thousands of pairs	1082	1518	1428	1558	1463	1288	1470	1443
Articole tricotate, mil. buc./ Knitwear, million pcs.	17,0	16,5	16,9	19,3	17,6	20,2	17,2	18,1
Articole de îmbrăcăminte pentru lucru, mii buc./ Clothing for work, thousand pieces.	3848,2	4528,0	5659,6	5580,9	4034,3	6190,7	6553,5	4789,8
Paltoane, impermeabile, canadiene, pelerine, hanorace, mii buc./ Overcoats, raincoats, capes, cloaks, anoraks, thousand pieces.	938,3	859,9	938,8	791,4	776,0	649,8	616,3	523,9
Costume și completuri, mii buc./Suits, thousand pieces	344,4	214,9	435,3	270,0	126,6	97,7	135,5	101,8
Sacouri, jachete și blazere, mii buc./Coats, jackets and blazers, thousand pieces.	513,5	709,1	509,0	601,4	565,4	458,4	502,9	578,4
Pantaloni lungi și scurți, salopete și șorturi, mii buc./ Trousers and shorts, overalls and shorts, thousand pieces	2452,3	2840,5	2258,4	1650,6	1529,7	1775,5	1613,2	1286,1
Rochii și sarafane, mii buc./ Dresses, thousand pieces	121,1	343,1	670,5	1013,1	734,7	798,9	1033,7	1458,6
Fuste și fuste-pantaloni, mii buc./ Skirts and trouser-skirts, thousand pieces	733,2	636,3	526,4	367,4	377,3	250,4	335,9	367,1
Bluze și cămăși pentru femei și fete, mii buc./ Blouses and shirts for women and girls, thousand pieces.	1983,8	2548,8	1823,8	1939,4	1920,2	1915,7	1835,4	2870,2

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=127&>.

În condițiile transformărilor de sistem în legătură cu trecerea la economia de piață, industria textilă și de confecții a Moldovei a suportat pierderi considerabile. Au fost rupte legăturile de cooperare cu întreprinderile intermediare din fostele țări sovietice, s-au redus semnificativ furnizările de materie primă, s-au restrâns piețele internă și externă, a crescut considerabil importul de producție textilă ieftină din Turcia, China și alte țări. Volumele de producție s-au redus brusc, iar o parte din întreprinderi au fost închise.

Către anul 1995, capacitatea de producție a țesăturilor de bumbac era folosită doar în proporție de 5%, a monofibrelor de lână – 38%, a materialelor nețesute – 9,6%, a articolelor din tricotațe – 11%, a ciorăpăriei – 9,8%, a covoarelor și preșurilor – 27,7%, galanteriei textile – 8,6% [1, p. 293-294].

Restructurarea, modernizarea și privatizarea întreprinderilor din ramură se desfășurau în condiții dificile. Complexul industrial unic, cu infrastructură consolidată și tehnică, bază organizațională și științifică dezvoltate, Combinatul de bumbac din Tiraspol Tirotext și-a păstrat statutul de întreprindere de stat.

Construcția sa a început în anul 1972 și s-a finisat definitiv în anul 1982. În componența întreprinderii intră fabricile de țesătorie, de finisaj, de cusătorie, serviciile tehnic-ingineresc și social. În cadrul întreprinderii sunt ocupați aproximativ 3 600 de muncitori. Principalele tipuri de activitate sunt: producția de fibre/fire, de țesături de bumbac și țesături mixte, confecții, pânză tricotată și croșetată și articole din acestea. Asortimentul fabricat include: țesături brute, țesături finisate (de furnitură, țesături imprimate, țesături cu bucle, șifonate), tricotațe, diverse confecții: assortiment de lenjerie de pat și de bucătărie, confecții din țesătură cu bucle și tricotată. Întreprinderea este dotată cu echipament tehnologic modern al producătorilor din Europa de Vest. Sistemul calității al întreprinderii este certificat conform standardului internațional ISO 9001-2000. De asemenea, este atestat și prin confirmarea corespunderii cerințelor standardului «Oeko-Tex Standart 100».

Volumul anual al vânzărilor constituie 112 milioane USD, din care 56% revin exportului. Producția întreprinderii este livrată pe piețele țărilor: Austria, Germania, Grecia, Italia, Olanda, Suedia, Elveția, Portugalia, România, Polonia și SUA. De asemenea, este comercializată prin intermediul cataloagelor QUELLE, ALDI, Jotex și Hemtex [8].

Combinatul de mătase din or. Bender (or. Tighina) produce țesături de mătase naturală și artificială, inclusiv și țesături Jacquard, stoffe decorative de mobilă, filtru diagonal, țesătură waffel și de bucătărie. Capacitatea acestuia a crescut în anul 1990 până la 50 mil. m² de țesătură anual, munca fiind desfășurată în 2 schimburi. Însă, în condițiile deficitului de materie primă, la întreprindere s-a creat o situație financiară dificilă. În decembrie 2009 a fost luată decizia de a include combinatul în componența complexului de bumbac „Tirotext”, ceea ce va permite lucrul mai eficient și reutilizarea tehnică.

Proiectul individual al privatizării prevedea realizarea modernizării producției de mătase și reutilizarea tehnică cu cheltuieli în acest scop de 800 mii de dolari SUA, precum și investirea până în 2012 a 2 milioane de dolari SUA pentru completarea capitalului circulant [7, 9].

Fabrica de covoare din Chișinău „Floare-Carpet” a fost fondată în anul 1978 și era specializată pe fabricarea de covoare de densitate mare: de lână pură (100% lână) și de lână (80% –

In terms of system transformations regarding the transition to a market economy, the textile and clothing industry of Moldova suffered considerable losses. Were broken ties of cooperation with intermediary firms from the former Soviet countries, raw material supplies were significantly reduced, domestic and foreign markets were limited, cheaper imports of textile production from Turkey, China and other countries considerably increased. Production volumes declined sharply, and some businesses were closed.

By 1995, the production capacity of cotton fabric was used only in a proportion of 5%, of wool fabric – 38%, nonwoven materials – 9.6%, of knitwear articles – 11%, of hosiery – 9.8%, of carpets and rugs – 27.7%, textile gallantry – 8.6% [1, p. 293-294].

Restructuration, modernization and privatization of the enterprises in the branch were held in harsh conditions. The single industrial complex, with enhanced infrastructure and mechanisms, organizational and scientific base developed in Tiraspol, the Cotton Plant Tirotext has retained its status of a state enterprise.

Construction began in 1972 and ended completely in 1982. The enterprise includes factories of weaving, finishing, sewing, technical-engineering and social services. In the enterprise are employed about 3.600 workers. The main types of activities are: the production of fiber/yarn, cotton fabrics and mixed fabrics, clothes, linen and knitted and crocheted articles. The range of manufactured goods includes: raw fabrics, finished fabrics (for accessories, printed fabrics, fabric loops, wrinkled), knitwear, different clothing: assortment of bed linen and kitchenware, clothing and knitted fabric loop. The company is equipped with modern equipment that is used by producers in Western Europe. The quality system of the company is certified according to the international standard ISO 9001-2000. Also, it is attested by confirming the compliance requirements of the standard "Oeko-Tex Standard 100".

The annual sales volume represents 112 million USD, out of which 56% belong to the exporter. Company production is delivered to the markets of: Austria, Germany, Greece, Italy, Netherlands, Sweden, Switzerland, Portugal, Romania, Poland and the USA. It is also sold through catalogs of Quelle, ALDI, Jotex and Hemtex [8].

The silk factory in Bender (Tighina) produces natural and artificial silk fabrics, including Jacquard fabrics, decorative fabrics for furniture, filter twill, Waffel and kitchen fabric. Its capacity increased in 1990 to 50 million sq. m. of fabric annually, and the work being carried out in two shifts. But in terms of raw material scarcity, the company has created a difficult financial situation. In December 2009 it was decided to include the factory in the complex of cotton "Tirotext", which will enable more efficient work and technical re-equipment.

The individual project of privatization stipulated the modernization of silk and technical re-equipment with the purpose of spending 800 thousand dollars, and investment by 2012 of U.S. \$ 2 mil to complete the circulating capital [7, 9].

The Carpet Factory located in Chisinau, "Floare-Carpet", was founded in 1978 and was specialized in manufacturing high density carpets: pure wool (100%

lână și 20% – poliamidă). În prezent, „Floare-Carpet” S.A. este lider printre combinatele de covoare din țările CSI după: tehnologia capacității de producție, indicatorii calității produselor de tip covoare și creativitatea artistică. Întreprinderea cuprinde întregul ciclu de producere a covoarelor din lână de oaie brută și este dotată cu linii de producție de tehnologie modernă și mașini ale producătorilor mondiali renumiți din Marea Britanie, Germania, Italia și Japonia. Fiecare covor este unic și este o creație a lucrului pictorilor. Calitatea produselor este confirmată de certificatul internațional EN ISO 9001, de mărcile comerciale internaționale WOOLMARK și WOOLBLENDMARK ale certificatului internațional pentru lână (International Wool Secretariat, IWS), precum și de un șir de premii de frunte la expoziții și prezentări internaționale în Spania, Marea Britanie și SUA [10].

Fabrica „Covoare-Ungheni” a fost fondată în anul 1980 și producea covoare din lână și polipropilenă. Practic toată materia primă era importată. În anul 2001, împreună cu compania belgiană „Unicorn Grup”, a fost creată întreprinderea mixtă moldo-belgiană „Moldabela” SRL, la care lucrează circa 400 de lucrători. Producția anuală constituie în jur de 3 mil. m² de confecții de tip covor. Volumul anual al vânzărilor depășește 20 milioane de dolari SUA. Întreprinderea a implementat sistemul de calitate EN ISO 9001: 2000. 90% din producție este exportată în: Rusia, Ucraina, România, Kazahstan, Polonia, Italia, Marea Britanie, Slovacia, Bulgaria, Serbia, Spania, SUA, Canada, Japonia, Australia ș.a. [14].

În anul 1998, în baza fabricii de tricotaje pentru îmbrăcăminte „Steaua”, a fost creată întreprinderea mixtă moldo-italiană „Steaua-Reds”, la care în prezent activează peste 250 de persoane.

Urmând tendințelor moderne ale modei, întreprinderea produce spectrul deplin de tricotaje pentru bărbați, femei și copii: pulovere, jachete, veste, eșarfe, căciuli, rochii, fuste ș.a. Volumul anual al vânzărilor cotează în jur de 2 milioane de dolari SUA.

70% din producție este exportată în Italia, Bulgaria, Rusia și alte țări. Întreprinderea execută mereu comenzi ale firmelor europene renumite [11].

În anul 1990, întreprinderea de producere a articolelor din tricotaje din or. Cahul „Tricon” a fost reorganizată în societate pe acțiuni specializată în producerea confecțiilor tricotate pentru femei, bărbați și copii, fabricate atât în serie, cât și la comanda firmelor străine din Austria, Germania, Italia, România și alte țări. Anual, întreprinderea alocă 600 mii de dolari SUA pentru modernizarea utilajului și perfecționarea pregătirii profesionale a muncitorilor. „Tricon” SA participă permanent la concursuri și expoziții internaționale în Madrid, New York, Londra ș.a. Producția acesteia este apreciată înalt de către cumpărători și specialiști tehnologi [14].

De rând cu companiile renumite din ramură, a apărut un șir de întreprinderi noi nu prea mari, de tehnologie înaltă, care produc articole tricotate și cusute de calitate înaltă, printre care: „Vasconi-textil” SRL, „Galanta”, „Croitor Tricot”, întreprinderea mixtă moldo-turcă „Infiniti”, întreprinderea individuală „Olga Ceban” cu marca comercială renumită de lenjerie pentru femei „Ravetti” și altele [12, 13].

Metodologia de cercetare. Pentru analiza piețelor de export-import al textilelor și confecțiilor din acestea sunt utilizate metode economico-statistice, metode de analiză

wool) and wool (80-20% wool – polyamide). At the moment, "Floare-Carpet" is a leader among the CIS countries by: technology production capacity, product quality indicators of carpet type and artistic creativity. The organization covers the entire cycle for producing raw sheep wool carpets and is equipped with modern technology production lines and machines of renowned world producers in the UK, Germany, Italy and Japan. Each carpet is unique and is a creation of the work of painters. Product quality is confirmed by the international certificate ISO 9001 and international trademarks WOOLMARK and WOOLBLENDMARK of the international certificate for wool (International Wool Secretariat, IWS), as well as a number of leading awards at international exhibitions in Spain, UK and the U.S. [10].

The carpet factory "Covoare-Ungheni" was founded in 1980 and used to produce carpets of wool and polypropylene. Basically all the raw material was imported. In 2001, together with the Belgian company "Unicorn Group", was created the Moldovan- Belgian joint venture "Moldabela" Ltd., which employs about 400 workers. Annual production is around 3 million sq. m. of carpet products. The annual sales volume exceeds 20 mil. U.S. \$. The company has implemented quality system ISO 9001:2000. 90% of production is exported to Russia, Ukraine, Romania, Kazakhstan, Poland, Italy, Great Britain, Slovakia, Bulgaria, Serbia, Spain, USA, Canada, Japan, Australia etc. [14].

In 1998, the knitwear garment factory, "Steaua", created the Moldovan-Italian joint venture "Steaua – Reds", which currently employ over 250 people.

Following modern trends in fashion, the company produces the full range of knitwear for men, women and children: sweaters, jackets, vests, scarves, hats, dresses, skirts etc. The annual sales volume is about 2 million U.S.

70 % of the production is exported to Italy, Bulgaria, Russia and other countries. The organization always executes orders for famous European companies [11].

In 1990, the company producing articles of knitwear from Cahul "Tricon" was reorganized into a joint stock company specializing in the production of knitted garments for men, women and children, made both in series and orders for foreign companies from Austria, Germany, Italy, Romania and other countries. Annually, the company spends 600 thousand dollars for the modernization of the equipment and professional training of workers. "Tricon" SA takes part regularly in competitions and international exhibitions in Madrid, New York, London etc. Its production is highly appreciated by customers and technology specialists [14].

Along with renowned companies in the industry, appeared a number of new businesses not too large, of high technology, producing knitted and sewn high quality products, including "Vasconi – textile" LLC, "Galanta", "Croitor-Tricot", Moldovan – Turkish joint venture "Infiniti", individual enterprise "Olga Ceban" with the famous trademark of lingerie for women "Ravetti" and others [12, 13].

Research Methodology. For the analysis of export-import markets of textiles and clothing production, are used

comparativă, tabele și grafice analitice. Baza informațională a analizei constituie datele statistice ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova și calculele analitice ale autorului.

Rezultate empirice. Industria textilă și de confecții a Moldovei este caracterizată de un nivel înalt de operațiuni de export-import. Volumul comerțului extern de materiale textile și articole din acestea determină totalitatea bunurilor, ce constituie obiectul schimbului dintre Moldova și alte țări, care sporesc sau reduc resursele materiale ale țării în rezultatul importării sau exportării lor. Materialele textile și articolele din acestea se referă la secțiunea XI a Sistemului armonizat de codificare și descriere a mărfurilor (Harmonized Commodity Description and Coding System – HS-2002). Secțiunea indicată, XI, cuprinde următoarele capitole: 50 – mătase; 51 – lână, păr fin sau grosier de animale; fire și țesături din păr de cal; 52 – bumbac; 53 – alte fibre textile vegetale; fire din hârtie și țesături din fire de hârtie; 54 – filamente sintetice sau artificiale; 55 – fibre sintetice sau artificiale discontinue; 56 – vată, pâslă și materiale neșesute; fire speciale; sfori, funii, frângerii, și articole din acestea; 57 – covoare și alte acoperitoare de podea din materiale textile; 58 – țesături speciale; țesături cu smocuri; dantele; tapiserii; pasmanterii; broderii; 59 – țesături impregnate, îmbrăcate, acoperite sau stratificate; articole tehnice din materiale textile; 60 – materiale tricotate sau croșetate; 61 – îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, tricotate sau croșetate; 62 – îmbrăcăminte și accesorii de îmbrăcăminte, altele decât cele tricotate sau croșetate; 63 – alte articole textile confecționate.

Procesele economice din comerțul extern al Moldovei cu materiale textile și articole din acestea este dinamic, adică schimbător în timp. Dar, derularea acestor procese, într-o oarecare măsură, depinde de starea lor anterioară. Dinamicitatea poate fi reprezentat de funcția corespunzătoare, deseori neliniară, așa-numitul trend. Un alt indicator al procesului este durabilitatea, care, de obicei, în statistică se reflectă în variațiile (devierile) temporale (anuale) ale trendului. Cu cât variațiile sunt mai mici, cu atât procesul este durabil.

Dinamicitatea și durabilitatea proceselor și fenomenelor economice în comerțul extern al Moldovei cu materiale textile și articole din aceste materiale are impact semnificativ asupra caracteristicilor sale cantitative și calitative, ce sunt prezentate în Tabelul 1.

statistical methods for comparative analysis, tables and analytical graphs. The basic information is the statistical data analysis of the National Bureau of Statistics of Moldova and the analytical calculations of the author.

Empirical results. The textile and clothing industry of Moldova is characterized by a high level of export-import operations. The volume of foreign trade of textile materials and of textile articles determines all the goods that are exchanged between Moldova and other countries, which increase or reduce the material resources of the country as a result of their import or export. The textile materials and articles refer to Section XI of the Harmonized Commodity Description and Coding System – HS-2002. The indicated section XI contains the following chapters: 50 – silk, 51 – Wool, fine or coarse animal hair, yarn and woven horsehair, 52 – cotton, 53 – other vegetable textile fibers, paper yarn and woven fabrics paper, 54 – filaments; 55 – staple fibers, 56 – wadding, felt and nonwovens, special yarns, twine, cordage, ropes, cables and articles; 57 – carpets and other floor coverings textiles; 58 – special fabrics, tufted textile fabrics, lace, tapestries, trimmings, embroidery, 59 – impregnated fabrics, coated, covered or laminated; articles of textile materials, 60 – knitted or crocheted materials; 61 – apparel and accessories for garments, knitted or crocheted, 62 – clothing and clothing accessories, not knitted or crocheted, 63 – other textile articles.

The economic process of Moldova's foreign trade of textile materials and articles is dynamic, changing over time. But the development of such processes depends on its previous state to a large extent. The dynamics can be represented by the corresponding function that is often nonlinear, or the so-called trend. Another indicator is the sustainability of the process, which usually reflects the statistical temporal (annual) variations (deviations) of the trend. The smaller the deviation, the more sustainable is the process.

The dynamics and sustainability of the economic processes and phenomena in Moldova's foreign trade with textiles and articles of these materials has a significant impact on its quantitative and qualitative characteristics, which are presented in Table 1.

Tabelul 3/Table 3

Comerțul exterior al Republicii Moldova cu produse textile, 2000-2011 (mil. USD)
Moldova's foreign trade of textile products, 2000-2011 (millions USD)

Anii/ Years	Export, total/Total export	Produse textile/Textile products	în % / in %	Import, total/Total import	Produse textile/Textile products	în % / in %	Cifra de afaceri, produse textile/Turnover, textile products	Balanța la produse textile/The balance of textile products
2000	471,64	83,40	17,68	776,53	77,49	9,98	160,89	5,91
2001	565,49	104,09	18,40	892,23	92,06	10,32	195,15	12,03
2002	643,79	107,47	16,69	1038,00	100,57	9,69	208,04	6,90
2003	789,93	123,66	16,41	1402,35	118,42	8,44	248,08	11,24
2004	985,77	170,09	17,26	1768,53	150,57	8,51	320,66	19,52
2005	1091,25	193,94	17,77	2292,29	179,86	7,84	373,80	14,08
2006	1051,62	228,28	21,70	2693,18	206,52	7,67	434,80	21,76
2007	1341,74	276,29	20,59	3689,52	249,59	6,76	525,88	26,70
2008	1591,18	313,94	19,73	4898,76	285,43	5,83	599,37	28,51
2009	1282,98	257,79	20,09	3278,27	244,39	7,45	502,18	13,40
2010	1541,48	267,69	17,36	3855,29	282,33	7,32	550,02	-14,64
2011	2221,60	292,49	13,16	5191,60	320,42	6,17	612,91	-27,93

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md>, [1, 2, 3, 4, 5] și calculele autorilor, 2011/ <http://www.statistica.md>, [1, 2, 3, 4, 5] and authors' calculations, 2011.

Exporturile de mărfuri au totalizat 1719,4 mil. USD, volum superior celui realizat în perioada similară din anul 2012 cu 11,0%.

The exports of goods totaled 1719.4 million USD, a higher volume to the one achieved in the same period of 2012 by 11.0%.

Tabelul 4/Table 4

Exporturile de mărfuri în ianuarie-septembrie 2013
Exports of goods in January-September 2013

	Ianuarie-septembrie 2013/ January-September 2013		Structura, % / Structure, %		Gradul de influență a grupelor de țări la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor și importurilor, % / The influence of country groups to increase (+), decrease (-) of exports and imports, %	
	mil. USD	în % față de ianuarie- septembrie 2012/ in % compared to January- September 2013	ianuarie-septembrie /January- September		ianuarie-septembrie/ January - September	
			2012	2013	2012	2013
EXPORT – total	1719,4	111,0	100,0	100,0	0,2	11,0
din care: / of which:						
țările Uniunii Europene (UE-28)/EU countries (EU-28)	790,4	109,6	46,6	46,0	-3,2	4,5
țările CSI/CIS countries	689,7	103,4	43,1	40,1	2,6	1,4
alte țări/other countries	239,3	149,7	10,3	13,9	0,8	5,1
IMPORT – total	3970,5	106,3	100,0	100,0	1,1	6,3
din care: / of which						
țările Uniunii Europene (UE-28)/EU countries	1776,2	107,4	44,3	44,7	0,2	3,3
țările CSI/CIS countries	1207,8	103,2	31,3	30,4	-0,6	1,0
alte țări/other countries	986,5	108,3	24,4	24,9	1,5	2,0
BALANȚA COMERCIALĂ – total/ THE TRADE BALANCE -total	-2251,1	103,0	100,0	100,0	x	x
din care:/of which:						
țările Uniunii Europene (UE-28)/EU countries (EU-28)	-985,8	105,8	42,6	43,8	x	x
țările CSI/CIS countries	-518,1	103,1	23,0	23,0	x	x
alte țări/other countries	-747,2	99,5	34,4	33,2	x	x

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4233&parent=0>

Comerțul extern al Moldovei cu materiale textile și articole din acestea este desfășurat, în principiu, pe piețele țărilor Uniunii Europene, țărilor CSI și altor țări. Or, 70% din vânzările de export au loc pe piețele țărilor Uniunii Europene, 7% – pe piețele țărilor CSI și 23% – pe piețele altor țări. Cu privire la import, 68% din achizițiile de import de materiale textile și articole din acestea au loc de pe piețele UE, 4% – de pe piețele CSI și 28% – din alte țări. Balanța comercială a materialelor textile și articolelor din acestea, în perioada aa.2000-2011, a crescut în Moldova de 3,8 ori și a constituit 612,91 milioane de dolari SUA în anul 2011, exportul textilelor majorându-se de 3,5 ori, iar importul – de 4,1 ori.

În ianuarie-septembrie 2013, exporturile de mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă, s-au plasat pe locul patru, deținând o cotă de 11,2% în totalul exporturilor. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri, ponderi importante au înregistrat exporturile de fire, țesături și articole textile (30,2% din totalul secțiunii și 3,4% – din totalul exporturilor). În ianuarie-septembrie 2013, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2012, s-au micșorat exporturile de fire, țesături și articole textile (-15,1%). Exporturile de articole manufacturate diverse s-au situat pe primul loc, cu o pondere de 22,0% în total exporturi. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri, ponderi însemnate au cotate exporturile de îmbrăcăminte și accesorii (51,8% din totalul secțiunii și 11,4% – din totalul exporturilor).

Moldova's foreign trade of textile materials and textile articles is presented mainly on the markets of the European Union countries, CIS and other countries. However, 70% of export sales occur on markets of the European Union, 7% – on CIS markets and 23% – the markets of other countries. Regarding imports, 68% of import purchases of textiles and articles take place on the EU market, 4% – CIS markets and 28% – in other countries' markets. The trade balance of textile materials and textile articles in Moldova has increased 3.8 times during 2000-2011, and amounted to 612.91 million U.S. dollars in 2011, while textile exports increased by 3.5 times and imports – by 4.1 times.

In January-September 2013, the exports of manufactured goods, classified mainly by material, were placed on the fourth place, holding an 11.2% share in total exports. In this section of goods, important weights were recorded in exports of yarns, fabrics and textile articles (30.2% of the total section and 3.4% – of total exports). In January-September 2013 compared with the same period of 2012, exports have shrunk for yarns, fabrics and textile goods (-15.1%). Exports of different manufactured items were ranked first, accounting for 22.0% of the total exports. In this section of products, significant shares were priced on exports of clothing and accessories (51.8% of the total section and 11.4% – of the total exports).

Tabelul 5/Table 5

Exporturile de mărfuri, conform Clasificării Standard de Comerț Internațional, ianuarie-septembrie 2013
Exports of goods, according to the Standard Classification of International Trade, January-September 2013

	Ianuarie-septembrie 2013/ January-September 2013		Structura, %/ Structure, %		Gradul de influență a grupelor de mărfuri la creșterea (+), scăderea (-) exporturilor, % / The influence of groups of goods on increase (+), decrease (-) of exports, %	
	mil. USD	în % față de ianuarie-septembrie 2012/in % compared to January-September 2012	ianuarie-septembrie/ January-September		ianuarie-septembrie/ January-September	
			2012	2013	2012	2013
EXPORT - total	1719,4	111,0	100,0	100,0	0,2	11,0
din care/of which:						
Fibre textile (cu excepția lânăii în fuior și a lânăii pieptănate) și deșeurile lor (neprelucrate în fire sau țesături)/Textile fibers (except for flax wool and combed wool) and their wastes (not processed into yarn or fabric)	1,3	125,0	0,1	0,1	-0,1	0,0
Fire, țesături, articole textile necuprinse în altă parte și produse conexe/ Yarns, fabrics and textile goods, not included elsewhere and related products	58,2	84,9	4,4	3,4	1,1	-0,7
Îmbrăcăminte și accesorii/Clothing and accessories	195,5	100,6	12,5	11,4	-1,0	0,1
IMPORT - total	3970,5	106,3	100,0	100,0	1,1	6,3
din care/of which:						
Fibre textile (cu excepția lânăii în fuior și a lânăii pieptănate) și deșeurile lor (neprelucrate în fire sau țesături)/Textile fibers (except for flax wool and combed wool) and their wastes (not processed into yarn or fabric)	9,8	87,8	0,3	0,2	0,0	-0,1
Fire, țesături, articole textile necuprinse în altă parte și produse conexe/ Yarns, fabrics and textile goods, not included elsewhere and related products	200,0	96,4	5,5	5,0	0,2	-0,2

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4233&parent=0>

Importurile de mărfuri manufacturate, clasificate după materia primă, au deținut o pondere de 18,5% în totalul importurilor, preponderente fiind firele, țesăturile și articolele textile (27,3% din totalul secțiunii și 5,0% – din totalul importurilor).

Imports of manufactured goods, classified mainly by raw material, held an 18.5% share in total imports, mainly being yarns, fabrics and textile articles (27.3% of the total section and 5.0% – of the total imports).

Tabelul 6/Table 6

Balanța comercială a Republicii Moldova pe principalele grupe de mărfuri, conform
Clasificării Standard de Comerț Internațional/Moldova's trade balance by main groups of goods,
according to the Standard Classification of International Trade

	Ianuarie-septembrie/ January-September		Ianuarie-septembrie 2013 în % față de ianuarie-septembrie 2012/ January-September 2013 in % compared to January-September 2012
	2012	2013	
BALANȚA COMERCIALĂ – total, mil. USD/ THE TRADE BALANCE – total, mil. USD	-2185,4	-2251,1	103,0
din care/of which:			
Fibre textile (cu excepția lânăii în fuior și a lânăii pieptănate) și deșeurile lor (neprelucrate în fire sau țesături)/Textile fibers (except for flax wool and combed wool) and their wastes (not processed into yarn or fabric)	-10,1	-8,5	84,1
Fire, țesături, articole textile necuprinse în altă parte și produse conexe/ Yarns, fabrics and textile goods, not included elsewhere and related products	-139,0	-141,8	102,0
Îmbrăcăminte și accesorii/Clothing and accessories	127,1	116,7	91,8

Sursa/Source: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4233&parent=0>

În industria textilă și de confecții activează în jur de 50 de întreprinderi în care lucrează peste 15 mii de persoane. Industria textilă și de confecții deține avantaj concurențial

In the textile and clothing industry operate around 50 businesses. More than 15 thousand people are employed by these companies. The textile and clothing industry

după 3 direcții principale:

Raportul atractiv al productivității și cheltuielilor, în condițiile capacităților existente de producție de rezervă și cheltuielilor relativ mici pentru remunerarea muncii;

Posibilitatea de reacționa rapid la comenzilor externe;

Poziția geografică a Moldovei între Vest și Est, care determină viteza suficient de mare a accesului la piețe.

Întreprinderile textile din Moldova create în comun cu partenerii străini au arătat avantaje evidente ale productivității muncii și calitatea producției eliberate, și, în această direcție, industria textilă și de confecții poate servi platformă de export eficientă atât pentru Est, cât și pentru Vest.

De luat în considerare, de asemenea, că industria textilă și de confecții este destul de durabilă, ceea ce ne demonstrează și Tabelul 1. Tradițional, se consideră, că pozițiile principale de mărfuri de export în Moldova, conform secțiunilor Sistemului Armonizat, sunt secțiunea II – produse ale regnului vegetal și secțiunea IV a Sistemului Armonizat – produse ale industriei alimentare; băuturi alcoolice și nealcoolice; tutun. În anii 2000-2011, acestora le revenea de la 30 până la 50% din volumul exportului. Potențialul de export al industriei textile și de confecții este destul de mare și în structura generală a exportului completează armonios capitolele sus menționate.

Datele comparative cu privire la exportul produselor regnului vegetal, produselor alimentare, materialelor textile și articolelor din acestea sunt reflectate în Tabelul 7.

holds a competitive advantage based on three directions:

The attractive report of productivity and costs, under conditions of existing spare production capacities and relatively low costs for wages;

The ability to react quickly to external orders;

Moldova's geographical position between the East and the West, which determines the sufficient speed of access to markets.

The textile enterprises in Moldova developed jointly with foreign partners have shown clear benefits in productivity and quality of the released production, and in this direction the textiles and clothing export platform serves effectively both for the East and for the West.

To consider also that the textile and clothing industry is quite sustainable, which Table 1 demonstrates. Traditionally, it is considered that the main export positions of goods in Moldova, according to the Harmonized System sections are Section II – Vegetable products and Section IV of the HS – Food products, beverages, spirits, tobacco. In the years 2000-2011, they held 30 to 50% of the export volume. The export potential of the textile and clothing industry is quite high and the overall structure of exports harmoniously complements the aforementioned chapters.

Comparative data on the export of vegetable products, food products, textile materials and textile articles are shown in Table 7.

Tabelul 7/ Table 7

Date comparative privind exportul produselor, inclusiv textile, aa.2000-2011 (mil. USD)

Comparative data on the export of products, including textiles, 2000-2011 (million USD)

Anii/ Years	Export total/ Total export	II-Produsele regnului vegetal/II- Vegetable products	IV-Produse alimentare/IV- Food products	XI-Produse textile/ XI-Textile products	Suma (3, 4, 5) / Total (3, 4, 5)	Coloana 6/2, în %/ Column 6/2, in %
1	2	3	4	5	6	7
2000	471,64	65,86	198,40	83,40	347,66	73,71
2001	565,49	78,76	251,58	104,09	434,43	76,82
2002	643,79	106,07	267,36	107,47	480,90	74,70
2003	789,93	91,24	314,34	129,66	535,24	67,76
2004	985,17	119,97	345,88	170,09	635,94	64,55
2005	1091,25	131,90	395,97	193,94	721,81	66,14
2006	1051,62	136,49	276,37	228,28	641,14	60,97
2007	1341,74	162,87	275,97	276,29	715,13	53,30
2008	1591,18	210,09	311,91	313,94	835,34	52,53
2009	1282,98	263,88	281,01	257,79	802,68	62,56
2010	1541,48	340,71	316,94	267,69	925,34	60,03
2011	2221,60	391,98	337,22	292,49	1021,69	45,99

Sursa/ Source: <http://www.statistica.md>, [1, 2, 3, 4, 5] și calculele autorilor.

Analiza datelor din Tabelul 7 permite evidențierea a 3 capitole principale (II, IV, XI) ale exportului moldovenesc. Volumul sumar al vânzărilor de export cu mărfuri din aceste compartimente, în perioada anilor 2000-2011, a crescut aproape de 3 ori de la 347,66 milioane de dolari SUA în anul 2000 până la 1 021,69 milioane de dolari SUA în anul 2011. Deși ponderea acestor capitole în volumul total al exportului s-a redus de la 70% la începutul perioadei la 45% în anul 2011, acestea rămân cele mai importante pe piețele de export ale Moldovei.

Perspective pentru exportul produselor textile pe piața europeană

Textilele de origine chineză, ce au inundat piețele

The analysis of the data in Table 7 allows highlighting the 3 main chapters (II, IV, and XI) of the Moldovan exports. The total volume of export sales of goods of these chapters, in the period 2000-2011 increased almost 3 times, from U.S. \$ 347.66 million in 2000 to 1021.69 U.S. dollars in 2011. Although these chapters share in total exports fell from 70% to 45% at the beginning of 2011, they remain the most important export markets of Moldova.

Prospects for exports of textile products on the European market

Chinese textiles that have flooded the world markets

mondiale, au provocat panică în rândul țărilor dezvoltate ale Europei și SUA. Îmbrăcămintea ieftină, cu calitate îmbunătățită, adusă în cantități foarte mari, a provocat producătorilor autohtoni pierderi colosale. Drept consecință, au avut loc în masă reduceri de personal, falimentul uzinelor și fabricilor. Dacă situația nu se va schimba în anul următor, industriașii europeni nu exclud lichidarea ramurii lor textile ca atare.

Disputa dintre UE și China. Consecințele competitivității. Conform datelor OCDE, industria textilă și de confecții, în prezent, intră în numărul ramurilor mondiale cele mai dezvoltate cu volum anual de producție de 1,4 miliarde de dolari SUA, depășind construcția de mașini și autovehicole, complexul militar-industrial și industria chimică. Dintre producătorii mondiali de textile se evidențiază ca lider China (28%), țările UE (15%) și SUA (6%). Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii sunt, în același timp, importatorii principali de textile (20 și 22%, respectiv). Rezultat al profitabilității înalte și al cererii mereu crescânde, în prezent, industria textilă reprezintă punctul de mijloc al concurenței acerbe între țările occidentale dezvoltate și țările lumii a treia. Uniunea Europeană este cel mai mare exportator mondial de textile și al doilea după importanță exportator de îmbrăcăminte, în industria ușoară (balanța depășește 200 mld. EUR) a căruia activează peste 2 milioane de persoane. Printre țările europene producătoare de țesături și îmbrăcăminte se evidențiază Portugalia (22%), Italia (12%), Franța și Spania (câte 6%), orientate spre fabricarea de produse de calitate înaltă și scumpe. Volumul comerțului dintre UE și Republica Populară Chineză (RPC) a atins anul trecut 163 miliarde de dolari SUA. Din anul 1974, comerțul mondial era reglementat de Aranjamentul Multifibră cu privire la limitarea importurilor de textile și confecții. Odată cu crearea Organizația Mondială a Comerțului (OMC), în anul 1995, de către țările UE, SUA și Canada a fost semnat Acordul privind Comerțul cu Textile și Confecții, care limita accesul țărilor în curs de dezvoltare la piețele lor prin aplicarea cotelor asupra exportului de textile. Odată cu abrogarea acestui document (01.01.2005), toate țările membre ale OMC au obținut acces nelimitat la aceste piețe, ceea ce a rezultat cu creșterea tumultuoasă a exportului chinez. Astfel, doar timp de trei luni ale acestui an, exportul de pulovere din RPC în țările UE a crescut cu 543%, a ștrampilor chinezi, în ianuarie-februarie – cu 1940%, pantaloni pentru bărbați, în primul trimestru – cu 413%, de maiouri chineze – cu 187%. Din contul exportului de textile, viteza de creștere a profitului balanței comerciale a Chinei a crescut în acest an de 5 ori, în iunie 2005 creșterea acestuia a constituit aproape 10 miliarde de dolari SUA. În așa ritmuri, în anul 2006, China deținea potențial suficient de a elimina de piață producătorii americani și europeni. Evaluând corect situația, pentru început SUA, iar apoi UE au introdus în cadrul OMC controlul asupra importului textilelor din China. Acest lucru a fost făcut legal: odată cu aderarea Chinei la OMC, cu aceasta au fost semnate acorduri, prin care Uniunea Europeană și SUA defineau posibilitatea de a aplica taxe de protecție contra mărfurilor chineze în cazul amenințării producătorilor autohtoni pe parcursul a 3 ani după încetarea perioadei de vigoare a acordului dat. Pragul de jos al cotelor a constituit 7,5% (adică, chinezii au dreptul să majoreze anual nivelul existent al exportului mărfurilor sale cel puțin cu 7,5%).

caused panic among the developed countries of Europe and the U.S. Cheap clothing, of improved quality, made in large amounts caused huge losses for domestic producers. As a result, there were mass layoffs, plants and factories declaring bankruptcy. If the situation does not change in the next year, European industrialists do not exclude their winding of the textile industry as such.

The dispute between the EU and China. Consequences of competitiveness. According to OECD data, textiles and clothing, currently are included in the number of developed branches in the world with an annual production capacity of 1.4 billion U.S. dollars, exceeding machine and cars production, military-industrial complex and the chemical industry. Among the world's leading manufacturers of textiles, can be highlighted the following: China (28%), the EU (15%) and the U.S. (6%). The European Union and the United States are at the same time the main importers of textiles (20 and 22%, respectively). The result of higher profitability and the increasing demand currently represents the textiles industry midpoint of fierce competition between western developed countries and third world countries. The EU is the largest exporter of textiles and clothing, and the second important in light industry exports (the trade balance exceeds 200 billion EUR), and which employs over 2 million people. Among the European countries that produce textiles and apparel are highlighted: Portugal (22%), Italy (12%), France and Spain (6% each), oriented to the manufacture of high quality and expensive products. The volume of trade between the EU and the Republic of China (PRC) last year reached 163 billion U.S. dollars. Since 1974, the world trade was governed by the Multifiber Arrangement regarding import limits of textiles and clothing. With the creation of the World Trade Organization (WTO), in 1995 the EU countries, USA and Canada signed the Agreement on Trade in Textiles and Clothing, which limits the developing countries' access to their markets by applying quotas on exports of textiles. Once this document was approved (01.01.2005), all WTO members have obtained access to these markets, which resulted in a tumultuous increase of Chinese exports. Thus, only three months of this year, the export of sweaters from the PRC to the EU countries increased by 543%, the Chinese stockings in January-February – 1940%, trousers for men, in the first quarter – by 413%, the Chinese shirts - 187%. The exports of textiles account a growth rate in China's trade balance of 5 times this year; in June 2005 its growth was nearly 10 billion U.S. dollars. With such rates, in 2006, China had sufficient potential to remove American and European producers from the market. Properly assessing the situation, the U.S. first, and then the WTO EU introduced control over textile imports from China. This was made legal: with China's accession to WTO, have been signed agreements with them, and the European Union and the United States defined the ability to charge for protection against Chinese goods if the threat of domestic producers during the 3 years after the forceful termination of the given period. The lower threshold quota was 7.5% (ie, the Chinese have the right

În acel moment s-a creat situația de pat. Profitând de pauza dintre semnarea acordurilor privind cotele și intrarea în vigoare a acestora, importatorii europeni au achiziționat din China îmbrăcăminte în sumă de peste 4 miliarde de dolari SUA. Când, însă producția supra cotă a început a veni la depozitele vamale în cantități enorme, organele de conducere ale UE s-au pomenit în fața perspectivei de ruinare a importatorilor săi. Pe de altă parte, devamarea mărfurilor însemna dezavuarea acordului privind cotele. După negocieri de lungă durată cu China, totuși a fost luată decizia de a considera o jumătate din producția importată drept cotă pentru anul 2006, iar cealaltă jumătate – de a devama în mod obișnuit, iar pierderile să fie suportate de ambele părți în mod egal.

Desigur, se poate presupune, că urmare a cotării textilelor chineze pe parcursul a trei ani, UE și SUA nu au avut mult de profitat, întrucât aceeași cantitate poate fi livrată prin intermediul țărilor lumii a treia. Dar nu era exclus, ca după trei ani, liderii UE și SUA să fie inundați din nou de un val de textile chineze.

Trebuie de recunoscut, că nu este ușor a face față concurenței mărfurilor ieftine și calitative. De asemenea, cotele stabilite nu pot salva producătorii europeni, întrucât mai sunt așa țări, ca Bangladesh și Costa-Rica, gata oricând, la prima ocazie, să majoreze ambițios producția de consum larg. Chinezii sunt invinuiți de un joc neonest, care se desfășoară în condiții inechitabile. Federația internațională a muncitorilor în industria textilă, a confecțiilor și a pielii (ITGLWF) a declarat, că începând cu anul 2005, în UE se închid zilnic 50 de întreprinderi din domeniul industriei ușoare, își pierd locul de muncă peste o mie de oameni. În SUA, de la începutul anului au rămas fără loc de muncă peste 17 mii de specialiști, au fost închise zeci de întreprinderi.

Avantajele Chinei. Un factor important de influență asupra consumului de produse textile este factorul prețului. Reducerea prețului textilelor, de exemplu, cu 10% conduce la creșterea nivelului de consum al textilelor cu 0,4%. Regimul existent în China permite menținerea celei mai mici pe piața mondială remunerări a muncii, a săptămânii de muncă mai mari, a unui asortiment foarte larg de produse și a unei flexibilități uimitoare a producției. De asemenea, spre deosebire de alte țări în curs de dezvoltare, de exemplu, Bangladesh, întreprinderile RPC activează în baza materiei prime proprii.

În China, producătorii se bucură de un suport considerabil din partea statului. Orice întreprindere chineză mică sau mijlocie primește:

- ajutor financiar direct, inclusiv acordarea de credite concesionale, împrumuturi și granturi destinate;
- impozitarea preferențială (primul an – scutire totală de impozite, al doilea și al treilea an – scutire de impozitul pe activitatea antreprenorială, scutirea poate fi prelungită până la 5 ani);
- organizarea și finanțarea de către stat a recalcificării antreprenorilor;
- crearea și asigurarea centrelor tehnice de consulting specializate de stat pentru suportul producătorilor;
- scutire suplimentară de impozit la implementarea la întreprindere a tehnicii noi și a inovațiilor;
- subsidii suplimentare întreprinderilor la creșterea

to increase the existing level of its annual exports of goods by at least 7.5%).

At that time was created a bed situation. Taking advantage of the break between the signing of agreements on quotas and their entry into force, European importers have purchased clothing from China worth over 4 billion dollars. But when quota over production began to come to the bonded warehouses in enormous quantities, the EU governing bodies have found themselves faced with the prospect of ruining its importers. On the other hand, clearance of goods meant to disapprove the agreement on quotas. After lengthy negotiations with China, however, it was decided to consider one half of imported production as subject for quotation for 2006 and the other half – to apply customs clearance as usual, but losses should be incurred by both parties equally.

Of course, it can be assumed that due to the Chinese textile listing over three years, the EU and the U.S. have not had much to benefit from, whereas the same quantity may be delivered via third world countries. But it was not excluded that after three years, EU and U.S. leaders will again be inundated by a wave of Chinese textiles.

It must be recognized that, it is not easy to face a competition of cheap and quality goods. Also, setting quotas cannot save European manufacturers, as countries such as Bangladesh and Costa Rica are ready, at the first opportunity, to increase ambitiously the production of goods. The Chinese are accused of a dishonest game, held under unfair conditions. The International Federation of Workers in the textile, apparel and leather industry (ITGLWF) said that since 2005, the EU daily closes 50 light industry enterprises and a thousand people lose their jobs. In the U.S. daily remain unemployed over 17 thousand of specialists, dozens of businesses were closed.

China's advantages. An important factor of influence in the consumption of textile products is the price factor. Reducing the price of textiles, for example, by 10 % leads to an increase in the consumption of textiles by 0.4%. The existing regime in China is capable of maintaining the lowest world market remuneration, of a longer working week, a very wide range of products and an amazing flexibility of production. Also, unlike other developing countries, for example, Bangladesh, PRC enterprises work based on their own raw materials.

In China, the manufacturers enjoy considerable support from the state. Any small or medium sized Chinese company receives:

- direct financial assistance, including the provision of concessional loans and grants;
- tax privileges (first year - total exemption from taxes, the second and third year - entrepreneurship tax exemption, the exemption may be extended up to 5 years);
- organization and state funding for retraining entrepreneurs;
- creation of technical centers providing specialized consulting by the state in order to support producers;
- additional exemption from tax on the enterprise implementation of new techniques and innovations;
- additional subsidies for companies with increasing

specializării și cooperării, care să crească nivelul competitivității producției și multe altele.

În afară de acestea, întreprinderile chineze sunt scutite de toate impozitele la importul materiei prime, de exemplu, fibre sau țesături, și sunt susținute din toate punctele de vedere în exportul produselor gata fabricate. Exportatorii, de asemenea, sunt scutiți de impozite.

În ultimii 3 ani, investițiile în industria ușoară a RPC au constituit 21 miliarde de dolari SUA. O parte considerabilă a acestor mijloace a parvenit de la concernele europene și americane. Creșterea capacității de producție a constituit în aceeași perioadă 50%.

În prezent, în fața economiei chineze, crescând foarte rapid, este pusă sarcina de a asigura piețe de desfacere pentru producția sa. Nimeni nu are dubii, că obținând poziții sigure pe piețele interne ale multor țări, China va începe să dicteze regulile jocului. Este absolut evident și faptul, că țara va spori mereu calitatea producției, transferând prin aceasta însuși producțiile europene. Deja în prezent, în China există companii transnaționale și lideri renumiți – aceștia sunt atrași tot mai mult de posibilitatea utilizării bazei chineze de producție pentru propriile branduri.

Consecințe liberalizării comerțului cu produse textile. Comercianții de îmbrăcăminte au început a obține profituri fantastice. Astfel, firma suedeză H&M – cel mai mare jucător pe piața europeană – a înregistrat în primul trimestru al anului 2005 o creștere a profitului de 29%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2004.

Din războiul textil dintre UE, SUA și China, au câștigat țările lumii a treia. Cel mai mare discounter Wal-Mart, care achiziționează anual din India haine în valoare de 350 milioane de dolari SUA, deja a declarat intenția de a dubla această cifră în următorii 2 ani. Se consideră, că India și Pakistan au câștigat din anularea cotelor în măsură egală Chinei. India, ca și alte țări ce au suferit din cauza tsunamelor, a beneficiat la începutul anului de preferințe comerciale conform Sistemului Generalizat de Preferințe și acest factor, de asemenea, a fost în dezavantajul producătorilor europeni.

În afară de acestea, anularea cotelor a creat toate condițiile pentru outsourcing. Actualmente, centrul industriei ușoare s-a strămutat în țările cu cheltuieli mai mici pentru forța de muncă; astfel, deja 60% din firmele franceze fabrică produse peste hotare. De exemplu, în Bangladesh, în anul 1990, se numărau 800 de fabrici, unde activau 400 mii de persoane, în 2005 acești indicatori au constituit 4 mii și, respectiv, 2 milioane.

Conform prognozelor analiticilor, liberalizarea comerțului cu produse ale industriei ușoare se va reflecta mai bolnăvicios asupra țărilor în curs de dezvoltare. Ponderea produselor textile în exportul mondial a constituit: 80% – Bangladesh, 70% – Pakistan și Campucia, 50% – Sri Lanka, 40% – Tunisia și circa 40% – Turcia, Kenia, Cambogia, Maurițiu și alte țări emergente, țări care au declarat despre reducerea producției. În Bangladesh, în acest an, pierderile din reducerea exportului cu textile vor atinge cifra de 650 milioane de dolari SUA și disponibilizări a peste un milion de persoane, din care 9/10 femei, ce riscă să rămână fără surse de existență.

Concluzii. Analiza efectuată privind industria textilă și de confecții a Republicii Moldova permite formularea următoarelor concluzii:

specialization and cooperation, increasing the competitiveness of production and more.

In addition, Chinese enterprises are exempt from all taxes on the import of raw materials, so for example, fibers or fabrics, are supported in all views in exporting manufactured products. Exporters also exempt from taxes.

In last three years, investments in light industry of the PRC accounted for 21 billion U.S. dollars. A considerable part of these funds was received from European and American conglomerates. The increase in production capacity in the same period was 50%.

Today, in front of the Chinese economy, which is growing very fast, it is putted the task of ensuring markets for production. Nobody doubts that with obtaining of secure positions on the markets of many countries, China will begin to dictate the game. It is obvious the fact that the country will always increase the quality of output, passing through this very European productions. Already today, transnational companies in China are renowned leaders – they are increasingly attracted by the possibility of using the Chinese base for their own brands.

Consequences of trade liberalization for textile products. Garment traders began to get fantastic profits. The Swedish company H&M - the largest player in the European market - recorded in the first quarter of 2005 a profit growth of 29% - compared to the same period of 2004.

From the textile war between the EU, U.S. and China, the third world countries won. The biggest discounter, Wal-Mart, purchases clothes from India with an annual worth of U.S. \$ 350 million, and has already declared its intention to double this figure in the next two years. It is believed that India and Pakistan have gained from China's cancellation of allowances equal measures. India, like other countries that have suffered tsunamis benefited early from trade preferences under the Generalized System of Preferences, and this factor also is a disadvantage for European producers.

In addition, cancellation of allowances created all the conditions for outsourcing. Currently, the light industry's center resettled to countries with lower costs for labor, therefor already 60% of French companies manufacture products abroad. For example, in Bangladesh, in 1990, there were 800 factories, where 400.000 people were working and in 2005 these indicators were 4000 and, respectively, 2 million.

According to analysts' forecasts, the liberalization of trade I the light industry will reflect sickly on developing countries. The share of world exports of textile products constituted: 80% – Bangladesh, 70% – Pakistan and Campucia, 50% – Sri Lanka, 40% – Tunisia, and about 40% – Turkey, Kenya, Cambodia, Mauritius and other emerging countries that said about reducing their production. In Bangladesh, this year, losses of the reduced exports of textiles reached 650 million U.S. dollars and layoffs were over a million people, of which 9/10 women at risk of running out of financial sources.

Conclusions. The analysis performed on the textile

În pofida condițiilor dificile ale etapei de tranziție, industria textilă, încă în anul 2000, a ocupat unul din locurile de frunte în structura producției industriale a economiei naționale.

Industria textilă și de confecții este caracterizată de un nivel destul de înalt de durabilitate în situații de criză și de capacitatea de a restabili rapid volumele de producție și de vânzare de până la criză.

În structura economiei Moldovei, industria textilă și de confecții se manifestă ca ramură de stabilizare privind crearea locurilor de muncă și atragerea forței de muncă, ca ramură ce produce mărfuri competitive și asigură un nivel destul de înalt al vânzărilor de export.

Încă din anul 2000, industria textilă și de confecții s-a clasat în primele trei compartimente principale ale exportului moldovenesc, de rând cu secțiunea II al Sistemului armonizat – Produse din regnul vegetal – și secțiunea IV – produse ale industriei alimentare.

Industria textilă și de confecții prezintă interes considerabil pentru investitorii străini datorită poziției geografice a Republicii Moldovei, cheltuielilor relativ mici de producție și calificării acceptabile a muncitorilor. Un șir de întreprinderi italiene, germane, belgiene, turce și altele au creat în Moldova întreprinderi mixte în sfera industriei textile și de confecții. Acest proces pozitiv va continua și în următorii ani.

and clothing industry of Moldova allows to make the following conclusions:

Despite the difficult conditions of the transition phase, in 2000, the textile industry occupied one of the leading positions in the production structure of the economy.

The textile and clothing industry is characterized by a rather high level of sustainability in situations of crisis and the ability to quickly restore production and sales volumes achieved before the crisis.

In the structure of the economy of Moldova, the textiles and clothing industry is manifested as a stabilization branch by creating jobs and attracting labor, as well as producing industry of competitive goods industry and which provides a rather high level of export sales.

Since 2000, the textile and clothing industry came within the three main compartments of Moldova's exports, along with Section II of HS – vegetable products – and Section IV – Food products.

The textile and apparel industry presents a considerable interest for foreign investors due to the geographical position of Moldova, the relatively low costs of production and qualification acceptable to the workers. A number of Italian enterprises, German, Belgian, Turkish and others have created joint ventures in Moldova within the textile and clothing industry. This positive development will continue in the coming years.

Referințe bibliografice / References

1. ЧЕРНОВА, А. Текстильная промышленность Молдовы: результаты, проблемы, перспективы. In: Studii Economice. 2012, anul 6, nr. 1-2, pp. 95-102.
2. THE DUTCH MOLDOVAN BUSINESS COUNCIL. Textile & apparel sector Moldova [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://dmbc.nl/wp-content/uploads/2012/10/Brochure-textile-sector-Moldova1.pdf>
3. DEPARTAMENTUL STATISTICĂ ȘI SOCIOLOGIE AL REPUBLICII MOLDOVA. *Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2002 = Статистический ежегодник Республики Молдова, 2002: статистический материал*. Chișinău: Statistica, 2002. 525 p. ISBN 978-9975-9713-1-8.
4. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2009 = Статистический ежегодник Республики Молдова, 2009 = Statistical Yearbook of the Republic of Moldova, 2009*. Chișinău: Statistica, 2009. 576 p. ISBN 978-9975-4068-0-2.
5. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Anuarul statistic al Republicii Moldova, 2011 = Статистический ежегодник Республики Молдова, 2011 = Statistical Yearbook of the Republic of Moldova, 2011*. Chișinău: Statistica, 2011. 564 p. ISBN 978-9975-51-311-1.
6. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Comerțul exterior al Republicii Moldova 2001-2005: anuar statistic = External Trade of the Republic of Moldova 2001-2005: statistical yearbook*. Chișinău: Statistica, 2006. 791 p. ISBN 978-9975-9786-1-3.
7. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Comerțul exterior al Republicii Moldova 2006: anuar statistic = External Trade of the Republic of Moldova 2006: statistical yearbook*. Chișinău: Statistica, 2007. 668 p. ISBN 978-9975-901-4-4.
8. Activitatea de comerț exterior a Republicii Moldova în ianuarie-septembrie 2013 [accesat 21 ianuarie 2014]. Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&id=168&id=4233&parent=0>
9. Textile World [accesat 25 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.textileworld.com>
10. Маркетинговые исследования рынков. Текстиль и легкая промышленность [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.cotton.ru>
11. ТИРОТЕКС - Крупнейший производитель текстиля в Европе [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.tirotex.com>
12. Новый Регион 2 [accesat 14 ianuarie 2014]. Disponibil: <http://www.nr2.ru>
13. Floare-Carpet SA [accesat 21 decembrie 2013]. Disponibil: <http://www.floare-carpet.md>
14. Steaua Reds SA [accesat 21 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.steauareds.md>
15. Vasconi SA [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.vasconi.md>
16. Î.I. „Olga Ceban” [accesat 21 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.ravetti.md>
17. Tricon SA [accesat 26 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.tricon.md/>

Recomandat spre publicare: 15.11.2013

MANAGEMENTUL LOGISTICII ÎN ECONOMIA CONTEMPORANĂ

Ion SĂRBU, dr. hab., prof. univ., ASEM

Evoluția managementului logisticii ca sistem în ultimele decenii poate fi caracterizată de influența proceselor globalizării și integrării economice în Uniunea Europeană. Abordarea sistemică a logisticii a asigurat revoluționizarea optimizării lanțului logistic. Managementul logistic trebuie acordat formărilor permanente a noilor structuri organizatorico-juridice adecvate economiei contemporane.

Cuvinte cheie: lanț logistic, abordarea sistemică, logistica multimodală, centre logistice, paradigma managementului global.

Introducere. În procesul globalizării și integrării europene a diverselor structuri economice adecvate economiei de piață, managementul logisticii a apărut ca o necesitate obiectivă pentru a fi studiat mai profund și multilateral. Conform acestor schimbări au apărut noi concepte de funcționare a managementului logisticii. În plan evolutiv, conceptul de logistică a apărut în secolul XVII în armata franceză, unde se utiliza expresia "loger" cu sensul de a descrie cum se transportă, aprovizionează, întreține și asigură anumite condiții pentru o armată operativă, aflată în mișcare, aplicând un ansamblu de cunoștințe.

După al doilea război mondial, specialiștii militari din logistică au trecut în activități civile industriale unde au aplicat cunoștințele lor, punând bazele logisticii industriale. Odată cu dezvoltarea sistemelor de producție și cu evoluția piețelor, conceptul de logistică a evoluat și el în conformitate cu apariția noilor structuri organizatorice și juridice.

Tot mai clar, s-a evidențiat, că misiunea logisticii este de a găsi și a pune la dispoziție bunuri și servicii, adecvate calitativ, la momentul potrivit, în locul potrivit, în condițiile și cantitățile necesare, cu scopul de a se crea cea mai bună conjunctură de realizare a obiectivelor pe care și le propune o organizație.

Conținutul de bază. Termenul "logistică" are interpretări foarte diversificate, de la o știință interdisciplinară combinând ingineria cu microeconomia și teoria de management. Astfel se poate aprecia conceptual că logistica este o problematică în sine, fiind în strânsă legătură cu dezvoltarea socio-economică și industrială a evoluat în paralel cu aceasta.

Înainte anilor 1950, în perioada de refacere după război, organizațiile se orientau spre creșterea continuă a producției. Astfel, principala problemă era cum să produci mai mult pe o piață capabilă să absoarbă cât mai multe produse. Munca de cercetare a dus la apariția liniilor automate și implicit la creșterea productivității. Pentru perfecționarea organizării producției s-au adoptat și implementat pe scară largă principiile taylorismului – **orientarea spre produs.**

Începând cu anii 1970, apare situația de saturație a pieței, când cererea ajunge să fie egalată sau chiar depășită

LOGISTICS MANAGEMENT IN THE CONTEMPORARY ECONOMY

Ion SARBU, PhD, Associate Professor, ASEM

The evolution of logistics management as a system in the recent decades can be characterized by the influence of the globalization processes and the economic integration in the European Union. Systemic logistic approach ensured revolutionizing the optimization of the logistics chain. Logistics management must be given to permanent forms of the new legal and organizational structure appropriate to the contemporary economy.

Keywords: logistics chain, systemic approach, multimodal logistics, logistic centers, global management paradigm.

JEL Classification: B5, B59, H83, F15, M16

Introduction. In the process of globalization and European integration of different economic structures that are appropriate to the market economy, logistics management has emerged as an objective necessity to be studied more deeply and multilaterally. According to these changes new concepts of logistics management operation have emerged. In terms of evolution, the concept of logistics was first mentioned in the seventeenth century in the French army, where the phrase "loger" was used in order to describe how to transport, supply, maintain and provide certain conditions for an operative army, being in motion, applying a body of knowledge.

After World War II, military specialists in logistics switched to civil-industrial activities where they applied their knowledge, creating the basis for industrial logistics. With the development of production systems and evolution of markets, the concept of logistics has evolved as well, according to the appearance of new legal and organizational structures.

It became clearer that the mission of logistics is to find and provide goods and services, of adequate quality, at the right time and in the right place, in needed condition and necessary quantities, in order to create the best circumstances for achieving the objectives that an organization sets.

The basic content. The term "logistics" has varied interpretations, from an interdisciplinary science combining engineering with microeconomics and management theory. Thus it can be estimated that logistics is a problematic concept itself and is closely related to socio-economic and industrial development that has evolved in parallel with it.

Prior to 1950s, in the period of recovery after the war, organizations were oriented towards continuous growth of production. Thus, the main problem was how to produce more on a market that was able to absorb many more products. Research work led to the appearance of automated lines and thus indirectly increased productivity. For improvement of organization's production have been widely adopted and implemented the principles of taylorism - **product orientation.**

Starting with the 1970s, appears the situation of market saturation, which occurs when the demand becomes equal

de stocurile de produse. Supraproducția era o amenințare în economia oricărei organizații. Astfel, acele organizații care știau cum să producă și să vândă aveau succes – **orientarea spre proces**.

Anii '90 marchează debutul lanțului logistic, care vizează coordonarea diferitelor funcții ale întreprinderii, având drept caracteristici conducerea fluxurilor integrate și o logistică de distribuție bazată pe obiectivul de reducere a costurilor. La această etapă apar funcțiile și meseriile logistice, precum și existența logisticii din fluxuri împinse de către producție și acele atrase de către clienți. Urmare a acestor tendințe se examinează prioritar activitatea de transport, odată cu creșterea distanțelor de livrare, însoțită de prestații anexe în depozite – ambalarea produselor, post-fabricarea, operațiuni de producție etc.

Anii 2000 evidențiază apariția firmelor specializate în logistică. Se manifestă noi instrumente informatice datorate Internetului și o mai mare personalizare a produsului. Ca atare, se raționalizează numărul depozitelor, se definesc cantitățile stocate, ceea ce se traduce printr-o creștere a cererii de transport ca frecvență și distanță. Se produce accelerarea fluxurilor de mărfuri, se optimizează transporturile, se monitorizează prin GPS. Este necesar să se ia în considerare o serie de aspecte tehnice + operațiuni de vămuire, transferul de proprietate asupra mărfurilor, trasabilitatea mărfurilor etc. Paradigma managementului global, reinginerie (M.Hammer, Ceampi).

Anii 2010 – apariția logisticii integrate în sistemul managerial. Pentru a favoriza performanța logisticii, adică respectarea cerințelor industriașilor și distribuitorilor (care definesc unde și când trebuie livrată o marfă, în ce stare, etc.), părțile implicate în exercitarea funcției logistice au extins domeniile lor de intervenție în "armonie" (gestiunea fluxurilor materiale spre locul de stocare) și în "aval" (gestiunea fluxurilor materiale din locul de stocare spre locul de distribuție).

Într-o întreprindere de producție timpul de realizare a unui produs este puternic condiționat de aprovizionarea cu materii prime, cu elemente de asamblare sau cu piese de schimb la toate nivelurile lanțului de fabricație. Se numește "lanț logistic" ansamblul verigilor relative logisticii aprovizionării: cumpărări, aprovizionare, gestiunea stocurilor, transport, manipulare etc. Lanțul logistic este extins de manieră globală, adică în afara întreprinderii, pornind de la ansamblul furnizorilor și subcontractații lor.

Conceptiile logistice adoptate într-o viziune internă a întreprinderii nu se poate să nu se lovească de managementul resurselor pentru producție (MRP) care a fost aplicată în SUA. Componentele principale sunt: nomenclatura, planul industrial și comercial, comenzile ferme, calculul necesarului de materiale, gama de fabricație.

În Japonia s-au utilizat sisteme operaționale Just in Time "Tocmai la timp" (Stocuri zero). Această metodă influențează asupra reducerii costurilor de producție finite.

Alt sistem Kan Ban este un subsistem al JIT, care asigură controlul ordinii activităților și stocurilor. Această metodă a fost pusă în aplicare în firma "Toyota Motor

or even exceeds product stocks. Overproduction was a threat to the economy of any organization. Thus, those organizations that knew how to produce and sell were successful – **process orientation**.

The 90s mark start of the logistics chain, aimed at coordinating the various functions of the company, with features of integrated flow management and a distribution of logistics based on the objective of reducing costs. At this stage appear functions and occupations logistics, as well as the existence of logistics in flows pushed by production and those attracted by customers. Following these trends it is primarily examined the transport activity with increasing distance delivery, with benefits related to deposits – packaging, post-production, production operations, etc.

The years 2000 highlight the emergence of companies specialized in logistics. New informational tools appear thanks to the Internet and a greater customization of the product. As such, it streamlines the number of deposits, the quantities stored are defined, which translates into an increased in demand for transport frequency and distance. It produces acceleration of goods flows; it optimizes shipments and was monitored by GPS. It is necessary to consider a number of technical issues + clearance operations, transfer of ownership of goods, traceability of goods, etc. The global management paradigm, reengineering (M.Hammer, Ceampi).

In 2010 – the emergence of integrated logistics in the management system. To promote the performance of logistics, namely the compliance of industrialists and distributors (which define where and when goods need to be delivered, in what state, etc.), the parts involved in the performance of the logistics function have expanded their areas of intervention in "harmony" (management of materials flows to the storage location) and "downstream" (the management of material flows from the place of storage to the place of distribution).

In a manufacturing company the development time of a product is strongly conditioned by the supply of raw materials, with fasteners or parts along the chain of production. It's called a "logistics chain" the sum of relevant logistics links: purchase, procurement, inventory management, transportation, handling etc. The supply chain is globally extended, ie outside the enterprise from all suppliers and their subcontractors.

The logistics concepts adopted in the enterprise's internal vision cannot avoid striking the production resource management (MRP) that has been applied in the U.S. The main components are: nomenclature, industrial and commercial plan, purchases orders, calculating the necessary materials, manufacturing range.

In Japan they use operating systems Just in Time (Stocks zero). This method influences the cost reduction for the final production.

A different Kan Ban system is a subsystem of the JIT, which ensures the control of activities and inventory. This method has been implemented in the company "Toyota Motor Company" Moreover, the company operates the collective of workers performing work processes that are generating new values,

Company”. De rând cu acestea, în întreprinderi activează colective de lucrători, care desfășoară procese de muncă generatoare de noi valori de întrebuințare, precum calitatea resurselor umane permite producerea noilor valori spirituale și profesionale, constatând o poziție centrală în cadrul sistemului logistic managerial.

Bazele teoretice generale ale sistemelor de management logistic au fost bazate pe conceptul lui Ludvig Von Bertalanffy. Apoi W.Forester introduce conceptul de dinamică industrială, Norbert Wiener consideră ca sistem cibernetic. Alți savanți: M.Mesarovici, P.Akoff, A.Hemov, W.Neuman au atras atenția la elaborarea conceptului logistic și aparatului matematic în cercetările sistemelor.

Dezvoltarea și implementarea sistemelor în cadrul managementului teoretico-aplicativ: Fr.Taylor, H.Gant, H.Ford care caracterizează întreprinderea ca sistem deschis, ceea ce se exprimă prin fluxul de intrări – utilaje, materii prime, materiale, combustibil, energie electrică, informații destinate sistemelor de care face parte. Transformarea acestor elemente în rezultate finale sunt prezentate prin ieșiri. Totodată, sistemul logistic este un sistem organic adaptiv, adică se schimbă permanent, sub influența factorilor endogeni și exogeni, adaptându-se atât la evoluția macrosistemelor din care face parte, cât și la cerințele generale de dinamică susținută a resurselor incorporate în lanțul logistic.

Logistica este definită de către W.H.Newman (1, p.4) ca arta de a dispune de resursele necesare în timpul și locul dorit. Prin resurse se înțelege un ansamblu de elemente care cuprinde atât personalul competent și capabil necesar cât și materiale, echipamentul, localurile și fondurile. Raportul dintre resurse și analiza logistică este dat de faptul că resursele disponibile reprezintă un factor care poate limita realizarea unui plan, în timp ce analiza logistică poate arăta dacă un plan este aplicabil sau nu. Pe planul profesiei de manager se stabilește un raport și între logistică și viziunea strategică, concretizat de faptul că logistica se ocupă de elemente cuantificabile, respectiv timp, cantități, spații etc., în timp ce viziunea strategică studiază raporturi între persoane fiind mai subtilă și mai sensibilă decât logistica.

Despre importanța operațiunilor logisticii G.Belostecinic se referă la conceptul de management și marketing al lanțului de aprovizionare-livrare ca un sistem de logistică integrată sau globală (2, p.20-21).

În literatura de specialitate noțiunea de logistică în sistemul de management se caracterizează ca proces de planificare, implementare și control al fluxurilor fizice și depozitării materii prime, materialelor, stocurilor de produse în curs de fabricație, produselor finite și fluxurilor de informații referitoare la acestea, de la punctul de origine la punctul de consum, în vederea satisfacerii cât mai bine a cerințelor clienților finali la cele mai mici costuri posibile. Logistica implică integrarea tuturor proceselor de muncă din cadrul unui lanț logistic care cuprinde aprovizionarea la intrare, producția în interiorul firmei pentru producție și distribuția la ieșire. Integrarea lanțurilor logistice între producători, furnizori și distribuitori reprezintă o abordare superioară a logisticii sub forma managementului lanțului

such as the quality of human resources enables the production of new spiritual and professional values, finding a central position in the logistics management system.

Overall theoretical knowledge of logistics management systems were based on the concept of Ludvig Von Bertalanffy. Then W. Forester introduces the concept of industrial dynamics, Norbert Wiener considers the cybernetic system. Other scholars: M. Mesarovici, P. Akoff, A. Hemov, W. Neuman drew attention to the development of the logistics concept and the mathematical machine in the systems research.

Development and implementation of systems in theoretical and applied management: Fr.Taylor, H.Gant, H.Ford that characterizes the enterprise as an open system, which is expressed by the flow of inputs – machinery, raw materials, fuel, electricity, information for the system that is a part of. The transformation of these elements in the final results is shown in the output. However, the logistics system is an adaptive organic system, that is constantly changing under the influence of endogenous and exogenous factors, adapting both to the developments of the macro systems they belong to, and to the general requirements of the sustained resources embedded in the logistic chain.

Logistics is defined by W.H. Newman (1, p.4) as the art to have the necessary resources in the wanted time and place. By resources are meant a set of elements that includes both competent and capable staff and necessary materials, equipment, premises and funding. The ratio of resources and logistics analysis is given by the fact that the available resources are a factor that may limit the realization of a plan, while logistic analysis can show whether a plan is applicable or not. On the plan of the manager profession is determined a ratio between logistics and strategic vision, materialized by the fact that logistics handles quantifiable elements, namely time, quantities, locations, etc., while strategic vision studies relationships between people, being more subtle and sensitive than logistics.

About the importance of logistics operations, G. Belostecinic refers to the concept of marketing and management of the supply chain - delivery as an integrated logistics systems or a global system (2, p.20-21).

In the specialty literature the concept of logistics in the management system is characterized as a process of planning, implementing and controlling the physical flow and storage of raw materials, stocks of products in production, finished goods and related information flows, from the point of origin to point of consumption, in order to meet the customer's requirements as well as at the lowest possible cost. Logistics involve the integration of all work processes within a supply chain comprising input supply, production of in-house production and output distribution. The integration of logistics chains between producers, suppliers and distributors is a superior approach to logistics in the form of logistics chain management [6, p 332].

However, the management of logistics activities

logistic [6, p. 332].

Totodată, managementului activităților vizate a logisticii ca sistem pot fi destinate trei tipuri de subsisteme: de decizie, sistemul de execuție sau operațional și cel informațional care asigură legătura între cele două subsisteme ale elementelor manageriale prin nivelul operativ, tactic și strategic.

În strânsă legătură cu profesiunile de manager și de funcționar public și viziunea strategică, putem sistematiza analiza logistică în următoarele faze:

Dirijarea activităților necesare îndeplinirii programului de faze sau părți, ceea ce îl obligă pe manager și funcționarul public să gândească la acțiunile ce vor fi necesare până la cele mai mici detalii;

Evidențierea raporturilor dintre părți, fază în care raporturile de autoritate sunt deosebit de importante;

Determinarea resurselor necesare pentru fiecare etapă, stadiu în care planificarea se exprimă prin termeni de materii prime, personal, produse finite etc.;

Cunoașterea momentului în care fiecare resursă este disponibilă;

Estimarea timpului necesar realizării obiectivelor fiecărei etape;

Fixarea datelor precise pentru începerea și terminarea fiecărei etape.

Pentru asemenea probleme managerul poate apela la tehnica drumului critic. Indiferent de instrumentul cu care acționează, managerul este dator să investigheze, în termeni compleți, problema creșterii instituției, adoptând un comportament întreprinzător, în concordanță cu viziunea sa strategică și cu integrarea acesteia în componentele profesiei de manager.

În același timp, procesele din cadrul unui lanț logistic sunt legate de managementul relației cu clientul, managementul serviciilor oferite clienților, managementul relației cu furnizorul.

Fiecare din verigile lanțului logistic reprezintă o activitate sau un ansamblu de activități pe care le putem caracteriza prin sinteza teoretică și practico-aplicativă.

Concluzii. Concluziile care se impun după sinteza teoretică și analiza realizată mai sus pot fi formulate astfel:

Noțiunea de logistică cunoaște în timp transformări dinamice profunde cu caracter permanent și evoluții determinate de procesele globale, caracteristice mediului de afaceri și economiei de piață;

Reieșind din tabloul evoluției logisticii, se pot distinge trei moduri de abordare managerială a logisticii: logistica separată, logistica integrată și logistica cooperantă (în prezent).

Particularitățile caracteristice sistemelor logistice s-au modificat fundamental în ultima perioadă de timp sub influența proceselor globalizării și integrării europene.

Abordarea logistică are un caracter pronunțat sistemic, efectul de sinergie asigură mari avantaje cu efecte manageriale și economico-financiare.

Sistemele logistice moderne au o structură ierarhică complexă care necesită o modelare sistemică.

Conceptul de lanț logistic a asigurat revoluționalizarea optimizării sistemelor logistice orientată spre minimizarea cheltuielilor.

concerned a system can be designed three subsystems: decision, execution or operational system, and the information linking that ensures the link between the two systems of management elements on an operational, tactic and strategic level.

Closely related to the manager professions and public servant and the strategic vision, we can systematize the analysis of logistics in the following phases:

Conducting activities required to fulfill the program phases or parts, which forces the manager and public servant to think about the actions that will be needed to the smallest detail;

Highlighting the relationship between the parties, the phase in which authority relations are particularly important;

Determination of the resources required for each step, stage in which the planning is expressed in terms of raw materials, personnel, finished products and so on;

Knowledge of the time each resource is available;

Estimation of time required to achieve the objectives of each stage;

Precise determination of dates for the beginning and end of each stage.

For such problems the manager can call the critical path technique. Regardless of the tool used to act, the manager is obliged to investigate, in full term, the problem of enlargement of institution by adopting an entrepreneurial behavior that is in line with its strategic vision and its integration into the profession of manager components.

At the same time, the processes within a logistics chain are related to customer relationship management, customer service management, supplier relationship management.

Each link in the supply chain is an activity or set of activities that can be characterized by the synthesis of theoretical and practical approach.

Conclusions. Appropriate conclusions after the theoretical synthesis and analysis performed above can be formulated as follows:

The logistics concept is known in time as a profound dynamic transformation with a permanent character and developments due to the global processes, specific to the business and the market economy;

Given the array of logistics development, we can distinguish three management approaches of logistics: separate logistics, integrated logistics and cooperative logistics (currently).

The features characteristic to logistics systems have changed fundamentally in the last period of time under the influence of globalization and European integration processes.

Logistic approach has a pronounced systemic effect of synergy and provides great advantages with management, economic and financial effects.

Contemporary logistics systems have a complex hierarchical structure that requires a systemic modeling.

The concept of the logistics chain has ensured a revolutionized optimization of the logistics systems oriented to costs minimization.

La etapa economiei contemporane necesită perfecționarea mentalității manageriale precum nu toți conducătorii întreprinderilor vizionează rezultatele finale ale lanțului logistic.

Managementul logistic trebuie acordat formărilor noilor întreprinderi de business și diverselor structuri organizatorico-juridice.

Dezvoltarea cercetărilor științifice în baza centrelor logistice multimodale standardizate după calitate, funcții actuale ce reiese din cerințele integrării europene.

At the stage of contemporary economy it is required improvement of the managerial mentality, as not all businesses leaders view the final results of the logistics chain.

Logistic management should be given the formation of a new business enterprise and various legal and organizational structures.

Developing scientific research under multimodal logistics centers standardized by quality, current functions that result from the requirements of the European integration.

Referințe bibliografice / References

1. NEWMAN, W. *Administrative Action: the techniques of organization and management*. New Jersey, 1963. 486 p.
2. BELOSTECINIC, G., NICOLAESCU, M. Managementul lanțului de aprovizionare-livrare și strategia competitivă a întreprinderii. In: Asigurarea unui export de succes prin managementul eficient al aprovizionării: materialele conferinței internaționale, 19-20 aprilie 2006. Academia de Studii Economice din Moldova, Centrul Internațional de Comerț din Geneva, Secretariatul de Stat pentru Economie al Elveției. Chișinău: Ed. ASEM, 2006, pp. 7-24.
3. PUTZ, E., BIZOI, G. *Logistica economică*. Timișoara: Ed. Mirton, 2007. 423 p. ISBN 978-973-52-0214-9.
4. ALCAZ, T. Logistica în comerțul internațional. In: Sisteme de transport și logistică: materialele conferinței internaționale, 7-9 decembrie 2011. Academia de Transporturi, Informatică și Comunicații. Chișinău: Ed. Evrica, 2012, pp. 146-156. ISBN 978-9975-4448-0-4.
5. СЫРБУ, И.М. *Администрирование предпринимательства в условиях рыночных отношений*. Кишинэу: Изд-во М.Э.А., 2013. 355 с. ISBN 978-9975-75-639-6.
6. NICOLESCU, O. *Dicționar de management*. București: PRO Universitaria, 2011. 904 p. ISBN 9789731298825.

Recomandat spre publicare: 17.12.2013

BAZA METODOLOGICĂ PENTRU CALCULAREA DIMENSIUNILOR OPTIME ALE ORGANIZAȚIILOR AGRICOLE

Alexey SHAMIN, drd.

Anatoly SHAMIN, dr., profesor, Nijni Novgorod
Institutul de Stat de Inginerie și Economie, Rusia

Articolul prezintă diverse abordări ale unui șir de autori cu privire la determinarea dimensiunii optime a organizațiilor agricole și natura acestora. Există diferite metode care au fost utilizate în timpul cercetării, inclusiv statistică, monografică, constructivă și altele. Articolul prezintă, de asemenea, contribuția oamenilor de știință și cercetătorilor ce vizează soluționarea problemelor de calculare a dimensiunilor optime în întreprinderile agricole, precum și criteriile de eficiență propuse de metodele selectate.

Cuvinte cheie. agricultură, dimensiune optimă, eficiența, tehnica, întreprindere, cercetare.

First, the problem of determining the optimal size of agricultural organizations became involved in the early XIX century by German scientist J. Thünen. He revealed the influence of farm size on the efficiency by calculating the

METHODOLOGICAL BASIS FOR CALCULATING THE OPTIMAL SIZES OF AGRICULTURAL ORGANIZATIONS

Alexey SHAMIN, PhD Student.

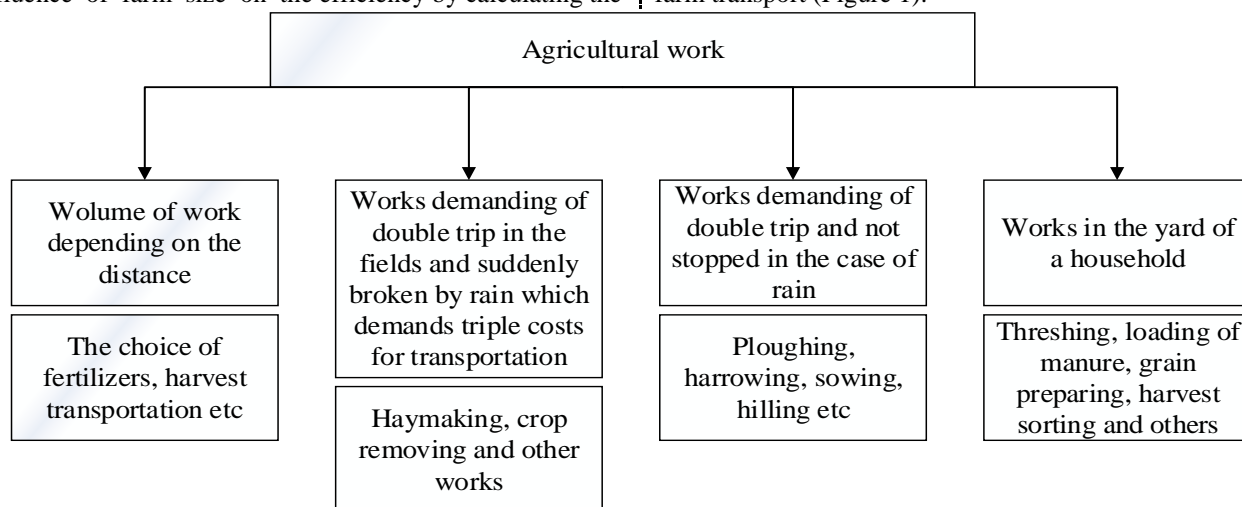
Anatoly SHAMIN, PhD, Professor, Nizhny Novgorod.
State Engineering and Economic Institute, Russia.

The article presents different approaches of a number of authors how to determine the optimal size of agricultural organizations and their nature. There are different methods that were used while researching, including statistical, monographic, constructive and others. The article also presents the contribution of various scientists and researchers in solving optimization problems with the sizes of enterprises in agriculture, as well as proposed efficiency criteria of chosen methods.

Keywords. Agriculture, optimal size, efficiency, technique, enterprise, research.

JEL Classification: O10, O14, Q1, Q16, Q19

dependence of the size of the rent on the distance between the farm and the barton, dividing all the works made in the household into four classes, depending on their impact on farm transport (Figure 1).

Fig.1. Classes of works affecting the efficiency of agricultural production according to J. Thünen

To determine the losses of these works J. Thünen used the differentiated approach. For the works of first class costs were calculated with costs for inner farm transport, the works of second and third class the costs were calculated from the amount of lost work time for employees moving from the house to the place of work and back. The fourth class works do not depend on the distance, they are held in the courtyard of the barton. On this basis he made the table of falling rents depending on the distance of the field from the house for the first time applying the indicator "average distance between fields and the barton".

In 1839 Monten repeated calculations of Thünen in modified form. He took the value of the average distance from the homestead fields as a basis and calculated its impact

on the value of agricultural work [4].

In 1904 Werner expresses the idea that high-yield agriculture is possible with normal distance between fields and barton must be no more than 1000 meters if the land is good, and on the worst land – 750 meters. Thus, he did not describe the method of calculating in his works [7].

Making conclusions about the research of German scientists in the early XIX century, we can obtain that they first started the calculation of the size limit of the household based on manual and horse-drawn labor. They applied highly original methods of calculation, which shows that agricultural organizations have some size limits when agricultural production becomes not effective.

The most important method of calculating the optimal size of a household of the farm in early XX century is the research of A.V. Chayanovsky in which he defined the problem of finding the optimal size of the area in which, *ceteris paribus*, the cost of products would be lower [2, p. 12]. He divided all the elements of cost into three groups:

- Elements, decreasing while the growth of the household (cost of machine using, use of buildings, and other administrative costs);

- Elements, increasing while the growth of the household (costs for inner transport and farm losses from low intensity of control per a unit of the product);

- Elements which do not depend on the size of the farm (the cost of seeds, fertilizers, handling, etc.).

According to Chayanovsky to find the optimal size, you need to find the point of low-cost production after summarizing of all three groups of elements.

Nowadays, the question of the theory of optimum size based on the average distance between fields and the barto received further research and development. So, K. I. Sazonov professor who, in addition to Chayanovsky ring method for determining the average distance, offered another one based on dividing the area of farms into triangles with the barto in one of its corners. This method is more time-consuming than Chayanovsky one, but made possible to quickly obtain the final result thanks to the applications developed by the author. Sazonov suggested not only need to calculate the geometric mean of the distance, but also take into account the practical way on the roads.

One of the most important works about the definition of methods and techniques of developing the optimal farm size was work made by the Scientific and Research Institute of Agricultural Economy, the Institute of Economics of the Academy of Sciences of the USSR and the republican institutions of the economy, and agriculture organizations. The essence of the proposed methods and techniques is in the following.

In determining the optimal size of collective farms, inner the farm units for the perspective they used different methods, including statistical, monographic, constructive and others.

The statistical method used in the beginning of the study to assess the size of the existing collective farms and farm units, which were analyzed with regard to their placement and production profile. They determined then rational management of the size. At the final stage was made an attempt to calculate the optimal sample size of collective farms on the land.

Statistical method studied the effect of individual factors on the size of the collective farms and the efficiency of agricultural production (capital-labor level, intensity etc.), as well as the size of the branches of collective farms and their economic efficiency. Then by grouping farms they revealed the connection between the size of the household and ground, products, fund of livestock and its results. Through the combination grouping they revealed rational collective farms sizes in groups of value of gross agricultural output per 100 hectares of agricultural land, as well as subgroups on the profitability of agriculture (production costs of 1000 rubles of gross output).

Rational sizes of land use are represented by farms included in the highest group on the level of production, and in it the highest subgroup on its profitability.

In order to verify the identified rational dimensions of collective farms on areas of the country, taking into account the direction of farm production in the final stage of the study, the same method of statistical grouping was used. In this regard, farms with rational land-use management analyzed before, once again were subjected to statistical processing. In connection with which they were divided into three groups: the first consisted of households having rational sizes, the second – the collective farms, which dimensions were higher than rational, and the third – the collective farms with sizes less than rational. Then each group was divided into three subgroups according to the level of agricultural production and the collective farms, having rational dimensions are subdivided into subgroups according to profitability. Using statistical method on mass materials the relationship between the size of land and results of collective farms economic activity was quite reliably identified.

To obtain more reliable results, the authors additionally used other methods, including the study of collective farms by monographic research method. In this case, the best groups and subgroups were selected only in those farms in which the level of agricultural production and profitability were higher than the average for this subgroup. Monographic method of research included a survey of selected farm for several years.

Method of variant calculations was mainly used to establish the optimum dimensions for the future of livestock farms and production teams. Its essence is to find the size unit in which production costs as well as costs inner transportation varying depending on the size of units is the smallest.

In variant calculations assuming variable costs all other conditions are considered equal except the indicator that characterizes the size of units (the number of livestock on the farm, arable land in the production team). The minimum amount of variable costs per head of livestock or livestock products unit and unit of land area indicate the optimal size. Optimal size obtained by the sum of the minimum variable costs is recommended to be evaluated by its economic efficiency, such as payback period of capital investment or capital productivity.

The advantages of the method of variants consists in the fact that it requires strict measurement of the total cost, depending on the size of a household, it allows to compare their sizes and choose the most effective one. However, it has its own significant drawbacks: first, it is very time-consuming, and secondly, allows such a large convention, such as equality of other conditions, except for the size of the units, and thirdly, it can be used essentially only in determining the optimum size of different departments in such farms, a single household which have. Calculation and constructive method is used for the perspective forecasts for a household as a whole.

To do this, basing on statistical and monographic method the most advanced household is selected having rational indicators of the land and two indicators which are stable in dynamics for several years: the level of agricultural production (gross production output by 100 hectares of agricultural land) and profitability (the amount of agricultural costs per 1000 rubles of gross agricultural output). On the example of selected farms, the production and organizational structure is developed for the future, which includes reasonable specializations, combination of main and additional commodity sectors, the number and size of farm units, their location in the territory, perspective volume and level of agricultural production in the future, based on the actual management capabilities to improve crop yields and livestock productivity.

Chronography method is used in the last stage of the study as a part of the calculation and constructive method for estimating the number of farm departments, which can be operated and the number of which depends on the maximum size of land. Using chronograph method the assessment of management factor was led by control of time

spent by managers and specialists dealing with various problems and decisions. It offered then the rational structure of management.

Mathematical methods are used mainly in the final stage of the study to assess the conclusions made using statistical, monographic, variant and calculation and constructive methods. These methods, however, can also be used at the initial stage of the study, while setting the quantitative relationship between the size of farms in the area of agricultural land and economic results expressed as a level of agricultural production. To estimate the size of farms curvilinear correlation is applied, wherein except the level of agricultural production, it can be measured by the output of gross agricultural production, depending on the profile of the household per unit of current production costs. The relationship between the size of arable land and profitability of agricultural production (gross output of agriculture production per ruble of production costs) in agricultural farms is solved by a parabola of the second order equation: $yx=ax+bx+cx^2$. Value of the unknown parameters a, b and c is found by solving a system of three linear equations:

$$\begin{aligned} \text{I } \sum y &= a\sum x + b\sum x^2 + c\sum x^3 \\ \text{II } \sum xy &= a\sum x^2 + b\sum x^3 + c\sum x^4 \\ \text{III } \sum x^2y &= a\sum x^3 + b\sum x^4 + c\sum x^5 \end{aligned}$$

Using the method of curvilinear correlation it is also possible to determine the correlation coefficient characterizing the closeness of the relationship between the results of agricultural production and its main factor – the size of the land.

To determine the level of control of the farm authors used sociological research methods and survey questionnaires with farm workers.

Authors concluded that each of the methods, taken separately, has its advantages and disadvantages. For a more accurate assessment it is not advisable to use one method, but use all of them, assigning each a definite place in the structure of the study [8, p. 33-52].

At the same time, scientific research teams in the Soviet Union also were working to determine the optimum size of the agricultural organizations. M. A. Gendelman, M. D. Spector and E. D. Tikhomirov in Kazakhstan, came to the conclusion that at the same level of specialization and intensification the same impact on farm management have dimensions of land, especially farm land. For grain farms they propose to use the arable land area as an indicator of the optimum size [9].

Basing on studies led in Uzbekistan K. I. Lapkin proposed an overall economic optimality criterion to estimate the size of the household – maximum production at least costs. So, for the study of the prevailing collective and state farms sizes author applied as indicators:

- the use of land as the basic means of production – the output of gross production per 100 hectares of irrigated land and farmlands;
- the use of productive assets - output per 1,000 rubles of all fixed assets;

- gross production output for 1000 rubles of all direct and indirect costs of production;
- labor productivity – gross production output per worker employed in social production.

All these parameters are summarized in the cost and profitability of enterprises. This significantly varies not only the level but also the production cost structure [10].

In connection with the creation of off-farm enterprises and agricultural and industrial complexes, research team led by professor D. F. Vermel gave recommendations for determining the optimal size of these companies, which proposed the basic methodological principles of optimizing the size of livestock complexes for the production of beef, milk, and the optimum size of the pig, sheep enterprise, poultry farms, off-farm seed companies specializing in the production of seeds of grain crops and perennial grasses, greenhouse complexes and associations to grow vegetables indoors, enterprises in the sectors of horticulture and viticulture, the recommendations were given on the horizontal integration of the creation of off-farm enterprises and associations [11].

In the late eighties – early nineties there is a need to return to the development of methodology for determining the optimal size of land farms. A. E. Shamin with I. A. Altukhov proposed an original methodology to calculate the optimum dimensions of land used in agricultural enterprises, which consisted of the following. At the first stage the authors established a rational method of multidimensional (cluster) analysis by using seven indicators: the total area of arable land in agriculture and agricultural area in total per employee, the basic production assets, cash proceeds, and profit per hectare of arable land.

They set that the total area of arable land (agricultural land) in the household and its size per employee are key indicators of firm size and in combination with the basic production assets they give the final result – profit and commercial products [5, p. 65-72].

In 2012, I. V. Lobanova proposed the method for determining the structure of the productive resources of agricultural enterprises based on the use of economic-mathematical model of optimization of production resources.

The model is based on the production function, which

describes the value of the factors of production and allows determining the reserve to increase the intensity of use of these resources in the future. The proposed method uses a non-linear model in the form of a power function and a system of indicators reflecting the state of the external and internal environment within the study period, the crop area or livestock, salary of employees engaged in agricultural production with charges. Thus, the proposed methodology allows determining the optimal value of the intensity of use of productive resources by products for specific agricultural enterprise on the planning horizon [6, p. 20].

Referințe bibliografice / References

1. ШАМИН, А.Е. *Оптимизация землепользования сельскохозяйственных организаций*. Нижний Новгород, 1994. 114 с.
2. ШАЯНОВ, А.В. *Оптимальный размер сельскохозяйственных предприятий*. Москва: Новая деревня, 1928. 92 с.
3. НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА. *Предложения по оптимальным размерам межхозяйственных предприятий и объединений*. Москва, 1965. 126 с.
4. Montenon "Anleitung zur landwirtschaftl. Veranschlagung". Berlin, 1839.
5. АЛТУХОВ, И.А., ШАМИН, А.Е. *Новый аграрный строй в России*. Нижний Новгород: Нижегородполитграф, 1996. 281 с.
6. ЛОБАНОВА, И.В. *Организационно-экономическое обоснование объемов производства сельскохозяйственной продукции в аграрных предприятиях на основе оптимального использования ресурсов* : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Белорусская государственная сельскохозяйственная академия. Горки, 2012. 26 с.
7. WERNER, H. *Zeitgemaszer Landwirtschaftsbetrieb*. Berlin, 1909. 80 p.

Recomandat spre publicare: 03.03.2014

FACTORII DE CONSTRÂNGERE A DIRECȚIEI INOVATOARE ÎN SISTEMUL BANCAR

*Ludmila COBZARI, dr. hab., prof. univ., ASEM
Diana VERDEȘ, drd., ASEM*

Noua realitate și buna funcționare a instituțiilor bancare, satisfacerea deplină a clienților necesită folosirea tehnologiilor bancare electronice modernizate, iar în unele cazuri, revizuirea procedurilor de monitorizare și combatere a riscurilor. Fără utilizarea inovațiilor în sistemul bancar este aproape imposibil de a crea produse și servicii cu o competitivitate înaltă. În aceste condiții, un avantaj competitiv semnificativ vor avea instituțiile bancare care vor fi capabile să dezvolte și să introducă noi tehnologii, produse și servicii, să dezvolte canale alternative de deservire a clienților, adică să realizeze procesul inovațional, inovația devenind, în final, un mijloc eficient de concurență.

Cuvinte cheie: economie, inovație, proces inovațional, tehnologie, sistem bancar.

Introducere. Crearea și implementarea inovațiilor este un proces îndelungat în care banca se poate confrunta cu diferite riscuri. La primele etape, principalele riscuri sunt asociate cu structura devizului de cheltuieli la dezvoltarea inovațiilor, mai ales în cazul în care aceasta implică o terță parte. Conceptul de produs sau serviciu nou-creat de către bancă are ca bază strategia, experiența și capacitățile financiare ale instituției bancare. Utilizarea serviciilor prestate de consultanți externi sunt în directă dependență cu resursele financiare suficiente și cu amploarea proiectului. Principalul obstacol este frica bine întemeiată de bancheri și de scurgerea ulterioară de informații confidențiale concurenților. Reducerea acestui risc are loc prin оформarea angajamentelor contractuale, restricția informațiilor inițiale, precum și înaintarea unor sarcini înguste, specifice consultanților. Analiza minuțioasă a proiectului inovator ar reduce eventualele lacune utilizând experiența internă și externă (în primul rând, evaluarea riscurilor potențiale, utilizarea de sisteme de control automatizate).

Conținut de bază. Gestiunea riscurilor legate de implementarea și promovarea inovațiilor pe piață este extrem de anevoioasă, îndeosebi ținând cont de relativitatea succesului produselor inovaționale. În prezent există o vastă clasificare a riscurilor inovaționale, dar pentru investitorul-bancă sunt importante acelea, care ar putea conduce la pierderile sau diminuarea profitului planificat. În condițiile actuale este necesar de a conștientiza că realizarea proiectelor inovaționale sunt efectuate în condiții de risc, acesta fiind și sistemic. Riscurile sistemice aferente inovațiilor bancare sînt generate de tendințele moderne ale lumii contemporane: globalizarea proceselor economice, complicarea relațiilor de interdependență a subiecților pieții, accelerarea progresului tehnologico-științific și, drept consecință, diminuarea ciclului produselor inovaționale [1].

O primă motivație pentru inovație a fost introducerea condițiilor legate de prudența de capital, materializate în

THE CONSTRAINING FACTORS OF THE INNOVATIVE DIRECTION IN THE BANKING SYSTEM

*Ludmila COBZARI, PhD, Associate Professor, ASEM.
Diana VERDEȘ, PhD Student, ASEM.*

The new reality and proper functioning of banking institutions in order to fully satisfy the customers' needs by using modern electronic banking technologies, and in some cases, revision of the monitoring procedures and control of hazards. Without the use of innovations in the banking system it is almost impossible to create high competitive products and services. Under these conditions, a significant competitive advantage will have the banks that will be able to develop and introduce new technologies, products and services, develop alternative customer service channels, and namely achieve the innovation process, innovation becoming finally an effective mean of competition.

Key words: economy, innovation, innovation process, technology, banking system.

JEL Classification: O31, O33, E58, E61, P40

Introduction. The creation and implementation of innovations is a long process in which the bank may face different risks. At the first stages, the main risks are associated with the structure of expenditure estimation to develop innovations, especially if it involves a third party. The concept of new product or service, created by the bank is based on the strategy, experience and financial capabilities of the banking institution. The use of services provided by external consultants is directly dependent on sufficient financial resources and the scale of the project. The main obstacle is the well-founded fear of bankers and subsequent leakage of confidential information to competitors. Reducing this risk is achieved by the registration of contractual commitments, the restriction of initial information and submission of narrow tasks that are specific to consultants. Thorough analysis of the innovative project would reduce any eventual gaps using domestic and foreign experience (primarily evaluating potential risks, the use of automated control systems).

Core content. Risk management related to the implementation and promotion of innovation in the market is extremely difficult, especially given the relativity of success of innovative products. Currently there is a large classification of innovation risks, but to the investor-bank are important the ones which could lead to loss or reduction of the planned profit. Under present conditions it is necessary to understand that the achievement of innovative projects is carried out under conditions of risk, this being also systemic. Systemic risks related to banking innovations are generated by modern trends of the contemporary world: the globalization of economic processes, the complication of interdependence relations of market subjects, the acceleration of the technological-scientific progress, and as a consequence, the decrease of the innovative products cycle [1].

A first motivation for innovation was the introduction of requirements related to capital prudence, embodied in the

transformarea unor noi tipuri de instrumente financiare „în afara bilanțului”. Aceste instrumente sunt, din punct de vedere tehnic, foarte complicate și prost înțelese, cu excepția experților în piețe, în timp ce alții pun probleme complexe în termeni de măsurare a riscului, management și control. În plus, asocierea profitului cu oricare din aceste instrumente foarte volatile este importantă pentru că, asemeni piețelor financiare din care provin, expun bancile unor niveluri ridicate de risc [8].

Cheltuielile considerabile în echipamente performante, au permis conceperea și livrarea de produse și servicii specifice bazate pe sisteme electronice. Sunt de acum cunoscute serviciile de tip „Tele”, adică comandate de la distanță. Pot fi enumerate aici serviciile de tip „phone banking, home-banking, internet banking și e-banking”. Aduăgăm aici, fără să greșim soluțiile tehnice pentru transfer de fonduri prin sistemele internaționale: SWIFT, Western Union, Money Gram, Merchant Bank etc.

Procesul de implementare a componentei inovatoare în operațiunile bancare este strâns legat de prioritățile de planificare și implementare a activității băncilor, care sunt determinate, inclusiv de *trăsăturile* cele mai caracteristice ale dezvoltării actuale a sistemelor bancare, printre care sunt:

- Liberalizarea legislației bancare;
- Creșterea concurenței interbancare;
- Apariția de bănci virtuale;
- Internaționalizarea și globalizarea bancară;
- Creșterea inovației financiare în activitățile băncilor;
- Universalizarea activităților bancare;
- Bănci miniaturizare;
- Utilizarea sistemelor electronice de plată [7].

Conținutul activității de inovare a sistemului bancar, constă din trei grupuri de procese inovatoare:

1. Dezvoltarea și implementarea de noi metode și forme organizatorice de prestare a serviciilor bancare: renunțarea la rețele de sucursale în favoarea e-banking, introducerea de servicii poștal-bancare, introducerea accesului la distanță la servicii de creditare etc.;

2. Dezvoltarea și implementarea de noi instrumente financiare și organizaționale, precum și o combinație de instrumente financiar-bancare existente și inovatoare;

Evidențierea în dinamică a etapelor din ciclul de viață inovațional al subiecților sistemului bancar (de la nașterea unei idei sau împrumutarea ei, la crearea și dezvoltarea metodologiei de utilizare a instrumentului adecvat, pînă la transformarea inovatoare a lui sub influența schimbărilor în realitățile bancare și punerea în aplicare a noului instrument) [3].

În prezent, procesul de implementare a inovației financiare în practica bancară poate fi împiedicat de următorii *factori*:

- Volatilitatea prețurilor în cele mai multe sectoare ale pieței;
- Asimetria fiscală;
- Inegalitatea informațiilor;
- Incertitudinea termenului procesului de inovare;
- Un nivel ridicat de risc (politic, financiar, monetar ș.a.);
- Costul ridicat al inovațiilor;

transformation of new types of financial instruments "out of balance". These tools are, from a technical point of view very complicated and poorly understood, except for experts in the markets, while others ask complex questions in terms of risk measurement, management and control. Furthermore, the combination of profit with any of these highly volatile instruments is important because, like the financial markets from which they come from, they expose banks to higher levels of risk [8].

Considerable expenses on advanced equipment enabled the design and delivery of specific products and services based on electronic systems. Known now as "Tele" services, meaning remotely controlled. The services that can be listed here are the type "phone banking, home-banking, internet banking and e-banking." We add here, without any mistake, the technical solutions to transfer funds through international system: SWIFT, Western Union, Money Gram, Merchant Bank etc.

The implementation process of the innovative component in banking operations is closely linked to the priorities of planning and implementation of banks' activities, which are determined, including by the most characteristic features of the actual development of banking systems, among which are:

- The liberalization of banking legislation;
- Increasing the interbank competition;
- The emergence of virtual banks;
- The internationalization and globalization of banking;
- The increase of financial innovation in banking activities;
- The universalization of banking activities;
- The banks' miniaturization;
- The use of electronic payment systems [7].

The content of the innovation activity of the banking system consists of three groups of innovative processes:

1. The development and implementation of new methods and organizational forms to provide banking services: giving up networks of subsidiaries in favor of e-banking, the introduction of postal-banking services, the introduction of remote access to lending services and so on;

2. The development and implementation of new financial and organizational tools, and a combination of existing financial-banking tools and innovative ones;

Highlighting the dynamics of the life cycle innovation stages of the banking system subjects (from birth to an idea or lending it, to growth and development of the methodology for the appropriate use of the instrument, to its innovative transformation under the influence of changes in banking realities and the application of the new instrument) [3].

Currently, the process of implementation of financial innovation in banking practice can be prevented by the following factors:

- Price volatility in most of the market sectors;
- Tax asymmetry;
- The inequality of information;
- The uncertainty of the innovation process' timeframe;
- A high level of risk (political, financial, monetary, etc.);
- The high cost of innovation;

- Dezvoltarea insuficientă a infrastructurii de inovare;
- Rezistența la inovație de către participanții de pe piețele financiare;
- Lipsa unui cadru legal eficiente [6].

Dezvoltarea rapidă și susținută a proceselor inovatoare în sectorul bancar depinde nu doar de implementarea de noi tehnologii financiare, mai eficiente, dar de asemenea, de disponibilitatea și capacitatea clienților de a percepe și de a folosi o astfel de tehnologie. Prin urmare, o problemă importantă de inovare bancară este creșterea alfabetizării clienților potențiali și a celor existenți.

Principalele constrângeri de dezvoltare inovatoare în băncile autohtone este lipsa accesului populației la Internet pe scară largă, nivelul scăzut de încredere în serviciile și produsele electronice în ceea ce privește fiabilitatea lor și a cererii scăzute.

O altă problemă este fiabilitatea canalelor electronice. Creșterea utilizatorilor conectați la sistemul e-banking, a utilizatorilor nu prea avansați, a condus la o creștere a numărului de furturi de resurse financiare electronice de la clienții băncilor. Prin intermediul serviciilor bancare accesate prin Internet s-au majorat atacurile frecvente de rețea de pe site-uri și servere ale instituțiilor de creditare, precum și încercările de a obține ilegal informații personale ale utilizatorilor de servicii e-banking, parole, chei secrete, analogia semnăturii electronice, PIN-ul etc.

Astăzi una dintre căile populare și inovatoare ale operațiunilor bancare este deservirea la distanță. Această metodă permite clientului de a economisi timp, deoarece cel din urmă nu are necesitate de a vizita personal sediul băncii. Dintre diferitele tipuri de deservire bancară la distanță sistemul e-banking fiind cel mai distins și distribuit [9].

Astăzi, consumatorii autohtoni au posibilitatea de a alege, a compara și a folosi servicii bancare electronice. Prin intermediul sistemelor bancare electronice pot fi efectuate următoarele operațiuni (Figura 1).

- Insufficient development of the innovation infrastructure;
- Resistance to innovation by participants in the financial markets;
- Lack of an effective legal framework [6].

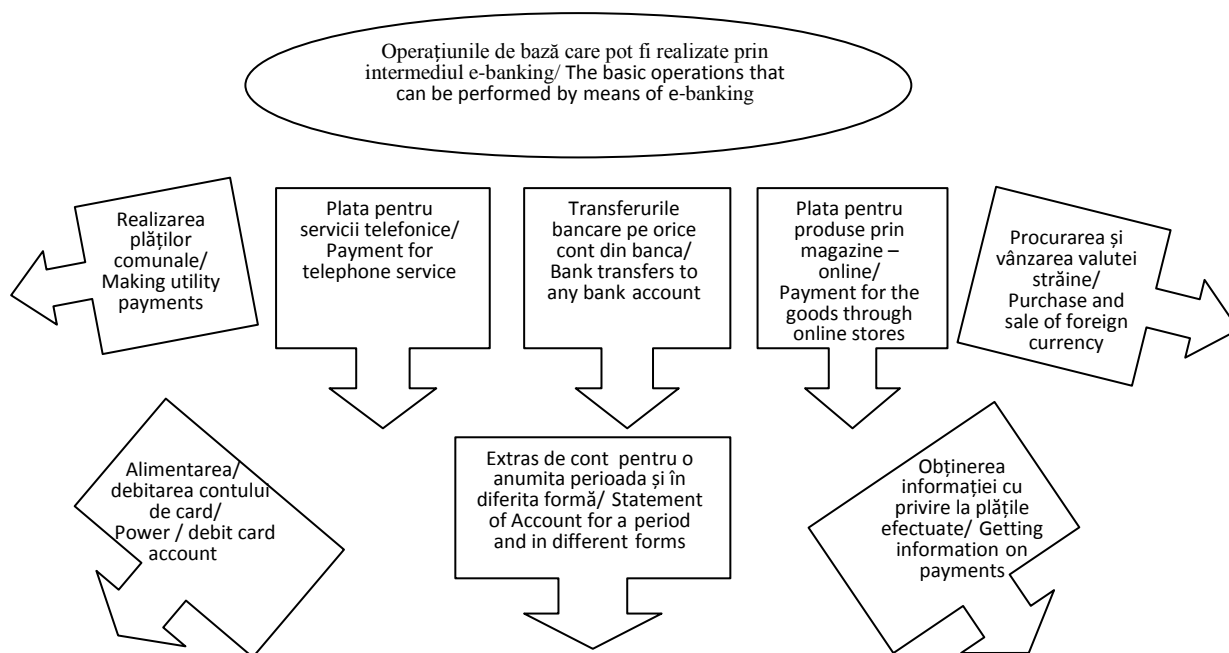
The rapid and sustainable development of innovative processes in the banking sector depends not only on the implementation of new financial technologies, more efficient, but also on the willingness and ability of customers to perceive and use such technology. Therefore, an important issue of banking innovation is to increase literacy of potential and existing customers.

The main constraints for innovative development in domestic banks are the lack of access to the internet on a large scale, a low confidence level in electronic products and services in terms of their reliability and low demand.

Another problem is the reliability of electronic channels. Increasing the number of users connected to the e-banking system, not too advanced users, and has led to an increase in thefts of electronic financial resources from the banks' customers. Banking services systems that are accessed online have increased the common network attacks on websites and servers of lending institutions and also the attempts to illegally obtain personal information of e-banking services users, passwords, secret keys, the analogy of an electronic signature, PIN etc.

Today one of the popular and innovative ways of banking operations is remote services. This method allows the client to save time, because the latter does not need to personally visit the bank premises. Out of the various types of remote banking systems, e-banking is the most awarded and distributed [9].

Today, domestic consumers have a choice, to compare and to use electronic banking services. Through electronic banking systems can be performed the following operations (Figure 1).

**Fig.1. Operațiunile de bază care pot fi efectuate prin intermediul sistemelor bancare electronice [9]/
Fig.1. The basic operations that can be performed via electronic banking systems [9]**

Dacă am atrage atenție doar la avantajele și oportunitățile sistemului e-banking, s-ar forma impresia că utilizarea acestor tehnologii nu constituie o amenințare, ci măjorează viteza tranzacțiilor, reduce costurile, crește numărul de clienți potențiali. Noi surse de amenințări pot duce la probleme grave privind nivelul scăzut de fiabilitate a sistemului bancar și securitatea informațiilor.

Unul dintre motivele care complică adaptarea sistemului bancar electronic la sistemul bancar standard automat, deja existent este lipsa documentației de proiect pentru dezvoltarea sistemului actual. În unele cazuri, elaboratorii de software efectuează modificări la sistemul automatizat bancar, ca urmare, apar așa-numite „blocaje” care sunt în mod inerent surse de riscuri bancare [6]. Apariția unor astfel de „blocaje”, duce la dispersarea securității sistemului bancar electronic, deoarece se deschide accesul la date din exterior.

O altă trăsătură caracteristică pentru prezent este creșterea dependenței instituțiilor bancare față de furnizorii *provider* de diverse servicii, mulți dintre care cad sub incidența nici unei reglementări. Această evoluție conduce la apariția unor noi modele de afaceri care implică băncile și organizațiile nonbancare, cum ar fi companiile de telecomunicații, furnizorii de servicii de Internet și alte firme implicate în rezolvarea problemelor tehnologice [5].

Ca urmare a extinderii unor noi modele de afaceri prin participarea diferitelor „Terțe părți” apar noi surse de riscuri bancare asociate cu factorii tehnologici (Figura 2).

If we draw attention only to advantages and opportunities of the e-banking system, we would have the impression that the use of these technologies is not a threat, but it increases the speed of transactions, reduces costs, and increases the number of potential customers. New sources of threats can lead to serious problems related to the low level of reliability of the banking system and security of information.

One of the reasons that complicates the adaptation of the electronic banking system to the existing standard is the lack of project documentation for the development of the current system. In some cases, software developers make changes to the automated banking system, as a result, there are so-called "blockages" that are inherently sources of banking risks [6]. The occurrence of such "blockages" leads to the dispersal of electronic banking security because it opens external access to the data.

Another characteristic feature is currently increasing the reliance of banking institutions to *providers* of various services, many of which fall under no regulation. This development leads to new business models involving banks and non-banking organizations such as telecommunications companies, internet service providers and other companies involved in solving technological problems [5].

Following the expansion of some new business models by attending various "Third parties", new sources of banking risks associated with technological factors emerge (Figure 2).

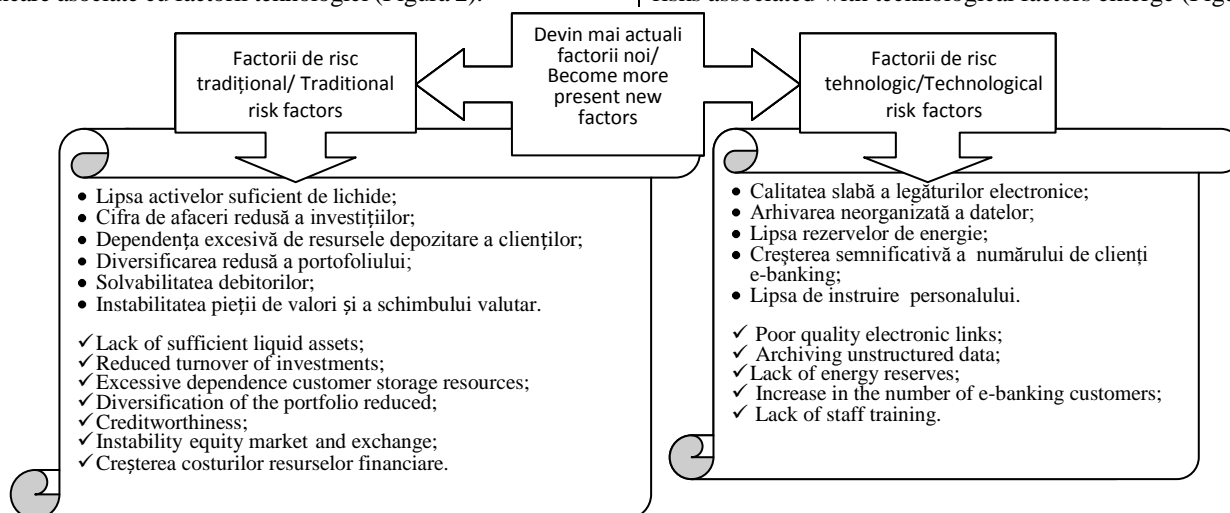

Fig. 2. Noile forme de resurse de riscuri bancare [5]/

Fig. 2. New forms of resource banking risks [5]

Finanțarea inovațiilor în sectorul bancar necesită resurse financiare uriașe. Statul nu deține acest volum de resurse financiare, mai ales că finanțarea unui număr limitat de proiecte, măjorează și riscul. Desigur, este necesar de a sprijini inovațiile, dar acolo unde investitorii privați nu-și doresc participarea, și anume în stadiile inițiale de dezvoltare, unde cota de resurse financiare necesare este mai mică. Sarcina statului este crearea de condiții în care investitorii privați vor investi banii lor în proiecte inovatoare.

Trebuie remarcat faptul că utilizarea inovației financiare bancare implică de fapt o serie de *riscuri*, care au anumite caracteristici:

▪ Principalele riscuri obiective care influențează dezvoltarea inovațiilor financiare sunt de credit, rata dobânzii,

Financing innovations in the banking sector requires huge financial resources. The state does not hold this volume of financial resources, especially since the funding of a limited number of projects increases the risk. Of course, it is necessary to support innovations, but where private investors do not want to participate, and mainly in the early stages of development, where the share of funds required is smaller. The state's task is to create conditions where private investors will invest their money in innovative projects.

It should be noted that the use of banking financial innovation actually involves a number of *risks* that have certain characteristics:

▪ The main and objective risks that affect the development of financial innovations are credit related,

de piață, risc inovațional și riscul de lichiditate;

- Necesitatea utilizării riscului ingineresc ca o combinație de metode de asigurare din partea cererii și din partea ofertei de produse financiare inovatoare;

- La baza realizării tranzacțiilor între astfel de contraagenți sunt diferențele în estimarea comportamentului pe piață, diferite orizonturi de investiții, toleranța diferitor riscuri de natură subiectivă [2].

Astfel, pentru dezvoltarea eficientă a proceselor inovatoare în sectorul bancar ar trebui să se ia în considerare toți factorii de constrângere enumerați mai sus.

Depășirea pieței subdezvoltate a inovațiilor financiare și sectorul ei bancar, precum și asigurarea lor instituțională finalizatorie ar trebui să devină o problemă la nivel național, în timp ce dezvoltarea continuă a inovației financiare în practica bancară poate acționa ca un factor catalizator de creștere economică.

Dezvoltarea unui model integral de contracarare a amenințărilor legate de exploatarea sistemelor la distanță, presupune realizarea următoarelor etape (Figura 3).

interest rate, market, innovation risk and liquidity risk;

- The need to use engineering risk as a combination of insurance methods from the demand and the supply of innovative financial products;

- At the basis of transactions between such counter-agents are differences in estimating market behavior, different investment horizons, and tolerance of different subjective risks [2].

Thus, for the effective development of innovative processes in the banking sector, should be considered all coercive factors listed above.

Overcoming the underdeveloped market of financial innovations and its banking sector, and their institutional ensuring should become a nationwide problem, while the continuous development of financial innovation in banking practice can act as a catalyst factor for economic growth.

Developing an integrated model to counter threats related to the operation of remote systems, involves achieving the following stages (Figure 3).

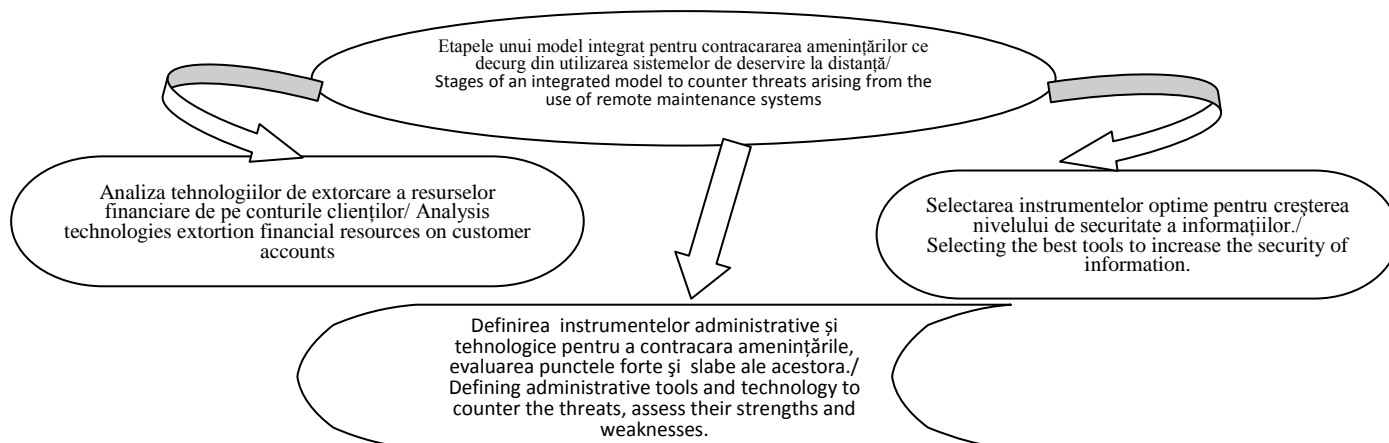

Fig. 3. Etapele unui model integrat pentru contracararea amenințărilor ce decurg din utilizarea sistemelor de deservire la distanță [4]/
Fig. 3. Stages of an integrated model to counter threats arising from the use of remote maintenance systems [4]

De exemplu, pentru a stimula cererea din partea băncilor comerciale a inovațiilor financiare este nevoie de a dezvolta următoarele *direcții*:

Schimbarea comportamentului și a strategiilor din partea clienților, fapt care va forța băncile să se adapteze la nevoile celor dintâi și în lupta pentru client acestea vor asimila noile tipuri de activități adaptate la înaltă tehnologie.

- ❖ De a insufla sistemului bancar și managementului acestuia cultura utilizării banilor "lungi" și instrumentele financiare aferente modelelor organizaționale.

- ❖ Crearea unei IT – arhitecturi și, în același timp, îmbunătățirea calității IT – platform pentru operațiuni bancare, inclusiv îmbunătățirea protecției canalelor de informare și comunicare, eliminarea accesului la rețeaua bancară a persoanelor neautorizate.

- ❖ Organizarea colaborării între banci și companiile de inginerie, oferind posibilitatea de a implementa noi tehnologii și de a oferi băncilor proiecte bune, care vor da un randament al investițiilor, vor reduce riscurile bancare și vor optimiza costurile de investiție. Punerea în aplicare a acestei direcții va integra companiile de inginerie în procesul de interacțiune între bancă și client.

- ❖ Reorganizarea sistemului de management bancar

For example, to stimulate the demand from commercial banks for financial innovation, it is needed to develop the following areas:

Changes in the behavior and strategies of the client, which will force banks to adapt to the needs of the customer first and in the fight for the client they will assimilate the new types of activities suited for high technology.

- ❖ To infuse the banking system and its management the culture of using "long" money and related financial instruments to organizational models.

- ❖ To create an IT – architecture, and at the same time improve the quality of IT – operational banking platforms, including improving the protection of information and communication channels, eliminating access to the banking network for unauthorized persons.

- ❖ Organizing collaboration between banks and engineering companies, providing the possibility to implement new technologies and to provide banks good projects that will give a return on investments, reduce the bank's risk and will optimize investment costs. Implementation of this direction will integrate engineering companies in the interaction process between the bank and the customer.

prin crearea unei unități, care va avea drept scop găsierea, punerea în aplicare și întreținerea inovației financiare în practica bancară și anume elaborarea regulamentelor privind activitatea de inovare, implementarea de experimente, evaluarea și calculul eficienței introducerii unor instrumente, produse și servicii financiare inovatoare.

❖ Utilizarea canalelor de promovare a produselor și serviciilor bancare – rețeaua Internet, rețeaua socială mass-media, trimiterea de SMS-uri etc. – mai ales că există exemple pozitive în practica din Vest, de exemplu, Fidor Bank german, care lucrează în rețelele sociale (Twitter, Facebook etc.).

Trebuie remarcat faptul, că principalele *direcții* inovatoare ale activității băncilor comerciale includ:

- Produse bancare noi, servicii, soluții organizaționale bazate pe noile tehnologii informaționale;

- Tehnologii bancare și financiare virtuale: gestionarea conturilor bancare prin intermediul sistemelor de comunicații electronice, cum ar fi bancă-client, prin utilizarea activă a semnăturilor electronice, semnarea de contracte de servicii cu instituțiile financiare;

- Utilizarea integrală de noi informații și tehnologii de comunicare electronică și mixtă de marketing, reducerea costurilor de promovare a informațiilor cu privire la produsele și serviciile bancare;

- Procesarea analitică, folosind sistemele de informații interne, contabilitatea de gestiune, care oferă noi oportunități de control intern și audit;

- Modificări în dezvoltarea personalului: manager de inovare, consultant structurat pe produse financiare, specialist pe tranzacțiile pe piața de capital și asigurări etc.;

- Noua platforma self-service automat, care reduce cozile clienților la ghișeele băncii și majorarea timpului personal.

Concluzii. Rezumând, trebuie remarcat faptul că sprijinul financiar inovațional trebuie să respecte logica de reproducere, în caz contrar va fi dificil de a crește disponibilitatea și eficiența inovației financiare, mai ales în cazul în care costurile de transformare și tranzacționare de producție sunt mari. Ca rezultat se vor reduce costurile serviciilor bancare, ce va extinde numărul de tranzacții potențiale pe piața bancară. Prin urmare, este important să se utilizeze potențialul băncilor comerciale în domeniul managementului inovării și dezvoltarea infrastructurii de procese inovatoare, care vor crea un impuls pentru dezvoltarea și crearea de noi inovații financiare în practicile bancare.

❖ Reorganization of the bank management system by creating a unit that will have the goal to find, implement and maintain the financial innovations in banking practice, and namely the development of regulations on innovation activity, implementation of experiments, evaluating and calculating the efficiency of the introduction of some tools, products and innovative financial services.

❖ The use of channels to promote products and banking services –the internet, the social media network, sending SMS etc. – especially since there are examples of positive practice in the West, for example, the German Bank Fidor works on social networks (Twitter, Facebook etc.).

It should be noted the fact that the main innovative *directions* of activity of commercial banks include:

- New banking products, services, organizational solutions based on new information technologies;

- Banking and financial virtual technologies: managing bank accounts via electronic communication systems such as bank-client, through active use of electronic signatures, signing services agreements with financial institutions;

- Full use of new information and electronic communication technologies and mixed of marketing, reducing the cost of promoting information regarding banking products and services;

- Analytical processing using internal information systems, management accounting, that provides new opportunities for internal control and audit;

- Changes in staff development: innovation manager, consultant structured on financial products, specializing in capital market transactions and insurances, and so on;

- The new automatic self-service platform, which reduces the customers' queues at banks and increases personal time.

Conclusions. In summary, it should be noted that financial innovation support must respect the logic of reproduction; otherwise it will be difficult to increase the availability and efficiency of financial innovation, especially where processing and trading costs are high. As a result, the costs of banking services will reduce, and that will expand the number of potential transactions in the banking market. Therefore, it is important to use the potential of commercial banks in the management of innovation and development of innovation processes that will create a momentum for the development and creation of new financial innovations in banking practices.

Referințe bibliografice / References

1. STOICA, M. *Gestiunea bancară*. București: Lumina Lex, 2002. 263 p. ISBN 973-588-512-3.
2. АЮПОВ, А.А. Риск-инжиниринг как элемент финансовой инженерии на рынке инновационных финансовых продуктов. В: Экономические науки. 2007, № 12 (37), сс. 363-369.
3. БЕЗДЕЛЕВ, В.А. Развитие инновационной финансовой деятельности в кредитных организациях. В: Перспективные инновации в науке, образовании, производстве и транспорте: научно-практическая конференция, 19-30 июня 2012. Одесса: Куприенко, 2012, выпуск 2, том 2, сс. 35-40. ISSN 2224-0187.
4. КАЛЕМБЕРГ, Д., ПЛОТНИКОВ, О. Подводные камни безопасности ДБО. Опыт реализованных проектов. Часть 1. В: Информационная безопасность. 2010, № 4, сс. 32-34.
5. КОНДРАШОВ, В.А. Эволюция факторов риска банковских инноваций в России. В: Экономика, финансы и управление производством. 2012, № 2, сс. 9-15.
6. МАРТЫНЕНКО, П.Г., РЫНДИНА, И.В. Теоретико-практические аспекты внедрения финансовых инноваций. В: Теория и практика инновационной стратегии региона: международный межвузовский сборник научных трудов. Кемеровский филиал РГТЭУ. Кемерово, 2011, выпуск 7, сс. 186-190.
7. ТИМЧЕНКО, А.А. Современные направления развития финансовых инноваций в банковском деле. В: Научный журнал КубГАУ. 2012, № 83 (09) [accesat 25 mai 2013]. Disponibil: <http://ej.kubagro.ru/2012/09/pdf/48.pdf>
8. ТИТОВ, А.Б. *Маркетинг и управление инновациями*. СПб: Питер, 2001. 240 с. ISBN 5-318-00156-4.
9. Дистанционное банковское обслуживание [accesat 25 mai 2013]. Disponibil: <http://bank31.ru/bank-products/remote-service/621-distancionnoe-bankovskoe-obszluzhivanie.html>

Recmandat spre publicare: 20.02.2014

DIMENSIUNI ALE SĂRĂCIEI ȘI EXCLUZIUNII SOCIALE ÎN ROMÂNIA. PREZENT ȘI PERSPECTIVE¹

*Ion GHIZDEANU, dr., prof. univ.,
Institutul de Prognoză Economică,
Marioara IORDAN, dr.,
Institutul de Prognoză Economică, România*

În esență, principala cauză a sărăciei și imposibilitatea de a accede la un anumit standard de viață este insuficiența veniturilor. Abordarea fenomenului sărăciei presupune delimitarea populațiilor din punct de vedere al teritorialității și, respectiv, din punct de vedere al standardului de viață acceptabil, considerat în general prin raportarea la media diversilor indicatori atinși de o colectivitate.

În lucrare, fenomenul sărăciei este abordat în complexitatea sa atât din punct de vedere metodologic, cât și conceptual. Astfel, sunt prezentate aspecte privind sărăcia și excluziunea socială, principalele dimensiuni ale sărăciei în România.

Așa cum se cunoaște, principalul factor de reducere a sărăciei și excluziunii sociale este reprezentat de convergența reală, motiv pentru care în ultima parte a lucrării sunt relevate principalele aspecte ale evoluției acesteia.

Cuvinte cheie: sărăcie, excluziune socială, guvernarea socială, convergența reală, deficit structural.

Introducere. Sărăcia, ca paradigmă economică, este evaluată în raport cu un anumit standard de viață, considerat acceptabil într-o societate/economie.

Din această definiție de referință statistică rezultă, că nu se poate aborda fenomenul sărăciei în sine, ci doar dacă se delimitează populațiile din punct de vedere al teritorialității și, respectiv, din punct de vedere al standardului de viață acceptabil, considerat, în general, prin raportarea la media diversilor indicatori atinși de o colectivitate. Dar, cele două delimitări obligatorii provoacă din start relativități, respectiv ambiguități în evaluarea situațiilor de sărăcie. Apare, însă, și reversul „periculos” al facilității reducerii gradului de sărăcie, prin dinamica, relativ ridicată, a indicatorilor statistici în raport cu mediile de referință (județene, regionale, naționale etc.).

La aceste premise de ordin metodologic, care creează dificultăți în aprecierea stării de sărăcie, se adaugă **complexitatea conceptuală**. Chiar dacă principala cauză a sărăciei rămâne insuficiența veniturilor, pentru a accede la un anumit standard de viață, fenomenul are și multe alte determinări de ordin social, instituțional, cultural etc. A apărut conceptul de excluziune socială, care ia în considerare

DIMENSIONS OF POVERTY AND SOCIAL EXCLUSION IN ROMANIA. PRESENT AND PERSPECTIVES²

*Ion GHIZDEANU, PhD, Professor,
Institute of Economic Forecasting
Marioara IORDAN, PhD,
Institute of Economic Forecasting, Romania*

In essence, the main cause of poverty and the impossibility to reach a certain life standard derive from lack of income. Discussing the poverty phenomenon implies the delimitation of the population from the point of view of territoriality and from the point of view of an acceptable life standard, generally compared to the average indicators specific to a certain community.

In this paper, poverty is analysed both methodologically and conceptually. Therefore, the paper presents aspects regarding poverty and social exclusion, the main dimensions of poverty in Romania.

It is generally known that main factor of reducing poverty and social exclusion is the real convergence, and thus the final part of the paper is oriented towards the main aspects of its evolution.

Key words: poverty, social exclusion, social governance, real convergence, structural deficit.

JEL Classification: I00, I30, I32, I38

Introduction. Poverty, as economic paradigm, is evaluated in relation to a certain standard of living considered acceptable in a society/economy.

From this definition of statistical reference it follows that it cannot address the phenomenon of poverty in itself, but only by delimiting populations in terms of territoriality and in terms of acceptable living standard, respectively, being generally considered by reporting to the average level of various indicators of a community. The two mandatory boundaries produce from the beginning relativities and ambiguities in assessing the poverty situation. However, the "dangerous" reverse of easing reducing poverty occurs by the relatively high dynamic of statistical indicators in relation to the reference (county, regional, national, etc.).

To these methodological assumptions that create difficulties in assessing the poverty status it is added the **conceptual complexity**. Even if the main cause of poverty remains the insufficient incomes in order to accede to a certain standard of living, the phenomenon has many other social, institutional, cultural, etc. determinations. There was the concept of social exclusion that takes into account

¹ Comunicarea reprezintă valorificarea parțială a cercetărilor din cadrul temei "Coeziunea Economico-socială în România din perspectiva Strategiei Europa 2020", din programul de cercetare al Institutului de Prognoză Economică-2013, colectiv: Marioara Iordan (coordonator), Ion Ghizdeanu, Mihaela Nona Chilian, Radu Lupu, Dana Țapu, Dalina Maria Andrei.

² The paper represents a partial research within "Socio-economic cohesion in Romania from Europe 2020 Strategy perspective" within the research program of the Institute of Economic Forecasting 2013: Marioara Iordan (coordinator), Ion Ghizdeanu, Mihaela Nona Chilian, Radu Lupu, Dana Țapu, Dalina Maria Andrei.

neintegrarea socială, cauzată de neparticiparea la relațiile sociale în care se implică majoritatea, de lipsa unui loc de muncă, de disfuncționalitățile familiale, de discriminare, intoleranță, nedreptate socială și juridică. **Preocupările pentru o astfel de abordare la nivel european sunt de dată relativ recentă, dacă ne raportăm la constanța milenară a fenomenului, dar și la faptul că de la înființare, Uniunea Europeană a avut ca principal obiectiv creșterea nivelului de trai al cetățenilor săi și reducerea discrepanțelor socio-economice.**

Conținutul de bază. Politica de convergență și de coeziune este una din cele mai vechi politici comunitare și, cu toate acestea, progresele realizate au început să fie evaluate în complexitatea lor după anul 2000. În decembrie 2001, Consiliul European a aprobat pentru prima dată un set de indicatori care să permită descrierea diverselor aspecte legate de sărăcie și excluziune socială.

În anul 2003, s-a reglementat (Regulamentul nr. 117/2003 al Parlamentului European și al Consiliului Europei) modul în care se realizează ancheta statistică pentru obținerea de informații cu privire la starea de sărăcie și excluziune socială (Ancheta EU – SILC).

Ancheta asigură producerea de statistici naționale și comunitare privind veniturile și condițiile de viață, utilizabile în caracterizarea sărăciei și excluziunii sociale. Pe cale de consecință, nici seriile de date și informații nu sunt suficient de robuste, din punct de vedere temporal și spațial, pentru judecăți de valoare certe cu privire la progresele în reducerea discrepanțelor sociale la nivel național și european. Totuși, ele oferă suficiente elemente pentru **evidențierea unor dimensiuni sistematice ale fenomenului în România**, care să argumenteze dificultatea de a avea progrese reale și rapide în reducerea sărăciei și excluziunii sociale, în absența unui efort considerabil din partea societății pentru dezvoltare și modernizare structurală.

1. Sărăcia și excluziunea socială în România

Evoluția sărăciei – în accepțiunea sa monetară și materială – din ultimii ani, din România, dar și din Europa, a fost în general pozitivă, dacă ne raportăm la criza economico-financiară. Atât rata sărăciei relative, cât și cea de excluziune socială s-au redus în timpul crizei mondiale și s-au înrăutățit în primii ani de după criză. Pe ansamblul Uniunii Europene, în perioada 2008-2009, produsul intern brut s-a redus cu 4%, iar rata sărăciei relative¹ nu s-a înrăutățit, ci chiar a înregistrat o ușoară reducere de 0,2 puncte procentuale. În perioada 2010-2011, evoluția a fost total opusă: produsul intern brut a fost în 2011 cu 3,2% peste cel din 2009, creștere care nu s-a reflectat în mod deosebit în viața europenilor; rata sărăciei relative s-a mărit cu 0,6 puncte procentuale.

O astfel de evoluție ar putea induce ideea că, la un anumit nivel de dezvoltare, există o decuplare a riscului de a ajunge în starea de sărăcie de evoluția economică, chiar dacă o astfel de decuplare poate însemna doar un decalaj de timp între

the social non-integration caused by non-participating in social relations in which the majority is involved, the lack of a job, family dysfunctions, discrimination, intolerance, social and legal injustice. **Concerns about this approach at European level are relatively recent, if we refer to the millennial constancy of this phenomenon, but also to the fact that from its foundation the European Union's main objective was the raising of the standard of living of its citizens and reducing the socio-economic disparities.**

Basic content. Convergence and cohesion policy is one of the oldest community policies and yet progress began to be assessed in their complexity only since 2000. In December 2001 the European Council approved for the first time a set of indicators to describe different aspects of poverty and social exclusion.

In 2003, was regulated (by Regulation no. 117/2003 of the European Parliament and of the European Council) how to carry out statistical surveys to obtain information on poverty and social exclusion (Survey EU – SILC).

The survey provides national and Community statistics on income and living conditions useful in characterizing poverty and social exclusion. Consequently, any series of data and information are not sufficiently robust in terms of time and space, for certain value judgments on progress in reducing social disparities at national and European level. However they provide sufficient evidence **highlighting some systemic dimensions of the phenomenon in Romania**, to argue the difficulty of having real and rapid progress in reducing poverty and social exclusion in the absence of a considerable effort from society for development and structural modernization.

1. Poverty and social exclusion in Romania

In Romania and Europe, in recent years, the evolution of poverty – in its monetary and material sense – has been generally positive, if we consider the economic and financial crisis. Both the rate of relative poverty and social exclusion were reduced during the global crisis and worsened in the years following the crisis. Across the European Union in 2008-2009 gross domestic product fell by 4%, but the relative poverty rate has not worsened, recording even a slight reduction of 0.2 percentage points. Development in 2010-2011 was the opposite: the gross domestic product in 2011 was 3.2% higher than in 2009, increase that was not particularly reflected in the lives of Europeans; the relative poverty rate increased by 0.6 percentage points.

Such a development could lead to the idea that at a certain development level, there is a decoupling of the poverty risk from economic development, even if this can only mean a time lag between economic growth and its impact on poverty.

¹ Rata sărăciei relative reprezintă ponderea în totalul populației a persoanelor cu venit disponibil mai mic decât pragul stabilit la nivelul de 60% din mediana veniturilor disponibile în societate; este de menționat, că se exclude din evaluare contravaloarea consumului din surse proprii ale gospodăriei, ceea ce pare că ar avantaja țări ca România cu pondere mai ridicată a autoconsumului; de asemenea, starea de sărăcie se evaluează și prin raportare numai la veniturile bănești obținute direct, respectiv prin excluderea din veniturile disponibile a transferurilor sociale (inclusiv sau exclusiv pensiile).

creșterea economică și impactul său asupra sărăciei.

Istoric, decuplarea nu este foarte bine argumentată. Evaluarea planurilor anticriză ale statelor europene arată că evoluția de după 2008 a sărăciei a fost determinată de politicile macroeconomice comunitare și naționale de combatere a efectelor sociale ale crizei mondiale. Aceasta a fost, însă, o soluție temporară, iar efectele crizei asupra europenilor au fost doar amânate. Explicația este dată de faptul, că planurile anticriză au suferit din perspectiva măsurilor de creștere economică și modernizare structurală. Prioritățile au fost următoarele: stabilitatea macroeconomică, implicând echilibrarea bugetară și protecția socială directă, priorități ce au afectat procesul investițional.

În România – o economie cu un nivel mai redus de dezvoltare și cu un decalaj mare față de media UE din perspectiva veniturilor populației – riscul de a ajunge în starea de sărăcie s-a ameliorat în perioada 2008-2011.

În țara noastră, reducerea a fost foarte pronunțată în perioada de scădere economică (2009 și 2010), de la 23,4% în anul 2008 la 21,1% în anul 2010. Dacă analiza se efectua la acel moment, se putea spune că programele anticriză au avut succes și politicile macroeconomice au fost adecvate: țările europene au intrat pe palierul de creștere economică (evident și România, care în 2012 a înregistrat o creștere a PIB-ului de 2,5%) în condițiile îmbunătățirii stării sociale.

Historically, the decoupling is not very well substantiated. Evaluation of anti-crisis plans of European countries shows that the poverty developments after 2008 was driven by community and national macroeconomic policies to combat social effects of the global crisis. But this was a temporary solution, and the effects of the crisis on the Europeans were only postponed. The explanation is that the anti-crisis plans have suffered in terms of economic growth measurements and structural modernization. The priorities were: macroeconomic stability involving budget balance and direct social protection, priorities that have affected the investment process.

In Romania – an economy with a lower level of development and with a big gap with the EU average in terms of household's incomes – the risk of getting in poverty has improved in the period 2008-2011.

In our country the reduction was more pronounced during economic decline (2009 and 2010), from 23.4% in 2008 to 21.1% in 2010. If the analysis was performed at that time, it could be said that the anti-crisis programs were successful and macroeconomic policies were appropriate; the European countries entered the plateau of economic growth (and also Romania that registered a GDP growth of 2.5% in 2012) in terms of improving social status.

Tabelul 1/Table 1

Rata sărăciei relative, %/Relative poverty rate, %

	2007	2009	2011
UE-27/EU-27	16,5	16,3	16,9
Zona euro/Euro zone	16,3	15,9	16,9
Bulgaria/Bulgaria	22,0	21,8	22,3
Spania/Spain	19,7	19,5	21,8
Grecia/Greece	20,3	19,7	21,4
România/Romania	24,8	22,4*	22,2

Notă/Note: * 21,1% în anul 2010/*21.1% in 2010. Sursa/Source: EUROSTAT, 2008-2012.

România are din acest punct de vedere câteva "avantaje" care fac trendul pozitiv multianual să se mențină, chiar dacă între 2010 și 2011 s-a înregistrat o înrăutățire a stării sociale determinate de politica de austeritate:

- i. structura agricolă/rurală a economiei și ocupării;
- ii. circulația externă (intracomunitară) a populației în vârstă de muncă;
- iii. o competitivitate ridicată a producției naționale (datorită investițiilor străine, a nivelului scăzut a salariului de eficiență etc.) raportată la nivelul său de dezvoltare.

Așa cum literatura economică a statuat „șomajul natural” ca o caracteristică intrinsecă a echilibrelor economice, așa se poate discuta și de o stare naturală de sărăcie, provenită din inegalitățile sistemice inerente, și care corespunde, în mare parte, chiar șomajului natural.

Cele mai bune rezultate din Europa conduc către o rată a sărăciei relative minimă (obiectivă, naturală) în jurul a 10-11% (Norvegia, Olanda, Slovenia, Cehia și Austria).

România are, prin urmare, o rată a sărăciei relative dublă, dacă ne raportăm la țările din imediata apropiere a nivelului natural. Acestea sunt adevăratele decalaje sociale și nu cele raportate la media europeană.

Dacă comparația se extinde și la celelalte condiții de viață,

From this point of view, Romania has several "advantages" which make that positive multi-annual trend to be maintained, even if registered a worsening of the social state between 2010 and 2011, driven by the austerity policy:

- i. the agricultural/rural structure of economy and employment;
- ii. external/intra-community circulation of working age population;
- iii. a high competitiveness of national production (due to foreign investment, a low level of efficiency wage, etc.) compared to its level of development.

As the economic literature stated "natural unemployment" as an intrinsic characteristic of economic equilibrium, so one can also discuss about natural state of poverty, arising from the inherent systemic inequalities and which mostly correspond just to the natural unemployment.

The best results in Europe lead to a minimum rate of relative poverty (objective, natural) of about 10-11% (Norway, Netherlands, Slovenia, Czech Republic, Austria).

Thus, Romania has a double rate of poverty if we compare to countries close to the natural level. These are real social gaps and not those compared to the European average.

If comparison is expanded to the other life conditions which

care dau imaginea globală a stării de sărăcie, decalajele între România și celelalte state europene sunt și mai pronunțate.

give the global image of poverty state, gaps between Romania and other European states is even pronounced.

Tabelul 2/Table 2

**Rata sărăciei și excluziunii sociale, % din totalul populației/
Rate of poverty and social exclusion, % of total population**

	2007	2009	2011
UE-27/EU-27	24,4	23,1	24,2
Zona euro/Euro zone	21,7	21,2	22,6
Bulgaria/Bulgaria	60,7	46,2	49,1
Spania/Spain	23,1	23,4	27,0
Grecia/Greece	28,3	27,6	31,0
România/Romania	45,9	43,1	40,3

Sursa/Source: EUROSTAT, 2008-2012.

Datele oferite de Eurostat arată că România nu a acționat semnificativ în nici o direcție pentru a ameliora condițiile de viață. Spre exemplu, Polonia, cu o creștere a ratei sărăciei relative în perioada 2007-2011 de 0,5 puncte procentuale, și-a redus rata sărăciei și a excluziunii sociale¹ cu circa 7 puncte procentuale; Bulgaria a înregistrat o creștere a ratei sărăciei relative cu 0,3 puncte procentuale în același interval și o reducere a ratei ce include și excluziunea socială cu 11,6 puncte procentuale, de la 60,7 la 49,1%. În schimb, România și-a redus această rată doar cu 5,6 puncte procentuale, din care reducerea sărăciei relative (adică reducerea discrepanței veniturilor) a reprezentat circa două treimi (4,6 puncte procentuale).

2. Principalele dimensiuni ale sărăciei în România

În analiza economico-socială a sărăciei prevalează viziunea individuală și a localizării teritoriale. Ca urmare, caracteristicile sărăciei evidențiate, în principal, se referă la persoană și nu la colectivități, chiar dacă caracteristica monetară a început să fie completată cu caracteristici ale condițiilor de viață.

Teoretic, se consideră că riscul de a intra în sărăcie pentru o persoană depinde de caracteristicile fizice, psihice, educaționale și ocupaționale, care îngreunează accesul respectivei persoane la nivelurile de bunăstare, oferite de economia locală. Persoanele devin vulnerabile în raport cu nivelurile medii naționale. Decalajele interne și internaționale nu constituie, de obicei, o dimensiune a sărăciei. **Structurile economice reprezintă, însă – în opinia noastră – principalul factor care determină vulnerabilitatea și, implicit, un anumit nivel al condițiilor de viață.**

Structurile economice bazate pe activități extensive din

The data provided by Eurostat show that Romania didn't action in a significant manner in order to improve life conditions. For example Poland, with an increase of the relative poverty rate of 0.5 percentage points during 2007-2011, it succeed in decreasing the poverty and social exclusion rate³ by 7 percentage points; Bulgaria recorded an increase in relative poverty rate of 0.3 percentage points during the same period and a decrease of the rate including the social exclusion of 11.6 percentage points, from 60.7 to 49.1%. Romania instead has reduced this rate only by 5.6 percentage points, out of which the drop of the relative poverty rate (namely the reduction of revenues gap) has represented about two thirds (4.6 percentage points).

2. The main dimensions of poverty in Romania

In the socio-economic analysis of poverty there is highlighted the individual vision and the territorial localization. In consequence, poverty's characteristics mainly highlighted refer to persons and not to collectivities, even if the monetary characteristic has started to be completed by characteristics of life conditions.

Theoretically, the risk of poverty for a person is considered to be dependent upon the physical, mental, educational and occupational characteristics, which aggravates the access of that person to the welfare levels offered by the local economy. The persons become vulnerable as compared to the national average levels. The internal and international gaps, usually, don't represent a dimension of the poverty. **But the economic structures represent – in our opinion – the main factor determining vulnerability and implicitly a certain level of life conditions.**

The economic structures based on extensive activities

¹ Rata sărăciei și a excluziunii sociale reprezintă un indicator complex, care ia în considerare, pe lângă riscul de sărăcie (adică poziția față de venitul median disponibil), **starea de deprivare materială**, respectiv deținerea unor bunuri sau consumul unor produse ori servicii care reprezintă un minimum de elemente necesare locuirii într-un cadru civilizat, precum și **intensitatea foarte redusă a muncii**. O persoană care trăiește într-o gospodărie cu intensitate foarte redusă a muncii este o persoană în vârstă de muncă (între 18-59 ani), care nu a muncit sau a avut o activitate echivalentă cu mai puțin de 20% din potențialul său de muncă în ultimul an.

³ Social exclusion and poverty rate represents a complex indicator which takes into consideration beside the poverty risk (namely the level as compared to the median disposable income) the **material depravation state**, namely having some goods or consuming some products or services which represent minimum necessary elements for living in a civilised frame, and also the **reduced intensity of labour**. A person who lives in a household with very low labour intensity represents a working age person (18-59 years old) who hasn't worked or didn't have an activity representing less than 50% of its labour potential in the last year.

punct de vedere al utilizării forței de muncă, dar fără intensitate ridicată nu asigură venituri salariale suficiente, peste sau în apropierea mediilor naționale, ceea ce induce riscul de sărăcie. În România, din populația ocupată de 9 mil. persoane, peste 2,5 mil. persoane sunt ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit, unde veniturile medii lunare se estimează la mai puțin de 70% din media națională. Decalaje între venituri salariale, care induc riscul de sărăcie, se înregistrează chiar și în cadrul industriei prelucrătoare. Patru activități cu pondere în producția industrială au ele însele medii salariale sectoriale situate la 63-68% din media națională: industria alimentară (63%), fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (63%), prelucrarea lemnului (65%), industria de marochinărie și încălțăminte (68%) și industria mobilei (66%).

Dacă ne referim strict la salariații care lucrează cu timp complet¹, la nivelul lunii octombrie 2012, peste 30% dintre salariați aveau un salariu de bază de până la 50% din caștigul salarial mediu din economie, **aflându-se astfel sub pragul de sărăcie**. La aceștia se adaugă aproximativ 24% dintre salariați care aveau un salariu de bază brut de până la 70% din media națională.

Structura veniturilor totale ale gospodăriilor din România susține evaluarea de mai sus. Veniturile salariale reprezintă în România circa jumătate din veniturile totale ale gospodăriilor, iar cele în natură se apropie de 20%, ceea ce conferă riscului de sărăcie o mare volatilitate în raport cu evoluția agriculturii.

Mai mult, după 2008, ponderea veniturilor salariale în veniturile totale s-a redus constant până în anul 2011, compensarea venind din partea veniturilor în natură din agricultură, ale căror pondere s-a majorat de la 13,9% în 2008 la 16,5% în anul 2011 și, parțial, din majorarea veniturilor din prestații sociale.

(from the use of labour force point of view), but without high intensity, do not ensure enough salary earnings, which exceed or are close to the national averages, which induces the risk of poverty. In Romania, out of 9 million total employments, over 2.5 million persons are employed in agriculture, silviculture and fishery, where the monthly average earnings are estimated to less than 70% of the national average. Salary earnings gaps which induce the risk of poverty are recorded even in manufacture industry. There are four activities having an important share in the industrial output have salary earnings between 63-68% of the national average: food industry (63%), clothing (63%), wood processing (65%), leather and footwear (68%), furniture (66%).

If we refer strictly to the salary earnings, almost 1 million employees earn between 50-70% of the gross average monthly earnings within the economy.

If we refer strictly to the employees with full-time job³, in October 2012, over 30% of the employees had a base wage up to 50% of the average earnings in the economy, being below the **poverty threshold**. You can add here around 24% of the employees having a gross base wage up to 70% of the national average.

The structure of households' total revenues in Romania supports the assessment presented previously. Salary earnings represent in Romania about half of total households' revenues, while those in kind are close to 20%, which gives a higher volatility to the poverty risk as compared to the evolution of agriculture.

Furthermore, after 2008 the share of the salary earnings in total revenues have constantly reduced until 2011, being compensated by the revenues in kind from agriculture whose share increased from 13.9% in 2008 to 16.5% in 2011 and partially from the increase of the revenues in social benefits.

Tabelul 3/Table 3

Structura veniturilor totale/Total revenues structure

	2008	2009	2010	2011
Venituri totale/ Total revenues	100,0	100,0	100,0	100,0
Din care/ Out of which:				
1. Salarii brute/ Gross salaries	52,1	50,9	49,3	48,7
2. Venituri din activități neagricole independente/ Revenues from independent non-agricultural activities	2,9	2,8	2,7	2,6
3. Venituri bănești din agricultura/ Revenues in cash from agriculture	2,5	2,5	2,8	3,1
4. Venituri în natură din agricultură*/ Revenues in kind from agriculture*	13,9	13,7	14,2	16,5
5. Venituri în natură obținute de salariați/ Revenues in kind obtained by the employees	4,5	3,6	2,6	2,6
6. Venituri din prestații sociale/ Revenues from social benefits	21,6	24,2	25,7	23,8
7. Venituri din proprietate/ Revenues from property	0,3	0,2	0,2	0,1

Notă/Note: * reprezintă contravaloarea consumului de produse agroalimentare din resurse proprii/presents the value of agro-food products consumption from own resources.

Sursa/Source: Coordonate ale nivelului de trai în România, INS, 2009-2011./Coordinates of the living standard in Romania, NIS, 2009-2011.

¹ Sursa o reprezintă ancheta INS, efectuată în luna octombrie a fiecărui an la agenții economici cu privire la salariații care au lucrat întreaga lună; este singura anchetă prin care se obțin și se publică informații despre salariile de bază stabilite prin contracte și despre repartizarea salariaților pe grupe de salarii de bază brute sau salarii brute realizate.

³ The source is represented by a NIS survey completed in October each year by the economic agents regarding the employees who have worked for a whole month; it is the single survey obtaining and publishing information about the base wages established within contracts and about the distribution of the employees by gross base wages or achieved gross wages groups

Dacă se adaugă la analiza de mai sus și faptul, că ponderea impozitelor în cheltuieli totale s-a majorat în perioada analizată, rezultă că până în 2011 evoluția veniturilor salariale nete nu a reprezentat un suport pentru reducerea riscului de a ajunge în starea de sărăcie.

Ponderea impozitelor și taxelor în cheltuielile totale ale gospodăriilor (echivalente ca valoare cu veniturile totale) s-a majorat de la 15,8% în anul 2008 la 16,1% în anul 2011, deși nu au fost modificări în sistemul de impozitare.

Structura economică și ierarhizare salarială inadecvată face ca profilul sărăciei în România, din punct de vedere al statutului ocupațional, să nu fie avantajată de îmbunătățirea ocupării. **Rata sărăciei în cazul persoanelor ocupate este mult mai ridicată decât în cazul pensionarilor și nu diferă foarte mult de cea a persoanelor neocupate.** În dinamică, mai ales în perioada de criză (după 2008), impactul structurii economice este și mai vizibil: **rata sărăciei persoanelor ocupate s-a majorat în cazul persoanelor ocupate și s-a redus la persoanele neocupate.** Creșterea numărului de șomeri în perioada de criză și creșterea ratei de sărăcie pentru această categorie reprezintă o consecință importantă a crizei economice, dar limitarea la acest aspect distrage atenția de la **dimensiunea sistemică a sărăciei în România**, respectiv lipsa de progrese semnificative în modernizarea structurală a economiei românești.

În anul 2011, rata sărăciei la persoanele ocupate a fost de 18,9%, iar în cazul persoanelor neocupate sau inactive – de 20,8%; în cazul persoanelor de sex masculin, cele două rate au fost: 21% și, respectiv, 16,9%.

În perioada de criză (anii 2009 și 2010), rata sărăciei totale s-a îmbunătățit (23,4% – în anul 2008, 22,4% – în 2009 și 21,1% – în anul 2010), ceea ce pune în evidență impactul pozitiv al măsurilor sociale, dintre care pensia socială acordată din 2009, ce a avut un efect major (rata sărăciei la pensionari a scăzut de la 19% în 2008, la 15,7% în 2009 și 12,8% – în 2010).

Criza a fost suportată doar de șomeri. Restructurarile în sectorul privat nu s-au reflectat și în scăderea pronunțată a veniturilor celor ce au rămas în continuare în activitate. Rata sărăciei la persoanele ocupate a rămas relativ constantă: 17,5% – în anul 2008, 17,6% – în 2009 și 17,2% – în anul 2010. În cazul persoanelor inactive (care au ca sursă de venituri transferurile sociale, dar și câștigurile din munca la negru), rata sărăciei a avut următoarea evoluție: 31,8% – în anul 2008, 30,7% – în 2009 și 29,8% – în 2010.

Faptul că economia nu generează suficiente venituri (valoare adăugată) este ilustrat și de ponderea însemnată a transferurilor sociale în structura veniturilor și implicit cu efect asupra stării de sărăcie sau non-sărăcie.

Pentru evidențierea rolului jucat de aceste venituri, în evaluările de sărăcie se utilizează doi indicatori specifici și anume: **rata sărăciei înainte de transferurile sociale, inclusiv pensiile** (adică înainte de toate tipurile de transferuri primite) și, respectiv, **rata sărăciei înainte de transferurile sociale, exclusiv pensiile** (adică înaintea primirii diferitor transferuri, altele decât pensia). Trebuie spus că, așa după cum se observă, indicatorii au în vedere rolul pensiei, pentru că aceasta reprezintă elementul cu cea mai mare greutate specifică și cea mai mare frecvență dintre transferurile sociale. De asemenea, se cuvine menționat, că rata sărăciei generală, utilizată curent în analizele de sărăcie, este o rata determinată după includerea în venituri a tuturor transferurilor sociale.

If there will be added to the previous analysis also the fact that the share of the taxes in total expenditures increased in the period mentioned it results that up to 2011 the evolution of the net salary earnings did not represent a support for the reduction of the risk to get into poverty.

The share of the taxes in total expenditures of the households (equivalent in value with total revenues) increased from 15.8% in 2008 to 16.1% in 2011, even if there haven't been changes in taxation system.

Such an economic structure and wage ranking makes the poverty profile in Romania, from the occupational status point of view, to be less advantaged by the improvement in employment. **The poverty rate for employed persons is much higher than for retired and is not so different as compared to the non-employed.** In dynamic, especially after the crisis period (after 2008) the impact of the economic structure is more visible: **the employed poverty rate increased for those in employment and decreased for the non-employed.** The increase of the unemployed during crisis and the increase of the poverty rate for this category represent an important consequence of the economic crisis, but limiting to this aspect distracts attention from the **systemic dimension of the poverty in Romania**, namely lack of significant progresses in structural modernization of the Romanian economy.

In 2011 the poverty rate for the employed persons was 18.9% and for those non-employed or inactive it was 20.8%; for males the corresponding rates were 21% and 16.9% respectively.

During crisis (2009 and 2010) total poverty rate improved (23.4% in 2008, 22.4% in 2009 and 21.1% in 2010), which highlights the positive impact of the social measures, out of which the social pension given in 2009 had the major impact (the poverty rate for retired dropped from 19% in 2008 to 15.7% in 2009 and 12.8% in 2010).

The crisis was endured only by unemployed. The restructure in the private sector haven't been reflected also in the pronounced reduction of the revenues for those who were still in activity. The poverty rate for employed persons was relatively constant: 17.5% in 2008, 17.6% in 2009 and 17.2% in 2010. For inactive people (having as a source of revenues the social transfers and also black labour gains) the poverty rate had the following trend: 31.8% in 2008, 30.7% in 2009 and 29.8% in 2010.

The fact that the economy does not generate enough income (value added) is illustrated also by the large share of social transfers in the income structure implicitly affecting the state of poverty or non - poverty.

To highlight the role of such incomes, poverty assessments are using two specific indicators, namely: **poverty rate before social transfers, including pensions** (i.e. before all transfers received) and poverty rate before social transfers, excluding pensions (i.e. before receiving various transfers, other than pensions). It must be said that, as noted, the indicators are considering the role of pension, because this is the element with the highest specific gravity and the highest frequency among social transfers. Also, it should be noted that the overall poverty rate, currently used in the analysis of poverty, is a rate determined after the inclusion in incomes of all social transfers.

Tabelul 4/Table 4

Rata sărăciei înainte și după transferurile sociale, pe sexe și grupe de vârstă, în anul 2011, în %/
Poverty rate before and after social transfers, by sexes and age groups, in 2011, in %

	Rata sărăciei înainte de transferurile sociale/ Poverty rate before social transfers		Rata sărăciei după transferurile sociale/ Poverty rate after social transfers
	Inclusiv pensiile/ Including pensions	Exclusiv pensiile/ Excluding pensions	
Total persoane/ Total persons,	49,8	29,1	22,2
De sex/By sexes:			
Masculin/Male	48,5	29,2	21,9
Feminin/Female	51,0	29,1	22,5
În vârstă de/By age groups:			
0-17ani/years old	50,2	42,2	32,9
18-64 ani/years old	41,5	28,3	21,0
65 de ani și peste/ and over	86,2	16,7	14,1

Sursa/Source: „Dimensiuni ale incluziunii sociale în România” Institutul Național de Statistică al României, 2012./„Social inclusion dimensions in Romania”, Romanian National Institute of Statistics, 2012.

În anul 2011, mai mult de un sfert din populație nu a fost afectată de sărăcie datorită existenței transferurilor sociale. Doar pensiile au făcut ca 20,7% din populație să nu „cadă” în această situație nefavorabilă. Dacă în anul 2011 nu s-ar fi plătit pensiile și celelalte transferuri sociale, aproape jumătate din populație (49,8%) s-ar fi situat sub pragul sărăciei relative. Situația imaginată ar fi fost și mai dramatică în cazul persoanelor vârstnice (65 de ani și peste), care într-o proporție de 86,2% ar fi fost într-o stare de sărăcie relativă.

În cazul teoretic în care veniturile ar include pensiile, dar nu și celelalte tipuri de transferuri, situația s-ar ameliora cumva în sensul că proporția săracilor ar coborî la circa 29% din populație. Evident, că pensiile determină cea mai mare „ieșire” din starea prezumtivă de sărăcie pentru persoanele vârstnice (70% dintre acestea), dar și cea mai scăzută în cazul copiilor și tinerilor de până la 18 ani, acest tip de transfer social nefiindu-le caracteristic. Lipsa altor feluri de transferuri sociale, de care beneficiază în mod normal copiii și tinerii, ar fi resimțită de 8% dintre aceștia.

Analiza de până aici a relevat dependența riscului de sărăcie monetară de structurile economice. Acest fenomen complex nu se limitează doar la aspectele de insuficiență a veniturilor, ci și la dificultatea de a avea condiții de viață satisfăcătoare. Este vorba despre **deprivarea materială**, adică dacă o persoană își poate permite condiții de locuit corespunzătoare, își poate asigura posesia unor bunuri de folosință îndelungată, dacă nu are alte probleme de natură economică.

În perioada 2008-2011, ponderea persoanelor fără probleme de natură economică s-a redus cu 1 punct procentual atât pe ansamblul Uniunii Europene (de la 50,9% în 2008 la 49,9% în 2011), cât și în România (de la 19,7% în 2008 la 18,7% în 2011). Cu toate acestea, înzestrarea cu bunuri și condițiile de locuit s-au îmbunătățit mai accentuat în România, cu impact în reducerea decalajelor. Persoanele care dețin toate bunurile și-au majorat ponderea în totalul populației de la 85,7% în 2008 la 88,3% în 2011 pe ansamblul Uniunii

In 2011, more than a quarter of the population has not been affected by poverty due to the existence of social transfers. Pensions only made 20.7% of the population not to "fall" in this unfavorable situation. If in 2011, pensions and other social transfers hadn't been paid, almost half of the population (49.8%) would have been below the relative poverty threshold. This hypothetical situation would have been even more dramatic in case of older people (65 and over) that in a proportion of 86.2% would have been in a state of relative poverty.

In the theoretical case in which incomes would include pensions, but not the other types of transfers, the situation would improve somewhat in that the proportion of poor would fall to about 29% of the population. Obviously the pensions led to the highest "output" of the presumptive status of poverty for older people (70% of them), and the lowest for children and young people up to 18 years, this type of social transfer being not characteristic for the latter ones. The absence of other kinds of social transfers that normally benefit children and youth would be felt by 8% of them.

The analysis up until now has highlighted the dependency of the monetary poverty risk on the economic structures. This complex phenomenon is not limited only to the aspects of insufficiency of revenues but also to the difficulty in having satisfactory life conditions. It is about **material deprivation**, namely if a person can afford corresponding living conditions, if one can buy durable goods and if one doesn't have other economic difficulties.

During 2008-2011, the share of the persons without economic difficulties dropped by 1 percentage point both at EU level (from 50.9% in 2008 to 49.9% in 2011) and in Romania (from 19.7% in 2008 to 18.7% in 2011). Nonetheless, goods procurement and living conditions have improved more in Romania, with an impact in gaps reduction. The share in total population of the persons having all goods has increased from 85.7% in 2008 to 88.3% in 2011 on the whole EU and from 38.9% to 49.3%

Europene și de la 38,9 la 49,3% – în România. Asemănător, ponderea persoanelor fără deficiențe ale locuinței în total populație s-a majorat în intervalul menționat cu doar 0,6 puncte procentuale în Uniunea Europeană și cu 4,8 puncte procentuale – în România.

in Romania in the same period. In a corresponding manner, the share of the persons without house deficiencies in total population has increased in the same period by 0.6 percentage points in the European Union and by 4.8 percentage points – in Romania.

Tabelul 5/Table 5

Nivelul indicatorilor de deprivare materială, % din populație/
Material deprivation indicators, % of population

	Persoane fără probleme de natură economică/ Persons without economic difficulties		Persoane care dețin toate bunurile/ Persons having all goods		Persoane fără deficiențe ale locuinței/ Persons without deficiencies within houses	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
UE-27/EU-27	50,8	49,9	88,0	88,3	77,9	78,5
România/Romania	18,6	18,7	45,8	49,3	50,5	52,6
Ungaria/Hungary	16,9	17,3	74,9	72,9	69,9	73,8
Cehia/Czech Republic	49,1	46,6	87,0	88,0	85,8	85,9
Polonia/Poland	31,7	31,3	82,0	84,5	78,8	82,1
Germania/Germany	60,1	59,9	93,3	89,8	82,9	83,1
Suedia/Sweden	78,4	77,7	95,8	96,0	86,6	86,1

Sursa/Source: Dimensiuni ale incluziunii sociale în România, Institutul Național de Statistică al României, 2009-2011./Social inclusion dimensions in Romania, Romanian National Institute of Statistics, 2009-2011.

Situația din ultimii doi ani arată că în țările dezvoltate, unde calitatea vieții a ajuns la un nivel foarte ridicat, au început să apară semnele unei înrăutățiri din punct de vedere al condițiilor de locuit și al înzestrării cu bunuri de folosință îndelungată.

Excepție face Ungaria, unde, deși dotarea cu bunuri nu este foarte ridicată, ponderea persoanelor care dețin toate bunurile s-a redus de la 74,9% în anul 2010 la 72,9% în anul 2011. Din acest punct de vedere, semnificativă este reducerea din Germania, de 3,5 puncte procentuale în anul 2011 față de 2010.

În structura dotării, România înregistrează cele mai mari decalaje la dotarea cu autoturisme și calculatoare. În cazul autoturismelor, în UE, ponderea persoanelor care nu au acest bun în total populație a fost în 2011 de 8,3%, iar în România – de 41,2%. În cazul calculatoarelor, cele două ponderi au fost: 5,5% pe ansamblul UE și 24,6% – în România.

3. Convergența reală – principalul factor de reducere a sărăciei și excluziunii sociale

3.1. Convergența reală în condițiile noii guvernante economice a UE

Îmbunătățirea convergenței reale reprezintă un proces dificil nu numai datorită contextului internațional și incertitudinilor privind finalitatea crizei economico-financiare mondiale, ci și aparentei divergențe dintre cerințele de stabilitate macroeconomică și necesarul de creștere economică pentru a accelera procesul de apropiere de media Uniunii Europene.

Cu alte cuvinte, dificultățile provin din suprapunerea a trei procese cu impact negativ asupra creșterii economice pe

The situation in the last 2 years show that in the developed countries, where life quality is very high, there have started to appear signs of worsening from the point of view of life conditions and durable goods endowment.

Hungary is an exception, because even if the durable goods endowment is not so high, the share of persons having all the goods has dropped from 74.9% in 2010 to 72.9% in 2011. From this point of view it is significant the reduction of 3.5 percentage points in Germany in 2011 as compared to 2010.

In the structure of the endowment, Romania records the biggest gaps in car and computers endowment. As regards cars, the share of population who doesn't have it was 8.3% in EU and 41.2% in Romania in 2011. As regards computers the corresponding shares are the following: 5.5% for the whole EU and 24.6% in Romania.

3. Real convergence – the main factor in poverty and social exclusion reduction

3.1. Real convergence within a new EU economic governance

The improvement of the real convergence represents a difficult process, due not only to the international context and the uncertainties regarding the extinction of the world-wide economic and financial crisis, but also to the apparent divergence between the macroeconomic stability requirements and the economic growth, necessary in order to accelerate the process of catching-up to the European Union average.

In other words, the difficulties come from the superposition of three processes with negative impact over the

termen scurt și mediu, respectiv:

- politicile globale ale UE de asigurare a unei creșteri economice durabile, respectiv cele privind reducerea emisiilor, schimbările climatice etc.;
- politicile de ieșire din criză, care au în vedere modalități de recuperare a sprijinului acordat statelor membre ale UE;
- politica de asigurare a sustenabilității și, implicit, de reducere a deficitelor bugetare, cu efecte asupra cheltuielilor de investiții, dar și a consumului.

Preocuparea primordială în UE se menține la asigurarea unei creșteri economice durabile și sustenabile, în loc ca accentul să fie pus, chiar în condiții de majorare a dezechilibrelor macroeconomice, pe reluarea creșterii economice la nivelul potențialului și accelerarea ulterioară a politicilor privind durabilitatea și sustenabilitatea, astfel încât pe termen lung (la orizontul anului 2020) să se atingă aceste obiective.

La aceste restricții de ordin general se adaugă cele specifice României, provenind din structura economiei, specifică unei țări cu un nivel mai redus de dezvoltare și modernitate, dar mai ales din comportamentele actorilor economici.

Consiliul European a hotărât pe 17 iunie 2010 să implementeze una din recomandările grupului de lucru Van Rompuy din domeniul guvernancei economice, prin întărirea coordonării *ex ante* a politicilor economice prin introducerea **Semestrului European** de la 1 ianuarie 2011.

Semestrul European integrează procedurile deja existente în domeniul politicilor fiscale și al politicilor structurale, cum ar fi cele din Pactul de Stabilitate și Creștere (PCS), din Liniile Directoare Generale pentru Politicile Economice ale statelor membre și din Liniile Directoare privind ocuparea forței de muncă, în contextul Strategiei Europa 2020. În plus, Semestrul European extinde supravegherea și în domeniul dezechilibrelor macroeconomice. Prin urmare, Semestrul European se aplică atât politicilor fiscale, macroeconomice, cât și celor structurale.

Pe baza lecțiilor desprinse de-a lungul crizei, Semestrul European include **3 componente de coordonare a politicilor economice**:

- Reforme structurale în cadrul Strategiei Europa 2020. Aceasta din urmă, adoptată în iunie 2010, este bazată pe tipul de creștere economică dezirabilă, anume una inteligentă, sustenabilă și incluzivă la nivel social. La nivel național, statele membre își prezintă reformele structurale necesare pentru a îndeplini țintele din Strategia Europa 2020 în cadrul Programelor Naționale de Reformă.

- Supravegherea fiscal-bugetară în cadrul Pactului de Stabilitate și Creștere PCS. Acesta a fost întărit atât la nivelul sau preventiv, cât și corectiv. Componenta preventivă a PCS – transpus de țările din afara zonei euro în Programul de Convergență – se referă la obligativitatea ca statele membre să atingă și să mențină un obiectiv bugetar pe termen mediu (MTO), obiectiv raportat la deficitul bugetar structural și nu la cel efectiv.

- Supravegherea dezechilibrelor macroeconomice. Aceasta este o componentă nouă a coordonării politicilor macroeconomice. Monitorizarea dezechilibrelor macroeconomice a devenit necesară în condițiile, în care acumularea unor dezechilibre macroeconomice în anumite state periferice

economic growth on short and medium-run, respectively:

- EU's global policies aiming to ensure durable economic growth, respectively involving the reduction of emissions, changes of climate, etc.;
- Policies aiming to combat the crisis, which take into account modalities of reimbursement of the aid given to the EU member states;
- Ensuring the sustainability and, implicitly, the reduction of the budgetary deficits, policy resulting in effects over the investment expenditure, but also over the consumption.

The most pregnant concern within EU still refers to the accomplishment of a durable and sustainable economic growth, instead of moving the emphasis nevertheless the increasing macroeconomic imbalances, to the resumption of the economic growth at its potential level and the subsequent acceleration of the policies aiming to durability and sustainability, in order to comply with these objectives on long run (at the horizon of year 2020).

Further to the constraints brought upon by the general framework, other ones, more specific for Romania and the structure of its economy, particularly for a less developed and modern country, but especially for the behavior of the economic agents, may appear.

The European Council decided on June 17th, 2010 to implement one of the recommendations of the Van Rompuy working group, related to the economic governance, by mean of strengthening the *ex ante* coordination of the economic policies, through the introduction of the **European Semester**, starting with January 1st, 2011.

The European Semester integrates the already existent procedures related to the fiscal policies and to the structural policies, e.g. the ones from the Stability and Growth Pact (SGP), the General Guidelines for the Economic Policies of the member states and the Guidelines regarding the working force employment, under Europe 2020 Strategy. Moreover, The European Semester extends the supervision further, over the macroeconomic imbalances domain. Hence, The European Semester applies both to the fiscal and macroeconomic policies, and to the structural ones.

On the basis of the lessons learned during the crises, The European Semester includes **3 coordination components for the economic policies**:

- Structural reforms within Europe 2020 Strategy. The latter one, adopted in June 2010, is based on the kind of desirable economic growth, i.e. an intelligent, sustainable and socially inclusive one. At a national level, the member states present their structural reforms, necessary in order to accomplish the Europe 2020 Strategy targets, within the National Reform Programs.

- The fiscal-budgetary supervision, within the Stability and Growth Pact (SGP) has been strengthened at its both preventive and corrective levels. The preventive component of SGP – transposed by the countries outside the euro area in the Convergence Programs – refers to the obligation of the member states to reach and maintain a medium-term budgetary objective (MTO), which must be linked to the structural budgetary deficit, while not to the effective one.

- The macroeconomic imbalances supervision. This is one of the new components of the macroeconomic policies coordination. Monitoring the macroeconomic imbalances has

ale Zonei Euro pune în pericol însăși existența acesteia. Este introdus un sistem de indicatori utilizați pentru detectarea dezechilibrelor la nivel macroeconomic.

La nivel procedural, Semestrul European aduce ca noutate față de perioada preciză, sincronizarea coordonării reformelor structurale cu supravegherea fiscal-bugetară, cele două componente având de acum înainte un calendar comun. În plus, coordonarea în cadrul Semestrului European se va face *ex ante*, spre deosebire de *ex post*, cum se realiza anterior. De acum înainte, direcția politicilor economice la nivelul UE este dată înainte de elaborarea programelor naționale de reformă și a celor de stabilitate/convergență și înainte de adoptarea bugetelor naționale.

Noile proceduri de supraveghere a politicilor fiscal-bugetare și a dezechilibrelor macroeconomice nu se mai referă doar la Zona Euro. În timp ce partea preventivă a acestor proceduri se aplică tuturor statelor membre ale UE-27, partea corectivă se aplică doar la nivelul țărilor din Zona Euro.

Supravegherea fiscal-bugetară reprezintă prima componentă a noii guvernante economice, care **induce restricții în procesul de convergență reală**, în sensul că limitează spațiul investițiilor publice destinate recuperării decalajelor, dar și prin importanța acordată în evaluare reducerii datoriilor suverane.

Revenind la componenta preventivă a PSC, este de subliniat, că obiectivul global al PSC, respectiv, acela al „unor finanțe publice solide ca mijloc de consolidare a condițiilor de realizare a stabilității prețurilor și a unei creșteri susținute și durabile, favorizată de stabilitatea financiară, sprijinind astfel realizarea obiectivelor Uniunii privind creșterea economică durabilă și ocuparea forței de muncă”¹, nu face nici o referire la convergența economică și, cu atât mai puțin, la convergența reală.

Supravegherea fiscal-bugetară este deja reglementată la nivelul UE și este obligatorie pentru toate statele membre. În anul 2011 au fost emise atât Directiva 2011/85/UE a Consiliului privind cerințele referitoare la cadrele bugetare ale statelor membre, cât și cele 5 regulamente ale Parlamentului European și ale Consiliului (*six pack*), care pun în aplicare prevederile Directivei, fără a mai fi necesară transpunerea la nivel național a Directivei în integralitatea sa. Din cele 5 regulamente se detașează Regulamentul (UE) nr. 1175/2011 al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1466/97 al Consiliului privind consolidarea supravegherii pozițiilor bugetare și supravegherea și coordonarea politicilor economice, care statuează reguli bugetare precise pentru reducerea deficitelor bugetare.

Parametrul definitoriu pentru stabilitate macroeconomică este **obiectivul bugetar pe termen mediu (MTO)**, care este definit în termeni ajustați ciclic, excluzându-se veniturile ce provin din măsuri punctuale cu caracter temporar (ex., vânzare de active)².

become necessary, as the accumulation of certain macroeconomic imbalances in some states peripheral to the Euro Area threatens even its existence. It is introduced an index system, used in order to detect the imbalances, at the macroeconomic level.

Procedurally, the coordination of the structural reforms is synchronized with the fiscal-budgetary supervision and this is what The European Semester adds further to the pre-crisis period, consequently, this two components will have, from now on, a common calendar. Moreover, the coordination within The European Semester will be made *ex ante*, contrary to *ex post*, as previously was made. From now on, the direction of the economic policies, at EU level, will be established before the elaboration of the national reform programs and of the stability/convergence programs and before the national budgets adoption.

The new supervision procedures, for the fiscal-budgetary policies and for the macroeconomic imbalances, will no longer refer only to Euro Area. While the preventive part of these procedures applies to all EU-27 member states, the corrective part applies only to the Euro Area countries.

The fiscal-budgetary supervision represents the first component of the new economic governance, which **induces constraints in the real convergence process**, in the way of limiting the room for the public investment destined to the catching-up, but also considering the importance given to the diminution of the sovereign debts in the assessment.

Back to SGP's prevention component, there is a noticeable lack of references to the economic convergence and, even less, to the real convergence within SGP's global objective, respectively „the sound government finances, as a means of strengthening the conditions for price stability and for strong sustainable growth, underpinned by financial stability, thereby supporting the achievement of the Union's objectives for sustainable growth and employment”¹.

The fiscal – budgetary supervision is already regulated at EU level and is obligatory for all the member states. In 2011, both the Council's Directive 2011/85/EU related to the requirements in respect of the member states' budgetary frameworks and the 5 European Parliament and Council's regulations (*six pack*) which put in application the provisions of the Directive, without any further need to transpose the Directive in its integrality at a national level, were issued. Out of these 5 regulations, the European Parliament and Council's Regulation (EU) no. 1175/2011, modifying the Council's Regulation (EC) no. 1466/97, regarding the consolidation of the supervision of the budgetary positions and the supervision and coordination of the economic policies, stating precise budgetary rules in order to reduce the budgetary deficits, is the most pregnant.

The defining parameter of the macroeconomic stability is **the medium-term budgetary objective (MTO)**, which is defined in cyclically adjusted terms, net of one-off and other

¹ Regulamentul (UE) nr. 1175/2011 al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (CE) nr. 1466/97 al Consiliului privind consolidarea supravegherii pozițiilor bugetare și supravegherea și coordonarea politicilor economice

² Obiectivul bugetar pe termen mediu se calculează ca un deficit maxim acceptabil în raport cu obiectivele ERM II, cu nivelul datoriei publice și cu responsabilitățile implicite ce curg din deficitul național al sistemului de pensii.

MTO urmărește un triplu obiectiv:

(i) *Furnizarea unei marje de siguranță în ceea ce privește limita de 3% din deficitul PIB.* Această marjă de siguranță este evaluată pentru fiecare stat membru, luând în considerare volatilitatea de ieșire din trecut, precum și sensibilitatea bugetară la fluctuațiile de ieșire.

(ii) *Asigurarea unor progrese rapide spre sustenabilitate.* Aceasta este evaluată în raport cu necesitatea de a asigura convergența datoriei către niveluri prudente, luând în considerare impactul economic și bugetar al îmbătrânirii populației.

(iii) *Luând în considerare (i) și (ii), permiterea unui spațiu de manevră bugetară, în special, ținând seama de nevoile de investiții publice.*

MTO sunt diferențiate pentru fiecare stat membru și iau în considerare diversitatea pozițiilor economice și bugetare, a evoluțiilor, precum și a riscurilor fiscale privind viabilitatea finanțelor publice în fața schimbărilor demografice viitoare. MTO specifice fiecărei țări se pot abate de la cerința de echilibru sau a poziției de excedent.

Comparativ cu valoarea MTO de 0,7% stabilită în 2009,

temporary measures (ex: sale of assets)².

The MTO pursues a triple aim:

(i) *Providing a safety margin with respect to the 3% of GDP deficit limit.* This safety margin is assessed for each Member State taking into account past output volatility and the budgetary sensitivity to output fluctuations.

(ii) *Ensuring rapid progress towards sustainability.* This is assessed against the need to ensure the convergence of debt ratios towards prudent levels taking into account the economic and budgetary impact of ageing populations.

(iii) *Taking (i) and (ii) into account, allowing room for budgetary maneuver, in particular taking into account the needs for public investment.*

The MTOs are differentiated for individual Member States to take into account the diversity of economic and budgetary positions and developments as well as of fiscal risk to the sustainability of public finances, also in face of prospective demographic changes. The country-specific MTOs may diverge from the requirement of a close to balance or in surplus position.

Compared to the MTO's value of 0.7%, agreed in 2009,

Formulele utilizate de Comisia Europeană în stabilirea pentru fiecare țară a MTO sunt:

$$MTO = \max(MTO^{ILD}, MTO^{MB}, MTO^{Euro/ERM2}),$$

Unde, componentele MTO^{MB} și $MTO^{Euro/ERM2}$ se referă la "minimum de referință", convenit de EFC și de Tratatul de obligații pentru Statele Membre din zona Euro și ERM II, prin care aceste state se obligă să aibă un MTO nu mai mic de -1% în PIB, respectiv, în timp ce componenta MTO^{ILD} dă indicații asupra responsabilităților implicite și explicite:

$$MTO^{ILD} = \underbrace{Balance_{debt-stabilizing (60\% of GDP)}}_{(i)} + \underbrace{0.33 * Ageing Costs}_{(ii)} + \underbrace{Effort_{debt-reduction}}_{(iii)}$$

Primul termen din dreapta este echilibrul bugetar, care va stabiliza raportul datoriei la 60% din PIB. Al doilea termen, corespunzător componentei bugetare a indicatorului S2, este ajustarea bugetară care ar acoperi o fracțiune din valoarea actuală a creșterii în cheltuielile legate de vârstă. Al treilea termen reprezintă o un efort suplimentar de reducere a datoriei, specifică țărilor cu datorie brută de peste 60% din PIB.

¹ Regulation (EU) no. 1175/2011 of the European Parliament and Council's Regulation (EU), modifying the Council's Regulation (EC) no. 1466/97, regarding the consolidation of the supervision of the budgetary positions and the supervision and coordination of the economic policies

² The medium-term budgetary objective is calculated as a maximum acceptable deficit, as compared to ERM II's objectives, to the public debt's level and to the implicit liabilities resulting from the national deficit of the pension system.

Here are the formulas used by the European Commission in order to establish the MTO for each country:

$$MTO = \max(MTO^{ILD}, MTO^{MB}, MTO^{Euro/ERM2}),$$

Where, MTO^{MB} and $MTO^{Euro/ERM2}$ refer to the "minimum benchmark" as agreed by the EFC and to the Treaty obligation for Euro and ERM II Member States to have an MTO not lower than -1% of GDP, respectively, while the component MTO^{ILD} relates to implicit and explicit liabilities:

$$MTO^{ILD} = \underbrace{Balance_{debt-stabilizing (60\% of GDP)}}_{(i)} + \underbrace{0.33 * Ageing Costs}_{(ii)} + \underbrace{Effort_{debt-reduction}}_{(iii)}$$

The first term on the right hand-side is the budgetary balance that would stabilize the debt ratio at 60% of GDP. The second term, corresponding to the budgetary component of the S2, is the budgetary adjustment that would cover a fraction of the present value of the increase in the age related expenditure. The third term represents a supplementary debt-reduction effort, specific to countries with gross debt above 60% of GDP.

România și-a redus cu peste 3 pp. cheltuielile cu îmbătrânirea populației (în Raportul *Sustenabilitate 2009*, România era în prima categorie de risc din cauza cheltuielilor cu pensiile, dar reforma din domeniul pensiilor a dus la diminuarea semnificativă a acestora. Conform ultimelor evaluări ale CE, România are obiectivul bugetar minim (MTO) corespunzător deficitului structural de 1,3%.

Obiectivul bugetar pe termen mediu are la bază deficitul bugetar structural, calculat în funcție de produsul intern brut potențial. Cu alte cuvinte, stabilitatea macroeconomică are în vedere ca statele UE să atingă în perspectiva anilor următori echilibrul bugetar, urmând ca dezvoltarea sustenabilă să rezulte din evoluția produsului intern brut potențial. Modalitățile de atingere a MTO sunt reglementate prin Regulamentul 1175/2011, care stabilește că:

✓ Fiecare stat membru are un obiectiv pe termen mediu diferențiat pentru poziția sa bugetară. Luând în considerare acești factori, pentru statele membre participante și pentru statele membre participante la MCS II, obiectivul bugetar național pe termen mediu se situează într-un interval definit între -1% din PIB și echilibrul sau excedentul bugetar, din care se deduc măsurile punctuale și cele temporare, pe baza datelor ajustate periodic.

✓ Pentru statele membre care au atins obiectivul bugetar pe termen mediu, creșterea anuală a cheltuielilor nu depășește o rată de referință pe termen mediu a creșterii potențiale a PIB-ului, cu excepția cazului în care această depășire corespunde unor măsuri discreționare în privința veniturilor.

✓ Traectoria de ajustare în vederea atingerii MTO presupune o îmbunătățire anuală a deficitului structural cu minim 0,5% din PIB anual.

Deficitul bugetar structural reprezintă acel nivel al deficitului bugetar, obținut în condițiile în care economia este caracterizată printr-un nivel al PIB egal cu nivelul său potențial, și reprezintă soldul rezidual obținut după înlăturarea efectelor ciclului economic și ale măsurilor cu efect temporar asupra veniturilor.

$$DBS = DB - CC - Mtemp,$$

unde: DBS – deficitul bugetar structural, DB – deficitul consolidat conform ESA95, CC – componenta ciclică a deficitului, Mtemp – măsurile *one-off* și temporare (de ex., vânzări de active nefinanciare).

Altfel spus, deficitul bugetar structural reprezintă deficitul bugetului general consolidat, ce ar fi trebuit să se obțină în condițiile în care creșterea economică s-ar situa la nivelul PIB potențial, iar veniturile și cheltuielile bugetare nu sunt de natură temporară sau excepțională.

Rezultă, că optim este ca România să aibă – pe termen mediu și lung – o creștere reală a produsului intern brut în jurul a 3%, cât este nivelul actual al produsului intern brut potențial. Pe lângă această restricție, ritmul de reducere a decalajelor față de media UE este influențat, în primii ani ai intervalului de prognoză, de necesitatea reducerii deficitului bugetar structural până la nivelul MTO. În anul 2011, România a avut un deficit bugetar structural de 3,9% față de nivelul maxim acceptat de 1%.

Romania has diminished its expenditures incurred with the ageing of the population by more than 3 pp (in *The Sustainability Report 2009* Romania was included in the first risk category, due to the pension expenditures, but the later pension reform has lead to a significant decrease of them. According to the latest EC assessment, Romania's minimum budgetary objective (MTO) corresponds to a 1.3% structural deficit.

The medium term budgetary objective is based on the structural budget deficit, calculated according to the potential gross domestic product. In other words, the macroeconomic stability aims to EU states reaching the budgetary balance, within the forthcoming years, while the sustainable development shall result from the evolution of the potential gross domestic product.

The modalities to reach the MTO are regulated by Regulation 1175/2011, providing as follows:

✓ Each member state has a medium term objective, differenced for its budgetary position. Taking into consideration these factors, for the member states participants and for the member states participant to ERM II, the national medium term budgetary objective is situated in an interval defined between -1% of GDP and the budgetary balance or surplus, out of which the one-off and temporary measures are deducted, on the basis of periodically adjusted data

✓ For those member states which reached the medium term budgetary objective, the annual expenditure growth should not exceed a medium term rate of GDP's potential growth, unless such excess corresponds to discretionary measures related to income

✓ The adjustment trajectory in order to reach the MTO implies an annual improvement of the structural deficit, by at least 0.5% of the annual GDP

The structural budget deficit represents the level of the budgetary deficit which is obtained if the economy would be characterized by a GDP level equal to its potential level and represents the residual figure resulted after the elimination of the economic cycle's effects and of the measures with only temporary effect over the income.

$$SBD = BD - CC - Mtemp,$$

where: SBD – structural budget deficit, BD – consolidated deficit, according to ESA95, CC – the cyclic component of the deficit, Mtemp – *one-off* and temporary measures (e.g. sale of non-financial assets).

In other terms, the structural budget deficit represents the deficit of the consolidated general budget which would have resulted, had the economic growth corresponded to GDP's potential level, provided the budgetary income and expenditures are not temporary or exceptional.

Hence, the optimal real growth of Romania's gross domestic product would be – on medium and long run – around 3%, the actual level of its potential gross domestic product. Further to this constraint, the pace of our catching-up to EU's average is influenced, within the first years of the forecast horizon, by the necessity to diminish the structural budget deficit down to the MTO's level. In 2011, Romania's structural budget deficit was 3.9%, compared to the maximum agreed level of 1%.

Tabelul 6/Table 6

**Deficitul structural în unele țări din UE, % din PIB/
The structural deficit in some of the UE's countries, % of GDP**

	2008	2009	2010	2011
România/Romania	-8,3	-9,7	-6,1	-3,9
Bulgaria/Bulgaria	-0,2	-3,1	-1,7	-1,3
Ungaria/Hungary	-4,5	-2,5	-3,5	-4,3
Republica Cehă/Czech Republic	-4,4	-5,8	-4,8	-3,2
Estonia/Estonia	-4,7	-1,1	-1,2	-0,7
Grecia/Greece	-9,7	-14,7	-8,7	-5,4
Letonia/Leetonia	-6,4	-6,0	-3,2	-1,7
Lituania/Lithuania	-5,4	-7,0	-4,9	-4,9
Polonia/Poland	-4,6	-8,0	-8,0	-5,0
Slovenia/Slovenia	-5,0	-4,3	-4,6	-4,7
Spania/Spain	-4,3	-8,7	-7,6	-7,5

Sursa/Source: Prognoza de toamnă 2012, Comisia Europeană./Autumn forecast 2012, the European Commission.

Consiliul Ecofin a lansat la 15 martie 2011 un **angajament pentru prevenirea și corectarea dezechilibrelor macro-economice**. Acest lucru s-a concretizat într-un **Tablou de bord**, care cuprinde indicatorii ce trebuie folosiți pentru identificarea din timp și monitorizarea dezechilibrelor. S-a convenit ca acest Tablou de bord să cuprindă un număr mic de indicatori și cât mai relevanți pentru toate Statele membre UE, să fie practic și simplu. Tabloul de bord trebuie să cuprindă praguri ale acestor indicatori ca niveluri de alertă.

Alegerea acestor indicatori s-a făcut după mai multe runde de consultări cu Statele membre, ținând seama de competitivitatea în UE.

Pragurile de alertă din Tabloul de bord s-au făcut diferențiat pentru statele din zona euro și non-euro, acest lucru fiind justificat de caracteristicile economice specifice și apartenența la Uniunea Economică Monetară.

Tabloul de bord reprezintă un instrument de sprijin, ai cărui indicatori au scopul de a detecta într-un stadiu cât mai incipient dezechilibrele interne și externe. Tabloul de bord va semnaliza și dimensiunea supravegherii care urmează să se desfășoare.

Alegerea indicatorilor a avut în vedere 4 principii:

(i) să fie evidențiate dezechilibrele macroeconomice și pierderile de competitivitate, care trebuie corectate prin politici structurale, fiscale și financiare, cu accent deosebit pe funcționarea pe orizontală a zonei euro;

(ii) să aibă un număr limitat de indicatori;

(iii) să fie simplu și transparent;

(iv) să asigure disponibilitatea și calitatea datelor.

Indicatorii aleși pentru detectarea dezechilibrelor sunt următorii:

– **Soldul contului curent (Current Account Balance)**, ca procent din PIB: calculat ca medie mobilă pe 3 ani în urmă, cu un prag de [-4/+6]% din PIB (folosit atât în cazurile de excedent, cât și de deficit);

The ECOFIN Council of 15 March 2011 reached an agreement on a general approach for a **Regulation on the prevention and correction of macroeconomic imbalances**. This has resulted on **the design of the scoreboard** that includes the indicators that shall be used as a tool to facilitate early identification and monitoring of imbalances. The Council has agreed that the Scoreboard shall be made up of a small number of relevant, practical, simple, measurable and available macroeconomic and macro-financial indicators for Member States. The scoreboard shall also include indicative thresholds for these indicators to serve as alert levels.

The choice of these indicators was made after several rounds of consultations with Member States taking into account the EU competitiveness.

The scoreboard of indicators, and in particular **alert thresholds**, were differentiated for euro and non-euro area Member States being justified by the specific features of the monetary union and relevant economic circumstances.

Overall, the scoreboard is a supporting tool whose indicators aims at detecting at an early stage the building up of external and internal macroeconomic imbalances.

The indicators identified aim at picking up important developments in different sectors and parts of the economy, while also trying to avoid overlaps in terms of surveillance.

The choice of indicators was motivated by **four principles**:

(i) To highlight the most relevant dimensions of macroeconomic imbalances and competitiveness losses, which need to be corrected by structural, fiscal and financial policies with a particular focus on the smooth functioning of the euro area;

(ii) to have a limited number of indicators in the

– **Datoria externă** – prin indicatorul **Poziția investițională internațională netă** (*Net International Investment Position – NIIP*) – ca procent din PIB, cu un prag de -35% din PIB;

– **Ponderea piețelor de export** (*Export market shares*), 5 ani modificări procentuale, cu un prag de -6%, exprimată ca valoare;

– **Costul unitar al muncii nominal** (*Nominal Unit Labour Cost – ULC*), 3 ani modificări procentuale, cu un prag de +9% pentru statele din zona euro și de +12% pentru statele membre care nu aparțin zonei euro.

– **Rata reală de schimb efectivă** (*Real Effective Exchange Rates – REER*), 3 ani modificări procentuale pe baza deflatorilor HICP/CPI, cu privire la alte 35 de țări industriale, cu pragul de [+/-5%] pentru țările din zona euro și [+/-11%] pentru țările care nu aparțin zonei euro;

– **Datoria sectorului privat** (*Private sector debt*), în % din PIB, cu un prag de 160%;

– **Datoria guvernamentală** (*General government sector debt*), în % din PIB, cu un prag de 60% (indicator complementar);

– **Fluxurile de credit ale sectorului privat** (*Private sector credit flow*), în % din PIB, cu un prag de 15%;

– **Prețul locuințelor** (*Changes in house prices*), modificare procentuală anuală față de deflatorul consumului (Eurostat), cu un prag de 6%.

Analiza celor 10 indicatori la nivelul anului 2011 relevă faptul, că România nu are dezechilibre macroeconomice interne, încadrându-se în parametrii economici propuși, dar identifică două potențiale dezechilibre externe și de competitivitate. Primul este deficitul de cont curent, ca medie a ultimilor trei ani, de -4,3% din PIB, ușor sub limita inferioară a intervalului de variație de -4% și +6%. Cel de-al doilea este poziția investițională netă de -63% din PIB, care ne plasează dincolo de pragul maxim admis de -35% din PIB.

Primul raport anual al Comisiei Europene privind mecanismul de alertă a fost publicat la 14 februarie 2012 și identifică 12 state membre ale UE cu riscuri macroeconomice, care impun analize aprofundate: Belgia, Bulgaria, Cipru, Danemarca, Finlanda, Franța, Italia, Marea Britanie, Slovenia, Spania, Suedia și Ungaria. Statele ce beneficiază de un program de asistență financiară din partea UE și a FMI – România, Grecia, Irlanda și Portugalia – se află deja sub o supraveghere economică consolidată.

Tabloul de bord subliniază pierderea de competitivitate și riscurile de apariție a unor dezechilibre în economiile europene mai puțin performante în ultimul deceniu.

În Irlanda, de pildă, prețurile locuințelor au crescut cu 55% înainte de declanșarea crizei internaționale, semnalul supraîncălzirii sectorului imobiliar. Datoria privată s-a dublat, atingând în anul 2010 cel mai mare nivel din UE, de 341% din PIB, iar salariile au crescut anual cu cel puțin 10% până în anul 2009.

Grecia a înregistrat deficite comerciale ridicate și a cheltuit mult peste veniturile disponibile, ratând în mod constant intervalele de variație pentru exporturi și datorie publică. Datoria publică a crescut de la 104% din PIB în anul 2001 la 145% din PIB în anul 2010, situându-se în prezent la nivelul de peste 160% din PIB. În plus, rata șomajului a fost în jurul valorii de 10% începând cu anul 2001. Așadar, situația precară

scoreboard;

(iii) to keep the scoreboard simple and transparent;

(iv) to ensure data availability, timeliness and quality.

Suggested indicators for the detection of imbalances:

– 3 year backward moving average of the **current account balance** as a percent of GDP, with the a threshold of [-4/+6]% of GDP;

– **net international investment position** as a percent of GDP, with a threshold of -35% of GDP;

– 5 years percentage change of **export market shares** measured in values, with a threshold of -6%;

– 3 years percentage change in **nominal unit labour cost**, with thresholds of +9% for euro-area countries and +12% for non-euro-area countries.

– 3 years percentage change of the **real effective exchange rates** based on HICP/CPI deflators, relative to 35 other industrial countries, with thresholds of [-/+5%] for euro-area countries and [-/+11%] for non-euro-area countries;

– **private sector debt** in % of GDP with a threshold of 160%;

– **general government sector debt** in % of GDP with a threshold of 60%;

– **private sector credit flow** in % of GDP with a threshold of 15%;

– year-on-year **changes in house prices** relative to a Eurostat consumption deflator, with a threshold of 6%.

The analyse of the 10 indicators in 2011 shows that Romania has no internal macroeconomic imbalances, falling within the proposed economic parameters, but identifies two potential external and competitiveness imbalances. The first one is the current account deficit, averaged over the last three years, of -4.3% of GDP, slightly below the lower limit of the range of variation of -4% and +6%. The second one is the net investment position of -63% of GDP, which puts us beyond the maximum threshold of -35% of GDP.

The first annual report of the Commission on the alert mechanism was published on February 14, 2012 and identifies 12 EU Member States with macroeconomic risks that require in-depth analysis: Belgium, Bulgaria, Cyprus, Denmark, Finland, France, Italy, United Kingdom, Slovenia, Spain, Sweden and Hungary. States under the financial assistance program of the EU and the IMF – Romania, Greece, Ireland and Portugal – is already under a consolidated economic surveillance.

The scoreboard underlines the loss of competitiveness and risks of imbalances in the less efficient European economies in the last decade.

In Ireland, for example, the housing prices raised by 55% before the onset of International crisis, being the signal of real estate overheating. Private debt has doubled, reaching in 2010 the highest level in the EU, of 341% of GDP, and wages grew annually by at least 10% till 2009.

Greece has recorded high trade deficits and spent more than disposable income, constantly missing ranges for exports and public debt. Public debt rose from 104% of GDP in 2001 to 145% of GDP in 2010, currently hovering at over 160% of GDP. In addition, the unemployment rate was around 10% since 2001. So, the poor Greek economy

a economiei elene nu se cunoaște de ieri, de azi, ci au existat semnale clare, dar neglijate, pe întreg parcursul ultimului deceniu.

Aceleași probleme le înfruntă și Portugalia, cu deficite comerciale ridicate și un nivel foarte mare al datoriei private, ce o clasează pe locul 3 în UE, după Irlanda și Cipru.

Tabloul de bord indică și evoluția economiilor puternice. În cei 10 ani de existență a Uniunii Economice și Monetare, Austria nu a atins niciodată limita datoriei publice, de 60% din PIB – acesta fiind și unul din criteriile de convergență nominală. În schimb, Germania a ratat-o în 9 ani, iar Franța – în 8 ani, accentuând caracterul mai mult conceptual decât practic al criteriilor de la Maastricht, incluse și în Pactul de Stabilitate și Creștere. În plus, Franța a ratat constant criteriul dinamicii cotelor de piață ale exporturilor, pierzând teren în fața celorlalte țări an de an, începând cu anul 2001.

Dintre indicatorii de monitorizare a dezechilibrelor macroeconomice, **soldul contului curent este cel care are implicații asupra ritmului convergenței reale** prin aceea că, în fapt – potrivit sistemului conturilor naționale – soldul contului curent este echivalent cu finanțarea externă a investițiilor. Limita de „echilibru” de $-4/+6\%$ din PIB pentru deficitul de cont curent reprezintă o constrângere pentru convergența reală, pe de o parte, pentru că amplificarea fluxurilor investițiilor străine (proces necesar pentru o accelerare a reducerii decalajelor) mărește deficitul de cont curent, iar pe de altă parte, pentru că pentru țările emergente orice investiție presupune importuri de echipamente și tehnologii moderne, care nu pot fi rapid asimilate în producția internă.

Din punct de vedere macroeconomic, soldul contului curent reprezintă suma deficitelor publice și private. În condițiile în care deficitul bugetar (ESA 95) va fi, în următorii ani, în apropierea MTO, respectiv 1-1,5%, rezultă, că sectorul privat va putea să atragă din exterior surse investiționale pentru dezvoltarea afacerilor, reprezentând mai puțin de 3% din PIB, comparativ cu 5-6% din PIB în perioada de dinainte de criză. Efectele pozitive asupra PIB potențial nu vor fi semnificative și, prin urmare, creșterea economică va fi moderată (dar bazată pe economisire și fără deficite, deci sustenabilă).

was known for years, but the clear signs were neglected throughout the last decade.

Portugal has the same problems, with high trade deficits and high levels of private debt, ranking on the 3rd place in the EU after Ireland and Cyprus.

The scoreboard indicates the development of strong economies, as well. In 10 years of Economic and Monetary Union, Austria never reached the public debt limit of 60% of GDP – which is also one of the nominal convergence criteria. In contrast, Germany has missed it in nine years, and France in eight years, emphasizing the more conceptual than practical character of Maastricht criteria included in the Stability and Growth Pact. In addition, France has consistently missed the criterion of dynamics of export market share, losing ground to other countries every year since 2001.

Among the monitoring indicators of macroeconomic imbalances the **current account balance has implications for the pace of real convergence** meaning that, in fact – according to system of national accounts – the current account balance equals the external financing of investment. The threshold "balance" of $-4/+6\%$ of GDP for current account deficit represent, on one hand, a constraint for real convergence, because the FDI amplification (process necessary for accelerating the reduction of the gaps) increases the current account deficit and, on the other hand, because any investment among emerging countries involves imports of equipment and technologies, which can not be quickly assimilated into domestic production.

From a macroeconomic perspective, the current account balance is the sum of private and public deficits. Given that the budget deficit (ESA 95) will be in the coming years close MTO, by 1-1.5%, it means that the private sector will be able to attract investment from outside sources for business development representing more than 3% of GDP, compared with 5 to 6% of GDP in the period before the crisis. The positive effects on potential GDP will be not significant and therefore the economic growth will be moderate (but based on saving and without deficits, so sustainable).

Tabelul 7/Table 7

**Evoluția produsului intern brut și a deficitelor macroeconomice/
GDP evolution and macroeconomic deficits**

	2008	2009	2010	2011	2012
PIB – modif. procentuală %/GDP – percentage changes %	7,3	-6,6	-1,6	2,5	0,7
Deficit de cont curent – % din PIB/Current account deficit – % of GDP	-11,6	-4,2	-4,4	-4,3	-3,6
Deficit bugetar – % din PIB (ESA95)/ Budget deficit – % of GDP (ESA95)	-5,7	-9,0	-6,8	-5,5	-2,8

Sursa/Source: Eurostat, 2008-2012.

3.2. Evoluția convergenței reale

Estimarea convergenței reale a unui stat membru al Uniunii Europene cu media UE presupune estimarea produsului intern brut pe locuitor exprimat într-o monedă artificială, care să elimine diferențele de preț între țări. Serviciul european de statistică Eurostat utilizează așa cunoscuta monedă PPS (*Purchasing Power Standard*), respectiv paritatea de cumpărare standard (PCS), care pentru

3.2. Real convergence evolution

For any European Union's member state, the estimation of its real convergence to EU's average implies the estimation of the gross domestic product per capita, expressed in an artificial currency, meant to eliminate the price differences among countries. The European statistics service Eurostat uses the so-called PPS (*Purchasing Power Standard*) currency which, for the countries within the euro area, is equal, as parity, with the

țările din zona euro este egală ca paritate cu euro, iar pentru restul țărilor sunt estimați indici de paritate cu monedele naționale în cadrul unor programe europene și internaționale. Convergența poate fi privită și ca o apropiere a standardului de viață din țările sărace de cel din țările dezvoltate.

Europa se străduiește să reducă decalajul între membrii săi bogați și săraci, să întărească economia europeană, făcând-o mai competitivă și să creeze mai multe locuri de muncă, astfel ca cetățenii să se bucure de o viață mai bună. Creșterea PIB este mai rapidă în țările mai sărace care au aderat la UE în 2004 și în 2007 decât în alte state membre, ceea ce se concretizează în reducerea discrepanțelor.

Este o certitudine faptul, că standardul de viață în Europa s-a îmbunătățit în ultimii ani, respectiv, până în anul 2008. Bazat pe PCS, care face posibilă comparația internațională, standardul de viață în UE este printre cele mai înalte din lume.

Media UE a produsului intern brut pe locuitor exprimată în PCS a crescut anual. Ceea ce este de observat este că și în 2004, și 2007, când au fost ultimele valuri de aderare a unor noi țări la UE (inclusiv România), țări care sunt mai puțin dezvoltate, media PIB-ului pe locuitor la PCS s-a majorat.

În anul 2004, media PIB pe locuitor a fost cu 1000 PCS mai mare decât în 2003, în condițiile în care în fiecare din țările care au aderat în 2004, PIB pe locuitor a crescut cu valori între 500 și 1500 PCS. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în Cipru (1500 PCS) și Slovenia (1400 PCS).

De asemenea, în 2007, media PIB pe locuitor a crescut cu 1200 PCS față de cea din 2006, iar în România PIB pe locuitor a crescut cu 1300 PCS (de la 38 la 42% din media UE), iar în Bulgaria cu 800 PCS (de la 36 la 38%).

Cel mai înalt standard se întâlnește în Luxemburg, unde PIB pe locuitor este de peste două ori și jumătate mai mare decât media UE. Urmează Irlanda și Olanda cu PIB pe locuitor de circa 1,3 ori peste media europeană.

În evoluția anuală a mediei UE a PIB pe locuitor în PCS, creșterile au fost cu peste 1000 de euro până în anul 2007. Criza economică și financiară, care s-a instalat treptat în țările din Europa începând cu trimestrul II 2008, au determinat o recesiune care s-a prelungit în anul 2009, cu efecte și asupra PIB pe locuitor, a cărui medie la nivelul UE a cunoscut o majorare aproape nesemnificativă în 2008 (+200 euro).

În unele state membre UE s-au înregistrat chiar scăderi: cel mai mult în Irlanda (-2900 euro), Danemarca, Estonia, Spania, Italia, Suedia și Regatul Unit cu valori între 100 și 500 euro. În țări, precum Franța și Malta, s-a menținut la același nivel cu 2007. Dintre țările în care acesta a crescut în 2008, România (+1300 euro) și Bulgaria (+1000 euro) conduc detașat; în restul țărilor majorarea a fost de 100-500 de euro.

În ansamblu, perioada de criză 2009-2011 se poate caracteriza ca o **perioadă de stagnare a procesului de convergență reală**. Reducerile sau creșterile anuale au fost modeste, de sub 1000 de euro. Ca urmare, România se menține pe ultimul loc între cele 27 de țări, situându-se la circa 74% față de nivelul produsului intern brut din Ungaria sau la 75% față de Polonia¹.

euro, while for the national currencies of the remaining countries parity indexes are estimated under certain European and international programs. Convergence can also be seen as a diminution of the gap between the life standard of the poor and the developed countries.

Europe strives to reduce this gap between its rich and poor members, to strengthen the European economy, making it more competitive and able to create more jobs, so that its citizens would enjoy a better life. GDP's growth is faster in poorer countries which became EU members in 2004 and in 2007 than in other member states and this leads to the diminution of discrepancies.

There is a certain improvement of the life standard in Europe, within the latest years, respectively up to 2008. Based on PPS, which makes the international comparison possible, the life standard in EU is among the highest world-wide.

The EU average gross domestic product per capita, expressed in PPS, has grown yearly. Noticeable, even in 2004 and 2007, when the latest rounds of EU joining took place, for new and less developed member states (including Romania), the average GDP per capita at PPS increased.

In 2004, the average GDP per capita exceeded by 1000 PPS the one in 2003, as the GDP per capita of each country which became EU member in 2004 increased by values between 500 and 1500 PPS. The most significant increases were recorded by Cyprus (1500 PPS) and Slovenia (1400 PPS).

Furthermore, in 2007, the average GDP per capita raised by 1200 PPS as compared to 2006, while in Romania, the GDP per capita raised by 1300 PPS (as from 38% to 42% of EU's average), and in Bulgaria by 800 PPS (as from 36% to 38%).

The highest standard can be found in Luxembourg, where GDP per capita is more than twice and a half higher than EU's average. The next ranked are Ireland and Holland, where the GDP per capita is circa 1.3 higher than the European average.

Regarding the annual evolution of EU's average GDP per capita in PPS, the growths exceeded 1000 euros until 2007. The economic and financial crisis, which gradually took over the European countries beginning with the second quarter of 2008, resulted in a recession which lasted up to 2009, affecting also the GDP per capita, so that its EU average recorded a rather insignificant growth in 2008 (+200 euro). Some of the EU member states even recorded diminutions: the most severe in Ireland (-2900 euro), Denmark, Estonia, Spain, Italy, Sweden and United Kingdom (by values between 100 and 500 euro). The figures for countries like France and Malta maintained their level from 2007. Among the countries where the GDP per capita in PPS grew in 2008, Romania (+1300 euro) and Bulgaria (+1000 euro), are strong leaders; in the remaining countries the augmentation was by 100-500 euro.

Generally, the crisis period 2009-2011 can be characterized as a **period of stagnation for the real convergence process**. The annual reductions or growths were modest, less than 1000 euro. Consequently, Romania keeps its last rank among the 27 states, situated at circa 74% of the Hungary's gross domestic product or at 75% of the Poland's³.

¹ Cele două state, dar mai ales Polonia, au fost alese pentru comparație, pe de o parte, datorită structurilor economice asemănătoare, iar pe de altă parte, pentru că înainte de criză exista o perspectivă de câțiva ani ca România să elimine decalajul față de aceste țări. De exemplu,

Tabelul 8/Table 8

**Decalaje privind PIB pe locuitor exprimat în PCS față de media UE = 100/
Gaps regarding GDP per capita, expressed in PPS, as against EU average = 100**

	2008	2009	2010	2011
UE-27/EU-27	100	100	100	100
Zona euro – EU-17/Euro area – UE-17	109	109	108	108
Cehia/Czech Republic	81	82	80	80
Slovacia/Slovakia	73	73	73	73
Ungaria/Hungary	64	65	65	66
Polonia/Poland	56	61	63	65
România/Romania	47	47	47	49
Bulgaria/Bulgaria	44	44	44	45

Sursa/Source: Eurostat.

Concluzii. Constrângerile menționate vor putea fi contrabalansate de o îmbunătățire semnificativă a absorbției fondurilor europene. Va fi posibil, astfel, să se accelereze procesul de convergență reală. În funcție de premisele menționate, s-au estimat două scenarii de evoluție a convergenței reale la orizontul anului 2020, scenarii care pun în evidență și impactul noii guvernante economice asupra acestui proces (diferența dintre cele două scenarii).

Conclusions. The mentioned constraints could be counterbalanced by a significant improvement in the absorption of the European funds. Thus, an acceleration of the real convergence process could take place. Depending on the mentioned assumptions, two evolution scenarios have been estimated, for the real convergence at the horizon of year 2020, scenarios which also emphasize the impact of the new economic governance over this process (the difference between the two scenarios).

Referințe bibliografice/References

1. ANTUOFERMO, M., DI MEGLIO, E. 23 % of EU citizens were at risk of poverty or social exclusion in 2010. Population and social conditions. In: Statistics in focus. 2012, no. 9, pp. 1-8.
2. GODEFROY, P., PONTHEUX, S. Pauvreté en conditions de vie en France et privations matérielles dans les pays de l'Union européenne. In: Les Travaux de l'Observatoire 2009-2010. Troisième partie. Paris, 2010, pp. 289-315. ISBN 978-2-11-008099-8.
3. WARD, T., LELKES, O., SUTHERLAND, H., TÓTH, I.G. *European Inequalities, Social Inclusion and Income Distribution in the European Union*. Budapest: TÁRKI Social Research Institut Inc., 2009. ISBN 978-963-7869-40-2.
4. EUROPEAN COMMISSION. The Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Region. The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion. Brussels, 2010. 24 p. [accesat 19 decembrie 2013]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0758:FIN:EN:PDF>
5. INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. *Anuarul statistic al României 2012*. București, 2012. 631 p.
6. GUVERNUL ROMÂNIEI. Programul de Convergență 2011-2014. 2011, 29 aprilie. 66 p. [accesat 15 ianuarie 2014]. Disponibil: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/cp_romania_ro.pdf
7. ATKINSON, A.B., MARLIER, E. *Income and living conditions in Europe*. European Commission. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. 420 p. ISBN 978-92-79-16351-7.
8. EUROPEAN COMMISSION. EUROPE 2020 - A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, 2010 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
9. DEPARTAMENTUL PENTRU AFACERI EUROPENE, GUVERNUL ROMÂNIEI. *Memorandum privind Aprobarea valorilor finale ale obiectivelor României pentru Strategia Europa 2020*. București, 2010. 29 p.
10. EU-SILC (European Union Statistics on income and Living Conditions): Methodological studies and publications. 2012 [accesat 21 decembrie 2013]. Disponibil: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/documents/tab/Tab/Working_paper_on_EU_SILC_datasets.pdf

Recomandat spre publicare: 20.02.2014

în anul 2008, produsul intern brut pe locuitor din România în PCS reprezenta 84% din cel al Poloniei. Cu ritmurile de creștere din acea perioadă, România putea depăși Polonia înainte de 2020.

³ The two states, Poland in particular, have been chosen for the comparison, on the one hand due to the quite similar economic structures and, on the other hand, because, before the crisis, there was a few year-perspective for Romania to catch up with these countries. For example, in 2008, the gross domestic product per capita in Romania in PPS represented 84% of the Poland's one. Based on the growths paces of that period, Romania would have left Poland behind before 2020.

ORDONAREA ȘI IERARHIZAREA COMPETITIVITĂȚII ECONOMICE DIN PUNCT DE VEDERE LOGICO-ȘTIINȚIFIC

Vadim MACARI, dr., conf. cercetător, INCE

În acest articol autorul continuă* investigarea altor câteva dintre cele mai frecvente tratări teoretico-metodologice ale definițiilor, esenței, conținutului, fenomenului, tipurilor și caracteristicilor competitivității economice, în încercarea de a le ierarhiza și ordona din punct de vedere logico-științific.

Cuvinte cheie: competitivitate economică, niveluri și noțiuni de competitivitate a subiecților pieței, competitivitate a sistemului la macro- și microniveluri, competitivitate națională, competitivitate a statului, competitivitate teritorială, competitivitate ramurală, competitivitate a firmei, competitivitate a mărfurilor(serviciilor), indicatorul criterial generalizat al competitivității.

Introducere. În studiile teoretice, după cum constată corect savanții ruși Ciaplina A. și Voițehovscaia I. [1], competitivitatea, de cele mai multe ori, se definește ca și capacitatea întreprinderii de a fabrica producție ce se bucură de cerere, în condițiile asigurării unui nivel înalt de eficiență a activității sale.

Ca regulă, în calitate de criteriu al eficienței, mulți autori prezintă obținerea unui rezultat maxim la mijloacele disponibile (principiul maximizării) sau obținerea unui anumit rezultat cu utilizarea unor mijloace minime (principiul minimizării). Acești savanți tratează criteriul eficienței în baza costurilor (resursele consumate) și a resurselor (resursele folosite). Există și alte multiple tratări ale competitivității economice.

Conținutul de bază. Abordarea prin costuri a elaborării indicatorilor de eficiență, precum concretizează savanții nominalizați mai sus, este orientată spre caracteristica efectului activității întreprinderii, obținut la fiecare unitate a cheltuielilor totale. Indicatorul eficienței resurselor consumate se calculează ca raport al producției comercializate, sau al profitului obținut de la comercializarea producției, la valoarea resurselor consumate (costuri).

Abordarea prin resurse caracterizează eficiența utilizării tuturor sau a unor tipuri de resurse disponibile ale întreprinderii: de muncă, materiale, financiare. Această

ORDERING AND HIERARCHIZATION OF ECONOMIC COMPETITIVENESS FROM LOGICAL AND SCIENTIFIC TERMS

Vadim MACARI, PhD, associate researcher, NIER

In the article, the author continues¹ to investigate some of the most common theoretical and methodological treatment of definitions, essence, contents, phenomenon, types and characteristics of economic competitiveness in an attempt to make an hierarchization and to order them from logical and scientific terms.

Key words: economic competitiveness, levels and notions of market subjects' competitiveness, competitiveness of the system at macro and micro levels, national competitiveness, competitiveness of the state, territorial competitiveness, competitiveness of the branch, firm's competitiveness, competitiveness of goods (services), criterial generalized indicator of competitiveness.

JEL Classification: F10, F15, F37, F4, F43

Introduction. In theoretical studies, as Russian scientists Chaplina A. and Voizehovscaia I. correctly stated [1], the competitiveness is most often defined as the enterprise's ability to produce production enjoying demand, ensuring a high level efficiency of its work.

As a rule, many authors present the obtaining of the maximum results from available resources (principle of maximizing) or getting a certain result with the use of minimal means (principle of minimization) as the criterion of efficiency. These scholars treat the efficiency criterion in the basis of costs (consumed resources) and resources (resources used). There are also many other treatments of economic competitiveness.

The basic content. According to these aforementioned two scientists, a cost approach to develop the efficiency indicators is geared towards characteristic of the effect of enterprise's activity produced by each unit of total costs. The indicator of the consumed resources' efficiency is calculated as the ratio of the sold production or the profit gained from the sale of production to the amount of consumed resources (costs).

The resource approach characterizes the efficiency of the use of all available resources of an enterprise or some types of them: labour, material and financial ones. This approach reflects the result of the enterprise in relation to a unit of

* **A se vedea:** Macari V. Abordări teoretico-metodologice ale competitivității economice (Partea I). (l. română; l. engleză). În: Economie și Sociologie, 2013, nr.1, p. 65-72. ISSN 1857-4130; **Macari V.** Abordări teoretico-metodologice ale competitivității economice (Partea II). (l. română; l. engleză). În: Economie și Sociologie, 2013, nr.2, 15-20. ISSN 1857-4130; **Macari V.** Tratări ale esenței, conținutului și căilor de asigurare și sporire a competitivității economice. În: Analele Institutului de Economie, Finanțe și Statistică, 2013, p.22-25. ISBN 978-9975- 4176-4-8.

¹ See: **Macari V.** Theoretical and methodological approaches to economic competitiveness (Part I). (In Romanian; English). In: Economy and Sociology, 2013, no.1, p. 65-72. ISSN 1857-4130; **Macari V.** Theoretical and methodological approaches to economic competitiveness (Part II). (In Romanian; English). In: Economy and Sociology, 2013, no.2, p. 15-20. ISSN 1857-4130; **Macari V.** Treatment of the essence, content and ways to ensure and increase the economic competitiveness. In: Annals of the Institute of Economy, Finance and Statistics, 2013, p.22-25. ISBN 978-9975- 4176-4-8.

abordare reflectă rezultatul activității întreprinderii raportat la o unitate de resurse disponibile. Eficiența și competitivitatea sunt într-o unitate dialectică. Noi am preciza, că aceste două noțiuni se află într-o strânsă interconexiune și au o zonă largă comună de interferență. Competitivitatea poate fi cercetată de pe două poziții: ca potențial al întreprinderii (competitivitate a managementului) și ca avantaj al întreprinderii în raport cu alte întreprinderi (competitivitate a activității).

Ca rezultat al cercetării ample a problemei referitoare la coraporturile dintre eficiența întreprinderii și piață, autorii susmenționați au stabilit că aspectele strategice și tactice ale eficienței prin natura lor formează două surse diferite ale competitivității întreprinderii: poziționarea pe piață și eficiența curentă.

Poziționarea pe piață a întreprinderii se formează în cea mai mare parte sub influența factorilor mediului concurențial extern și constă în crearea unei poziții unice și avantajoase bazate pe combinarea unor tipuri de activități diferite de cele ale concurenților. Iar eficiența curentă înseamnă efectuarea unor tipuri de activități mai bune, decât o fac concurenții și asigură obținerea profitului, iar poziționarea pe piață, creând, menținând și extinzând piețele de desfacere, creează însuși posibilitatea acestui proces. O competitivitate stabilă a întreprinderii poate fi atinsă doar când aceasta se bazează pe ambele surse de competitivitate numite mai sus. Poziția pe piață a întreprinderii, în opinia autorilor, este determinată de două proprietăți ale sale: adaptivitatea și inovaționalitatea.

Adaptivitatea întreprinderii se înțelege ca proprietatea de adaptare, ca formă a raporturilor sale cu mediul extern, ca produs de restructurare organizațională internă.

Inovaționalitatea este capacitatea de renovare, ca procese interne de restructurare organizatorică conform criteriilor: ritmicitate, tehnologizare, costuri minime.

Deci, proprietățile de adaptivitate și de inovaționalitate determină condițiile necesare și suficiente pentru formarea competitivității ca trăsătură a întreprinderii ce caracterizează eficiența sa [1].

Cu cât este mai stabilă circulația capitalului, afirmă savantul economist Coroliov V., cu atât mai fiabil și uniform se generează profitul. Principalul produs e marfa pentru cumpărător. Calitatea circulației capitalului se determină de un singur indicator – stabilitatea regimului optim al circulației sale. Regimul trebuie să fie cât mai uniform cu volum maxim de produse pentru toți contragenții.

Stabilitatea circulației capitalului este principalul indicator al calității managementului companiei și, deci, a fiabilității companiei în ansamblu.

Fiabilitatea se apreciază ca devierea timpului real al circulației capitalului de la trend. Devierile trebuie să rămână în „coridorul” care este diferit pentru perioadele scurte, medii și lungi. Orice deviere de la trend este, în esență, manifestarea rebutului în gestionare. Iar rebutul în producere, practic, totdeauna este doar o consecință a rebutului în gestionare. Lucrul asupra îngustării „coridorului” impune conducerea companiei de a-i perfecționa funcționarea.

Evaluarea calității gestionării companiei conform criteriului stabilității pe termen lung a circulației capitalului permite de a aprecia obiectiv perfecțiunea companiei și nivelul său de evoluție [2].

Alți autori (Nichitenco P., Platonova L.) constată o unică și

available resources. The efficiency and competitiveness are a dialectical unity. We specified that these two notions are in close interconnection and have a common wide area of interference. The competitiveness can be studied from two points: as the potential of the enterprise (management competitiveness) and as the company's advantage over other enterprises (activity competitiveness).

As a result of the problems research on ratios to the efficiency of an enterprise and a market, the mentioned authors have established that strategic and tactical aspects of the effectiveness in their nature form two different sources of enterprise's competitiveness: market positioning and current efficiency.

The market positioning of the enterprise is formed mostly under the influence of the factors of external competitive environment and consists in the creation of a unique and advantageous position based on combination of certain types of different activities of competitors. The current efficiency means the performing of certain types of activities, better than those of competitors and ensures profit earning, but the market positioning by creating, maintaining and expanding of the markets creates the very possibility of this process. A stable enterprise competitiveness can be achieved only when it is based on both named sources of competitiveness. The market position of the enterprise, according to the authors, is determined by its two properties: adaptivity and innovativeness.

The adaptivity of an enterprise means as the property of adaptation, as the shape of its relations with the external environment, as the product of internal organizational restructuring.

Innovativeness is the ability to renovate as the internal processes of organizational restructuring in accordance with criteria: regularity, technological effectiveness, minimal cost.

Thus, the innovativeness and adaptivity properties determine necessary and sufficient conditions for the formation of the competitiveness as the enterprise's feature characterizing its efficiency [1].

The more stable capital flows is, according to the scientist economist Coroliov V., the more reliable and uniform the profit is generated. The main product is goods to buyers. The quality of capital movements is determined by a single indicator - the stability of optimum regime of its circulation. The regime should be evenly in the maximum volume of the products for all the partners.

The stability of capital movement is the main indicator of the quality management of the company and therefore of the reliability of the company as a whole.

The reliability is assessed as real-time deviation of capital movements from the trend. Deviations should remain in the „corridor” which is different for short, medium and long periods. Any deviation from the trend is essentially, a rebut manifestation of the management. But the rebut in production is practically always just a consequence of a management rebut. Work on narrowing the „corridor” requires company management to improve the functioning.

The evaluation of the quality of company management under the criterion of a long-term stability of capital movement enables to assess objectively the company and

completă idee și explicație a noțiunii de „competitivitate a sistemului” la macro- și micronivel. Autorii consideră că baza teoretico-metodologică a modelării și cercetării competitivității economiei ca un sistem complex neliniar poate fi sinergetica, ca știință despre autoorganizare într-un sistem complex.

Se propune următoarea tratare a competitivității sistemului (pentru macro- și microniveluri): aceasta este capacitatea de lungă durată de a utiliza eficient resursele proprii și atrase pe baza autoorganizării în scopul cuceririi unei cote cât mai mari de piață. Autorii au elaborat și o nouă metodică a evaluării competitivității sistemului la macronivel. (Examinarea și descrierea acestei metodici voluminoase nu intră în scopurile acestei cercetări, deoarece constituie o problemă aparte) [3].

În opinia noastră, este incorectă constatarea că competitivitatea mărfii sau serviciului este doar consecința asigurării competitivității întreprinderii [4]. Considerăm că mărfurile competitive sporesc, în aceeași măsură, competitivitatea întreprinderii respective.

Competitivitatea, susțin aceiași autori, este o caracteristică integrală a subiectului activității economice. Sensul de bază al noțiunii „competitivitatea întreprinderii” constă în faptul, că ea caracterizează posibilitățile și dinamica adaptării întreprinderii la condițiile schimbătoare ale concurenței de piață.

În noțiunea integrală de „competitivitate” autorii delimitează 3 tipuri de competitivitate: a produsului, a gestionării și competitivitatea economică.

Competitivitatea produsului subiectului economic este o caracteristică a avantajelor sale de piață bazate pe capacitatea întreprinderii de a oferi consumatorului un produs cu nivelul suficient pentru satisfacerea necesităților. Deci, indicatorul criterial generalizat al competitivității produsului este gradul corespunderii parametrilor (caracteristicilor) produsului cerințelor consumatorului.

Competitivitatea economică este totalitatea avantajelor locale de piață, la baza cărora stă capacitatea întreprinderii de a crea resurse în volumul și cu costurile care determină nivelul necesar al veniturilor ca rezultat al activității. În calitate de indicator criterial generalizat al competitivității economice poate fi folosit gradul corespunderii parametrilor economici și financiari ai întreprinderii aceluși nivel, care s-a stabilit în mediul concurențial. Plus la aceasta, trebuie de orientat spre cei mai înalți indici de venit al concurenților.

Competitivitatea gestionării subiectului economic se exprimă în acele avantaje locale de piață, care sunt determinate de capacitatea întreprinderii de a corecta mediul său intern și extern în corespundere cu interesele sale de dezvoltare curentă și de perspectivă. Indicatorul criterial generalizat al competitivității este gradul corespunderii stării sistemului de gestionare a întreprinderii cu componența și conținutul acelor sarcini, care trebuie soluționate pentru a obține toate avantajele concurențiale de produs și economice. Factorii ce determină competitivitatea de gestionare a întreprinderii sunt și calitatea structurii organizaționale și calitatea proceselor de gestionare. Creșterea competitivității de gestionare este principala direcție a asigurării pentru întreprindere a pozițiilor eficiente pe piață și ca condiție obligatorie a creșterii economice și a componentelor de produs [4].

the level of its development [2].

Other authors (Nikitenco P., Platonova L.) find a unique and complete idea and explanation of the concept of „system competitiveness” in macro and micro levels. The authors consider that the synergy as the science of self-organization in a complex system can serve as a theoretical and methodological basis of modeling and research of the economy’s competitiveness as a complex nonlinear system.

It is proposed the following treatment of a system competitiveness (for macro and micro levels): this is the long-term ability to use own and drawn resources efficiently, based on self-organization in order to conquer a market share as large as possible. The authors have developed a new method to assess the system’s competitiveness in macro level. (The examination and description of this bulky method fall outside our purposes, as it constitutes a separate problem) [3].

In our opinion, it is incorrect to affirm that the competitiveness of the goods or service is only the consequence of the enterprise competitiveness’ ensuring [4]. We believe that competitive goods equally enhance the competitiveness of the enterprise.

The competitiveness, according to the author, is an integral feature of the subject of economic activity. The basic meaning of the term „competitiveness of enterprise” consists in the fact that it characterizes the possibilities and dynamic of adaptation of the enterprise to changing conditions of the market competition.

The whole notion of „competitiveness” is delineated by the author in three types of competition: product, economic and management competitiveness.

Product competitiveness of the economic unit is a feature of its market advantages based on the ability of the company to offer a product enabled to satisfy the needs of consumers. So, the generalized criterial indicator of product competitiveness is the degree of compliance of product parameters (characteristics) to consumer requirements.

Economic competitiveness is the totality of local market advantages, in which basis the company’s capacity is to create resources in volume and cost that determine the necessary level of income as a result of the activity. As the criterial generalized indicator of economic competitiveness can be used the correspondence degree of economic and financial parameters of the enterprise of that level, which is established in the competitive environment. In addition, it should be oriented towards the highest income of competitors.

The management of economic competitiveness is expressed in those local market advantages, which are determined by the company capability to correct its internal and external environment in line with its interests of current and future development. Criterial generalized indicator of competitiveness is the correspondence degree of the enterprise management system with the composition and the content of those tasks that must be solved to get all the competitive economic and product advantages. Factors determining the competitiveness of enterprise management are the quality of the organizational structure and quality management processes. Increasing competitiveness is the main direction of the management for the enterprise to

Vasilieva Z.A. [5] definește noțiunea de competitivitate în cel mai general sens, ca capacitate de a depăși pe alții, utilizând prioritățile sale în atingerea obiectivelor propuse.

Una din cauzele existenței multiplelor abordări ale noțiunii de competitivitate, consideră autorul, este determinată de particularitățile alegerii obiectului cercetării (marfă, serviciu); subiectului concurenței (întreprinderile, ramurile, regiunile, economia națională, statul); obiectului concurenței (cererea, piața, factorii de producție); scării activității (piețele de mărfuri, ramurale, regionale, interregionale, mondiale).

În ierarhia noțiunilor de competitivitate „competitivitatea producției” în calitate de marfă este de bază. Producătorii sunt întreprinderile, ramurile, regiunile, statele, care se antrenează în lupta concurențială pentru consumatori, piețe, factori de producție, investiții etc.

Autorul delimitează 5 niveluri și noțiuni de competitivitate a subiecților pieței, aranjate ierarhic (de la inferior la superior și invers): competitivitatea întreprinderii, ramurii, clusterului, regiunii și statului.

Cel mai frecvent, menționează autorul, competitivitatea întreprinderii se reduce la capacitatea sa de a produce marfă competitivă. Însă, nu de fiecare dată nivelurile competitivității întreprinderii și a mărfurilor produse de ea coincid. Concurenții pot fi direcți, indirecti, potențiali.

Noi considerăm că această afirmație e prea categorică, deoarece mărfurile cu o competitivitate înaltă (joasă) produse de întreprindere este principalul factor sau poate unul din factorii decisivi, chiar, ce determină nivelul de competitivitate a sa.

Pe de altă parte, este evident că competitivitatea întreprinderii este influențată de faptul, că însăși întreprinderea este o marfă, care are o valoare de piață pe piețele valorilor (cursul acțiunilor, valoarea de piață a businessului) și o valoare investițională pe piața capitalurilor (valoarea investițiilor în businessul existent și diversificarea sa). Deosebirile cerințelor subiecților de piață față de întreprindere: consumatori, concurenți, investitori, ramură, regiune, cluster, stat modifică și setul de indicatori utilizați pentru evaluarea nivelului competitivității sale.

Investigațiile competitivității ramurii de regulă, se bazează pe definiția lui M. Porter, care relevă criteriile evaluării nivelului de competitivitate în sistemul economic mondial. Deseori, ca ramuri competitive sunt prezentate „ramurile de specializare” (inclusiv, internațională) sau „ramurile dominante” (cu o pondere mare în economie). Or, pe piețele mondiale nu concurează ramurile, ci mărfurile. Producția aceleiași ramuri poate avea un nivel diferit într-o țară sau alta, în funcție de sarcinile ce le rezolvă.

Considerăm vagă, neconcludentă și neriguroasă includerea clusterului ca una din noțiunile competitivității subiecților pieței, deoarece chiar din definirea și tratarea de către autor a entității economice de cluster, reiese că clusterul nu este întreprindere (persoană juridică cu autonomie economică și financiară), ci poate fi atribuit la categoria de ramură, regiune intrastatală sau chiar interstatală, conform tratării clusterului de către autor.

Competitivitatea regiunii în opinia autorului, în prezent, e cea mai puțin studiată noțiune. Cel mai frecvent, noțiunea de competitivitate a regiunii este definită ca și capacitatea de a crea condiții pe piețele interne și externe sau productivitatea

ensure its efficient market positions and necessary condition of the product and economic components growth [4].

Vasilieva Z.A. [5] defines the notion of competitiveness in the most general sense, as the ability to overcome others, using their priorities in achieving the objectives set.

One of the causes of the existence of multiple approaches to the notion of competitiveness, in the author opinion, is determined by the particular choice of the research object (goods, services); subject of competition (firms, industries, regions, national economy, state); object of competition (demand, market, production factors); activity scale (commodity markets, sectoral, regional, inter-regional, global).

In the hierarchy of competitiveness concepts „production competitiveness” as a commodity is basic. Manufacturers are companies, industries, regions, states, who train in competitive battle for consumers, markets, production factors, investments, etc.

The author delineates five levels and notions of competitiveness of the market subjects, arranged hierarchically (from low to high and vice versa): the competitiveness of the enterprise, sector, cluster, region and state.

Most commonly, the author mentions, enterprise competitiveness is reduced to its ability to produce competitive freight. But each time, the levels of enterprise competitiveness and produced goods does not coincide. Competitors may be direct, indirect, potential.

We consider that this statement is too absolute, as goods with high competitiveness (low) produce by the enterprise is one of the decisive factors or even the main determinants of its competitiveness.

On the other hand, it is obvious that the enterprise competitiveness is influenced by the fact that the company itself is a commodity which has a market value in the stock markets (the shares, the market value of the business) and a capital market investment value (investment value in the existing business and its diversification). Differences of the subjects market requirements to the company: customers, competitors, investors, industry, region, cluster, state changes and the set of indicators used to assess the level of competitiveness.

Investigations of the branch competitiveness usually rely on the definition of M.Porter that reveals the criteria of assessing the level of competitiveness in the global economic system. Often as competitiveness branches are presented "branches of specialization" (including international) or "dominant branches" (with a large share in the economy). However, in the global markets do not compete branches, but the goods. Production of the same industry can have a different level in one country or another, depending on the tasks they solve.

We consider vague, inconclusive and non-rigorous to include cluster as one of competitiveness market subjects concept, because even the definition and treatment by the author of the cluster economic entity, refer that the cluster is not a firm (legal entity with financial and economic autonomy), but can be assigned to the category of industry, intrastate or interstate region, according to the treatment of clusters by the author.

de a folosi resursele. Autorul nu e satisfăcut de aceste definiții și propune de a preciza noțiunea de competitivitate a regiunii în baza a trei momente inițiale:

a) dintre toate tipurile resurselor (potențialelor) regionale care asigură creșterea economică, cea mai mare importanță pentru nivelul competitivității regiunii o au resursele inovatoare, intelectuale și investiționale;

b) existența și nivelul utilizării resurselor regionale, existența capacității de a spori potențialele regionale pe baza proceselor de producere scientointensive, cu tehnologii de vârf și cu valoare adăugată mare;

c) viteza creșterii potențialelor regionale trebuie să asigure ritmuri stabile de creștere a produsului regional brut (PRB) și calitatea vieții populației la nivelul mondial.

Noi considerăm că, la o privire mai atentă, se observă că resursele sau potențialele de sporire a nivelului competitivității regionale (inovatoare, intelectuale, investiționale, procesele de producere scientointensive, cu tehnologii de vârf și cu valoare adăugată mare) sunt aceleași și valabile și pentru creșterea competitivității mărfurilor, întreprinderilor și chiar a țării.

În baza analizei comparative a competitivității statului, autorul face trei concluzii:

a) noțiunea de competitivitate a statului are o tratare largă (gradul posibilității țării de a produce mărfuri și servicii în condițiile unei piețe libere și echitabile), dar și o tratare îngustă (posibilitatea economică de a răsplăti mijloacele primite), sau cu un singur parametru (productivitatea – M. Porter).

b) indicatorii evaluării competitivității țării, cel mai frecvent, nu au o bază identică pentru comparare;

c) în calitate de criterii pentru compararea anumitor indicatori sunt utilizate evaluările experților, ceea ce reduce din obiectivitate [5].

În condițiile globalizării competitivitatea se transformă dintr-o categorie cu preponderență economică, în una social-economică mai complicată. În cea mai generală formă se poate constata că, dacă anterior, în societatea industrială, rolul decisiv în concurență îl jucau factorii legați de preț, apoi în prezent, într-o măsură tot mai mare – factorii ce nu țin de preț, adică cei sociali.

3. Concluzii. Competitivitatea, de cele mai multe ori, se definește ca și capacitatea întreprinderii de a fabrica producție ce se bucură de cerere în condițiile asigurării unui nivel înalt de eficiență a activității sale. Se cercetează criteriul eficienței în baza costurilor (resursele consumate) și a resurselor (resursele folosite).

Aspectele strategice și tactice ale eficienței, prin natura lor, formează două surse diferite ale competitivității întreprinderii: poziționarea pe piață și eficiența curentă. Poziția pe piață a întreprinderii, este determinată de două proprietăți ale sale: adaptivitatea și inovativitatea. Pe de altă parte, cu cât e mai stabilă circulația capitalului, cu atât mai fiabil și uniform se generează profitul.

Evaluarea calității gestionării companiei conform criteriului stabilității pe termen lung a circulației capitalului permite de a aprecia obiectiv perfecțiunea companiei și nivelul său de evoluție. Este descrisă tratarea competitivității sistemului la macro- și microniveluri.

Sensul de bază al noțiunii „competitivitatea întreprinderii”

Region's competitiveness in the author's opinion, now is the least studied notion. Most commonly, the notion of competitiveness of the region is defined as the ability to create internal and external market conditions and productivity of using resources. The author is not satisfied with these definitions and proposes to clarify the notion of competitiveness of the region, based on three initial points:

a) of all regional resources types (potential) that ensure growth, the greatest importance for the competitiveness of the region have innovative, intellectual and investment resources;

b) the existence and the use of regional resources, the existence of regional capacity to enhance the potential based on knowledge-intensive production processes, with high technology and high added value;

c) the rate of increase of potential regional must ensure stable rates of growth of gross regional product (PRB) and quality of life of people worldwide.

We consider that, at a closer look, it appears that the resources or the potential of increasing regional competitiveness (innovation, intellectual, investment, science-intensive production processes, with high technology and high added value) are the same and it applies to increasing competitiveness of goods, businesses and even the country.

Based on comparative analysis of the competitiveness of the state, the author draw three conclusions:

a) the notion of competitiveness of the state has both a broad treatment (the grade possibility of the country to produce goods and services in a free and fair market) and a narrow treatment (economic opportunity to reward received means), or as a single parameter (productivity – M. Porter).

b) evaluation of country competitiveness indicators, most commonly, don't have the same basis for comparison;

c) as a criterion for comparing some indicators are used expert assessments, which reduces the objectivity [5].

In conditions of globalization, competitiveness transforms from a mainly economic category in a socio-economic one, more complicated. In the most general form can be stated that if the previously, in the industrial society, the decisive role in competition was played by the price-related factors, and currently in an increasing extent - factors not related to price, namely social.

3. Conclusions. Competitiveness, most often is defined as the enterprise ability to produce production that enjoy demand, ensuring a high level of efficiency of its activity. It investigates the efficiency criterion based on costs (consumed resources) and resources (used resources).

Strategic and tactical aspects of efficiency, by their nature, form two different sources of enterprise competitiveness: market positioning and current efficiency. Market position of the company is determined by its two properties: adaptivity and innovation capacity. On the other hand, the more the movement of capital is stable, more reliable and uniform it generates profit.

The evaluation of quality company management as stability criterion on long-term capital movements allows to objectively assess the company level of perfection and development. Is described the treating the competitiveness at the macro-and micro-levels.

constă în faptul, că ea caracterizează posibilitățile și dinamica adaptării întreprinderii la condițiile schimbătoare ale concurenței de piață. În noțiunea integrală „competitivitate” se delimitează 3 tipuri de competitivitate: a produsului, a gestionării și economică.

Indicatorul criterial generalizat al competitivității este gradul de corespundere a stării sistemului de gestionare a întreprinderii cu componența și conținutul acelor sarcini, care trebuie soluționate pentru a obține toate avantajele concurențiale de produs și economice. Creșterea competitivității de gestionare este pentru întreprindere principala direcție a asigurării pozițiilor sale eficiente pe piață.

Una din cauzele existenței multiplelor abordări ale noțiunii de competitivitate este determinată de particularitățile alegerii obiectului cercetării (marfă, serviciul); subiectului concurenței (întreprinderile, ramurile, regiunile, economia națională, statul); obiectului concurenței (cererea, piața, factorii de producție); scării activității (piețele de mărfuri, ramurale, regionale, interregionale, mondiale). Producătorii sunt întreprinderile, ramurile, regiunile, statele, care se antrenează în lupta concurențială pentru consumatori, piețe, factori de producție, investiții etc. Concurenții pot fi direcți, indirecti, potențiali.

Deci, sunt delimitate 5 niveluri și noțiuni de competitivitate a subiecților pieței, aranjate ierarhic (de la inferior la superior și invers): competitivitatea întreprinderii, ramurii, clusterului, regiunii și statului. Oricum, „competitivitatea producției” este de bază în ierarhia noțiunilor de competitivitate în calitate de marfă.

The basic meaning of the term "competitive enterprise" consists in the fact that it characterizes the possibilities and dynamic of the enterprise adaptation to changing conditions of competition in the market. The whole notion of "competitiveness" is delimited three types of competition: product, economic and management.

Criterial generalized indicator of competitiveness is the degree of compliance status of the enterprise management system with the composition and the content of those tasks that must be solved to get all the economic and product competitive advantages. Increasing management competitiveness is the main direction of the enterprise to ensure its efficient market positions.

One of the causes of the existence of multiple approaches to the notion of competitiveness is determined by the particular choice of the research object (goods, services); subject of the competition (firms, industries, regions, national economy, state); object of the competition (demand, market, factors of production); activity scale (commodity markets, sectoral, regional, inter-regional, global). Manufacturers are companies, industries, regions, states, who train in competitive battle for consumers, markets, production factors, investments, etc. Competitors may be direct, indirect, potential.

There are 5 levels and notions of market subjects competitiveness, arranged hierarchically (from low to high and vice versa): competitiveness of the enterprise, branch, cluster, region and state. However, in the hierarchy of competitiveness concepts "production competitiveness" as a commodity is basic.

Referințe bibliografice / References

1. ЧАПЛИНА, А., ВОЙЦЕХОВСКАЯ, И. Конкурентоспособность как интегральный показатель эффективности предприятия. В: Проблемы теории и практики управления. 2006, № 3, сс. 108-113.
2. КОРОЛЕВ, В. Измерение конкурентоспособности компании. В: Вопросы экономики переходного периода. 2007, № 6, сс. 26-30.
3. НИКИТЕНКО, П., ПЛАТОНОВА, Л. Синергетический подход к оценке конкурентоспособности экономической системы. В: Общество и экономика. 2007, № 4, сс. 5-25.
4. ГОНЧАРОВ, В.А. Проблемы оценки конкурентоспособности предприятия на современном этапе. В: Вопросы экономических наук. 2007, № 5, сс. 48-50.
5. ВАСИЛЬЕВА, З.А. Иерархия понятий конкурентоспособности субъектов рынка. В: Маркетинг в России и за рубежом. 2006, № 2, сс. 83-90.

Recomandat spre publicare: 14.02.2014

MODELE ȘI DIRECȚIILE DE MODERNIZARE A COMERȚULUI INTERN DIN UCRAINA

Victor APOPIY, dr. hab., profesor, Ucraina
Natalia SYTNYK, dr., profesor asociat, Ucraina

În articol sunt analizate aspectele teoretice și științifico-metodologice de modernizare a comerțului intern. Relevanța și necesitatea cercetării problemelor cu privire la această direcție este condiționată de lipsă justificărilor științifice și deformării în practică a procesului de modernizare a comerțului. Totodată, sunt propuse modele, domenii și direcții strategice de modernizare, precum și rezultatele așteptate.

Cuvinte cheie: comerț intern, modernizare, dezvoltare, competitivitate, eficiență.

The economic system of market-emerging in Ukraine the sphere of commodity circulation has a very important place. It provides commodity and money exchange buying and selling in quantities exceeding 1.8 trln. UAH (about \$ 210 billion) per year, 75-80% of material needs of the population, generates more than 15% of GDP. In addition, this sector plays a significant role in stabilizing the real economy, the expansion of cross-sectoral interregional exchange. It should be also noted that the growth rate of domestic trade outpaces the GDP.

However, the domestic trade of Ukraine accumulates significant adverse effects and complex problems: the unbalanced process of equivalent exchange, the deformed assortment policy, the excessive expansion of imports and internationalization of trade facilities, the destroyed wholesale, the highly differentiated regional location of retailers, the low resource output, the unobtrusive social orientation and the social responsibility of trading business.

There were unsuccessful attempts to develop the national domestic trade by means of fragmentary reforms and liberalization.

MODELS AND DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF DOMESTIC TRADE OF UKRAINE

Victor APOPIY, PhD, Professor, Ucraina
Natalia SYTNYK, PhD, Docent, Ucraina

The article deals with theoretical and methodological aspects of the modernization of domestic trade. The relevance of the study was due to the lack of scientific evidence and deformation of the trade modernization in practice. The models, spheres and the strategic direction of modernization and expected results have been proposed.

Key words: domestic trade, modernization, development, competitiveness, efficiency.

JEL Classification: F14, F16, F17, F19

The contradictions and deformations remain, and some aspects are compounded. Meanwhile, Ukraine's integration into international economic relations, the globalization of commodity markets, the intensification of the real economy and growing consumer market require a competitive sphere of domestic trade, adapted to the new conditions. According to the foreign experience, the existing trade model can be transformed into highly-modernized one on the basis of innovation.

Scientific thought has proven and practice has confirmed that "...now the fundamental factors of any economic system are innovative ones" [Kushlyn V.; 6, p.22].

Modernization of domestic trade is the process of dynamic regulation of existing subsystems transformation, structures, mechanisms based on scientific knowledge and innovation in order to upgrade and enhance the competitiveness.

Based on the mentioned above we can determine some common models of modernization, which can be used in trade (Figure 1).

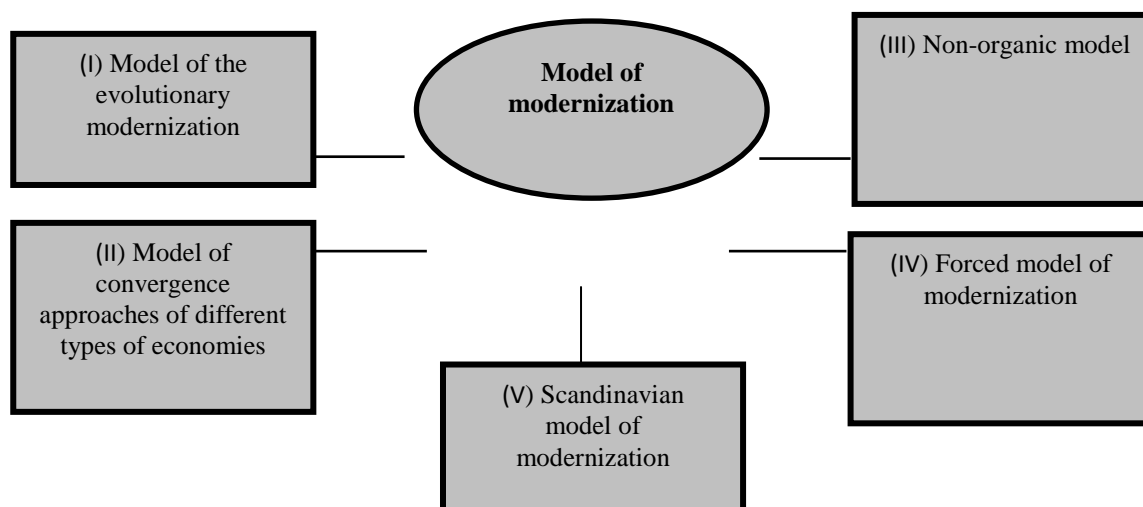

Fig. 1 Basic models of modernization of social and economic systems

We should consider the characteristics of each of the models presented in Figure 1 of modernization models.

The first model is the so-called evolutionary modernization. According to the model, we recognize the need for the certain phases of modernization (including initial capital accumulation, innovation, scientific knowledge and technology, the implementation of market reforms, modernization). It is necessary to save resources. But in the future we should create special conditions for the institutions to function according to the rules and laws of the sector being modernized.

The second model is the so-called the convergence approaches of different types of economy. It is a combination of practical experience of planning and economic development programming in market economic system and smart decentralization of management functions and resource allocation in planned economy including market mechanisms and channels of integration into the world economic system.

The third model is non-organic one or the so-called the catching one. According to this model, the state is the main initiator and generator of changes, not the market institutions or their environment. This leads to the nature of logic, strategy and rate of socio-economic transformation, the need for the political will and unity. Therefore, many modern scientists believe that the main cause of the reform inefficiency of the post-socialist economies is the selection of evolutionary type of modernization opposed to non-organic one. However, having chosen this model the threats are intensified by possible substantial management control system, with all its negative effects, the inconsistency in the implementation of reforms, suspension or even rejection of the pre-selected course of development.

The fourth model of modernization is the forced one where reform usually begins in one of the sectors of trade (e.g., in retail trade applying the innovative technologies), with the prerequisites for the rapid accumulation of capital, which subsequently flows into the other basic areas of wholesale, commercial mediation.

The fifth one is a Nordic model of modernization in which economic, social and technological aspects of modernization with the simultaneous creation of market infrastructure are consistently implemented. Obviously, the election of one (whether a combination of several) of the basic models outlined above modernization serves the initial phase of strategic planning of internal trade or its individual sectors. On this basis the vision of the modernization strategy, its mission and sequencing of the main accents is being formed.

The extent and nature of modernization tasks concerning domestic trade of Ukraine, resource provision, the peculiarities of the national economy, the expansion of globalization processes prove that choosing one of the above mentioned models as a key is now impossible. It is important here to choose from different models the most suitable individual strengths and combine them into an approach called endogenous and exogenous strategic approach.

We speak about modernization which is based on principles of using national and foreign innovation resources with maximum addressing characteristics and peculiarities of domestic trade of Ukraine. This model is the most appropriate in the active integration of the Ukrainian economy into the international relations. It provides deep transformations due to the use of a powerful capacity for innovation as well as adaptation of functioning mechanisms of internal trade to the requirements of the WTO and other international organizations, in accordance with the implementation such a model is recommended.

Introduction of endogenous and exogenous modernization requires taking into consideration active strategic forces. These forces strengthen influence on character, scales and types of domestic trade development in the conditions of international integration and innovative development of the national economy. The active strategic forces include:

- globalization of commodity markets;
- competition;
- innovative development of economy;
- state administration and regulation.

At the same time it is necessary to notice that active influence on the modernization should be expected from macroenvironment factors to which Tony Kent refers “political, economic, social and technological factors” [3, p.45].

Thus, strategic forces have an increasing impact on the process of modernization in trade. Each of the forces has proper function, direction and degree of influence (Picture 2).

Data of Figure 2 affirm that strategic active forces are characterized by many-sided influence. If competition and innovative politics embrace all the directions, the globalization will mainly influence the economy and organization. Their direction determines proper strategic priorities of modernization.

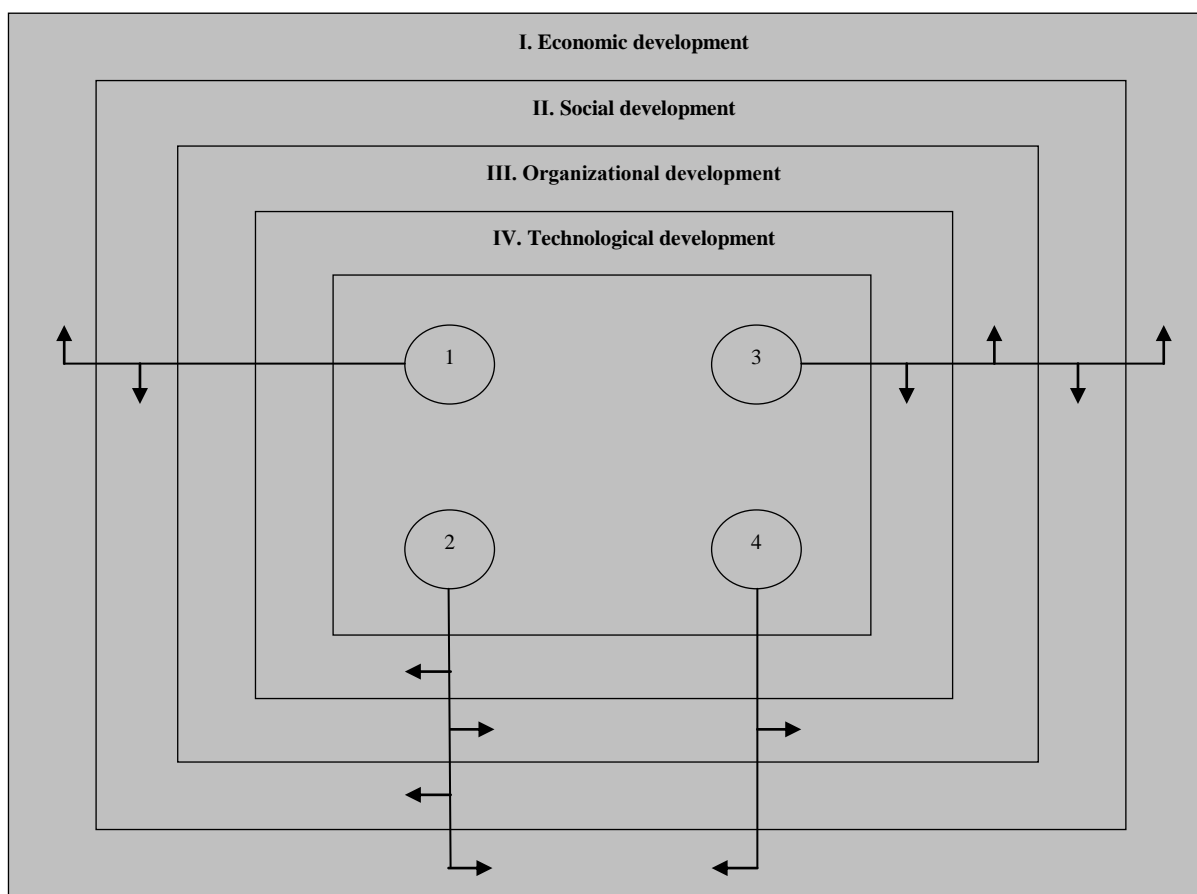
Key direction of trade sphere modernization is economic development. The influence of all strategic forces is observed in this direction, that is why argumentation and choice of modernization priorities become more complicated.

Economic development is a very wide category. It includes the development of economic potential of trade, system of internal and external economic ties and economic relations, and economic mechanisms of regulation.

Domestic trade is the leading channel of economic exchange. Share of domestic trade in economic exchange of gross product forms on the average 65-75% of its output. It makes more than 1,6 trillion UAH per year. Large-scale exchange is a result of economic cooperation of trade and different industries.

Economic interaction between trade and other spheres of economy obtained large scales in market conditions. Its expenditures for formation of objects of intermediate consumption exceed 150 milliard UAH per year. At the same time extent of intermediate consumption of trade equals about 390 milliard UAH per year and continues to increase rapidly.

1- Globalization of commodity markets; 2 – Competition; 3 – Innovative politics; 4 – State administration and regulation
Fig. 2. Influence of active strategic forces on the spheres of domestic trade modernization

It means that interbranch services of trade will become more expensive. Considerable discrepancies are observed in the development of production and commodity turnover, redistribution of income, restoration of resource potential. In the plain of economic development it is also necessary to consider rupture between rates of commodity turnover increase, labour productivity and fund of labour remuneration.

Significant lag is observed between capital investments, wear of fixed assets and reduction of share of active funds. This fact witnesses the backwardness of innovative development. Social development is also characterized by complicated problems of its deformation. Since commodity producers and trade are aimed at the maximization of economic effect, these problems are evinced in a weak social orientation of trade sphere, in absence of social responsibility of commercial business and in growing amount of hazardous goods on consumer market... [Warshavskyy A. 2 p. 163].

Tendencies of organizational development express transformations of organizational structure of trade, changes of organizational activity, complication of organizational relations and decline of organizational culture. It is necessary to emphasize that these tendencies are unstable and contradictory.

They show the necessity of modernization of organizational trade system which should be considered "...as aggregate integrity which includes organizational elements, organizational relations and performs organizational functions and aims" [Apopy V. 1 p. 18]. Indices of Table 1 show the deformation and disproportions of economic, social, technological and organizational development.

The data of Table 1 confirm the necessity for a comprehensive upgrade modernization of the trade sphere. A low level of involvement in the trade of commodity circulation resources of domestic production (trade covers no more than 50% of the gross output of goods and services) requires substantial activization of wholesale trade, strengthening its impact on production, improvement of economic relations and the entire system of trade relations. Essentially it goes about radical restructuring of wholesale trade and renovation of its functions.

Accelerated economic development of retail trade is closely associated with the modernization of retail chains, concentration and specialization of trade, the development of large trading enterprises, optimization of product range, activization of trade in foodstuffs, where the physical index of commodity circulation reaches only 71% of the 1990 level.

Table 1

Indices of macroeconomic dynamics which cause the necessity of domestic trade modernization

Indices	Units	Years			
		2000	2005	2010	2012
Part of trade in formation of gross value added	%	10,9	12,6	15,2	15,6
Gross output of commodities and services	Mlrd. UAH	485	1048	2516	2890
Retail commodity turnover ¹⁾	Mlrd. UAH	47,5	174,6	541,5	812,0
Part of produced in Ukraine commodities in turnover ²⁾	%	75,3	70,1	64,3	58,4
Physical index of commodity turnover:					
- food stuffs ³⁾	1990=	32	76	126	160
- manufactured goods	100%	22	36	55	71
		38	111	300	323
Degree of realization of population incomes ⁴⁾	%	54,0	58,3	65,5	71,0
Amount of people engaged in trade sphere	Mln. people	3,1	4,1	4,8	4,8
Labour productivity of one worker	Hundreds UAH per year %	93	200	390	843
Part of salary of trade worker in relation to average level in Ukraine	%	98,2	88,4	83,6	89,3
Amount of trade subjects ⁵⁾	Hundreds of units	113,7	122,1	145,4	87,0
Amount of objects of retail trade ⁶⁾	Hundreds of units	138,7	105,6	88,2	83,8
Degree of wear of fixed assets	%	38,8	31,9	32,1	X
Part of unprofitable trade enterprises in their general amount	%	36,3	30,1	37,5	34,1

¹⁾ In actual prices; ²⁾ In a retail turnover; ³⁾ Soft drinks and beer; ⁴⁾ In the field of organized trade; ⁵⁾ Without physical entrepreneurs; ⁶⁾ Retail trade and restaurant business.

In general, economic development of trade largely depends upon the tax burden, investment activity and mechanisms of income redistribution. As an abnormal phenomenon one should consider the fact when chronically 30-35% of trading enterprises are unprofitable, while the share of trade in the formation of profit is constantly growing and makes 18-20%, being second only to the industrial sector. These economic mechanisms are becoming a subject to thorough modernization.

Analysis of the data of Table 1 show that together with the modernization of economic development the social aspects are particularly actual and relevant. The social development of trade is far behind because it requires new approaches, motivational mechanisms and levers to accelerate it. It is particularly important to focus on trade to ensure price and physical accessibility of the population to the shopping services, implementation of existing income population (currently this level makes 65-70%). It is also important to upgrade the mechanisms for the effective use of human resources, accounting for 25% of the resource potential of the country.

In social terms, the problem of liability of trading business, social support of consumers and their social protection from excessive prices, dangerous goods, creating an artificial shortage and excessive demand is very important.

Modernization of trade is also closely associated with a deep technical retooling of trading enterprises on innovative principles. Currently, the level of mechanization of commodity handling flows, warehousing, freight forwarding operations is very low. The proportion of manual labor here reaches 60-65%. The state of in-store and warehouse automation in technological operations is getting worse. The introduction of computer technologies is observed mainly in the retail trade at the stage of settlements with customers and the operative treatment of goods.

Modernization of the technological development is associated primarily with the development of modern technical projects of trading objects, the introduction of comprehensive mechanization, automation and computer technologies. Modern scientific analytical techniques that would give the opportunity to obtain information from the huge data warehouse to support a decision-making process are also very important" [Murali K, Mantrala; 4, p.151].

Thus, a total comprehensive modernization as the most effective way to upgrade the quality of domestic trade must be multifaceted (Table 2).

According to the Table 2 the process of modernization is complex. It includes all spheres of trade activity and is based on new approaches, modern mechanisms and principles. Main purpose of such wide modernization is to increase competition and social and economic functioning of domestic trade.

Table 2

Main directions of home trade modernization

Sphere of modernization	Main directions of modernization	Means, mechanisms, approaches of modernization	Final result
Economic development	- optimization of social product creation - improvement of inter-branch and inter-regional exchange; - strengthening of trade economic potential; - stabilization of financial system	inter-branch relations and connections, inter-branch parity of prices, balance coordination of demand, supply and income, new mechanism of profit distribution, decrease of tax obligation	Achievement of equivalence in the process of exchange, transition from economic growth to economic development, increase of functioning effectiveness
Social development	- renovation of trade social function; - strengthening of trade social orientation; - strengthening of social responsibility of trade business	State trade policy, social funds and mechanisms, social-oriented objects of trade, social partnership, loyalty of consumers	Intensification of trade social content, social support of consumers and their social protection
Organizational development	- improvement of organizational structure; - regulation of managerial system; - concentration, specialization and typification in trade sphere; - integration and diversification of trade activity	Organizational forms, organizational mechanisms, managerial schemes, organizational relations, organizational approaches	Optimization of trade sectorial structure, renovation of wholesale trade functions, reversion of trade into managing way
Technological development	- strengthening of logistical base; - technical reequipping of wholesale and retail trade; - complex mechanization, automatization; - introduction of innovative technologies	Technical projects, complex systems of mechanization and automatization, norms of amortization, introduction of foreign experience, computer technologies and communication	High level of technical equipment. New technologies. High culture and quality of service

Conclusion. Modernization of domestic trade as a process of qualitative renovation of all its subsystems is objective necessity. It is also a strategic direction of this social and economic sphere transformation from the condition of qualitative increase into the trajectory of effective development.

Models of modernization, principles and strategic priorities are defined taking into consideration peculiarities

and resource possibilities of national economy.

However, the modernization can be realized just on the investment and innovative principles.

Modernization of commodity turnover sphere is multiform process and demands complex approach of its organization. It must include such trade subsystems as: economic, social, organizational and managerial and technical and technological.

Referințe bibliografice / References

1. АПОПИЙ, В.В., МИЩУК, И.П., РЕБИЦКИЙ, В.М. *Организация торговли*: учебник. Киев: Центр учебной литературы, 2005. 616 с.
2. ВАРШАВСКИЙ, А.Е. *Проблемные инновации: риски для человечества: экономические, социальные и этнические аспекты*. Москва: ЛЕНАНД, 2014. 328 с. ISBN 978-5-9710-0617-6.
3. КЕНТ, Т. *Розничная торговля*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2007. 719 с. ISBN 978-238-01000-7.
4. МУРАЛИ, К., МАНТРАЛА, М.К. *Розничная торговля в XXI веке. Настоящие и будущие тренды*. Перевод с англ. Л. САВИЦКОЙ. Киев: Изд-во "Агенция-Стандарт", 2008. 462 с.
5. ФЕРНИ, Дж. *Принципы розничной торговли*. Перевод с англ. У. САНИЦИНОЙ. Москва: ЗАО "Олимп-Бизнес", 2008. 416 с. ISBN 978-5-9693-0060-6.
6. ФОЛОМБЕВ, А. *Хозяйственные системы инновационного типа: теория, методология и практика*. Москва: Экономика, 2011. 397 с. ISBN 978-5-282-03146-1.

Recomandat spre publicare: 03.02.2014

CONVERGENȚA MIGRAȚIEI LA EXIGENȚELE UNIUNII EUROPENE

Silvia LAZARI, drd., ULIM
Iulita BÎRCĂ, cercet. șt. stagiar, INCE
Alexandru GRIBINCEA, dr.hab., prof.univ., ULIM

Acest articol reflectă interdependența dintre fenomenul migrației populației țării noastre și fenomenele desfășurate în procesul dezvoltării umane generale a Republicii Moldova, precum și consecințele migrației asupra evoluției sferei sociale și economice la macronivel, în mod separat. Analiza calitativă efectuată relevă importanța ce trebuie acordată migrației din punctul de vedere al securității sociale a țării, precum și al poziției Moldovei față de țările recipiente în vederea protecției cetățenilor moldoveni.

Cuvinte cheie: migrație, dezvoltare umană, școlarizare, comportament social, forță de muncă, investiții în capital uman, dezvoltare economică, remitențe, economii, consum, PIB.

Introducere. Analizând fenomenul migrației, putem observa că acest fenomen a existat totdeauna, dar în diverse forme, precum: invaziile, colonizările și cruciadele, sub forma atracției exercitate de regiunile mai bogate asupra populațiilor mai sărace.

Actualmente, acest fenomen are loc, în mare parte, tot din nevoia populației sărace de îmbunătățire a condițiilor de viață, dar trebuie avut în vedere faptul, că migrația reprezintă un risc în producerea unor crize la nivel local, comunitar, statal, continental, global, care ar putea influența, în mod negativ, ordinea socială.

Migrația forței de muncă are deseori efecte negative asupra familiilor și, în special, asupra educației copiilor. Astfel, scade rata căsătoriilor și a natalității, concomitent cu sporirea ratei divorțurilor.

Migrația a favorizat ameliorarea și modernizarea sistemelor de securitate socială existente și crearea unui sistem comunitar care să asigure protecția socială a muncitorilor migranți. Unul dintre fenomenele asociate globalizării este multietnicitatea, adică convivirea în același teritoriu sau oraș a mai multor persoane care provin din toată lumea.

O caracteristică importantă a fenomenului migrației o reprezintă reducerea productivității muncii și starea de incertitudine în ceea ce privește planul de dezvoltare a companiilor pe termen mediu și lung.

Trăsătura principală a migrației internaționale a forței de muncă constă în faptul, că acest proces are loc în strânsă legătură cu fluxul internațional de capital. Emigrarea în aceste țări a unei părți a forței de muncă din țările slab dezvoltate și cele în curs de dezvoltare determină tendința de concentrare a capitalurilor în funcțiune în țările dezvoltate.

Migrația și dezvoltarea socială. Efectul cumulativ al costurilor sociale ale tranziției de după independență au contribuit la apariția unui șir de probleme cu care societatea

THE CONVERGENCE OF MIGRATION TO THE EUROPEAN UNION REQUIREMENTS

Silvia LAZARI, PhD Student, ULIM.
Iulita BIRCA, junior scientific researcher, INCE.
Alexander GRIBINCEA, PhD, Professor, ULIM.

This article reflects the interdependence between the migration phenomenon of our country's population and the phenomena carried in the overall human development of the Republic of Moldova, and the consequences of migration on the social and economic development at the macro-level, separately. The qualitative analysis performed reveals the importance accorded to migration in terms of social security of the country, as well as Moldova's position towards recipient countries to protect Moldova's citizens.

Key words: migration, human development, education, social behavior, labor, investment in human capital, economic development, remittances, savings, consumption, GDP.

JEL Classification: I25, I3, J11, J21, G31, H0, H68, H79

Introduction. Analyzing migration, we notice that this phenomenon has always existed, but in different forms, such as: invasions, colonization and the Crusades, in the form of attraction by the richest regions of the poorest populations.

Currently, this phenomenon mostly takes place due to the need of the poor population to improve living conditions, but it should be taken into consideration that migration is a risk in producing local, community, state, continental and global crises that could influence negatively the social order.

Labor migration often has negative effects on families and particularly on children's education. Thus, the marriage rate and birth rate decrease while the divorce rate increases.

Migration has favored the improvement and modernization of existing social security systems and the development of a community system that ensures social protection of migrant workers. One of the phenomena associated with globalization is multi-ethnicity and namely, the co-existence in the same territory or city of people from around the world.

An important feature of the migration phenomenon represents the decrease of labor productivity and the uncertainty state regarding companies' development plan in the medium and long term.

The main feature of international labor migration is the fact that this process occurs in close connection with the international flow of capital. Emigration to these countries of a part of the labor force from low developed countries and the developing ones, determine the concentration trend of operating capital in developed countries.

Migration and social development. The cumulative effect of the social costs of transition after independence has contributed to a number of problems that the Moldovan society was forced to confront. Thus, the

moldovenească a fost impusă de a se confrunța. Astfel, creșterea șomajului, reducerea oportunităților economice și explozia sărăciei, declanșarea proceselor migratorii și reducerea accesului la o serie întreagă de servicii sociale în paralel cu degradarea calității acestora au influențat asupra evoluției indicatorilor dezvoltării umane a republicii.

Potrivit clasamentului ONU, în prezent, Republica Moldova este caracterizată ca o țară cu un nivel mediu de dezvoltare umană, iar pe parcursul ultimilor 15 ani aceasta s-a deplasat de pe locul 81, în anul 1995 (locul 102 în a.2000 și locul 115 în a.2005) [1] spre locul 99 în a.2010 în lista celor 166 de state incluse în clasament. Din fostele țări ale URSS, Moldova este urmată doar de Uzbekistan (locul 102), Kirgîzstan (109) și Tadjikistan (locul 112) [2]. Însăși valoarea cumulativă a IDU pentru Moldova, în anul 2010, a constituit 0,644, fiind în creștere cu 0,013 unități față de anul 2005 (Figura 1).

increase of unemployment, the reduced economic opportunities and the explosion of poverty, the development of migration processes and the decreased access to a range of social services in parallel with the degradation of their quality have influenced the evolution of human development indicators of the country.

According to the UN classification, currently, the Republic of Moldova is characterized as a country with a medium level of human development, and over the last 15 years it has moved from number 81 in 1995 (ranked 102 in 2000 and 115 place in 2005) [1], to the 99 place in 2010 in the list of 166 countries included in the ranking. From the former USSR countries, Moldova is followed only by Uzbekistan (ranked 102), Kirghizstan (109) and Tajikistan (ranked 112) [2]. Even the cumulative amount of HDI for Moldova, was 0.644 in 2010, increasing by 0.013 units compared to 2005 (Figure 1).

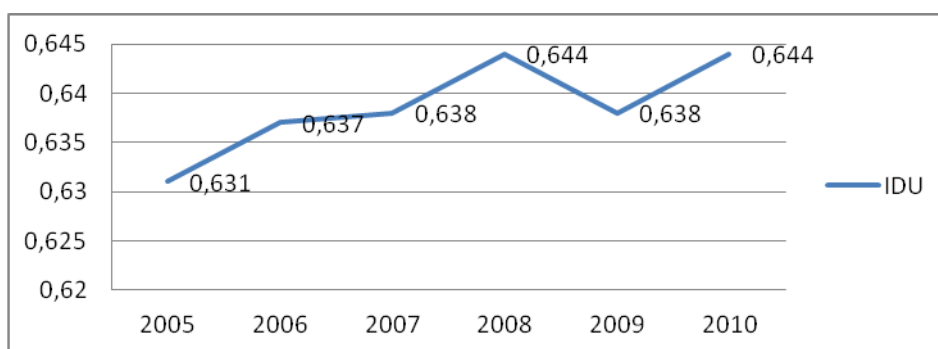

Fig. 1. Dezvoltarea Umană în Moldova, 2005-2010/
Fig. 1. Human Development in Moldova, 2005-2010

Sursa /Source: Statisticile PNUD/ UNDP statistics.

Datele multor studii denotă, că peste 70% din factorii care impulsionază migrația sunt cei de natură economică, iar sărăcia, ca fenomen social, este principalul determinant în acest context [3].

Migrația reduce sărăcia, însă generează efectele sociale puternice asupra copiilor și vârstnicilor. Conform datelor BNS CBGC, în anul 2010, numărul gospodăriilor cu membri peste hotare a constituit 237.600, acestea reprezentând 18,8% în totalul gospodăriilor casnice. Datele statistice reflectă, că procesele migratorii și-au redus din intensitate, anual numărul de gospodării cu membri implicați în migrație fiind în descreștere. Începând cu anul 2010, BNS a introdus o nouă formă de raportare, datele fiind colectate de la Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, care reprezintă autoritatea cu competențe în protecția copilului aflat în dificultate. Astfel, conform datelor prezentate, către finele anului 2010, peste 52 mii de copii, cu vârsta de până la 18 ani, aveau părinți plecați peste hotare, aceștia reprezentând circa 12,3% din numărul total al copiilor din țară. Astfel, circa 35,6 mii au un părinte plecat, iar circa 16,4 mii au plecați ambii/sau singurul părinte (Figura 2). În raport cu anul precedent, numărul copiilor cu părinți plecați a diminuat cu 4,6%, a celor cu un singur părinte plecat – cu 3,5%, iar a celor cu ambii părinți – cu 6,9%.

Data of several studies indicate that over 70% of factors that boost migration are economic, and poverty as a social phenomenon, is the main determinant in this context [3].

Migration reduces poverty, but in the same time creates strong social effects on children and the elderly. According to NBS HBS data, in 2010, the number of households with members abroad was 237.600, representing 18.8% of all households. The statistics reflect that migration processes have reduced their intensity, the annual number of households with members involved in migration decreasing. Since 2010, NBS introduced a new form of reporting, the data being collected from the Ministry of Labor, Social Protection and Family, which is the authority responsible for the protection of children in difficulty. Thus, as shown in the data, by the end of 2010, over 52.000 children, up to 18 years old, had parents abroad, representing approximately 12.3% of the total number of children in the country. Thus, about 35.600 have one parent abroad, and about 16.400 have both/or a single parent abroad (Figure 2). Compared to the previous year, the number of children with parents abroad decreased by 4.6%, of those with one parent abroad by 3.5%, and those with both parents abroad by 6.9%.

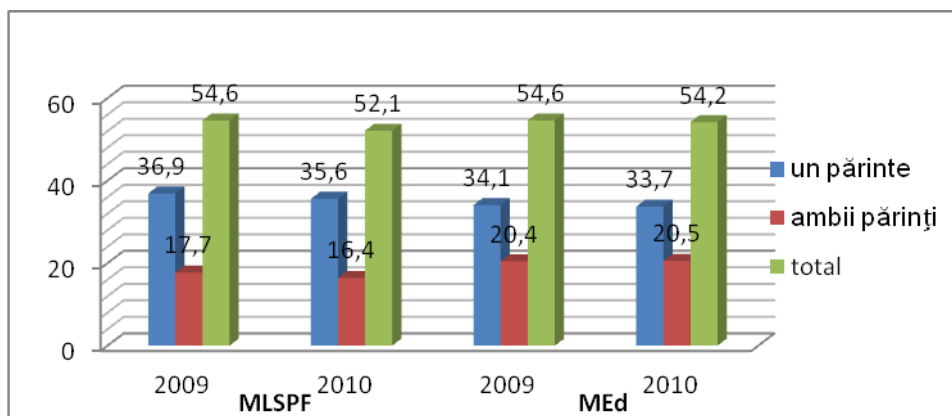

Fig. 2. Numărul copiilor cu părinți plecați peste hotare, anii 2009-2010/

Fig. 2. The number of children with parents abroad, years 2009-2010

Sursa/ Source: MMPSF și Med/ MLSPF and Med.

Migrația influențează integrarea în educație, precum și viziunile privind oportunitatea acesteia. Datele statistice arată, că, în paralel cu reducerea numărului populației cu vârsta școlară [4], sunt în diminuare, iar ratele de cuprindere în învățământul general obligatoriu prezintă decalaje semnificative dintre mediul urban și cel rural. În anul 2010, rata brută de înscriere în învățământul primar, în mediul rural, a constituit 88%, aceasta fiind cu 16 p.p. mai joasă față de mediul urban, iar, comparativ cu anul 2005, reducându-se cu 5,7 p.p. Dacă, în mediul rural, rata brută de înscriere prezintă tendințe descrescânde, atunci, în mediul urban, aceasta este în ascendență, reprezentând o diferență de 1,6 p.p. față de anul 2005. Rata de înscriere în învățământul gimnazial, în mediul rural, în anul 2010, a reprezentat 84,3%, fiind cu 11,3 p.p. mai scăzută față de mediul urban, în raport cu anul 2005 aceasta s-a redus cu 6 p.p.

Totodată, cauzele neșcolarizării, în special în regiunile rurale din Moldova, sunt caracterizate de nivelul redus al bunăstării, lipsa veniturilor și/sau absența (migrația) părinților, ultima reprezentând cca 35% din totalul cauzelor (Figura 3).

Migration influences the integration in education, as well as the visions regarding its suitability. Statistics show that while the decrease of the school age population [4], is in decline, rates of enrollment in compulsory education show large differences between urban and rural areas. In 2010, the gross enrollment rate in primary education, in rural areas, was 88%, being 16 p.p. lower than in urban areas, and compared to 2005, decreasing by 5.7 p.p. If, in rural areas, the gross enrollment rate shows decreasing trends, then in the urban area the rate is in ascendancy, representing a difference of 1.6 p.p. compared to 2005. The enrollment rate in secondary education in rural areas was 84.3% in 2010, 11.3 p.p. lower than in urban areas, compared to 2005 it fell by 6 percentage points.

However, the causes of non-schooling, especially in rural areas in Moldova are characterized by the low level of welfare, lack of income and/or absence of (migration) parents, the latter representing about 35% of all causes (Figure 3).

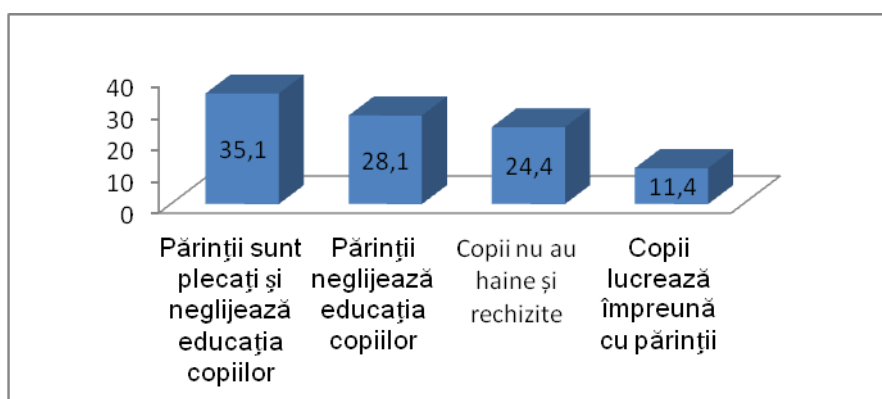

Fig. 3. Cauzele neșcolarizării copiilor din zonele rurale (%)/

Fig. 3. Causes of non-schooling of children in rural areas (%)

Sursa/ Source: Institutul de Științe ale Educației, 2007/ Institute of Education and Science, 2007.

Migrația contribuie la reducerea performanțelor școlare. Evident, lipsa unuia sau a ambilor părinți reprezintă o provocare de ordin psihologic pentru copiii respectivi. În lipsa părinților, mulți copii de migranți au responsabilitatea de a menține gospodăria, iar la aceste ocupații se adaugă

Migration contributes to the decrease of school performance. Obviously, the absence of one or both parents is a psychological challenge for those children. In the absence of parents, many children of migrants have the responsibility to maintain the household, and to these

obligăția de a frecventa școala și a face temele pentru acasă. Astfel, supraîncărcarea cu activitățile menajului, precum și lipsa unei supravegheri și suport din partea părinților conduce la reducerea performanțelor școlare, neatractivitatea studiilor, absenteism școlar și abandon școlar [5].

Migrația determină noi modele de comportament, care sunt urmate de copiii migranților. Conform datelor BNS, rata de părăsire timpurie a sistemului educațional de către tinerii cu vârsta de 15-19 ani reprezintă circa 20%, iar cea a tinerilor cu vârsta cuprinsă între 20-24 ani – circa 60%. Principalii factori care contribuie la părăsirea sistemului educațional de către tineri sunt:

- i. dificultățile în finanțarea studiilor – 28%;
- ii. dorința de a munci – 23,1%;
- iii. plecarea la muncă peste hotare – 20,4% [6].

Migrația și investițiile în capitalul uman. Conform datelor BNS, în anul 2010, cheltuielile pentru educație au constituit 1,3% în totalul cheltuielilor gospodăriilor casnice. Cel mai mult pentru educație cheltuiesc alte gospodării fără copii – 2,7 procente, fiind urmate de părinții singuri cu copii – 2,3 procente și alte gospodării cu copii – 1,3 procente. Cercetările în domeniu arată, că unul dintre obiectivele remiterilor și priorităților de economisire a migranților este educația. Migranții trimit bani în țară pentru a finanța studiile propriilor copii, educația fraților/surorilor sau economisesc pentru propriile studii. Costul taxei de studii universitare crește anual, ajungând la sume pe care multe familii nu și le pot permite fără sprijinul financiar din afara țării.

În perioada 2008-2012, șapte acorduri bilaterale au fost semnate cu Bulgaria (decembrie 2008), Portugalia (februarie 2008), România (aprilie 2010), Luxembourg (iunie 2010), Austria (septembrie 2011), Estonia (octombrie 2011) și Cehia (noiembrie 2011). De asemenea, au avut loc negocieri pe marginea proiectului de acord în domeniul securității sociale între Republica Moldova și următoarele state: Polonia, Ungaria, Belgia și Lituania. Mai mult, o serie de alte state au exprimat disponibilitatea de a reglementa relațiile în domeniul asigurărilor sociale: Letonia, Spania, Israel, Franța.

Migranții moldoveni manifestă un nivel înalt de coeziune socială. Capitalul social și ajutorul reciproc între migranți, precum și între migranți și comunitățile de baștină, joacă un rol important la orice etapă a experienței/ciclului de migrație moldovenească de planificare înainte de plecare până la întoarcerea eventuală și reintegrare.

Migrația și dezvoltarea economică

Context macroeconomic. După un declin semnificativ al situației social-economice în perioada inițială de tranziție, începând cu anul 2000, economia țării a înregistrat o ameliorare. Studiile BM au atestat un impact pozitiv semnificativ al fenomenului migrației asupra stabilității macro-economice în Moldova.

Creșterea PIB-ului în raport cu anii precedenți, în mare parte, se atribuie veniturilor remise de migranții moldoveni care lucrează peste hotare. Conform estimărilor BM, remitențele au atins punctul maxim în 2007, constituind 36% în raport cu PIB. Aceste tendințe s-au păstrat până în anul 2008, iar creșterea anuală a PIB-ului, față de anii precedenți, a variat între 3 și 8% anual (Figura 4). În anul 2009 rata de

occupations is added the obligation to attend school and do their homework. Thus, the overload of household activities, and the lack of supervision and support from parents lead to reduced school performances, the studies start lacking attractiveness, school absenteeism and dropout may follow [5].

Migration causes new patterns of behavior that are followed by the children of migrants. According to NBS, the rate of early education dropout among young people aged 15-19 years is 20%, while that of young people aged 20-24 years - 60%. The main factors contributing to young people leaving the education system are:

- i difficulties in financing studies – 28%;
- ii. willingness to work – 23.1%;
- iii. leaving to work abroad – 20.4% [6].

Migration and human capital investments.

According to the NBS, in 2010, education expenditures constituted 1.3% of the total household expenditures. Most on education are spent by other households without children – 2.7 percent, followed by single parents with children – 2.3 percent and other households with children – 1.3 percent. Field research shows that one of the remittances' objectives and migrants' saving priorities is education. The migrants send money back home to finance their children's studies, the education of brothers/sisters or saving for their own studies. The cost of university tuition increases annually, reaching amounts that many families cannot afford without financial support from abroad.

In the period 2008-2012, seven bilateral agreements were signed with Bulgaria (December 2008), Portugal (February 2008), Romania (April 2010), Luxembourg (June 2010), Austria (September 2011), Estonia (October 2011) and the Czech Republic (November 2011). Also, there were held negotiations on the draft agreement project on social security between the Republic of Moldova and the following countries: Poland, Hungary, Belgium and Lithuania. Moreover, a number of other countries have expressed their willingness to regulate relations in the social insurance field: Latvia, Spain, Israel, and France.

Moldovan migrants show a high level of social cohesion. Social capital and mutual help among migrants and between migrants and native communities play an important role at any stage of the experience/cycle of Moldovan planning migration before the departure to the eventual return and reintegration.

Migration and economic development

Macroeconomic context. After a significant decline in the socio-economic situation in the initial transition period, since 2000, the country's economy recorded an improvement. BM studies have noted a significant positive impact of the migration phenomenon on the macro-economic stability in Moldova.

The GDP growth compared to previous years can be attributed for the most part to remittances from Moldovan migrants working abroad. According to estimates by the World Bank, remittances peaked in 2007, representing 36% compared to the GDP. These trends were maintained until 2008, and the annual growth of GDP, compared to previous years ranged between 3 and 8% annually (Figure 4). In 2009, the GDP growth rate was negative, decreasing

creștere PIB a înregistrat valori negative, fiind în descreștere cu circa 6% față de 2008, ca în anul următor să preia ritmul de creștere de până la criză. Astfel, creșterea cumulată a PIB către anul 2010 în raport cu 2005 a fost de peste 17%. Consumul final total constituie peste 90%, cu o diminuare de circa 4 p.p., înregistrată în anul 2009. Totodată, se observă, că consumul gospodăriilor a crescut semnificativ în 2008 față de 2007 cu circa 6%, în timp ce în anul 2009 s-a diminuat cu 8% față de anul precedent, iar în 2010 și-a reluat tendințele spre ascendență, creșterea înregistrată fiind de peste 9% în raport cu anul 2009 [8]. Această fluctuație se datorează intrărilor de valută din afara țării.

by about 6% compared to 2008, the following year to take growth before the crisis. Thus, the cumulative increase of GDP by 2010 compared to 2005 was over 17%. The total final consumption is over 90%, with a decrease of about 4 percentage points recorded in 2009. Moreover, it is observed that household consumption has increased significantly in 2008 compared to 2007 by approximately 6%, while in 2009 it decreased by 8% compared to the previous year, and in 2010 resumed ascendancy tendencies, the registered increase was more than 9% compared to 2009 [8]. This fluctuation is due to foreign exchange inflows from abroad.

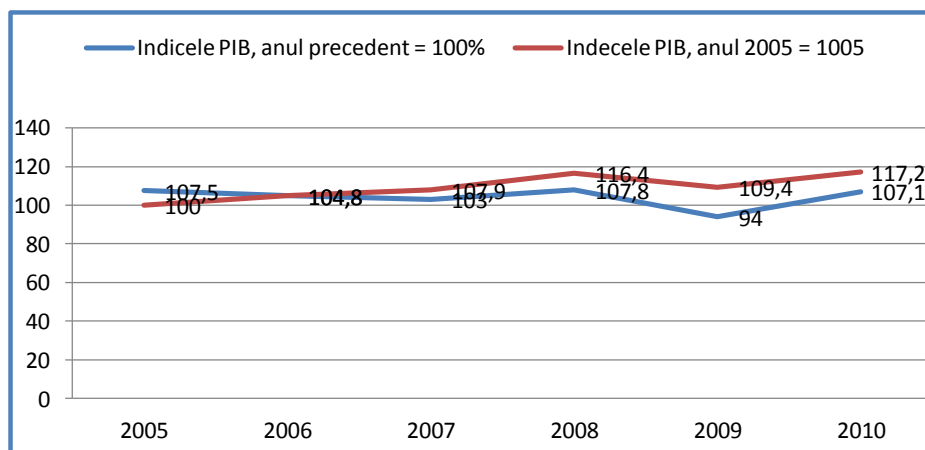

Fig. 4. Dinamica indicilor de volum al PIB/
Fig. 4. Dynamics of GDP volume indices

Sursa/ Source: BNS/ NBS.

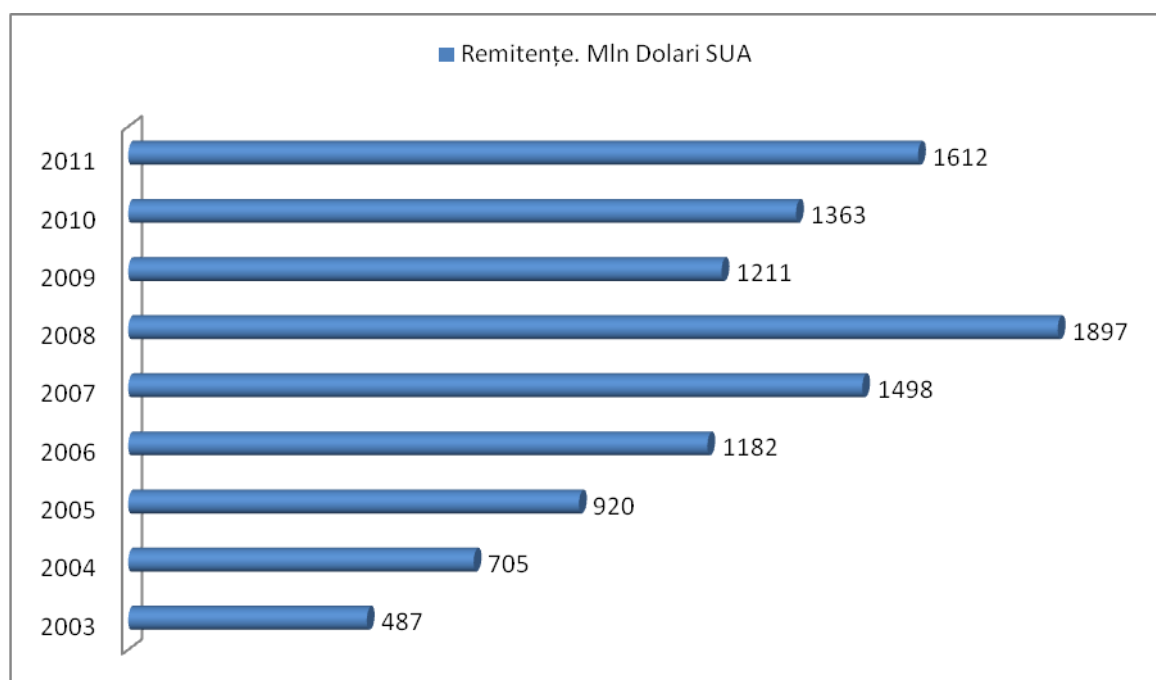
Cursul de schimb al monedei naționale, în 2009, a marcat o depreciere de 18,3% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 10,40 lei pentru 1 dolar american la 01 ianuarie 2009 până la 12,30 MDL la 31 decembrie 2009). Față de Euro, Leul Moldovenesc s-a depreciat și mai mult – cu 19,6%. Principalii factori care au determinat modificarea cursului de schimb au fost fluctuațiile cererii de valută străină, ce au dus la destabilizarea temporară a situației pe piața valutară internă, diminuarea intrărilor remitențelor de peste hotarele țării, precum și fluctuațiile cursului dolarului SUA față de alte valute pe piețele valutare internaționale [9].

O sursă importantă de ieșire din sărăcie pentru populația Republicii Moldova o reprezintă **remitențele**. Până în 2008, datele CBGC demonstrează tendințe ascendente privind proporția gospodăriilor care primesc remitențe, în totalul gospodăriilor casnice din țară. Astfel, mai mult de 1/5 din totalul gospodăriilor beneficiază de sursele respective, iar în 2008 cota acestora a atins cifra maximă de 26,4%. O pondere mai mare a gospodăriilor beneficiare de remitențe este înregistrată în mediul rural față de cel urban, respectiv 29,5 și 22,6% înregistrate în anul 2008.

The exchange rate of the national currency in 2009, depreciated by 18.3% against the U.S. dollar in nominal terms (from 10.40 lei for 1 U.S. dollar on 01 January 2009 to 12.30 MDL on the 31 December 2009). Compared to the euro, the Moldovan leu depreciated even more - by 19.6%. The main factor that determined the exchange rate change was the fluctuant demand for foreign currency, which led to a temporary destabilization of the situation on the domestic and foreign exchange markets, reducing inflows of remittances from abroad as well as fluctuations in the U.S. dollar rate against other currencies on foreign exchange markets [9].

An important source out of poverty for the population of the Republic of Moldova is the **remittances**. By 2008, the HBS data show the upward trend of the proportion of households receiving remittances, in the total households in the country. Thus, more than 1/5 of all households benefit from these sources, and in 2008 their share reached a maximum of 26.4%. A higher proportion of households receiving remittances are registered in the rural areas than in the urban areas, 29.5 and 22.6% respectively, recorded in 2008.

**Fig. 5. Fluxul remitențelor în Moldova, 2003-2010/
Fig. 5. The flow of remittances in Moldova, 2003-2010**

Sursa/ Source: BNS/ NBS.

Potrivit datelor din Figura 5, nivelul remitențelor a crescut de la an la an, ajungând la cel mai înalt nivel în 2008 (1,897 mil. dolari SUA), înregistrând o reducere bruscă în 2009, drept consecință a crizei economice globale și începând să crească din nou în 2010 și 2011.

Remitențele contribuie la creșterea nivelului de bunăstare a gospodăriilor. În anii 2007-2009, ponderea populației situate sub pragul sărăciei absolute a înregistrat tendințe stabile, constituind circa 26% în totalul populației țării.

Veniturile din remitențe se regăsesc pe piața imobilelor. În perioada de până la 2008, în condițiile mediului de afaceri limitat, persoanele plecate la muncă peste hotarele țării, în majoritate, au investit în spațiu locativ, îndeosebi în capitala țării.

Economisirile veniturilor din remitențe, de asemenea, sunt practicate de către gospodării, acestea fiind făcute atât în lei, cât și în valută străină. Conform cercetărilor în domeniu [10], economisirile mijloacelor financiare, făcute de către populație, sunt direcționate în majoritate spre consum.

Tendențele spre economisiri sunt confirmate și prin datele prezentate în rapoartele Băncii Naționale. Până în 2008 depozitele persoanelor fizice au înregistrat tendințe stabile spre ascendență, atât în valută străină, cât și în lei moldovenești (Figura 6). În anul 2009 depozitele persoanelor fizice în lei au diminuat considerabil față de anul 2008. În următorul an, creșterea acestora a reluat dar cu un tempou mai redus. Astfel, în 2010 mărimea depozitelor noi atrase în lei a crescut cu 16,6%, atunci când cele în valută străină – doar 6,5%. Conform experților BN, pe parcursul perioadei martie-decembrie 2010 s-a observat o tendință de creștere a interesului de economisire în moneda națională, drept consecință a creșterii veniturilor curente și aprecierii monedei naționale.

According to the data in Figure 5, the level of remittances has increased from year to year, reaching the highest level in 2008 (1.897 million), with a sharp reduction in 2009 as a result of the global economic crisis and starting to grow again in 2010 and 2011.

Remittances contribute to the increased wealth of households. In 2007-2009, the share of population below the absolute poverty line has registered stable trends, constituting about 26% of the total population.

Income from remittances can be seen on the realty market. In the period up to 2008, due to limited business conditions, people left to work abroad, and most of them invested in housing, especially in the capital of the country.

Savings of the income from remittances are also practiced by households, which are made both in lei and in foreign currency. According to research in the field [10], savings funds made by the population are mostly directed towards consumption.

The trends towards savings are confirmed by the data presented in the reports of the National Bank. Until 2008, deposits have seen stable tendencies toward ascendancy both in foreign currency and in MDL (Figure 6). In 2009, retail deposits in lei decreased considerably compared to 2008. The following year, their growth has resumed but with a lower tempo. In 2010 the size of new deposits in lei increased by 16.6% and the foreign currency ones – only by 6.5%. According to NB experts, during the period March to December 2010, a rising trend in interest savings was recorded in the national currency, as a result of current income growth and national currency appreciation.

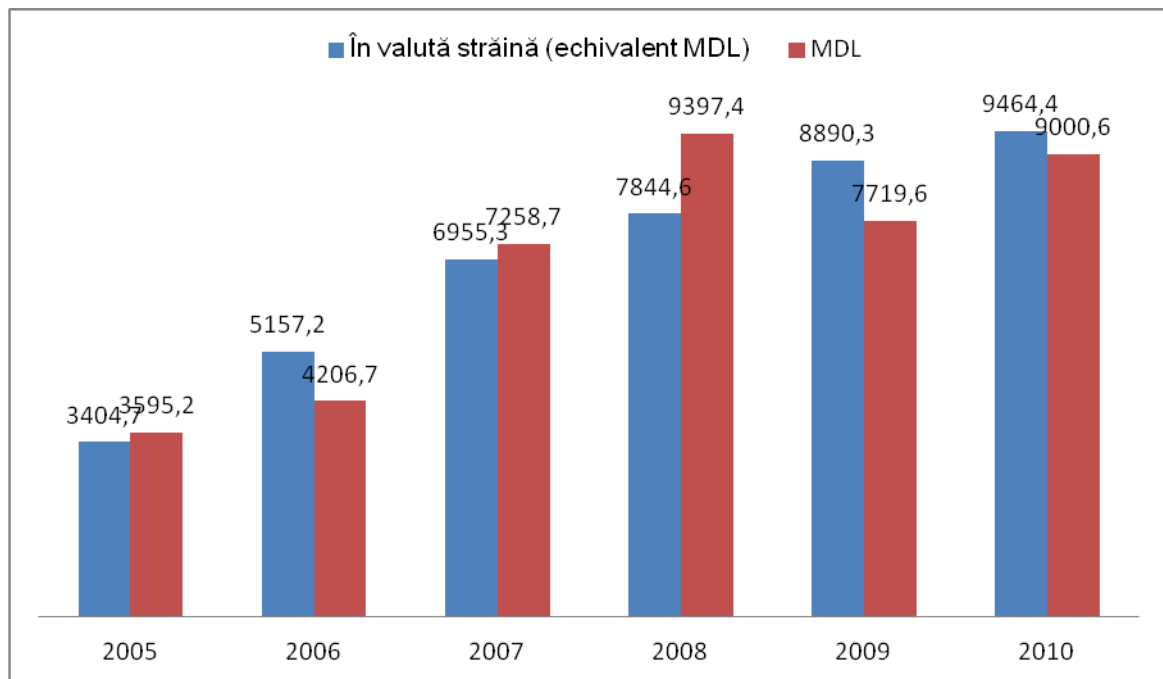

Fig. 6. Depozitele persoanelor fizice, 2005-2010 (mil MDL, la sfârșitul perioadei)/

Fig. 6. Deposits by individuals, 2005-2010 (million MDL, end of period)

Sursa /Source: BNM, Rapoarte anuale, 2005-2010: Indicatori monetari/ BNM, annual reports, 2005-2010: Money indicators

Concluzii și propuneri. Asigurarea garanțiilor sociale minime pentru lucrătorii migranți și familiile lor reprezintă o prioritate în cadrul politicii sociale a Republicii Moldova. Primele acorduri bilaterale în domeniul asigurării cu pensii a lucrătorilor migranți au fost semnate în a doua jumătate a anilor '90 ai secolului trecut cu cinci principale țări de destinație pentru migranții din Moldova, precum: Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Uzbekistan și Azerbaidjan. De menționat, că acordurile date se aplică în baza principiului *teritorialității*, care, datorită realităților economice din ultimii 15 ani, și-a pierdut actualitatea și a impus demararea procedurilor de revizuire a acestora și de negociere a celor noi bazate pe principiul *proporționalității și a exportului de prestații*.

Migrația forței de muncă din țară are un rol important și semnificativ nu numai în termeni demografici, dar și economici. Odată cu creșterea numărului persoanelor care pleacă la muncă a crescut semnificativ cuantumul transferurilor de peste hotare a persoanelor fizice, cu o influență înregistrată asupra principalilor indicatori macroeconomici.

Raportul Mondial privind Migrația din anul 2013 subliniază necesitatea critică de a învăța despre modul în care bunăstarea migranților variază în funcție de locație și de experiența personală.

„Există o nevoie specială de mai multe dovezi cu privire la bunăstarea migranților din sud și factorii, care modelează condițiile lor de viață. De asemenea, sunt necesare mai multe date cu privire la noile tendințe, cum ar fi migrația nord-sud, pentru o mai bună înțelegere a implicațiilor pentru dezvoltare în contextul dezbaterilor mondiale privind agenda de dezvoltare de după 2015”, notează directorul general, Swing.

Migrația forței de muncă, la momentul actual, a devenit un proces global, antrenând o gamă mare de populație, din

Conclusions and proposals. Ensuring minimum social guarantees for migrant workers and their families is a priority in the social policy of the country. The first bilateral agreements regarding pension insurance of migrant workers were signed in the second half of the 90s of the last century with the five main countries of destination for migrants from Moldova, such as: Russian Federation, Ukraine, Belarus, Uzbekistan and Azerbaijan. To be mentioned that these agreements apply based on the principle of *territoriality*, which, due to the economic realities of the past 15 years, lost its topicality and imposed the review of procedures and negotiating of new ones based on the principle of *proportionality and export of performances*.

The labor migration from the country has a large and significant role not only in demographic terms, but also in economic ones. With the increasing number of people going to work abroad, has also significantly increased the amount of remittances to individuals, with a registered influence on the main macroeconomic indicators.

The World Migration Report of 2013 highlights the critical need to learn about how the welfare of migrants varies by location and personal experience.

"There is a particular need for more evidence on the welfare of migrants from the South and the factors that shape their living conditions. Also, more data is needed regarding the new trends, such as migration from north to south, for a better understanding of the implications for development in the context of the global debate on the development agenda beyond 2015", notes Swing, the General Director.

Currently, the labor migration has become a global process, involving a wide range of population, the

procentajul căreia migrații moldoveni constituie un număr suficient de mare, raportat la numărul total al populației Republicii Moldova. Deci, migrația este o problemă permanent actuală din cauza gradului major al coeficientului uman încadrat în acest proces.

Actualmente, Republica Moldova este la o etapă în care paralel cu restructurarea economică și schimbările sociale, tranziția a determinat și o migrație în creștere. În majoritatea țărilor din Europa de Vest (de ex., Spania, Italia, Grecia și Irlanda), care deja au trecut printr-o astfel de tranziție, creșterea inițială a fluxurilor migraționale a fost urmată, după o perioadă mai mare, de tendințele descrescânde ale tendințelor migraționale și s-a schimbat dintr-un stat pur de emigrare într-un stat pur de imigrare, din cauza imigrării lucrătorilor necalificați și a celor semicalificați din țările în curs de dezvoltare. În timp ce un astfel de scenariu a fluxurilor migraționale din și spre Moldova ar putea să aibă loc conform datelor calitative analizate, Republica Moldova încă nu a intrat în această fază de descrescere a emigrației, iar acesta ar putea să fie doar unul dintr-o serie de scenarii posibile.

percentage represented by Moldovan migrants being relatively large compared to the total population of the Republic of Moldova. Thus, migration is a permanent problem due to the current major degree of the human factor employed in the process.

Currently, Republic of Moldova is at a stage where in parallel with economic restructuring and social change, this transition has also determined a growth in migration. In most countries in Western Europe (eg., Spain, Italy, Greece and Ireland), that have already gone through such a transition, the initial increase of migration flows was followed by a longer period of decreasing trends of the the emigration trends and changed from a purely immigration state in a pure migration state, due to the immigration of unskilled and semi-skilled workers from developing countries. While such a scenario of migration flows to and from Moldova could occur according to the analyzed data, Moldova has not yet entered this decrease phase of migration, and this may be just one of the many possible scenarios.

Referințe bibliografice / References

1. LAPTEACRU, I., OPRUNENCO, A., PROHNIȚCHI, V. *Calitatea creșterii economice și impactul asupra dezvoltării umane: Raportul Național de Dezvoltare Umană a Republicii Moldova*. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Chișinău, 2006. 164 p.
2. UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. *The Real Wealth of Nations: Pathways to Human Development. Human Development Report 2010*. 20th anniversary edition. New York, 2010. 238 p. ISBN 9780230284456.
3. FUNDAȚIA EUROPEANĂ DE INSTRUIRE. Problemele migrației și problemele dezvoltării resurselor umane în Republica Moldova. Torino, 2008 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: [http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/C12578310056925BC12574B90057E51E/\\$file/NOTE7J5LS7.pdf](http://www.etf.europa.eu/webatt.nsf/0/C12578310056925BC12574B90057E51E/$file/NOTE7J5LS7.pdf)
4. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Cu 28,8 % în raport cu anul 2005. Calculele autorilor în baza datelor BNS [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.statistica.md/>
5. UNICEF. *Situația copiilor rămași fără îngrijirea părintească în urma migrației*: raport de studiu. Chișinău, 2006. 97 p.
6. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Intrarea tinerilor pe piața muncii. Chișinău, 2010 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=2830>
7. MADDOCK, N., RAMGUTTEE, L. How to respond to falling remittances and returning migrants. UNDP Bratislava, 2009 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: http://www.undp.md/publications/economic_crisis/migrants_article_eng.pdf
8. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ. Resursele și utilizările produsului intern brut [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=191&>
9. MINISTERUL ECONOMIEI AL REPUBLICII MOLDOVA. Informație Operativă cu privire la evoluția social-economică a Republicii Moldova în anul 2009 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www.mec.gov.md/ro/content/evolutia-social-economica-republicii-moldova-anul-2009>
10. ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU MIGRAȚIE. *Impactul socio-economic al crizei economice asupra migrației și remitențelor în Republica Moldova*. Primii Indicatori - Primăvara 2009. Chișinău, 2009. 38 p. [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: http://www.migratie.md/files/elfinder/documents/110_2009_06_02_socio_economic_impact_rom.pdf

Recomandat spre publicare: 02.05.2014

**INCUBATORUL DE AFACERI CA PÎRGHIE
DE SUSȚINERE ȘI DEZVOLTARE
A TINERILOR ANTREPRENORI
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

*Mariana MÎRZAC, dr., conf. univ.,
Catedra Finanțe și Bănci, USM*

Incubatoarele de afaceri reprezintă un instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității economice a antreprenoriatului din sfera businessului mic și mijlociu, ca la etapa finală a incubării agenții economice să obțină un statut de întreprinderi de succes și să contribuie la susținerea noilor întreprinzători ce activează eficient și sunt la etapa incubării.

Incubatoarele universitare, răspund nevoii de acțiuni pentru susținerea întreprinderilor rezultate, în primul rând din activitățile universităților având obiectivul principal de a transforma rezultatele cercetării în activități tehnologice productive, cu rezultate economice eficiente.

Cuvinte cheie: incubatoare de afaceri, întreprinderi mici și mijlocii, Cadru Național de Business Incubare, tineri antreprenori

Introducere. *Ideea incubatoarelor de afaceri a fost născută din necesitatea de activitate economică. Deși cele mai multe companii start-up și întreprinzători noi cunosc produsul sau serviciul pe care doresc să-l lanseze, o mare parte din ei duc lipsă de abilități (cum ar fi selectarea personalului, studii profesionale, planificarea organizațională) de a înființa o afacere cu atragerea resurselor financiare necesare pentru a transforma ideile în afaceri de succes.*

Un incubator de afaceri, definit de Allen D., este o unitate, care oferă servicii de chirie la prețuri accesibile, servicii în logistică, management și asistență financiară pentru întreprinderile ce sunt la început de cale sau celor din categoria IMM-urilor.

Economistul belgian Rudy Aernoudt afirmă că, incubarea ar trebui să fie considerată ca un nou proces interactiv și dinamic pentru crearea firmelor, cu scopul de a stimula oamenii să înceapă propria afacere, susținerea start-up-urilor și dezvoltarea produselor inovatoare. Un adevărat incubator nu este un spațiu ce oferă birouri, acesta ar trebui să ofere servicii de management, asistență financiară, sprijin juridic și accesul la noi piețe, care ar putea fi efectuate atât într-un spațiu fizic, cât și virtual.

O altă definiție este prezentată de academicianul Țicovschi Vladimir, incubatoarele de afaceri reprezintă un rezultat al accelerării progresului tehnologic și emergenței IMM-urilor, ca factori determinanți ai creșterii economice. Ele apar sub forma societăților comerciale sau organizațiilor non-profit independente, bazate pe parteneriatul public-privat dintre diferiți agenți locali publici și privați: organe ale puterii executive locale, asociații profesionale, unități de învățământ, organizații profesionale și sindicate etc. [6].

Pridvornaia Anastasia susține că, incubatoarele de afaceri sunt un ajutor direct celor ce au dorință, dar din diverse motive nu pot să înceapă o afacere. Oricine dorește să organizeze propria

**THE BUSINESS INCUBATORS AS A LEVER
FOR THE DEVELOPMENT AND SUPPORT
OF YOUNG ENTREPRENEURS IN
THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

*Mariana MIRZAC, PhD, Associate Professor,
Department of Finance and Banking, SUM*

The business incubators are an instrument of indirect financial support mechanisms in the field of business entrepreneurship of small and medium business, as in the final stage of incubation operators can obtain the status of a successful enterprise and help support new entrepreneurs that are working effectively and which are at the stage of incubation.

The university incubators meet the need for action to support businesses resulting primarily from activities of universities having the main goal to turn research results into productive technological activities, with efficient economic results.

Key words: business Incubators, small and medium enterprises, Business Incubation Development Framework, The National Business Incubation, young entrepreneurs

JEL Classification: M1, M21, L26

Introduction. *The idea of business incubators was born out of the necessity for economic activity. Although most start-up companies and new entrepreneurs know the product or service they want to release, most of them suffer from lack of skills (such as personnel selection, professional studies, organizational planning) to set up a business which will attract the necessary financial resources to turn ideas into successful businesses.*

A business incubator, defined by Allen D., is an establishment that provides affordable rent services, logistics services, management and financial assistance to businesses that are on the starting track or those of the SME class.

Belgian economist Rudy Aernoudt states that, incubation should be considered as a new interactive and dynamic process for creating companies in order to stimulate people to start their own business, supporting start -ups and the development of innovative products. A real incubator does not offer office space, it should provide management services, financial assistance, legal support and access to new markets, which could be performed both in a physical space, as well as in a virtual one.

Another definition is given by scholar Vladimir Țicovschi, business incubators are a result of the technological progress speed and the emergence of SMEs as key factors of economic growth. They appear as companies or nonprofit independent organizations based on public-private partnership between different public and private local agents: local executive bodies, professional associations, educational establishments, professional organizations and trade unions, etc. [6].

Anastasia Pridvornaia claims that business incubators are a direct help to those who desire, but for various reasons can not start a business. Anyone wishing to organize their own business – scientists, inventors, and entrepreneurs with

afacere – cercetători, inventatori, oameni cu inițiativă și individualitate și întreprinzători pot obține de la incubatorul de afaceri acces preferențial la tot ce este necesar pentru a pune în aplicare ideile lor [16].

În opinia Directorului executiv al Centrului de Business și Tehnologie din Luisiana, *Charles D'Agostino*, „Incubatoarele trebuie să soluționeze problema în găsirea managementului potrivit pentru întreprinderile incubate și să evalueze capacitatea antreprenorilor de a gestiona afacerea, mai ales atunci, când antreprenorul este un tehnolog lipsit de abilități de afaceri. Este foarte important ca incubatorul să ajute proprietarul în găsirea unui manager, care are abilități și competențe necesare pentru a gestiona cu succes o întreprindere la început de cale” [11].

După cum menționează *Asociația Națională a Incubatoarelor de Afaceri a Statelor Unite ale Americii (NBIA)*, „Scopul principal a incubatorului de afaceri este de a „produce” firme de succes, care sunt rezistente condițiilor externe și sinestătătoare din punct de vedere financiar. Acest termen acoperă o gamă largă de procese, care ajută la scăderea ratei de eșec a companiilor aflate în faza inițială și accelerează dezvoltarea celor, care au potențial de a deveni generatori de locuri de muncă și de dezvoltare a economiei regionale. Incubatoarele oferă trei componente principale pentru dezvoltarea unei afaceri de succes: un mediu antreprenorial și de formare, acces la mentori și investitori, vizibilitate pe piață” [8].

Conform unei definiții a *Comisiei Europene*, un incubator de afaceri este un loc, în care sunt concentrate într-un spațiu limitat, întreprinderi recent create și urmăresc ameliorarea speranței de viață a acestora, scopul lor final fiind de a stimula dezvoltarea durabilă atât economică, cât și socială în diferite localități [4].

O altă definiție edificatoare pentru această noțiune este cea a *Agenției de Incubare a Afacerilor din Marea Britanie (UKBI)*, „Incubarea afacerii este o combinație unică și extrem de flexibilă a proceselor de dezvoltare a afacerilor, infrastructura și oamenii reprezintă pilonii pentru susținerea întreprinderilor nou create și cele din sfera IMM-urilor, ajutându-le să supraviețuiască și să-și lărgescă activitatea, parcurgând etapele de dezvoltare ce sunt dificile și vulnerabile” [10].

Definirea incubatorului de afaceri cea mai frecventă este de organizație care asistă inițiatorii unor proiecte în procesul de demarare și dezvoltare a afacerii [2].

Conținutul de bază. Studiarea definițiilor asupra noțiunii de incubator de afaceri, formulate de mai mulți specialiști și organizații în domeniu, a permis relevarea propriei opinii asupra subiectului cercetat. Considerăm că, „*Incubatoarele de afaceri reprezintă un instrument al mecanismului de susținere financiară indirectă a activității economice a antreprenoriatului din sfera businessului mic și mijlociu, ca la etapa finală a incubării agenții economice să obțină un statut de întreprinderi de succes și să contribuie la susținerea noilor întreprinzători ce activează eficient și sunt la etapa incubării*”.

La rândul său, *Peters* clasifică incubatoarele de afaceri în două categorii: non-profit și profitabile. Incubatoarele non-profit, de obicei sunt amplasate în instituțiile universitare sau sunt bazate pe structuri administrative. Un studiu de cercetare argumentează că incubatoarele amplasate în cadrul universităților ar putea fi mai practice referitor la idei-model de afaceri folosite (selecțate și prezentate) de către universități.

initiative can obtain from the business incubator preferential access to everything their need to implement their ideas. [16]

According to the Executive Director of the Center for Business and Technology of Louisiana, *Charles D' Agostino*, "Incubators must solve the problem of finding suitable management for incubated businesses and to assess the entrepreneurs' capacity to manage the business, especially when the entrepreneur is a technologist lacking business skills. It is very important that the incubator helps the owner in finding a manager who has the skills and competencies needed to successfully manage a start-up enterprise" [11].

As mentioned by the National Association of Business Incubators of the United States of America (NBIA), "The main purpose of the business incubator is to "produce" successful companies that are resistant to external conditions and financially independent. This term covers a wide range of processes that help lower the failure rate in the companies' initial stages and accelerate the development of those who have potential to become generators of jobs and therefore, become involved in the development of regional economy. Incubators offer three main components to develop a successful business: an entrepreneurial and training environment, access to mentors and investors, market visibility" [8].

According to a definition of the European Commission, a business incubator is a place where are concentrated in a limited space newly created businesses and aim at improving their life expectancy, their ultimate goal being to foster both economic and social sustainable development in different locations [4].

Another enlightening definition for this notion is the Business Incubation Agency of the UK (UKBI), "Business incubation is a unique and highly flexible combination of business development processes, infrastructure and people are the pillars to support start-ups companies and SMEs, helping them to survive and expand their business, go through the stages of development which are difficult and vulnerable" [10].

The most common definition for a business incubator is an organization that assists the initiators of projects in the start-up process and business development [2].

The basic content. Study of the definitions regarding the concept of a business incubator, made by several experts and organizations in the field allowed us to express our views on the investigated subject. We believe that "*Business incubators are an instrument of indirect financial support mechanisms in the field of business entrepreneurship of small and medium business, as in the final stage of incubation operators can obtain the status of a successful enterprise and help support new entrepreneurs working effectively and which are at the stage of incubation*".

In turn, *Peters* classifies incubators into two categories: profit and non -profit. Non -profit incubators usually are located in academic institutions or are based on administrative structures. A research study argues that incubators located in universities may be more practical regarding model-ideas used for business (selected and shown) by the universities. Thus, based on administrative structures and selected business models, there are three types of incubators:

Bazat pe structuri administrative și modele de afaceri ce sunt selectate, astfel, sunt identificate trei tipuri de incubatoare:

Incubatoare non-profit ce sunt axate pe diversificarea economiei locale.

Incubatoare de afaceri amplasate în mediul universitar.

Incubatoare private, care au scopul de a obține profit [7].

Conform Ghidului cu privire la cele mai bune practici, incubatoarele de afaceri pot fi clasificate astfel:

1. După sursa de finanțare:

- *de stat* (ministere, universități de stat, centre de cercetare);

- *private* (camere de comerț, universități private, asociații, societăți comerciale);

- *mixte*.

2. După modelul operațional:

- *incubatoare „Bricks and Mortar”*, se bazează pe oferirea de facilități legate de infrastructura fizică. Procesul de incubare și serviciile oferite au loc într-o clădire special amenajată. Datorită concentrării afacerilor într-un singur loc, acest model are avantajul de a impulsiona interacțiunea, realizarea de parteneriate și rezolvarea problemelor comune.

- *incubatoare virtuale*, se bazează pe oferirea serviciilor prin internet, un avantaj fiind posibilitatea de a incuba afaceri asemănătoare, dar localizate în regiuni diferite.

- *incubatoare mixte*, acest tip de incubatoare pune la dispoziție spații pentru închiriere anumitor firme, iar pe altele le incubează prin intermediul internetului, fiind numit în literatura de specialitate „venture incubator”.

3. După structura de servicii:

- *incubatoare tradiționale*, sprijină dezvoltarea companiilor din acele sectoare industriale, care înregistrează o schimbare rapidă a tehnologiilor de producție, cum sunt industria textilă și de încălțăminte.

- *incubatoare tehnologice*, incubează întreprinderi, ale căror produse, procese sau servicii sunt rezultatul cercetării științifice (biotehnologii, informatică, electronică ș.a.)

- *incubatoare mixte*, oferă servicii atât întreprinderilor tradiționale, cât și celor a căror activitate este legată de cercetarea științifică.

- *incubatoare culturale*, sprijină activități culturale precum muzica, sculptura, fotografia și cinematografia.

- *incubatoare sociale*, sprijină activități, provenind din proiecte sociale și fiind legate de sectoare tradiționale ale economiei.

- *incubatoare în sectorul agricol*, sprijină dezvoltarea antreprenoriatului și incurajează inovarea tehnologică în agricultură.

- *incubatoare sectoriale*, incubează afaceri dintr-un domeniu specific. Ca exemplu, companiile care produc software.

4. După locul de amplasare:

- *incubatoare în zone urbane*, amplasate în orașe, sunt incubatoare tehnologice, tradiționale, mixte și sectoriale, pentru activitatea cărora nu este necesar un spațiu extins și care nu dispun de linii de producție cu grad de poluare.

- *incubatoare în zone suburbane*, sunt localizate în jurul orașelor, care au rolul de a contribui la revitalizarea și dezvoltarea regiunii respective.

- *incubatoare în zone rurale*, dezvoltarea lor în zonele rurale este în strânsă legătură cu centrele de producție agricolă.

Non-profit incubators which are focused on diversifying the local economy.

Business incubators located in university environments.

Private incubators that aim to make profit [7].

According to the Guidelines Guide regarding the best practices, business incubators can be classified as:

1. By source of funding:

- *state* (ministries, state universities, research centers);

- *private* (chambers of commerce, private universities, associations, trade companies);

- *mixed*.

2. By operational model:

- *incubators "Bricks and Mortar"* are based on the provision of facilities related to the physical infrastructure. The incubation process and services offered take place in a specially designed building. Due to the concentration of businesses in one place, this model has the advantage to boost interaction, development of partnerships and solving joint problems.

- *virtual incubators* are based on providing services online, an advantage being the possibility to incubate similar business, but located in different regions.

- *mixed incubators*, such incubators shall provide facilities for lease to certain companies and incubate other ones through the Internet, being appointed in specialized literature "venture incubators".

3. By the structure of services:

- *traditional incubators*, support the development of companies in those industries which show rapidly changing production technologies, such as textiles industry and footwear.

- *technological Incubators*, incubate companies whose products, processes or services are the result of scientific research (biotechnology, computer science, electronics, etc.)

- *mixed Incubators* provide services to both traditional companies as well as those whose work is related to scientific research.

- *cultural Incubators* support cultural activities such as music, sculpture, cinema, photography and cinematography.

- *social Incubators* support forms of activity from social projects and activities that are related to the traditional sectors of the economy.

- *incubators* in the agricultural sector support the development of entrepreneurship and encourage technological innovation in agriculture.

- *sectoral Incubators* incubate business in a specific area. For example, companies that produce software.

4. By location:

- *incubators in urban areas*, located in cities, are technological incubators, traditional, mixed and sectoral, and which don't require a large space for their activity and don't have production lines with a pollution degree.

- *incubators in suburban areas* are located around cities, which are designed to contribute to the revitalization and development of the respective region.

- *incubators in rural areas*, their development in rural areas is closely linked to agricultural production centers.

Resulting from the facts mentioned above and the

Reeșind din cele menționate anterior și axându-ne pe lărgirea spectrului de incubatoare, ce ar susține dezvoltarea antreprenoriatului și încurajarea inovațiilor tehnologice în agricultură, aş pune accent pe unele din ele:

development of the spectrum of incubators that support the development of entrepreneurship and encouragement of technological innovation in agriculture, I would focus on some of them:

Tabelul 1/Table 1

Privire în ansamblu asupra câtorva tipuri de incubatoare de afaceri/
General information about a few types of business incubators

Privire în ansamblu asupra câtorva tipurilor de incubatoare de afaceri/Tipul/ Types	Context și caracteristici/ Context and specifications	Priorități/ Priorities
Incubator de afaceri amplasate în interiorul mediului universitar/ Business incubators located in university environments	Universitățile sau instituțiile academice au rolul de fondator și reprezintă o resursă pentru cercetare, expertiză, spațiu și/sau fonduri de sprijin / The Universities and Academic Institutions have the founding role and represent a source of research, expertise, space and/or encouragement funds	<p>Poate duce la reducerea decalajului dintre cercetare și comercializare / Can lead to reducing the gap between research and commercialization.</p> <p>Accesul la proprietate intelectuală și la potențialul de dezvoltare a unor afaceri competitive / Access to intellectual property and the potential for development of some competitive business.</p> <p>Adeseori asigură stabilitate financiară / Often ensure financial stability.</p>
Pre/ante-incubatoare/ Pre/ante-incubators	Oferă servicii specifice perioadei de preincubare / Offer specific information for the preincubation period.	Oferă expertiză, (coaching și sfaturi directe) și facilități (minimum spațiu de lucru) pentru a-i susține pe antreprenori în dezvoltarea ideii de afaceri și la elaborarea planului de afaceri / Provides expertise (coaching and direct tips) and facilities (minimum workspace) to support entrepreneurs in developing the business idea and the business plan.
Agro-incubator de afaceri/ Business agro-incubators	Vizează firmele agricole / Involves agricultural companies. Are drept scop comercializarea practicilor inovative sau transformarea firmelor de la un nivel de dezvoltare lent la unul rapid / Aims to sell innovative marketing practices or transform firms – from a slow to a fast development.	<p>Poate avea un impact social și economic semnificativ prin îmbunătățirea nivelului de trai al comunității./Can have a significant social and economic impact by improving the living standards of the community.</p> <p>Se poate concentra pe agro –tehnologie și/sau comercializare / Can focus on agro-technology and/or marketing.</p>
Incubatoare specifice unui sector sau Incubator multisectorial/ Incubators specific to a certain sector or a multisectoral incubator	Oferă toată gama de servicii necesare celor care au o idee fezabilă, aplicabilă într-un anumit sector, expresie a potențialului endogen existent în acel teritoriu / Provides full range of services to those who have an idea feasible, applicable in a particular sector, the expression of endogenous potential existing in that territory.	<p>Pot deveni ușor clustere / Can easily become clusters.</p> <p>Antreprenorii primesc asistență din perioada de pre-incubare până în cea de post-incubare / Entrepreneurs receive assistance from the pre-incubation period until the post-incubation one.</p>

Sursa/Source: [3, p.10-12].

Potrivit *Cadrului Național de Business Incubare* din Marea Britanie se menționează, că nu există un model unic pentru funcționarea și structurarea unui mediu de incubare a afacerii. Fiecare dintre acestea reflectă o combinație unică de factori interni și externi. O astfel de diversitate (și complexitate) pune problema de dezvoltare a unui model (șablon) cadru pentru analiza comparativă a mediilor de incubare a afacerii, atât în termeni de indicatori utilizați (indicatori calitativi, indicatori cantitativi) cât și în ceea ce privește metodologia (care trebuie să includă și modul de colectare a datelor).

Bazat pe un model, Cadrul Național de Business Incubare este format din:

- *Faze de dezvoltare*: fundamentală (baza), dezvoltare și conducere;
- *Principii de bază*: politica de selectare, strategia de incubare și de prezentare, echipa calificată, politica de absolvire (ieșire);
- *Elemente de bază*: procese, infrastructură, operațiuni,

According to the National Business Incubation Framework in the United Kingdom, there is no single model for the operation and structure of a business incubation environment. Each of these reflects a unique combination of internal and external factors. Such diversity (and complexity) transforms the problem of developing a model (template) framework for comparative analysis of business incubation environments, both in terms of the indicators used (qualitative and quantitative) and in terms of methodology (which must include the method of data collection).

Based on a model, the National Business Incubation Framework consists of:

- *Phases of development*: fundamental (base) development and management;
- *Basic principles*: selection policy, incubation strategy and presentation, a qualified team, closing policy (out);
- *Basic elements*: processes, infrastructure, operations,

management;

- *Elemente socio-economice*: impact direct, impact indirect, valoarea adăugată pe termen lung [10].

Autorii unui articol, *Jorge Costa-David, Jack Malan și Rustam Lalkaka* în anul 2002 au prezentat un model al procesului de incubare numit „modelul intrare-ieșire”, care permite incubatoarelor de afaceri să funcționeze și care conțin următoarele componente de incubare:

Întrări – acestea sunt formate din contribuțiile făcute de părțile interesate (obținerea surselor financiare), analiza managerială și proiectele (ideea și planul de afaceri) prezentate de către antreprenori.

Procese – activitatea și procesul de incubare a afacerii, prin furnizarea în interiorul acestuia a spațiului și altor servicii necesare pentru întreprinderi.

Ieșiri – absolvirea companiilor de succes, oferind noi locuri de muncă, având un impact pozitiv asupra economiei locale și regionale [14].

Elias G. Carayannis și Max von Zedtwitz identifică cinci servicii oferite de incubatoare, care după părerea lor, sunt importante pentru acestea:

Spațiu fizic (spații de birouri dotate cu mobilier și echipamente IT și, în limita suprafeței disponibile, spații de producție);

Srijin administrativ;

Accesul la resurse financiare;

Consultanță specifică nevoilor firmei în faza de start-up și pe parcursul perioadei de incubare;

Acordarea sprijinului în dezvoltarea de parteneriate [12].

Accentuăm faptul că acești doi piloni: modelul procesului de incubare și serviciile oferite de acestea stau la baza formării și activității cu succes a incubatoarelor de afaceri.

Modelul privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori schematic poate fi prezentat astfel:

management;

- *Socio-economic elements*: direct impact, indirect impact, long-term added value [10].

The authors of an article, *Jorge Costa-David, Jack Malan and Rustam Lalkaka*, presented in 2002 a model of the incubation process, called "the input-output model", which allows business incubators to operate and which contain the following incubation components:

Entries – they are made up of contributions made by stakeholders (obtaining financial resources), management and projects analysis (ideas and business plan) submitted by contractors.

Processes – activity and business incubation process, by providing the space and other necessary services for businesses.

Outputs – successful completion of companies, offering jobs and having a positive impact on the local and regional economy [14].

Elias G. Carayannis and Max von Zedtwitz identifies five services offered by incubators, which they believe are important to them:

Physical space (office space equipped with furniture and IT equipment and within the available area, production facilities);

Administrative support;

Access to financial resources;

Consulting specific to the firm's needs in the start-up phase and during the incubation period;

Provide support in developing partnerships [12].

We emphasize that these two pillars: the incubation process model and the services they provide underpin successful business training and activity of business incubators.

The model regarding the incubation process of the young entrepreneurs can be presented schematically as follows:

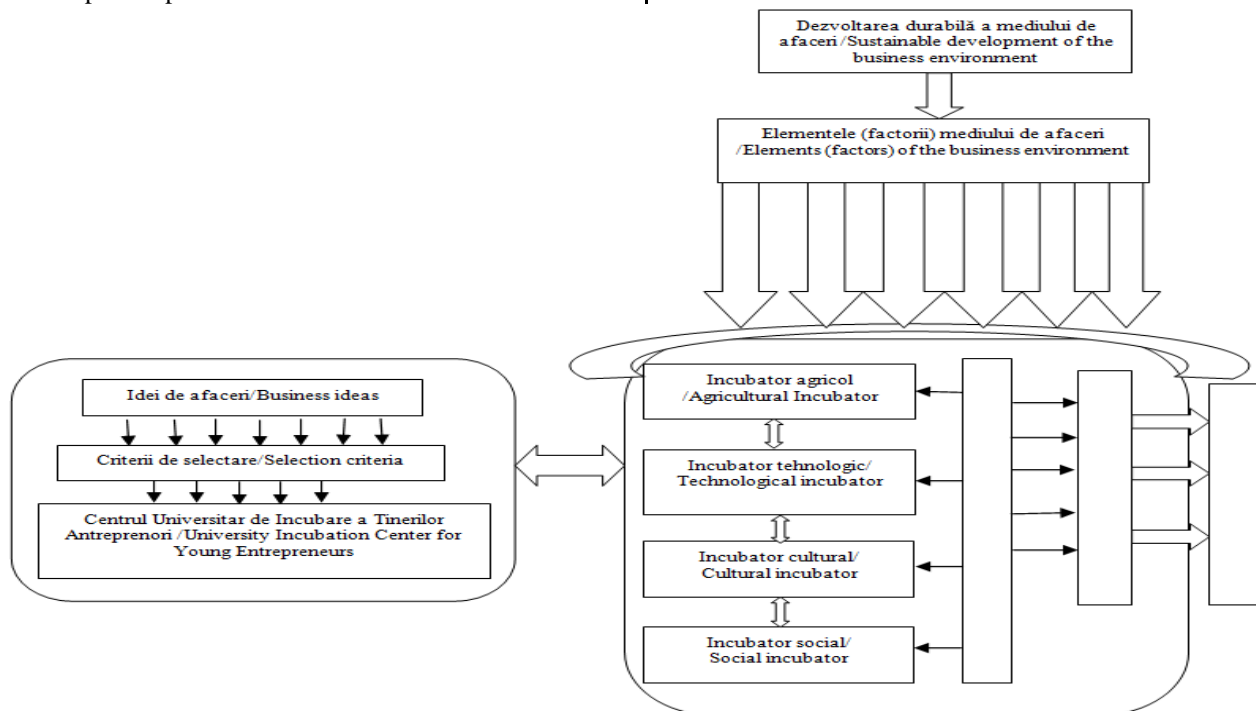

Fig. 1. Mediul de afaceri. Schema-model privind procesul de incubare a tinerilor antreprenori /

Fig. 1. The Business Environment. The model of the incubation process of young entrepreneurs

Sursa/ Source: Elaborată de autori /Elaborated by the authors.

În baza cercetărilor efectuate s-a elaborat Schema-model privind procesul de incubare, care după părerea autorului va asigura tinerilor antreprenori trecerea cu succes a celor două etape: (pornind de la Incubatorul Universitar și finisând cu Incubatorul specific unui sector), importante în formarea unei afaceri viabile și dezvoltarea zonelor rurale.

Însă pentru *prima etapă*, ca Incubatorul de afaceri Universitar să fie format și să activeze cu succes avem nevoie de tineri cu abilități antreprenoriale, bine pregătiți și instruiți atât la nivel teoretic cât și practic, ca la *etapa a doua*, în Incubatorul specific unui sector, prin obținerea rezultatelor performante în afaceri să contribuie la dezvoltarea economiei regionale și locale.

Atingerea scopului determinat s-a efectuat, pentru *prima etapă*, cu ajutorul anchetei elaborate, au fost intervievați studenții de la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Științe Economice, care au participat la cercetare.

În calitate de respondenți la sondaj au participat studenții anului I, II și III la specialitățile: Contabilitate (CON); Finanțe și Bănci (FB); Business și Administrare (BA).

La sondaj au participat 219 respondenți, rata sondajului fiind de 18,3%.

În Figura 2 este prezentată repartizarea studenților, participanți la sondaj, după anul de studii și specialitate.

The scheme was developed based on research conducted on the incubation model in the opinion of the author will provide young entrepreneurs successful passage of two steps: (from the Incubator Incubator University and finished with a specific sector), important in forming a viable business and the development of rural areas.

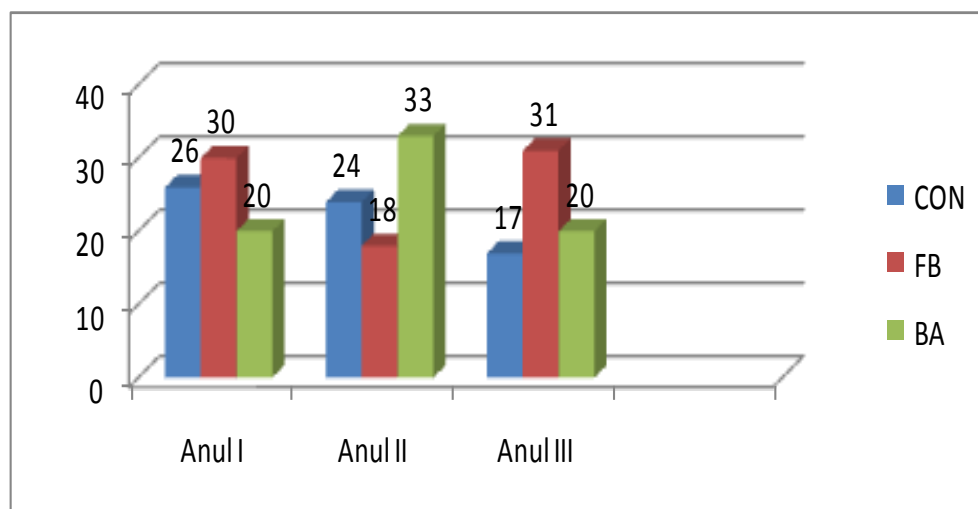
But for the first stage, for the University Business Incubator to be formed and work successfully we need youth with entrepreneurial skills, well prepared and trained both in theory as well as in practice, so in the second stage in the incubator for a specific sector, by obtaining successful results in business and contribution to the development of local and regional economy.

Achievement of a specific purpose was performed for the first stage through elaborate investigations; students were interviewed at the State University of Moldova, The Department of Economics, and which also participated in the research.

As there were surveyed students of years I, II and III from specialties: Accounting (CON), Finance and Banking (FB), Business and Management (BA).

In the survey participated 219 respondents, the survey rate being of 18.3%.

Figure 2 shows the distribution of the surveyed students, based on the year of study and specialty.

Fig. 2. Repartizarea respondenților participanți la sondaj, după anul de studii și specialitate/

Fig. 2. The distribution of the surveyed students, based on the year of study and specialty

Sursa/Source: Elaborată de autor (în baza rezultatelor sondajului) /Elaborated by the authors (based on the results of the survey).

Din totalul respondenților incluși în cercetare, 76 sunt studenții anului I, 75 sunt în anul II și 68 în anul III. Dintre acestea, ponderea cea mai mare o deține specialitatea Finanțe și Bănci – 36,1%, urmată de Business și Administrare ce constituie – 33,3% și Contabilitate – 30,6%.

From the total number of respondents included in the survey, 76 are first year students, 75 are in the second year and 68 third year students. Out of these, the largest share is held by the Specialty Finance and Banking – 36.1%, followed by Business and Management, which is – 33.3% and Accountancy - 30.6%.

Tabelul 2/Table 2

**Repartizarea respondenților participanți la sondaj, după anul de studii, specialitate și regiuni/
Distribution of the surveyed respondents, according to academic year, specialty and region**

	Municipiul Chișinău	Regiunea Nord/North Region	Regiunea Centru/Central Region	Regiunea Sud/South Region	Total
Anul I/1st Year					
CON	13	3	7	3	26
FB	1	12	10	7	30
BA	9	2	5	4	20
Total Anul I/1st Year Total	23	17	22	14	76
Anul II/2nd Year					
CON	8	9	3	4	24
FB	13	1	1	3	18
BA	15	7	7	4	33
Total Anul II/2nd Year Total	36	17	11	11	75
Anul III/3rd Year					
CON	6	3	8	-	17
FB	10	6	11	4	31
BA	6	8	6	-	20
Total Anul III/3rd Year Total	22	17	25	4	68
TOTAL	81	51	58	29	219

Sursa/ Source: Elaborat de autor (în baza rezultatelor sondajului) /Elaborated by the authors (based on the results of the survey).

Conform Tabelului 2 privind repartizarea respondenților după regiuni putem menționa, că numărul acestora din regiunea Centru (inclusiv municipiul Chișinău) este de 139 persoane, din regiunea Nord sunt 51 persoane, iar regiunea Sud – 29.

Informația privind repartizarea respondenților ce ar dori să inițieze propria afacere, participanți la sondaj, pe anul de studii și regiuni, este reflectată în Tabelul 3.

According to Table 2, regarding the distribution of respondents by region we can mention that the number in the Central region (including Chisinau) is 139 persons, 51 people are from in the North Region and from the South – 29.

The information on the distribution of respondents that would like to start their own business, participants in the survey, based on the year of study and region, is reflected in Table 3.

Tabelul 3/Table 3

**Numărul respondenților ce ar dori să inițieze propria afacere/
The number of respondents that would like to start their own business**

	Municipiul Chișinău/ Chișinău		Regiunea Nord/North Region		Regiunea Centru/Central Region		Regiunea Sud/South Region		Total	
	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No
Anul I/1st Year	23	-	6	11	11	11	10	4	50	26
Anul II/2nd Year	33	3	14	3	10	1	9	2	66	9
Anul III/3rd Year	20	2	17	-	24	1	3	1	64	4
TOTAL	76	5	37	14	45	13	22	7	180	39

Sursa/ Source: Elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului/Elaborated by the authors based on the results of the survey.

Diferențiind respondenții după anul de studii, observăm că cel mai mare număr de respondenți, ce nu doresc să inițieze propria afacere persistă la anul I cu un număr de 26 persoane ce reprezintă 34,2%. Acest fenomen se micșorează în perioada studiilor anului II și III, fiind respectiv de numai 12 și 6%. Din numărul total al studenților respondenți 82,2% au spirit antreprenorial și doresc să-și lanseze propria afacere. Cei mai activi în lansarea ideii în afacere sunt studenții din Regiunea Centru, inclusiv și municipiul Chișinău cu o cotă de 67,2%, iar Regiunea Sud reprezintă 12,2%, ca fiind cea mai pasivă. Dezvoltarea economică regională reprezintă aproximativ același raport.

Menționăm faptul că, populația tânără dorește să se

Differentiating respondents by the year of study, we find that the largest number of respondents that do not want to start their own business in the 1st year continues with a number of 26 persons, representing 34.2%. This phenomenon is reduced in the number of 2nd and 3rd year students and is only 12 and 6%. Of the total respondents 82.2% were students with entrepreneurial spirit and whom want to launch their own business. Most active in launching business ideas are students in the Central Region, including the municipality with a share of 67.2% and 12.2% makes the South Region the most passive. The regional economic development has roughly the same report.

încadreze în afaceri, pentru ași asigura venituri decente, cu care își vor satisface necesitățile. Tinerii încadrați în afaceri reprezintă un strat aparte a societății, ei sunt încrezuți în propriile puteri, sunt flexibili și perceptibili la schimbări, acceptă și implementează noul, se încadrează ușor în afaceri riscante. În adoptarea deciziilor se bazează mai mult pe intuiție, acumulând experiența din propriile erori.

În continuare, în următorul tabel vom reflecta rezultatele obținute referitor la domeniile de activitate a afacerii selectate de respondenți.

Please note that young people want to fit in business, to ensure decent incomes that will meet their needs. Young people involved in business represent a separate layer of the society; they are confident in their own power, are flexible and perceptive to changes, support and implement the new, fit easily into risky business. When taking decisions they are based more on intuition, therefore gaining experience from their errors.

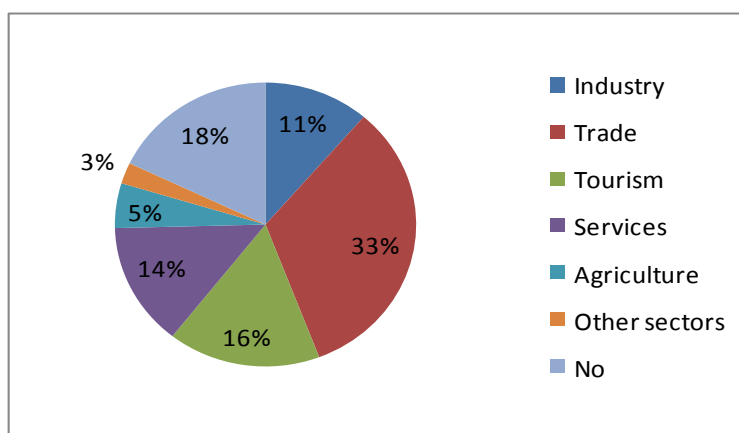
Further, the following table will reflect the results obtained in the business fields selected by the respondents.

Tabelul 4/Table 4

**Domeniile de activitate în care viitorii antreprenori doresc să inițieze o afacere/
Sectors in which prospective entrepreneurs want to start a business**

	Anul I/1 st Year		Anul II/2 nd Year		Anul III/3 rd Year		Total/ Total	
	Persoane/ persons	%	Persoane/ persons	%	Persoane/ persons	%	Persoane/ persons	%
Industrie/ Industry	5	2.3	13	5.8	7	3.2	25	11.3
Comerț/ Trade	20	9.2	22	10.0	30	13.7	72	32.9
Turism/ Tourism	10	4.6	16	7.3	10	4.5	36	16.4
Servicii/ Services	9	4.1	12	5.4	10	4.5	31	14.0
Agricultură/ Agriculture	3	1.4	3	1.4	5	2.3	11	5.1
Alte domenii/ Other sectors	3	1.4	-	-	2	1.0	5	2.4
Nu/ No	26	12.0	9	4.1	4	1.8	39	17.9
Total/ Total	76	35	75	34	68	31	219	100

Sursa/ Source: Elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului /Elaborated by the authors based on the results of the survey.

**Fig. 3. Domeniile de activitate, în care viitorii antreprenori doresc să inițieze o afacere/
Fig. 3. Sectors in which prospective entrepreneurs want to start a business**

Sursa/ Source: Elaborată de autor în baza rezultatelor sondajului /Elaborated by the authors based on the results of the survey.

Cota esențială, din numărul total al respondenților, ce au participat la sondaj, au selectat domeniul cel mai accesibil și care necesită puține cheltuieli și investiții, comerțul cu 33% și turismul cu 16% (în special turismul rural) deoarece este un sector, care abia începe să se dezvolte (după părerea studenților). Sectorul agricol ce nu prezintă interes la tânăra generație, care de asemenea nu este promovat și susținut de autoritățile publice reprezintă doar 5%.

Aș accentua faptul, că combinând așa domenii ca turism, agricultura și servicii putem să promovăm cultura antreprenorială, să îmbunătățim nivelul de cunoștințe antreprenoriale în zonele rurale și să dezvoltăm economia regională și locală.

An essential part of the total number of respondents who participated in the survey selected an area which is most accessible and requires less spendings and investments, trade 33% and tourism to 16% (especially rural tourism) because it is a sector that or barely begins to develop (according to the students). The agricultural sector is of no interest to the younger generation is promoted and supported by the public authorities' and represents only 5%.

To emphasize that, combining areas such as tourism, agriculture and services can promote entrepreneurial culture; improve the level of entrepreneurship knowledge in rural areas and to develop local and regional economy.

In the questionnaire, to the question – *Do you have*

La întrebarea din chestionar, *Aveți ideile despre noțiunea „Incubator de afaceri” sau „Business-incubator”?*, 126 respondenți au răspuns pozitiv, ce constituie 58% din numărul total al respondenților intervievați. Acest fapt demonstrează că tânăra generație este în același pas cu schimbările ce se petrec atât din interiorul, cât și exteriorul țării.

any ideas about the concept of a "Business- incubator"? 126 respondents answered positively, representing 58% of the total number of interviewed respondents. This fact demonstrates that the young generation is at the same pace with the changes that occur both inside as well as outside the country.

Tabelul 5/Table 5

Numărul respondenților ce au ideile despre noțiunea „Incubator de afaceri” sau „Business-incubator”/
The number of respondents which have an idea about what a “Business-incubator” represents

	Municipiul Chisinau		Regiunea Nord/North		Regiunea Centru/ Central		Regiunea Sud/ South Region		Total	
	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No
Anul I/1st Year										
CON	2	11	1	2	4	3	1	2	9	20
FB	-	1	4	8	3	7	4	3	11	19
BA	6	3	2	-	3	2	3	1	14	6
Total Anul I/1st Year Total	8	15	7	10	10	12	8	6	33	43
Anul II/2nd Year										
CON	3	5	7	2	1	2	2	2	13	11
FB	11	2	1	-	1	-	3	-	16	2
BA	12	3	6	1	7	-	4	-	29	4
Total Anul II/2nd Year Total	26	10	14	3	9	2	9	2	58	17
Anul III/3rd Year										
CON	3	3	2	1	6	2	-	-	11	6
FB	3	6	-	6	2	9	-	4	6	26
BA	6	-	7	1	6	-	-	-	19	1
Total Anul III/3rd Year Total	12	10	9	8	14	11	-	4	35	33
TOTAL	46	35	30	21	33	25	17	12	126	93

Sursa/ Source: Elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului /Elaborated by the authors based on the results of the survey

În baza datelor din Tabelul 6, ne putem forma o imagine generală privind dorința generației tinere și necesitatea de a fi permanent într-un ritm activ de cunoaștere, acumulare, selectare a unor activități, procese economice, sociale, financiare pentru dezvoltarea domeniilor prioritare a economiei naționale. Din numărul total de studenți, care au participat la sondaj, 90,9% sunt pentru ca în incinta instituției de învățământ să activeze un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori pentru studenți, ce ar susține și dezvolta noi idei de afaceri.

Based on data in Table 6, we can form a general picture of the younger generation's desire and need to be permanently in an active pace of knowledge accumulation, selection of activities, economical processes, and social, financial development priority areas of the national economy. Out of the total number of students who participated in the survey, 90.9% wish to operate in the educational institution a University Center for Incubation of Young Entrepreneurs that would support students and develop new business ideas.

Tabelul 6/Table 6

Numărul respondenților ce ar dori ca în incinta instituției să activeze un Centru Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori/
The number of respondents which wish that in their educational institution would activate a University Center for Incubation of Young Entrepreneurs

	Municipiul Chișinău/		Regiunea Nord/North		Regiunea Centru/ Central		Regiunea Sud/ South Region		Total	
	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No	Da/ Yes	Nu/ No
Anul I/1st Year	19	4	15	1	21	1	13	-	68	6
Anul II/2nd Year	29	5	16	-	11	-	11	-	67	5
Anul III/3rd Year	19	1	17	-	24	-	4	-	64	1
TOTAL	67	10	48	1	56	1	28	-	199	12

*Nu s-au apreciat cu un răspuns pozitiv sau negativ 8 studenți, dintre care: 2 studenți - anul I, 3 studenți - anul II și 3 studenți - anul III./ *8 students have not decided on a positive or negative response, out of which 2 students-1st year, 3 students-2nd year and 3 – 3rd year students.

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza rezultatelor sondajului /Elaborated by the authors based on the results of the survey

Scopul creării Centrului Universitar de Incubare a Tinerilor Antreprenori este promovarea ideilor inovatoare și transformarea acestora în afaceri de succes pentru a dezvolta și spori creșterea economiei regionale, în special a sectorului agricol (agroalimentar), precum și creșterea eficienței de interacțiune între educație, știință și afaceri.

Incubatoarele universitare, răspund nevoii de acțiuni pentru susținerea întreprinderilor rezultate, în primul rând din activitățile universităților (spin-off-uri și start-up-uri) având obiectivul principal de a transforma rezultatele cercetării în activități tehnologice productive, cu rezultate economice eficiente [1].

Cercetările din mai multe țări au demonstrat că și antreprenorii începători și cei recent stabiliți sunt vulnerabili la eșec și faliment. Și acest lucru are loc din motivul că antreprenorii, care încep o afacere, duc lipsă de experiență și calități de a face business. Probabilitatea eșecului este și mai mare, dacă nu sunt susținuți și ei înșiși nu înțeleg locul lor pe piață. În situația de concurență inegală ei devin vulnerabili și, prin urmare, cheltuie resurse valoroase de efort și mijloace financiare în recuperarea greșelilor și deciziilor incorecte.

Obiectivele de bază ale incubatoarelor de afaceri amplasate în interiorul mediului universitar sunt:

Dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul specialiștilor, cercetătorilor, proiectanților, cadrelor didactice, studenților, stimularea inițiativei private;

Întărirea legăturii dintre universitate și mediul economic pentru creșterea competitivității economice;

Utilizarea eficientă a potențialului economic și uman existent în universitate și în localități prin orientarea acestuia către tehnologii avansate;

Atragerea investițiilor private în domeniul cercetării-dezvoltării;

Familiarizarea studenților cu mediul de afaceri autohton, care este în continuă schimbare;

Susținerea studenților în dezvoltarea abilităților practice necesare în domeniul afacerilor;

Reducerea ratei somajului prin dezvoltarea și creșterea numărului de activități economice competitive;

Orientarea surselor intelectuale și financiare la dezvoltarea domeniilor prioritare a economiei: implementarea tehnologiilor noi, promovarea exportului, dezvoltarea sectorului agroalimentar etc.

Promovarea culturii antreprenoriale și îmbunătățirea nivelului de cunoștințe antreprenoriale în zonele rurale;

Dezvoltarea IMM-urilor în regiuni prin sporirea numărului întreprinderilor și menținerea în teritoriu a absolvenților instituțiilor de învățământ;

Dezvoltarea economiei regionale și locale;

Consolidarea unui sector privat dinamic, capabil să facă față forțelor concurențiale și competiției internaționale.

Recipienții principali ai incubatoarelor de afaceri se consideră întreprinderile și firmele nou formate sau pe stadiu de formare. Criteriile de selectare a întreprinderilor pentru amplasarea în business-incubatoare se propun următoarele:

The purpose of creating a University Incubation Center for Young Entrepreneurs is to promote innovative ideas and transform them into successful businesses and therefore to develop and enhance the growth of the regional economy, especially in the agricultural sector (food sector) and also enhance the efficiency of interaction between education, science and business.

University incubators meet the need for action to support businesses resulting primarily from activities of universities (spin-offs and start-ups) having the main goal to turn research results into productive technological activities, with efficient economic results [1]

Research in several countries has shown that novice entrepreneurs and newly established businesses are vulnerable to failure and bankruptcy. This takes place on the ground that entrepreneurs who start a business suffer from lack of experience and skills to do business. The probability of failure is higher if they are not supported and do not understand their place in the market. In case of unequal competition they are vulnerable and therefore spend valuable resources in an effort to recover mistakes and wrong decisions.

The basic objectives of business incubators located within the university environment are:

Developing entrepreneurship spirit among professionals, researchers, designers, teachers, students, encouraging private initiative;

Strengthen the link between the university and the economic environment for economic competitiveness;

Effective use of economic and human potential in the university and in places through its orientation towards advanced technologies;

Attracting private investments in research and development;

Familiarize students with the business environment that is constantly changing;

Encourage students to develop the practical skills required in business;

Reduce unemployment by developing and increasing the number of competitive economic activities;

Orientation of intellectual and financial resources to develop the priority areas of the economy: implementing new technologies, export promotion, development of the food sector etc.

Promoting entrepreneurial culture and improving entrepreneurial skills in rural areas;

Development of SMEs in regions through an increased number of business and maintaining in the territory the graduates of educational institutions;

Developing regional and local economies;

Consolidation of a dynamic private sector, able to cope with competitive forces and international competition.

The main recipients of business incubators are considered businesses and newly formed companies or in a training stage. The selection criteria of the firms to be located in business incubators can be the following:

Tabelul 7/Table 7

**Criteriile de selectare a întreprinderilor în incubatoarele de afaceri/
Selection criteria of firms in business incubators**

CRITERII DE SELECTARE / SELECTION CRITERIA	
<i>Întreprinderi și firme nou formate/ Enterprises and newly formed companies</i>	<i>Întreprinderi și firme mici deja înregistrate/ Enterprises and small registered companies</i>
compatibilitatea afacerii cu tipul și obiectivele incubatorului/ the compatibility of the business with the type of incubator and its goals;	compatibilitatea afacerii cu tipul și obiectivele incubatorului/ the compatibility of the business with the type of incubator and its goals;
fondarea în baza capitalului privat/ foundation under private capital	numărul de locuri de muncă create/ the number of new jobs created;
orientarea activității sale în sectoarele prioritare ale economiei regionale/ orientation of its activities in the main sectors of the regional economy;	contribuția la dezvoltarea și implementarea tehnologiilor noi/ contribution to developing and implementation of new technologies;
existența planului de afaceri pentru o perioadă de 3-5 ani/ a business plan for a 3-5 year period;	activitatea în domeniul cercetărilor și implementarea în practică a inovațiilor/ activity in research fields and implementation of innovations;
potențialul antreprenorial și managerial al viitorului client (incubat)/ the entrepreneurial and managerial potential of the future client;	dezvoltarea surselor alternative de energie/ development of alternative energy sources;
acceptarea serviciilor de consultanță oferite și capacitatea proprie de a plăti facilitățile și serviciile oferite de incubator/ accepting consulting services which are offered and capacity to pay the facilities and services provided by the incubator.	dezvoltarea infrastructurii pieței și acordarea serviciilor „business to business”/ development of market infrastructure and providing services “business to business”;
	acceptarea serviciilor de consultanță oferite și capacitatea proprie de a plăti facilitățile și serviciile oferite de incubator/ accepting consulting services which are offered and capacity to pay the facilities and services provided by the incubator.

Sursa/ Source: Elaborat de autor /Elaborated by the authors.

În ceea ce privește promovarea și dezvoltarea incubatoarelor de afaceri în RM, acestea și-au început activitatea în anul 2000 în baza proiectului BIZPRO-MOLDOVA, proiect susținut financiar de Guvernul SUA. Conform Raportului privind evaluarea premiselor pentru crearea rețelei incubatoarelor de afaceri în Republica Moldova, pe teritoriul Republicii sunt nouă Incubatoare de afaceri, care activează cu succes și acordă diverse servicii agenților economici, care se află la început de cale și au fost selectați prin concurs.

Concluzii. Potrivit intențiilor preconizate pe viitor de ODIMM, în scopul dezvoltării a două Incubatoare de Afaceri, a fost efectuată analiza situației actuale, privind existența imobilului necesar și disponibilitatea implicării Autorităților Publice Locale în acest proces. În urma analizei efectuate, bazată pe informația prezentată de Consiliile raionale, privind disponibilitatea acestora de implicare și contribuire, inclusiv cu mijloace financiare în crearea incubatoarelor de afaceri în raioane: Nisporeni și Ceadir-Lunga [15].

Experiența țărilor dezvoltate (mai ales SUA), privind incubatoarele de afaceri pun în evidență faptul, că prin intermediul acestora întreprinzătorii se pot concentra asupra dezvoltării și fundamentării conceptului de afaceri, se creează noi locuri de muncă, se asigură interacțiuni între întreprinzători într-un mediu dinamic și inovativ, ceea ce duce la crearea unor întreprinderi mici și mijlocii viabile.

Regarding the promotion and development of business incubators in Moldova, they have started its activity in 2000 under BIZPRO Resources, a Project funded by the U.S. government. According to the report on the assessment of prerequisites for creating a network of business incubators in the Republic of Moldova, in the Republic there are nine business incubators operating successfully and that provide various services to businesses that are at the early stages and were selected by competition.

Concluzions. According to the expected future intentions of ODIMM, in order to develop two business incubators, the current situation analysis was performed on the existence and availability and involvement of Local Public Authorities in this process. Following this analysis, based on information provided by the Regional Councils on their availability and contributes involvement, including funds in the creation of business incubators in the following rayons: Nisporeni and Ceadir-Lunga [15].

The experience of developed countries (particularly the U.S.) on incubators emphasize that entrepreneurs can focus through them on business development and the grounding of the concept, create jobs, ensure interaction between entrepreneurs in a dynamic and innovative environment, leading to the creation of viable small and medium enterprises.

Tabelul 8/Table 8

**Incubatoarele de afaceri repartizate pe regiuni în Republica Moldova/
Business incubators spread across regions in the Republic of Moldova**

Regiunea/ Region	Anul fondării/ Founding Year	Nr. agenților economici/ Nr. Of economic agents	Domeniul de activitate Producere/Servicii/ Activity Sector Products/Services	Specializarea (Profilul)/ Specialty (Profile)
Regiunea Nord/ North Region				
Bălți	2001	17	/	Fabricarea producției și prestarea serviciilor bazate pe tehnologii avansate în domeniile prioritare ale economiei/ Manufacturing products and providing services based on advanced technologies in priority areas of the economy.
Sîngerei	2013	20	10/9	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele/Production, accounting services, business consulting and more
Soroca	2009	15	6/9	Profil mixt, spații de producere și spații pentru birouri/ Mixed profile, production areas and offices.
Regiunea Centru/ Central Region				
Chișinău	2005	6-8	0/8	Oferă micilor afaceri create de studenții ASEM, care au câștigat concursul anual „Cele mai bune idei de afaceri”, posibilitatea de dezvoltare prin acordarea de asistență tehnică, administrativă și consultativă profesională în domeniul afacerilor/Offer small businesses created by ASEM students, which won the annual contest "Best Business Ideas" the opportunity of development through technical assistance, administrative and professional advisory in the business sector.
Ungheni	2003	4	0/4	Închirierea spațiilor pentru diverse companii/ Renting spaces for various companies.
Rezina	2012	13	3/10	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele/Production, accounting services, business consulting and more.
Dubăsari	2013	9	-	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele/Production, accounting services, business consulting and more
Regiunea Sud/ South Region				
Leova	2011	18	3/15	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele/Production, accounting services, business consulting and more.
Ștefan Vodă	2011	14	3/11	Producere, servicii de contabilitate, consultanță în afaceri și altele/Production, accounting services, business consulting and more.

Sursa/ Source: Elaborat de autor conform [5] /Elaborated by the authors according to [5].

Incubatorul universitar trebuie să permită mobilizarea unei rețele de competențe, de a îndruma concret pe deținătorii proiectelor selecționate, cu mijloace umane, materiale și financiare. Este vorba de o rețea de activități academice de încurajare și sprijin în planurile: financiar, tehnic și managerial, a angajaților și studenților Universității, în crearea propriilor structure productive, utilizând toate formele de sprijin, îndrumare și consultanță – în scopul exploatarea comercială a unei idei inovative sau unei invenții de produs, serviciu sau tehnologie, elaborate în cadrul activității de cercetare universitară sau a instituțiilor de cercetări, colabatoare [1].

Putem afirma că, combinând mecanismele existente de finanțare a întreprinderilor, venture capital și serviciile incubatoarelor de afaceri putem obține succes în activitatea antreprenorială. La rândul său posibilitatea întreprinderilor start-up, de a se dezvolta și a spori economia locală poate fi obținută prin utilizarea surselor financiare alocate din partea statului, investitorilor străini și locali, suportul antreprenorilor cu istorii de succes, incubatoarelor de afaceri, proiectelor de susținere a economiei naționale.

University Incubators must allow mobilizing a network of skills to guide with concreteness the holders of selected projects with human, material and financial resources. It is a network of academic activities to encourage and support the following levels: financial, technical and managerial employees and university students in creating their own productive structure, using all forms of support, guidance and advice - the commercial exploitation of ideas or an innovative product, service or technology, developed under the university research or collaborating institutions research [1].

We can say that combining existing mechanisms of corporate financing, venture capital and business incubation services can achieve success in entrepreneurship. In turn start-up businesses can develop and enhance the local economy, which can be achieved by using funds allocated from the state, foreign and local investors, support successful entrepreneurs stories, business incubators, support projects of encouragement of the national economy.

Referințe bibliografice / References

1. SOMEȘAN, C. Rolul incubatorului universitar în dezvoltarea inovării, transferului de tehnologii și antreprenoriatului academic. In: Studia Universitatis "Vasile Goldiș" Arad. Seria Științe Economice. 2011, anul 21, partea I, pp. 161-174.
2. CONSILIUL LOCAL AL MUNICIPIULUI CRAIOVA. *Cele mai bune practice în incubatoarele de afaceri*: ghid. Craiova, 2004. 104 p.
3. DEPARTAMENTUL PENTRU ÎNTREPRINDERI MICI ȘI MIJLOCII. MEDIU DE AFACERI ȘI TURISM. *Ghidul de înființare a unui incubator de afaceri în România*. Iași, 2010, 4 iunie. 24 p.
4. GĂVREA, V. *Parcuri industriale, științifice și tehnologice, incubatoare de afaceri, rolul lor în dezvoltarea locală și regională*: rezumatul tezei de doctorat. Conducător științific L. ILIEȘ. Universitatea Babeș-Bolyai. Cluj-Napoca, 2011. 55 p.
5. ORGANIZAȚIA PENTRU DEZVOLAREA SECTORULUI ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII. Raportul privind evaluarea premiselor pentru crearea rețelei incubatoarelor de afaceri în Republica Moldova. Chișinău, 2013 [accesat 25 mai 2013]. Disponibil: <http://riam.odimm.md/index.php/news/41-astazi-a-fost-lansata-reteaua-incubatoarelor-de-afaceri-din-republica-moldova-riam>
6. PROFIROIU, A., MINA, L. Rolul autorităților publice în crearea de structuri stimulative ale transferului de tehnologie. In: Effective public management for citizens and business environment: conferința internațională, 10 aprilie 2008. ASE București, Institutul de Cercetări pentru Inteligența artificială al Academiei Române, Intergraph Computer Services. București, 2008 [accesat 14 martie 2013]. Disponibil: www.cicmp.ase.ro/.../Mina%20Laura%20
7. DAHLEEZ, K.A. *The Role of Business Incubators in Developing Entrepreneurship and Creating New Business Start-ups in Gaza Strip*. A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements for the Degree of aster in Business Administration. Gaza, 2009, october. 199 p. [accesat 14 martie 2013]. Disponibil: <http://library.iugaza.edu.ps/thesis/87481.pdf>
8. TOBOȘARU, I., MODREANU, I., PITI, M. Incubatoarele de afaceri, oportunitate de dezvoltare a start-up-urilor din România. Departamentul mediu de afaceri, Fundația Post-Privatizare. 33 p. [accesat 14 martie 2013]. Disponibil: <http://www.postprivatizare.ro/romana/wp-content/uploads/2010/11/Studiu-incubatoare-final1.pdf>
9. Business incubators a global trend [accesat 14 martie 2013]. Disponibil: http://www.innovationamerica.us/index.php/innovation-daily/25544-business-incubators-a-global-trend?utm_source=innovation-weekly&utm_medium=gazetty&utm_campaign=11-18-2012
10. Business Incubation Development Framework [accesat 23 septembrie 2013]. Disponibil: www.ukbi.co.uk/resources/the-framework.aspx
11. MITRA, S. The problem with incubators and how to solve them [accesat 21 octombrie 2013]. Disponibil: <http://blogs.hbr.org/2013/08/the-problems-with-incubators-a/>
12. MOREIRA, A.C., CARVALHO, M.F.S. Incubation of New Ideas: Extending Incubation Models to Less-Favored Regions [accesat 21 octombrie 2013]. Disponibil: http://cdn.intechopen.com/pdfs/29831/InTech-Incubation_of_new_ideas_extending_incubation_models_to_less_favored_regions.pdf
13. MOREIRA, A.C., CARVALHO, M.F. Incubation of New Ideas: Extending Incubation. Models to Less-Favored Regions. In: T. BURGER-HELMCHEN. Entrepreneurship-Creativity and Innovative Business Models. Rijeka, 2012, pp. 41-58. ISBN 978-953-51-0069-0.
14. RYZHONKOV, V. Business Incubation and Business Incubator defined (part 1) [accesat 10 septembrie 2013]. Disponibil: <http://worldbusinessincubation.wordpress.com/2012/12/10/business-incubation-and-business-incubator-defined/>
15. COSTA-DAVID, J., MALAN, J., LALKAKA, R. Improving Business Incubator Performance through Benchmarking and Evaluation: Lessons Learned from Europe [accesat 23 mai 2013]. Disponibil: egateg.usaidallnet.gov/sites/default/files/Improving%20BI%20Performance%20Lessons%20Learned%20from%20Europe.pdf
16. Organizația pentru dezvoltare sectorului întreprinderilor mici și mijlocii [accesat 21 octombrie 2013]. Disponibil: www.odimm.md
17. ПРИДВОРНАЯ, А.Б. Роль бизнес-инкубаторов в системе поддержки малого бизнеса. В: Управление экономическими системами: электронный научный журнал. 2011, 14 август [accesat 18 mai 2013]. Disponibil: <http://www.uecs.ru/uecs-32-322011/item/561-2011-08-15-05-16-26>

Recomandat spre publicare: 12.11.2013

ASPECTE REGIONALE DE DEZVOLTARE A INFRASTRUCTURII SOCIALE A LOCALITĂȚILOR RURALE DIN UCRAINA

*Irina AZAMAN, dr., conf. univ.,
Academia de Stat de Construcții și Arhitectură
din Odesa, Ucraina*

În articol este justificată actualitatea problemei de dezvoltare a infrastructurii sociale a localităților rurale din Ucraina. Sunt prezentate rezultatele analizei cu numărul punerii în funcțiune a instituțiilor de învățământ, terapeutice și de ambulatoriu-profilactice, informația ce privește capacitatea și numărul obiectelor construite în fiecare regiune. Este efectuată o evaluare comparativă a numărului de construcții din infrastructura socială din localitățile rurale și cele urbane.

Structura introducerii unităților generale și de ambulatoriu-policlinici este prezentată în localitățile rurale pe regiuni. Sunt formulate concluzii cu privire la dezvoltarea inegală a infrastructurii sociale din localitățile rurale și urbane, de asemenea referitor la diverse tendințe de construire a instituțiilor de ocrotire a sănătății și de învățământ în regiunile din Ucraina.

Cuvinte cheie: localitate rurală, sferă socio-culturală, instituții de învățământ general, instituții de ambulatoriu-policlinici, punere în exploatare, tendințe, dinamică.

Crearea condițiilor calitative pentru viața omului contemporan este imposibilă fără dezvoltarea infrastructurii sociale, și anume prin asigurarea populației cu instituții de ocrotire a sănătății și de educație echipate în conformitate cu performanțele științei și tehnologiei în acest domeniu. De o importanță deosebită sunt problemele ce vizează dezvoltarea sferei sociale a localităților rurale din Ucraina, deoarece în mediul rural locuiește mai mult de o treime din populația totală, iar cea mai mare parte din aceasta activează în sectorul prioritar – în agricultură. În plus, infrastructura socială, existentă în zonele rurale este adesea într-o stare proastă, necesită reparație capitală, modernizare și posedă un nivel scăzut de utilizare a tehnologiilor moderne de economisire a energiei, de echipare cu utilaje și tehnologii, care ar permite satisfacerea necesităților de bază ale omului modern.

Studiul principalelor direcții și tendințe de dezvoltare ale sferei sociale din satele ucrainene sunt dedicate lucrările autorilor: H. Burda, A.V. Vladeciak, M.M. Mamcin, I.I. Jagalyak, Iu.I. Dobush, I.M. Sinyavskaya [1-4]. Cu toate acestea, aspectele regionale privind problema dezvoltării sferei sociale din mediul rural necesită o studiere mai amplă. Pentru determinarea direcțiilor prioritare ale transformărilor sociale în zonele rurale, de asemenea, sunt importante cercetările orientate spre studierea gradului de dezvoltare a infrastructurii educației și de tratament-recuperare în localitățile rurale și urbane.

Scopul acestui studiu este identificarea tendințelor în dezvoltarea infrastructurii sociale în localitățile rurale,

REGIONAL DEVELOPMENT ASPECTS OF THE SOCIAL INFRASTRUCTURE OF RURAL LOCALITIES IN UKRAINE

*Irina AZHAMAN, PhD, Associate Professor,
Odessa State Academy of Civil Engineering and
Architecture, Ukraine*

In this article is justified the actuality of the social infrastructure development problem of rural localities in Ukraine. The results of the analysis are given with the commissioning of educational institutions, therapeutic and ambulatory-prophylactic, and information regarding and the number of built establishments in each region. It is also conducted a comparative evaluation of the number of buildings in the social infrastructure of rural localities and in municipal settlements.

The structure of the entered general and ambulatory-policlinic establishments is presented in rural localities by areas. Are shown conclusions about the uneven development of the social infrastructure in rural localities and in municipal settlements, and also regarding different trends of health care and education institutions building in the regions of Ukraine.

Keywords: rural locality; socio-cultural field; general education establishments; ambulatory-policlinic establishments; introduction to exploitation; tendencies; dynamics.

УДК 316.334.55

JEL Classification: I2, I25, I5, I10

Creating conditions for the life of the contemporary human is impossible without the development of the social infrastructure, and namely by providing the population with health care and educational institutions, equipped according to the performance of science and technology in this area. Of particular importance are the issues related to the development of the social sector in rural localities in Ukraine, since in rural areas lives more than a third of the total population, and the largest part of it works in a priority sector – agriculture. In addition, the existing social infrastructure in rural areas is often in poor condition, requiring major repair, modernization and has a low use of modern technologies for energy saving purposes, of equipment with machinery and technology, which would allow meeting the core needs of the modern man.

To the study of the main directions and development trends of the social sphere in Ukrainian villages are dedicated the works of the authors: H. Burda, A.V. Vladeciak, M. M. Mamcin, JSC Jagalyak, Iu.I. Dobush, I. M. Sinyavskaya [1-4]. However, the regional aspects regarding the problem of the social sphere development in the rural sector requires more extensive studies. To determine the priority directions of social transformations in rural areas is also important a research oriented on the study of the degree of development for the education and treatment-rehabilitation infrastructure in rural and urban areas.

The purpose of this study is to identify the trends in the development of the social infrastructure in rural areas

comparativ cu nivelul din localitățile urbane în cadrul regiunilor din Ucraina.

Politica de stat a Ucrainei este orientată spre soluționarea aspectelor ce vizează dezvoltarea sferei sociale rurale și crearea condițiilor de viață și de recreare a populației. În acest sens, se construiesc și se dau în exploatare *instituțiile de ocrotire a sănătății și de învățământ*.

Capacitatea instituțiilor de învățământ este calculată în dependență de numărul necesar de locuri în învățământ pentru o localitate sau alta dintr-o anumită regiune (Tabelul 1).

Analiza *punerii în exploatare* a instituțiilor de învățământ general a demonstrat fluctuații semnificative în ceea ce privește numărul locurilor de instruire construite. Cel mai mare număr al instituțiilor de învățământ construite pentru perioada 2008-2012 s-a observat în anul 2008, când au fost înregistrate 15381 de locuri. Cel mai mic număr de locuri de instruire a fost introdus în anul 2009 – 6064 de unități.

compared to the level in urban localities in the regions of Ukraine.

The state policy of Ukraine is aimed at solving issues in the social development of the rural sector and to create conditions for living and recreation for the population. In this respect, *health care and education institutions* are built and released for service.

The capacity of the educational institutions is calculated depending on the required number of places in education for one village or another in a given region (Table 1).

The commissioning analysis of general educational institutions (secondary schools) has demonstrated significant fluctuations regarding the number of training places built. The largest number of educational institutions built for 2008-2012 was observed in 2008, when there were registered 15,381 places. The lowest number of training places was introduced in the year 2009 – 6064 units.

Tabelul 1/ Table 1

**Punerea în exploatare a instituțiilor generale de învățământ, locuri de instruire /
Commissioning of secondary schools, training places**

Anii / Years	Total	Inclusiv/ including:			
		În localitățile rurale/ In rural areas		În localitățile urbane/ In urban areas	
		locuri de instruire/ training places	%	locuri de instruire/ training places	%
2008	15381	5209	33,9	10172	66,1
2009	6064	2567	42,3	3497	57,7
2010	7116	3621	50,9	3495	49,1
2011	14648	6692	45,7	7956	54,3
2012	8532	4460	52,3	4072	47,7
Anul 2012 față de 2008, Year 2012 to 2008, +/-	-6849	-749	18,4	-6100	-18,4
Anul 2012 față de 2008, Year 2012 to 2008, %	55,5	85,6	X	40,0	X
Numărul de regiuni în care au fost puse în exploatare instituțiile / The number of areas in which the institutions were commissioned					
2008	19	14	X	12	X
2009	12	8	X	8	X
2010	12	7	X	7	X
2011	19	12	X	13	X
2012	16	9	X	8	X

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza datelor din sursa [5]/ Prepared by the author based on data from the source [5].

Prin urmare, fenomenele crizei din economia țării înregistrate în anul 2009 au influențat în mod semnificativ ritmul lucrărilor de construcție-montaj prin crearea noilor instituții de învățământ general.

Pentru localitățile rurale, mărirea punerii în exploatare a locurilor școlare posedă o tendință similară cu cele generale pe țară – cel mai mic număr a fost construit în anul 2009 – 2567 buc., iar cea mai mare cifră a fost înregistrată în anul 2011 – 6692 de locuri. Investigarea structurii de punere în exploatare a instituțiilor de învățământ general în funcție de locul lor de amplasare a relevat o sporire a ponderii obiectelor construite în localitățile rurale – în anul 2012 au fost deschise cu 18,4 puncte procentuale mai multe comparativ cu valoarea anului 2008 – 33,9%. Astfel, în general, în perioada de studiu 2008-2012, a fost evidențiată o tendință a interesului sporit față de aspectele asigurării satelor cu instituții de învățământ

Accordingly, the economic crisis recorded in 2009 in the country has significantly affected the rate of construction works through the construction of new secondary schools.

For rural localities, the volumes of commissioning for school places have a similar trend with the general ones in the country - the least number was built in 2009 – 2567 pieces and the highest figure was recorded in 2011 – 6692 places. Investigation of the structure of commissioning for secondary schools according to their location has revealed an increasing share of facilities constructed in rural areas – in 2012 there were opened by 18.4 percentage points more compared with the value in 2008 – 33.9%. Thus, in general, in the period of the study 2008-2012, there was noted a trend for increased attention to the issue of ensuring the villages with general educational

general, iar, în consecință, a fost atestată creșterea numărului de construcții și punerea în exploatare a școlilor din mediul rural.

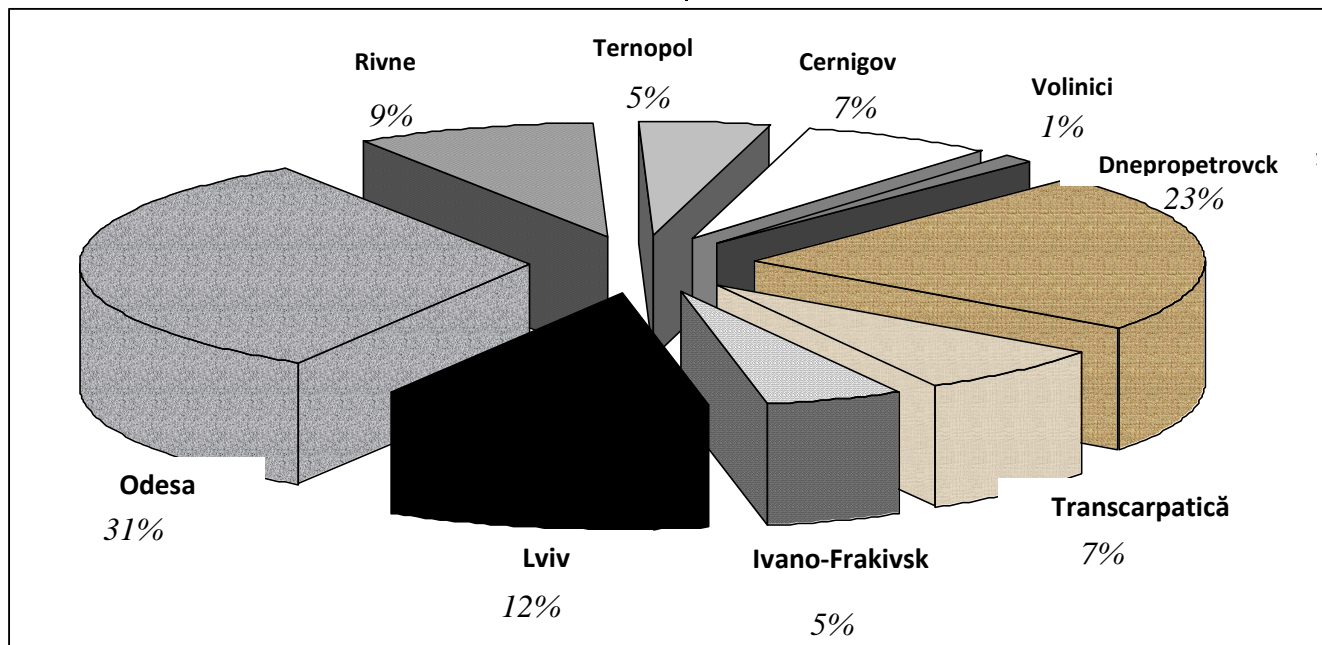
În perioada de cercetare au fost date în exploatare, anual, noi instituții de învățământ în: de la 12 până la 19 regiuni ale Ucrainei, inclusiv în localitățile rurale – de la 7 până la 14.

Structura introducerii locurilor școlare în localitățile rurale pe regiuni în anul 2012 este prezentată în Figura 1.

institutions, and consequently the growth in construction and commissioning of schools was assessed in rural areas.

During the studied period, each year new educational facilities were commissioned in: from 12 to 19 regions of Ukraine, including in rural areas – from 7 to 14.

The structure of introducing pupils in rural areas by regions in 2012 is presented in Figure 1.

Fig. 1 Structura instituțiilor de învățământ general introduse în localitățile rurale pe regiuni în anul 2012/

Fig. 1. The structure of the secondary schools introduced in rural localities by regions in 2012

Sursa/Source: Elaborată de autor în baza datelor din sursa [5]/ Developed by the author based on data from the source [5].

În anul 2012, majoritatea locurilor școlare au fost puse în exploatare în regiunea Odesa – 31% sau 1435 de locuri. Trebuie să menționăm, că și în anul 2011 în regiunea Odesa a fost înregistrat cel mai mare număr de construcții de atare instituții – 19% sau 1230 de locuri. Totodată, indicatori înalți de punere în exploatare a școlilor în anul 2012 au fost înregistrați în regiunile Dnepropetrovsk (23% sau 1023 de locuri școlare), Lviv (12% sau 520 de locuri școlare) și Rivne (9% sau 384 de locuri școlare). În alte regiuni, construirea unor astfel de obiecte nu au avut pondere importantă sau, în general, nu au fost efectuate asemenea activități. Totuși, menționăm că în regiuni cum ar fi: Donetsk, Zaporozhye, Poltava, Sumy, Kharkiv, Herson construcția instituțiilor de învățământ nu au fost efectuate de cel puțin 3 ani. În ceea ce privește localitățile rurale, în ultimii 4 ani și mai mult, nu au fost date în exploatare astfel de instituții în regiunile Donetsk, Zaporozhye, Lugansk, Sumy, Kharkiv, Herson. Astfel, geografia construcțiilor demonstrează dependența acestora de activitatea societății, a autorităților de stat și locale, care formează direcțiile prioritare privind investițiile și dezvoltarea localităților rurale. Remarcăm, că regiunea Odesa ocupă poziția de lider în construcția instituțiilor de învățământ general în localitățile rurale.

Pentru viitor, în opinia noastră, este necesar să se acorde atenție nu doar la construcția noilor instituții de învățământ în localitățile rurale, dar, de asemenea, la asigurarea cu condiții adecvate pentru un învățământ calitativ – în primul rând,

In 2012, most school places were put into operation in the Odessa region – 31% or 1,435 places. We must also note that in 2011 in the Odessa region was recorded the highest volume of constructions of such facilities – 19% or 1,230 places. Also high commissioning for schools was recorded in 2012 in the Dnepropetrovsk region (23% or 1023 school places), Lviv (12% or 520 school places) and Rivne (9% or 384 school places) areas. In other regions, the construction of such facilities did not have a significant scale or generally, such work was not conducted. We also note that in areas such as Donetsk, Zaporozhye, Poltava, Sumy, Kharkiv, Herson the construction of educational facilities has not been conducted for at least 3 years. As for rural areas, during the last 4 years or more, such facilities were not opened for operations in regions such as Donetsk, Zaporozhye, Lugansk, Sumy, Kharkiv, and Herson. Thus, the geography of constructions shows its dependence on the activity of the society, of state and local authorities that form the priorities for investment and development of rural areas. We note that the Odessa region is a leader in the construction of secondary schools in rural localities.

For the future, in our opinion, it is necessary to pay attention not only on the construction of new secondary schools in rural areas, but also on the availability of the latest conditions for a quality education – first of all, modern engineering and technical communications

echipamente moderne comunicaționale de inginerie și tehnice, în special asigurarea cu apă caldă, canalizare, energie termică, mijloace de comunicații și Internet.

Nivelul de sănătate al locuitorilor din mediul rural este determinat, în mare măsură, de existența instituțiilor medicale, precum și de calitatea serviciilor oferite populației (Tabelul 2).

equipment, in particular hot water supply, sewerage, heating, communications means and the Internet.

The level of health of rural residents is determined on a large scale by the availability of medical facilities and the quality of services they provide to the population (Table 2).

Tabelul 2/ Table 2

Punerea în exploatare a instituțiilor medicale, paturi/ Commissioning of medical institutions, beds

Anii/Years	Total	Inclusiv/including			
		În localitățile rurale/In rural areas		În localitățile urbane/In urban areas	
		Paturi/beds			Paturi/beds
2008	1098	48	4,4	1050	95,6
2009	1007	265	26,3	742	73,7
2010	1051	8	0,8	1043	99,2
2011	787	21	2,7	766	97,3
2012	1082	0	0,0	1082	100,0
Anul 2012 față de 2008/ Year 2012 to 2008, (+/-)	-16	-48	-4,4	32	4,4
Anul 2012 față de 2008/ Year 2012 to 2008, %	98,5	0,0	X	103,0	X
Numărul regiunilor în care au fost puse în exploatare instituțiile respective/ The number of areas in which were commissioned the certain institutions					
2008	13	3	X	11	X
2009	14	3	X	11	X
2010	13	1	X	13	X
2011	16	1	X	15	X
2012	15	0	X	15	X

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza datelor din sursa [5]/ Prepared by the author based on data from the source [5]

În Ucraina, în perioada 2008-2012, numărul punerii în exploatare a paturilor în spital nu a depășit anual 1100 de unități. În general, în anul 2012 comparativ cu 2008 au fost puse în exploatare cu 16 paturi mai puțin sau 1,5%. Prin urmare, în Ucraina există tendința de creștere treptată a nivelului de asigurare a instituțiilor medicale, și, respectiv, o creștere a indicatorilor de cantitate și calitate privind serviciile medicale oferite populației.

O caracteristică a construcției instituțiilor medicale constă în faptul că acestea, prioritar, sunt amplasate în localitățile urbane. În perioada de studiu, în localitățile rurale cel mai mare număr de paturi a fost introdus în anul 2009, iar în 2012 nu au fost puse în exploatare locuri-pat de spital în nici o regiune. Astfel, trebuie remarcat faptul, că fenomenele crizei economice nu au avut impact negativ puternic asupra numărului de construcții a instituțiilor medicale din localitățile rurale, dar, în același timp, desfășurarea acestor activități depinde direct de direcțiile prioritare de finanțare de stat, inclusiv în sectorul sănătății și crearea standardelor înalte de viață pentru locuitorii din localitățile rurale.

În general, în Ucraina sunt implicate în construcția instituțiilor medicale anual de la 13 (în anul 2008 și 2010) până la 16 regiuni (în anul 2011). Cu toate acestea, problema sporirii nivelului de asigurare medicală a populației rurale este discutată anual în nu mai mult de 3 regiuni. În particular, în anul 2008 – în Kirovograd, Lviv și Hmelnytsk – în total 48 de paturi, iar în 2009 – în Transcarpatia – 100 de paturi, Luhansk – 120 de paturi și în Cernihiv – 45 de paturi. În anul 2010, construirea instituțiilor de

In Ukraine, during 2008-2012, the volume of the commissioning of hospital beds did not exceed 1100 units per year. Overall, in 2012 compared to 2008 were put into operation 16 beds less, or by 1.5%. Consequently, in Ukraine there is a trend of gradual increase in the level of security of medical institutions, and thus, potentially increasing quantity and quality indicators regarding the medical care provided to the population.

A feature of the construction of medical institutions is that they are mostly located in urban areas. During the studied period, in the countryside the greatest number of beds was introduced in 2009, and in 2012 were not put into operation any hospital-beds. Thus, it should be noted that the economic crisis did not have a strong negative impact on the volume of construction of medical institutions in rural areas, but at the same time such works depend on the priority directions of public funding, including in the health sector and establishment of a high standard of life for rural areas' residents.

In general, each year in Ukraine are engaged in the construction of medical institutions from 13 (in 2008 and 2010) to 16 regions (2011). However, the issue of raising the level of medical support of the rural population is paid attention to in not more than 3 areas per year. In particular, in 2008 – in Kirovograd, Lviv and Hmelnytsk – with 48 beds in total, and in 2009 – in Transcarpatia – 100 beds, Luhansk – 120 beds and in Cernihiv – 45 beds. In 2010, the construction of treatment facilities in rural areas was performed only in the

tratament în localitățile rurale a fost desfășurată doar în regiunea Hmelnitsk, iar în 2011 – în Ternopil. Astfel, în perioada 2008-2012, a fost formată o tendință de reducere a numărului de regiuni în care sunt rezolvate aspectele ce vizează sporirea nivelului sănătății în localitățile rurale.

Activitatea de construcție și investire în localitățile rurale se efectuează, de asemenea, în direcția de remediere a nivelului de asigurare a instituțiilor de ambulatoriu-spital (Tabelul 3).

Hmelnitsk region, and in 2011 – in Ternopil. Thus, for the period 2008-2012, was formed a tendency to reduce the number of areas in which problems regarding better health care in rural areas are solved.

The construction and investment activity in rural areas is also carried out in the direction of increasing the level of provision of ambulatory-hospital services (Table 3).

Tabelul 3/ Table 3

**Punerea în exploatare a instituțiilor de ambulatoriu-policlinici, vizite pe schimb/
Commissioning of ambulatory-policlinic facilities, per shift**

Anii/Years	Total	Inclusiv/including:			
		În localitățile rurale/ In rural areas		În localitățile urbane/ In urban areas	
		vizite pe schimb/ per shift	%	vizite pe schimb/ per shift	%
2008	4876	212	4,3	4664	95,7
2009	2736	341	12,5	2395	87,5
2010	5271	522	9,9	4749	90,1
2011	6440	586	9,1	5854	90,9
2012	4097	507	12,4	3590	87,6
Anul 2012 față de 2008/ Year 2012 to 2008, (+/-)	-779	295	8,0	-1074	-8,0
Anul 2012 față de 2008/ Year 2012 to 2008, %	84,0	239,2	X	77,0	X
Numărul de regiuni în care au fost puse în exploatare instituțiile corespunzătoare/ The number of areas in which were commissioned the corresponding institutions					
2008	20	10	X	19	X
2009	19	8	X	17	X
2010	18	8	X	18	X
2011	20	7	X	20	X
2012	25	9	X	23	X

Sursa/Source: Elaborat de autor în baza datelor din sursa [5]/Prepared by the author based on data from the source [5].

Creșterea numărului de construcții și punerea în exploatare a instituțiilor de ambulatoriu-policlinici (cu excepția anilor 2009 și 2012) în Ucraina a fost orientată spre redresarea nivelului sănătății. În general pe țară, în anul 2012, au fost puse în exploatare instituții de ambulatoriu-policlinică cu 779 vizite pe schimb mai puțin în comparație cu 2008. Indicatorul anului 2012 constituie unul dintre cei mai scăzuți din ultimii cinci ani, depășește doar valoarea anului 2009. În ceea ce privește tendințele de construcție în localitățile rurale, în anul 2012 numărul construcțiilor a crescut de 2,4 ori, comparativ cu anul 2008. Așadar, în perioada 2008-2012 a fost evidențiată o tendință pozitivă de sporire a ritmului de punere în exploatare a instituțiilor de ambulatoriu-policlinică în localitățile rurale, fapt ce contribuie la rezolvarea problemei accesibilității serviciilor medicale în localitățile rurale.

Potrivit structurii de punere în exploatare a instituțiilor de ambulatoriu-policlinică, ponderea cea mai mare o ocupă construcțiile din mediul urban – în anul 2012 a constituit 87,6%, deși a scăzut cu 8%, comparativ cu anul 2008. În expresie absolută, în anul 2012 în țară au fost construite instituții de ambulatoriu-policlinică de 4097 de vizite pe schimb din care, în mediul rural – doar 507. Cercetările relevă un nivel semnificativ mai mare de construire a instituțiilor de ambulatoriu-policlinică în mediul urban decât în cel rural, mai mult de 7 ori, numărul construcțiilor în

The increase of the number of constructions and commissioning of ambulatory-policlinic facilities in Ukraine (except the years 2009 and 2012) was aimed at improving the level of health. In the whole country, in 2012 were commissioned outpatient facilities for 779 visits per shift less in comparison with 2008. The index for 2012 is one of the lowest in the last five years; it exceeds the value of only 2009. In terms of construction trends in rural areas, the volume of construction increased by 2.4 times in 2012 compared to 2008. Thus, for the period 2008-2012 was noted an overall positive trend of increasing the rate of commissioning of outpatient facilities in rural areas, which helps address the problem of access to medical services in rural areas.

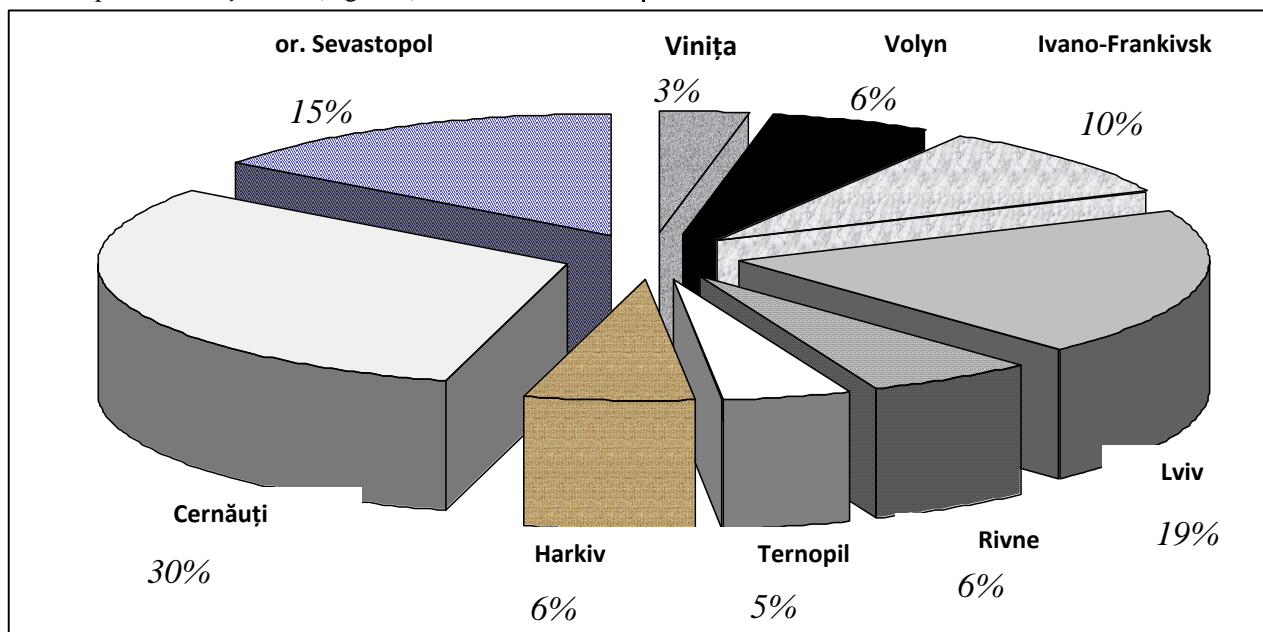
Based on the structure of the introduction of outpatient institutions, the vast majority of them are being built in urban areas – the share of such facilities in 2012 was 87.6%, although it has decreased in comparison with 2008 by 8%. In absolute terms, in 2012 in the country were built outpatient facilities designed for 4097 visits per shift, out of which in rural areas – only 507. Studies show a significant higher level of construction of outpatient facilities in urban areas than rural areas, more than 7 times. The volume of constructions in rural areas, although they have a tendency to increase, accounted for only 12.4% of

localitățile rurale, deși au tendințe de creștere, constituie doar 12,4% din volumul total.

Studiul privind construirea instituțiilor de ambulatoriu-polinicică pe regiuni denotă un grad sporit de dispersie geografică de realizare a unor astfel de proiecte. Anual 18-25 de regiuni din Ucraina (inclusiv ARC) au fost implicate în construirea de astfel de instituții, dar în localitățile rurale, totuși, numărul acestora nu a depășit 10 regiuni (în 2008). În anul 2012, de construcția instituțiilor de ambulatoriu-polinicică s-au ocupat doar 9 regiuni cum ar fi: Volyn, Ivano-Frankivsk, Lviv, Rivne, Ternopil, Kharkiv și altele (Figura 2).

the total.

The study regarding the construction of outpatient facilities by regions shows a high degree of geographic dispersion of achieving such projects. Annually, 18-25 regions of Ukraine (including ARC) are engaged in the construction of such institutions, but in rural areas the number does not exceed the mark of 10 regions – in 2008. In 2012, in the construction of outpatient establishments were engaged only 9 areas, including areas such as the Volyn, Ivano-Frankivsk, Lviv, Rivne, Ternopil, Kharkiv and others (Figure 2).

Fig. 2. Structura punerii în exploatare a instituțiilor de ambulatoriu-polinicică în localitățile rurale pe regiuni în 2012/

Fig. 2. The structure of commissioning outpatient facilities in rural areas by regions in 2012

Sursa/Source: Elaborată de autor în baza datelor din sursa [5]/Developed by the author based on data from the source [5].

Cele mai multe dintre aceste instituții au fost construite în Cernăuți – pentru 157 vizite pe schimb și Lviv – pentru 100 de vizite pe schimb. În alte regiuni, numărul instituțiilor privind ponderea vizitelor pe schimb a variat între 15-75 de vizite.

Concluzii. Deci, punerea în exploatare a instituțiilor de tratament și de ambulatoriu-polinicică sunt concentrate, în principal, în localitățile urbane. Numărul de construcții a instituțiilor din localitățile rurale are o tendință pozitivă, dar în ceea ce privește ritmul acesteia cedează semnificativ față de mediul urban. Privitor la instituțiile de învățământ general, un număr impunător al construcțiilor, de asemenea, este amplasat în localitățile urbane, cu toate acestea, cota de construcție în sate crește anual. Cercetările nivelului de dezvoltare a sferei sociale din mediul rural au identificat evoluții pozitive în creșterea volumelor de punere în exploatare în mediul rural a instituțiilor de învățământ, de îngrijire medicală și ambulatoriu. În consecință, acest lucru a influențat creșterea numărului total al unor astfel de instituții în mediul rural. În ultimii ani a fost identificată tendința de creștere a nivelului de asigurare a populației rurale prin instituțiile sociale, rămânând, totuși, sub valoarea atestată în mediul urban. Cu toate acestea, trebuie menționată tendința negativă apărută în anul 2012, care generează nevoia de cercetare în continuare în această direcție.

Studiile efectuate au identificat necesitatea de a intensifica lucrările de construcție-montare, orientate spre remedierea

Most of these institutions were built in Cernăuți – 157 visits per shift, Lviv – for 100 visits per shift. In other areas, the number of establishments in the share of visits per shift ranged from 15-75 visits.

Conclusions. Thus, commissioning of medical and outpatient facilities is mainly concentrated in urban localities. The number of institution constructions in rural areas has a positive trend, but in terms of rhythm, it's significantly inferior to urban settlements. Regarding secondary school institutions, a vast number of constructions are also placed in urban areas; however, the share of constructions in villages is increasing. The research of the social development level in rural areas has identified positive developments in the growth of volumes commissioned in rural areas for educational institutions, of medical and ambulatory care. Accordingly, this has affected the growth of the total number of such institutions in the countryside. In recent years was identified the trend of increased levels of providing villagers with social institutions, but it remains lower than in urban areas. However, it should be noted the negative trend that emerged in 2012, that generates the need for further research in this direction.

The given studies have identified the need to intensify

condițiilor sociale în localitățile rurale. Totuși, o astfel de construcție trebuie justificată din punct de vedere al factorilor geografici și demografici, în special, al numărului de populație din grupele corespunzătoare de vârstă, estimarea dinamicii sale viitoare.

the construction works aimed at improving social conditions in rural areas. However, such constructions must be justified in terms of geographic and demographic factors, in particular the population in the appropriate age groups, predicting its future dynamics.

Referințe bibliografice / References

1. БУРДА, Н. Тенденції розвитку соціальної інфраструктури села. В: Економічний аналіз. 2010, випуск 7, сс. 28-30.
2. ВЛАДЕЧАК, А.В. Розвиток соціальної інфраструктури села в умовах ринкових трансформацій. В: Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. 2010, № 1 (9), сс. 93-98.
3. МАМЧИН, М.М., ЖАГАЛЯК, І.І., ДОБУШ, Ю.Я. Тенденції розвитку інфраструктури українського села. В: Вісник національного університету "Львівська політехніка". 2007, № 594, сс. 455-460.
4. СИНЯВСЬКА, І.М. Оціночні показники стану та розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. В: Науковий вісник ЛНАУ. 2012, № 39, сс. 187-190.
5. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ. *Статистичний щорічник України за 2012 рік*. Київ: ТОВ «Август Трейд», 2013. 552 с. ISBN 978-966-2224-52-8.

Recomandat spre publicare: 21.01.2014

CRIZELE CREDITARE: REFLECȚII, ANALIZE, SUGESTII

*Ion STURZU, drd., ULIM, viceguvernator al BNM
Alexandru GRIBINCEA, dr.hab., prof.univ., ULIM
Silvestru MAXIMILIAN, dr.hab., prof. univ., ULIM*

Crizele creditare reprezintă consecințele „defectării” procesului de monetizare a interacțiunilor BANI-DATORII. Pentru a iniția o tratare a acestui proces mult „umbrit” de către sistemul financiar-bancar este necesară o analiză complexă a DATORIILOR GLOBALE; PIB GLOBAL; RAPORTUL dintre acestea, numite „PÂRGHII FINANCIARE” [3]. „Defecțiunile” procesului de monitorizare a DATORIILOR sunt aleatoare, dar, în principiu, pot fi formalizate prin stabilirea probabilităților apariției acestora în baza statisticilor crizelor creditare în ultimii 100 de ani [7, 8].

Cuvinte cheie: *criză creditară, bani, datorii, sistem financiar, sistem bancar, produs intern brut, pârghii financiare.*

Introducere. Fiecare criză creditară generează pierderi enorme, aduce prejudicii de tot felul, inclusiv sociale prin creșterea nivelului de șomaj. Criza creditară din anii 2008-2010 a „evaporat” valori în sumă de peste 15 trln dol. SUA [1].

Conținutul de bază. În anul 2007, raportul: „Activele financiare către PIB global” a fost egal cu 4,21 (421%); în anul 2011 acest raport s-a redus până la 3,52 (352%), adică cu 28,41%. În procesul de monetizare a datoriilor, analiștii și practicienii nu pot (sau nu doresc) să observe „umflăturile” financiare, apariția „bulelor” financiare; sunt observate doar „sporirea” acestora (a bulelor), consecințele „dureroase” pentru economia monetară în ansamblu. Și, ca totdeauna, este necesar de găsit vinovatul apariției crizelor creditare și acesta (vinovatul) este găsit. „Vina” o poartă „lipsa” metodologiei pentru ocolirea crizelor creditare. Să admitem, ipotetic, că o astfel de metodologie este deja elaborată. Ar putea aceasta (metodologia) să fie implementată la nivelul mondial, unde interesele financiare constituie un sistem incompatibil, unde o structură internațională pentru coordonarea proceselor de monitorizare a datoriilor este lipsă? Deci, în acest context, este important de prevăzut apariția crizelor creditare. În asemenea previziuni unii ar putea să-și salveze activele financiare, iar alții inevitabil, vor avea de suportat pierderile acestora. Bulele financiare sunt „bule” și spargerea acestora impune omenirii realitatea economică și nu cea pretinsă în perioada precriză. Fără a estima pierderile, dezorganizările, eșecurile, fluxurile, refluxurile de tot felul, crizele creditare generează percolarea bunurilor, valorilor. Aceste reevaluări (percolări) pentru funcționarea sistemului de monetizare a datoriilor sunt necesare. În acest context, cu o mare „durere” s-ar putea spune: crizele creditare sunt un „rău” bun. Deci, eforturile academice, analitice, instituționale pot și trebuie puse nu pentru eliminarea din circuitul economic mondial al crizelor creditare, ci pentru atenuarea consecințelor „dureroase” ale acestora. Studiul crizelor financiare de către analiști este mult problematică și din cauza datelor statistice, care sunt bine „ascunse”. De exemplu,

THE CREDIT CRUNCH: REFLECTIONS, ANALYSIS AND SUGGESTIONS

*Ion STURZU, PhD Student, Deputy Governor, NBM.
Alexandru GRIBINCEA, PhD, Professor, ULIM.
Silvestru Maximilian, PhD, Professor, ULIM.*

The credit crises are the consequences of demonetization process failure of MONEY-LIABILITY. To initiate a treatment of this process more "overshadowed" by the financial-banking system, it is required a comprehensive analysis of GLOBAL DEBT; GLOBAL GDP and the ratio between them called "FINANCIAL LEVERS" [3]. The "malfunctions" of DEBT monitoring process are random, but in principle can be formalized by setting them based on statistical probability of credit crisis in the last 100 years [7, 8].

Key words: *credit crunch, money, debt, financial system, banking system, gross domestic product, financial leverage.*

JEL Classification: *H12, H63, E5, E50, E51, E63*

Introduction. Each credit crisis generates big losses and prejudice of all kinds, including social by increasing unemployment. Credit crisis of 2008-2010 has "evaporated" values totaling over 15 trill. dol. USA [1].

The basic content. In 2007 the report „The financial assets to global GDP" was equal to 4.21 (421%); in 2011 this ratio was reduced to 3.52 (352%), that is by 28.41%. In the process of monetization of debt, the analysts, practitioners cannot (or unwilling) to observe financial "bumps", and appearance of financial "bubbles"; are seen only their "increase" (of (bubbles), the "painful" consequences for monetary economy as a whole. And as always, it is necessary to find the guilty of the credit crises. The *guilty* bears "lack of methodology" for avoiding credit crisis. Let us assume hypothetically that such a methodology already is developed. Could this methodology be implemented in the world, where financial interests are an incompatible system, where an international structure for monitoring the processes of debt is missing? So in this context, it is important to predict the credit crises. In such forecasts some might save financial assets and others will inevitably have to deal with their losses. Financial bubbles are "bubbles" and their destroying imposes to mankind the economic reality and not the alleged pre-crisis period. Without estimate losses, disruption, failure, flows, outflows of all kinds, credit crises generates goods and values percolation. These revaluations (percolations) for the debt monetization system function are required. In this context, with a high "pain" we might say that credit crisis is a "bad" good. So, the academic, analytical and institutional efforts can and should be made not to remove from the world economic crisis, but lending to mitigate the consequences of "painful" thereof. Study of financial crises by analysts is more problematic and also because of statistics that are well "hidden".

se cunosc sau nu cu certitudine volumul economiilor financiare la nivelul mondial? Volumul investițiilor la nivelul mondial? Răspunsul este negativ. Conform teoriei Keynes [10], crizele creditare pot fi puse la „respect” prin intermediul dependențelor IS-LM. Teoretic așa este, însă, în anii de criză financiară din 2008-2010, dependența IS a „dispărut”. În perioada de post criză în bibliografia economică își fac loc multe lucrări care încearcă să explice apariția crizelor creditare [2-4]. Prognozele pasive despre apariția crizelor prezintă un anumit interes teoretic, dar nu și practic. Se știe cu certitudine, că o criză de felul celei din anii 2008-2010 va genera pierderi inevitabile în sumă de cca 30%. Un interes pentru practicieni este cum de atenuat „durerile” crizelor creditare. O încercare de a soluționa această problemă o găsim în [5]. Nu masivele mari de informații, care cu ajutorul calculatoarelor pot fi ușor de procesat, ci certitudinea, complexitatea informației; modalitățile ascunse ale unor bănci de a „ghida” taxele procentuale, taxa LIBOR care determină prețul derivatelor financiare [34; 42]. Teoria IS-LM este convingătoare, variabilă doar în condițiile când crizele sunt lipsă. În situațiile, când oferta de finanțe considerabil depășește cererea de investiții, dependența IS nu mai interacționează cu dependența LM. Este nevoie de o nouă tratare a dependențelor IS-LM [5]. Un „aport” în creșterea nejustificată a ofertei de finanțe, de exemplu, în anul 2013, au adus unele bănci din SUA (JP Morgan), din Europa (Deutsche Bank) care au fost amendate cu peste 43 de miliarde de dolari pentru manipularea dobânzilor, inducerea în eroare a clienților la vânzarea de obligații ipotecare, pentru încurajarea tranzacțiilor extrem de riscante. În acest domeniu de sancționare a băncilor mai dure, mai imparțiale sunt autoritățile din SUA.

Începând cu anul 2013, tot mai mult își fac loc două tendințe: majorarea amenzilor impuse băncilor în încercarea autorităților de a proteja standardele; colaborarea mai bună între autorități. Băncile, prin acordarea creditelor, în principiu, ar putea să contribuie la dezvoltarea economiei mondiale, economiilor naționale. Cu regret, băncile își soluționează problemele sale (maximum profit), structurile economice funcționează la „discreția” CERERII și OFERTEI de pe piață. O astfel de modalitate de funcționare nu poate să nu genereze, nu poate să ocolească, crizele financiare mondiale. Crizele financiare, de regulă, sunt însoțite de depășirea economiilor financiare agregate în raport cu volumul investițiilor globale; se manifestă prin dereglarea procesului de monetizare a datoriilor. Evoluția acestui proces poate fi interpretată în baza dinamicii PIB Global, Activelor Financiare Globale, Acțiunilor, Datoriilor, Activelor Bancare, Raportului Activelor Financiare Globale către PIB Global, numit pârghie financiară din tabelul 1. Crizele financiare apar aleatoriu [11]. Unii autori afirmă cum că crizele se desfășoară după anumite „perioade”, reguli [12]. Afirmatia este discutabilă. Studiarea crizelor financiare, pornind de la existența oscilațiilor crizelor, s-ar reduce la determinarea perioadelor de oscilații; problema prognozării apariției crizelor financiare s-ar reduce la determinarea lagului, perioadelor de dezvoltare economică echilibrată, după care, inevitabil, va urma perioada dificultăților de tot felul (economice, tehnologice, sociale, politice etc.), perioada crizelor. Problema crizelor financiare, deficitului lichidităților este mult mai complexă și are specificul său pentru fiecare criză studiată separat [13]. Problema crizelor

For example, we know or not with certainty the volume of financial savings in the world? What about volume of investments in the world? The answer is negative. According to Keynes theory [10] credit crises can be made to "respect" through IS-LM dependencies. In theory it is, but in the financial crisis of 2008-2010 the IS addiction disappeared. In economic literature in period of post crisis many papers make their way trying to explain the credit crises [2-4]. The passive forecasts of crises present some theoretical interest but not practical. We know with certainty that a crisis such as that of 2008-2010 will generate inevitable losses amounting about 30%.

An interest to practitioners is presented by question: how to mitigate the "pain" of credit crisis? An attempt to solve this problem is found in [5]. Not massive information with the use of computers that can be easily processed, but certainty, the complexity of information, the hidden ways of banks to "guide" percentage fees, LIBOR tax that determine the price of financial derivatives [34;42]. IS-LM theory is convincing and viable only when crises are missing. In situations when supply exceeds demand, the IS addiction not interact with LM dependence. It is needed a new IS-LM addiction treatment [5]. A "contribution" in an unjustified increase in the supply of finance, for example, in 2013, brought some U.S. banks like JP Morgan, in Europe -Deutsche Bank, that have been fined more than 43 billion dollars for manipulating interest of misleading customers in the sale of mortgage obligations, to encourage highly risky transactions. In this area of banks, U.S. authorities are more impartial.

Since 2013, there are seen two trends: increase of fines imposed on banks in an attempt to protect standards authorities; and a better cooperation between authorities. Banks through loans, in principle, could contribute to the development of the world economy and national economies. Unfortunately, the banks settle their problems (maximum profit) and the economic structures operate at "the discretion" of supply and demand on the market. Such a method of operation cannot avoid the global financial crisis. Financial crises usually are accompanied by excess aggregate of financial savings in relation to the overall investment volume; disturbance is manifested by debt monetization process. The evolution of this process can be interpreted on the basis of global GDP growth, global financial assets, shares, debts, bank assets, the global financial asset reported to global GDP, called financial leverage (tab.1). Financial crises occur randomly [11]. Some authors say that attacks are carried out by some "periods" and rules [12]. This statement is questionable. Study of the financial crisis, according to the existence of crisis oscillations would reduce the determination of periods oscillations; problem of forecasting financial crises would reduce lag determination, balanced economic development period after that inevitably will follow during all kinds of difficulties (economic, technological, social, political, etc.) during seizures. The problem of financial crisis, liquidity deficit is more complex and has it's specifics

financiare în permanență este în atenția teoreticienilor, practicienilor, politicienilor, sociologilor, managerilor de la toate nivelele. Fiecare activitate economică, fiecare credit bancar se poate confrunta cu un risc, poate genera nu numai profituri, dar și, în unele cazuri, pierderi. Fiecare criză financiară este, în primul rând, o criză creditară (*credit crunch*) este o „lecție” pentru toți agenții economici, financiari, bancari [14]. Criza creditară din anii 2008-2010 a evidențiat și părțile „vulnerabile” ale teoriilor economice actuale. Și, chiar dacă în arsenalul teoretic ar fi existat recomandări cum de ocolit, evitat crizele creditare, în viziunea noastră, cu certitudine criza financiară avea să se desfășoare (poate ceva mai târziu). Explicația este simplă: la nivelul global nu există nici o structură cu funcții de coordonare a activităților financiar-bancare. Existența unor metodologii de studiere a crizelor creditare ar putea minimiza pierderile (de tot felul) dar și a le elimina [15].

for each crisis separately studied [13].

The issue of financial crises is always on the attention of theorists, practitioners, politicians, sociologists and managers at all levels. Every economic activity and each bank can face credit risk, and can not only generate profits but also, in some cases, losses. Every financial crisis is primarily a credit crisis (*credit crunch*) and is a "lesson" to all economic, financial, banking agents [14]. Credit crisis of 2008-2010 highlighted "vulnerable" parts of current economic theories. Even if was a theoretical arsenal of recommendations how to avoid credit crisis, in our opinion, the financial crisis would certainly be (maybe later). The explanation is simple: at global level there is no coordination structure-function of banking and financial activities. The existence of methodologies for studying credit crisis could minimize losses (of all kinds) and eliminate them [15].

Tabelul 1/ Table 1

Dinamica PIB Global a activelor financiare /Global GDP growth, financial assets

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Total active financiare (trln. dol SUA)/ Total financial assets (trill. U.S. dol.)	123,8	144,7	151,8	190,4	229,7	214,4	232,2	250,1	255,9	263,6	281,9
Rata creșterii /Growth rate	1,0	1,13	1,05	1,25	1,21	0,93	1,08	1,08	1,02	1,03	1,07
Acțiuni (trln. dol SUA)/ Shares (U.S. dol. trill.)	31,2	37,2	37,2	50,8	65,1	33,5	47,2	55,1	47,1	39,0	35,2
Indicele veniturilor acțiunilor/ Index of income shares	1,00	1,19	1,00	1,37	1,28	0,51	1,41	1,17	0,85	0,83	0,87
Datorii (trln. dol SUA)/ Debt (U.S. dol. trill.)	52,0	57,9	58,9	68,7	79,8	83,5	92,1	94,8	98,4	102,0	109,5
Indicele veniturilor datoriilor/ Index of debt income	1,00	1,11	1,02	1,17	1,15	1,05	1,10	1,03	1,04	1,04	1,06
Activele bancare (trln. dol SUA)/ Bank assets (trill. U.S. dol.)	40,6	49,6	55,7	70,9	84,8	97,4	93,0	100,1	110,4	121,8	137,2
Rata creșterii activelor bancare/ Growth rate of bank assets	1,00	1,22	1,12	1,27	1,20	1,14	0,95	1,07	1,10	1,10	1,12
PIB Global (trln. dol SUA)/ Global GDP (trill. U.S. dol.)	36,2	40,9	44,5	48,2	54,5	60,9	57,8	62,9	69,9	76,2	82,3
Rata creșterii PIB Global /Global GDP growth rate	1,00	1,13	1,09	1,09	1,13	1,12	0,95	1,09	1,11	1,09	1,08
Raportul: active financiare către PIB/Financial assets to GDP ratio	3,42	3,54	3,41	3,95	4,21	3,52	4,02	3,98	3,66	3,46	3,43
Indicele raportului /Index ratio	1,00	1,00	0,97	1,15	1,07	0,83	1,14	0,94	0,92	0,93	0,94

Sursa /Source: [6]; datele anilor 2012, 2013 – estimările autorului [6]; / 2012, 2013 data and author's estimation.

Unii autori [16] consideră, că teoria Keynes (dependențele IS-LM) nu poate servi drept bază pentru noi elaborări. Această

Some authors [16] consider that Keynes theory (IS-LM dependencies) cannot serve as the basis for new

teorie (IS-LM) are o „funcționare” perfectă doar în perioadele de extracriză financiară. Deci, teoria Keynes [10] este utilă, necesară. Nu teoria Keynes este cauza apariției crizelor creditare, ci interesele contradictorii ale tuturor subiecților economici, financiari, bancari, existența modalităților de a „ocoli” teoria Keynes. Studiarea dinamicii unor indicatori, de exemplu, a celor din tabelul 1, este necesară pentru a evidenția situațiile financiare de precizie, după care, cu mare probabilitate, va urma criza creditară. Aceasta (studierea) poate fi efectuată în baza Global Financial Stability Report, GESR [1]. Și atare informație (Tabelul 1) poate nu este suficientă pentru a realiza anumite concluzii, însă o altă informație mai completă, mai complexă, mai detaliată este lipsă [17].

Reducerea lichidităților necesare pentru desfășurarea activităților economice poate servi unul dintre indicatorii în baza cărora ar putea fi prognozate crizele creditare [18, 19]. Datele din tabelul 1 pot fi analizate în comparație cu datele din anul 2003, an care a urmat după anii crizelor tehnologice din anii 2001-2002. Anul 2003 poate fi considerat un an în care au fost realizate un șir de echilibre economice.

Criza creditară (*creditar crunch*) a fost identificată în anul 2008 după ce piața fondurilor productive s-a redus cu 49%, volumul tuturor activelor s-a redus cu 7%, iar ratele de creștere a datoriilor s-au redus. Aceste perturbații, cu întârziere de un an, au redus PIB Global cu 5% (Tabelul 1). Activele financiare totale în anii 2003-2007 au fost în creștere de la 123,8 până la 229,7 trln. dol. SUA. În anul 2008 activele financiare s-au redus cu:

$$\frac{229,7 - 214,7}{229,7} \cdot 100\% = 6,7\%$$

Explicația este simplă: în perioadele de criză fiecare subiect se străduie să se elibereze de activele (acțiunile) riscante, pe piață oferta crește, prețul acestora (activelor riscante) se reduce. Un indicator important în analiza crizelor creditare este raportul:

$$\frac{\text{Total active financiare}}{\text{PIB Global}} \cdot 100\% - \text{pârghia financiară.}$$

Aceasta (pârghia) a realizat o valoare maximă (421%) în anul 2007, iar în anii 2008-2011 a constituit respectiv (în procente): 352; 402; 398; 366. O astfel de reducere a pârghiei financiare (*deleveraging*), în viziunea noastră, este un aspect pozitiv, poate contribui la restructurarea sistemului financiar. În acest proces, activele bancare s-au redus cu întârziere, în anul 2009 cu:

$$\frac{97,4 - 93,0}{97,4} \cdot 100\% = 4,5\%$$

Din componentele activelor financiare totale (acțiunile, datoriile, activele bancare) componenta sustenabilă sunt datoriile. Acestea (datoriile), în anii 2003-2011, au avut dinamica: 52,0; 57,9; 58,9; 68,7; 79,8; 83,5; 92,1; 94,8; 98,4 sau au fost într-o reducere a creșterilor. Creșterea moderată a datoriilor în perioada postcriză poate fi explicată: prin reducerea cererii la credite; prin reducerea potențialului băncilor de a acorda credite. În aceste condiții, PIB Global, în anii 2003-2011, a fost în creștere de la 36,2 în anul 2003 până la 69,9 trln dol SUA în anul 2011 și 78,3; 86,9 trln dol SUA în anii 2012; 2013 (calcululele autorului).

elaborations. This theory (IS-LM) has a "perfect function" in times of financial extra crises. So, Keynes theory [10] is useful and necessary. Keynes theory is not the cause of the credit crisis but the conflicting interests of all economic subjects, financial and banking. Studying the dynamics of indicators (tab.1), it is necessary to highlight the pre-crisis financial statements, then most likely, the crisis lending.

This study can be made based on Global Financial Stability Report, GESR [1]; and this information (Table1) may not be sufficient to make any conclusions, but other information more complex and detailed is missing [17].

Reduced necessary liquidity for economic activities can serve one of the indicators against credit crisis [18, 19]. The data from table 1 can be analyzed in comparison with 2003 data, a year which followed the technological crisis of 2001-2002. The 2003 can be considered a year with a big number of economic equilibrium.

Credit crunch was identified in 2008 after market funds that were reduced by 49%, volume of all assets decreased by 7% and debt growth rates were also reduced. These disturbances delayed by a year, decreased global GDP by 5% (tab.1). Total financial assets in 2003-2007 have increased from 123.8 up to 229.7 trill. U.S. dol. In 2008, financial assets decreased by:

The explanation is simple: in times of crisis each subject strives to deliver the assets (shares) risk, market supply increases, their prices (risky assets) is reduced.

An important indicator in analyzing the credit crisis is the report:

$$\frac{\text{Total financial assets}}{\text{Global GDP}} \cdot 100\% - \text{financial lever.}$$

This financial lever achieved a maximum (421%) in 2007, and in 2008-2011 was respectively (in percentages): 352; 402; 398; 366. Such a reduction in financial lever (*deleveraging*), in our view, is positive and can contribute to the restructuring of the financial system. In the process the banking assets were reduced late in 2009 with:

From components total financial assets (shares, liabilities, bank assets) most sustainable component are debts. This debts during 2003-2011 evolved by: 52.0; 57.9; 58.9; 68.7; 79.8; 83.5; 92.1; 94.8; 98.4 or been in a reduction in growth. Moderate increase in debt post-crisis period can be explained by reducing demand for loans; by reducing the bank potential for crediting. Under these conditions in 2003-2011, the global GDP has increased to 36.2; in 2003 to 69.9 trill. U.S. dol, and in 2011 to 78.3; 86.9 trill. U.S. dol in 2012; and 2013

Rata creșterii PIB Global a fost în creștere inclusiv până în anul 2008 după care a urmat o reducere cu 5% în anul 2009. Creșterile PIB Global, în anii 2010-2012, a fost realizată de economia Chinei și Indiei.

(author's calculations). Global GDP growth rate has been increasing in 2008 followed by a 5% reduction in 2009. Global GDP growth in 2010-2012 was conducted by the Chinese and India economy.

Tabelul 2/ Table 2

Dinamica PIB Global în anii 2003-2013 /Global GDP growth in 2003-2013

Anul	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
PIB Global (trln. dol SUA)/ Global GDP (trill. dol SUA)	36,2	40,9	44,5	48,2	54,5	60,9	57,8	62,9	69,9	78,3	86,9
Rata creșterii PIB Global /Growth rate of global GDP	1,00	1,13	1,09	1,09	1,13	1,12	0,95	1,09	1,11	1,09	1,08

Sursa/ Source: [6].

O informație utilă în prognozarea crizelor creditare poate fi „desprinsă” din structura activelor financiare totale. Lesne este de constatat din tabelul 3 o reducere considerabilă a uneia din componentele activelor financiare totale, a acțiunilor. Acestea (acțiunile) au fost în creștere de la 31,2 în anul 2003 până la 65,1 trln dol SUA în anul 2007 după care a urmat o reducere considerabilă cu:

$$\frac{65,1 - 33,5}{65,1} \cdot 100\% \approx 49\%$$

care a fost „barometrul” crizei financiare. În următorii ani (2009-2014), cererea la procurarea acțiunilor a devenit mai moderată (Tabelul 3). Dar nu și restul componentelor activelor financiare au avut același trend de reducere. Pentru a evidenția dinamica celor trei componente, datele din Tabelul 3 le „normăm”, le ponderăm în raport cu active financiare totale.

Useful information in forecasting of credit crisis can be "detached" from the total financial assets. Data from table, demonstrates a considerable reduction of one component of the total financial assets of shares. These shares have increased from 31.2 in 2003 to 65.1 trill U.S. dol in 2007 followed by a considerable reduction by:

which was the "barometer" of the financial crisis. In the following years (2009-2014) the request for procurement of shares became more moderate (tab.3). But not the rest of the components of financial assets had the same trend of reduction. To highlight the dynamics of those three components, the data from Table 3 are pondered to the share in total financial assets.

Tabelul 3/ Table 3

Dinamica structurii activelor financiare (trln. dol. SUA) / The dynamic of financial assets structure (trill. dol. U.S.)

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Acțiuni (trln. dol SUA) /Shares (trill. dol SUA)	31,2	37,2	37,2	50,8	65,1	33,5	47,2	55,1	47,1	39,0	35,2	35,0
Datorii (trln. dol SUA) /Debts (trill. dol SUA)	52,0	57,9	58,9	68,7	79,8	83,5	92,1	94,8	98,4	102,0	109,5	110,4
Active bancare (trln. dol SUA) /Bank assets (trill. dol SUA)	40,6	49,6	55,7	70,9	84,8	97,4	93,0	100,1	110,4	121,8	137,2	138,0
Total active financiare (trln. dol SUA) Total financial assets (trill. dol SUA)	123,8	144,7	151,8	190,4	229,7	214,4	232,2	250,1	255,9	262,8	281,9	283,4

Sursa/ Source: [6].

În anul 2003, acțiunile, datoriile, activele bancare au constituit respectiv (în procente): 25,2; 42,0; 32,7; în anul 2007

In 2003, shares, liabilities and bank assets were respectively (in percent): 25.2; 42.0; 32.7; In 2007 the

structura a fost: 28,34; 34,74; 36,92 – o structură echilibrată în condiții de extracriză. În anul 2008, structura activelor financiare totale a suferit mari modificări (restructurări): 15,63; 38,95; 45,43. În această restructurare, în câștig au fost băncile care și-au crescut activele cu 45,43-36,92=8,5%, datoriile au crescut cu 0,7% (Tabelul 4).

structure was: 28.34; 34.74; 36.92 - well balanced in terms of extra crises. In 2008, total financial assets structure has undergone great changes (restructuring): 15.63; 38.95; 45.43. In this restructure earned banks increased their assets by 45,43-36,92=8,5%, and liabilities by 0.7% (Table 4).

Tabelul 4 / Table 4

**Dinamica vectorilor mărimilor relative (ponderilor) activelor financiare /
Vector dynamics of relative quantities of financial assets**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Acțiuni (trln. dol SUA)/ Shares (trill. dol SUA)	0,2520	0,2571	0,2451	0,2668	0,2834	0,1563	0,2033	0,2203	0,1840	0,1484	0,1249	0,1235
Datorii (trln. dol SUA)/ Debts (trill. dol SUA)	0,4200	0,4001	0,3880	0,3608	0,3474	0,3895	0,3966	0,3790	0,3845	0,3881	0,3884	0,3896
Active bancare (trln. dol SUA)/ Bank assets (trill. dol SUA)	0,3270	0,3428	0,3669	0,3724	0,3692	0,4543	0,4005	0,4002	0,4302	0,4635	0,4867	0,4869
Total active financiare (trln. dol SUA)/ Total financial assets (trill. dol SUA)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Sursa/ Source: Calculele autorului în baza datelor din tabelul 3/ Author's calculations based on data from table 3.

Pârghia financiară a avut valoarea maximă în anul 2007, raportul activelor financiare totale către PIB Global a constituit 1,46, după care a urmat criza financiară din anii 2008-2010. În anul 2011, raportul a constituit 1,41 cu tendințe de reduceri către 2016 până la 1,29. Dacă acestea (reducerile) nu vor avea loc, în 2016 ar putea să se desfășoare o nouă criză creditară (Tabelul 5).

Financial leverage had highest value in 2007, total financial assets to Global GDP ratio was 1.46, followed the financial crisis of 2008-2010. In 2011 the ratio was 1.41 with trends by 2016 cuts up to 1.29. If these „cuts” will take place in 2016 would be able to carry out a new credit crunch (Table 5).

Tabelul 5 / Table 5

Valorile pârghiei financiare în anul 2016/ Financial lever values by 2016

	2007	2011	2016			
			€	€	€	€
Datorii (trln. dol. SUA)/ Debts (trill. dol SUA)	79,8	98,4	103,6	103,7	126	116,9
PIB (trln. dol. SUA)/ GDP (trill. dol SUA)	54,5	69,9	76,2	80,1	86	80,1
Pârghia financiară/ Financial lever	1,46	1,41	1,36	1,29	1,46	1,46

Sursa/ Source: Calculele autorului /Author's calculations.

Interacțiunile dintre bani și datorii sunt procese care au însoțit sistemul financiar pe parcursul istoriei. Acestea (interacțiunile), la fiecare etapă de dezvoltare economică au avut (și vor avea) specificul său. De aceea, analiza indicatorilor, indicilor concreți trebuie efectuată și în limbajul economic formalizat. Punctul inițial și final în contractul datotiiilor sunt banii: debitorul primește banii în momentul încheierii contractului; banii sunt restituiți de către datornic (debitor) la momentul finalizării contractului plus taxa procentuală respectivă prevăzută în contract. Interacțiunea dintre bani și datorii mai poate fi numită monetizarea datoriilor. Aceasta (monetarizarea) este baza, reperul oricărui sistem financiar. „Deformarea” procesului de monetizare a datoriilor generează bule financiare, care pe parcurs se „sparg”, inițiază crizele creditare, financiare, economice, sociale etc. Știut este, că orice economie este economie monetară. Barterul nu poate servi mijloc de schimb al bunurilor, serviciilor, de funcționare a sistemului financiar. Baniul au devenit o marfă

Interactions between money and debt are the processes that accompanied the financial system throughout history. These interactions at each stage of economic development have had (and will have) it's specificity. Therefore the analysis of concrete indicators and indexes must be made in economic language. Initial and final point in the contract the liabilities are money: borrower receives money upon completion of the contract; money are returned by the debtor (borrower) on completion of the contract and plus percentage fee prescribed in the contract. In this case, interaction between money and debt can be called debt monetization. This monetization is the base and part of any financial system. "Deformation" of debt monetization process creates financial bubbles that during the years break and initiate credit, financial, economic and social crisis. It is known that any economy is a monetary economy. The barter can't serve a medium

specifică cu o utilitate unică: capacitatea acestora (a banilor) de a asigura comensurarea bunurilor, serviciilor, a instrumentelor financiare. Bani s-au transformat într-o unitate de măsură a bunurilor, serviciilor. Însă, această unitate de măsură nu este fixă (cum de exemplu „metru”, „kg” etc.), ci elastică. În consecință, toate bunurile, serviciile în timp au valori schimbătoare.

În acest context, concluziile bazate pe numerele concrete (scalarul valorilor), nu mai pot fi puse la baza unor decizii de a preveni, de a ocoli crizele creditare. Nici una din tratările alternative (una bazată pe analiza valorilor indicatorilor; alta – expuneri la general în limbajul formalizat) nu are prioritate. Ambele sunt necesare, se complimentează reciproc, pot asigura sistemul creditar cu noi elemente, forme de interconexiuni etc.

Notăm prin $A_{\text{€}}$ volumul tuturor activelor financiare; $M_{\text{€}}$ – masa monetară; $B_{\text{€}}$ valoarea de piață a datoriilor (*debt outstanding*), deci:

$$\underbrace{A_{\text{€}}}_{\text{Toate activele financiare}} = \underbrace{M_{\text{€}}}_{\text{Masa monetară}} + \underbrace{B_{\text{€}}}_{\text{Valoarea de piață a datoriilor (debt outstanding)}}$$

Știut este, că banii $M_{\text{€}}$ pot crea venituri (valori), numai dacă aceștia (banii) sunt convertiți în capital productiv. Deci, în totalul activelor financiare $A_{\text{€}}$ numai a doua componentă (*debt outstanding*) este generatoare de venit, de valori. Activele financiare

per unitate de timp $\frac{dA_{\text{€}}}{dt}$ cresc cu viteza creșterii datoriilor.

Valoarea de piață a datoriilor per unitate de timp $\frac{dB_{\text{€}}}{dt}$ este în dependență directă cu *debt outstanding* $B_{\text{€}}$, adică:

$$\frac{dB_{\text{€}}}{dt} = rB(t)$$

Unde, r – coeficient de proporționalitate, numit în continuare taxa procentuală a venitului datoriilor. Altfel spus, banii acordați sub formă de credite sunt convertiți în capital productiv care creează venituri, bunuri, valori. Ecuația

diferențială (1) mai poate fi scrisă $\frac{dB_{\text{€}}}{B} = rdt$, adică r reprezintă valorile noi create la o unitate de credite, de datorii într-o unitate de timp i în dt unități de timp creditele vor crea bunuri în volum egal cu rdt , $r > 0$ ($r < 0$ – creditele sunt utilizate pentru crearea și nu pentru reducerea volumului de valori, bunuri). Activele totale $A_{\text{€}}$ în timp evidențiază din contul creșterii masei monetare (emisiei, seniorajului), din contul creșterii datoriilor $B_{\text{€}}$, adică:

of exchange of goods, services and of financial system functioning. Money has become a specific commodity with a single utility: their ability to ensure measurement of goods, services and of financial instruments. Money turned into a measure of goods and services, but this measure is not fixed, but elastic (e.g. "meter", "kg").

Therefore all goods and services have changing values in time. In this context conclusions based on concrete numbers (scalar values) can not be basis of decisions to prevent and avoid credit crises. None of the alternative treatments (one based on the analysis of parameter values; another – general exposure to formal language) has priority. Both are necessary and compliment each other, can provide crediting system with new forms of interconnections etc; where $A_{\text{€}}$ – total financial assets; $M_{\text{€}}$ – monetary mass; $B_{\text{€}}$ – debt outstanding, so:

It is known that money $M_{\text{€}}$ can create revenue (value) only if this money are converted into productive capital. So, in total financial assets $A_{\text{€}}$ only the second component – *outstanding debt* is income that generate income and value.

Financial assets per unit of time $\frac{dA_{\text{€}}}{dt}$ increases the growth rate of debt. Market value of debt per unit of time $\frac{dB_{\text{€}}}{dt}$ depends directly on *debt outstanding* $B_{\text{€}}$,

(1) Where, r – proportionality coefficient, called tax percentage of income liabilities. In other words, the money given as loans are converted into productive capital that create income, property values. The differential equation (1) can be written $\frac{dB_{\text{€}}}{B} = rdt$, where r represents new values created per unit of credit debt in a unit of time i in dt units, where loans create goods equal in volume rdt , $r > 0$ ($r < 0$ – credits are used to create and not to reduce values and goods). Total assets $A_{\text{€}}$ in time highlights from the account of monetary mass growth (seigniorage emission), due to the increase of debt $B_{\text{€}}$, where:

$$\underbrace{\frac{dA}{dt}}_{\substack{\text{Creșterea} \\ \text{per unitate} \\ \text{de timp} \\ \text{a activelor} \\ \text{financiare totale}}} = \underbrace{\frac{dM}{dt}}_{\substack{\text{Creșterea} \\ \text{per unitate} \\ \text{de timp} \\ \text{a masei} \\ \text{monetare}}} + \underbrace{\frac{dB}{dt}}_{\substack{\text{Creșterea} \\ \text{per unitate} \\ \text{de timp} \\ \text{a valorilor} \\ \text{create de} \\ \text{credite, de datorii,} \\ \text{de debt outstanding}}} \quad (2)$$

Admitem, că creșterea per unitate de timp a masei monetare (a seniorajului) este egală cu m , adică $\frac{dM}{dt} = m$. Și, fiindcă creșterea per unitate de timp a activelor financiare totale $\frac{dA}{dt}$ este generată în $\frac{dA}{dt} = rB(t)$, r – rata creșterii valorilor. În aceste condiții, relația 92) poate fi scrisă:

$$rB(t) = m(t) + \frac{dB(t)}{dt} \text{ sau } B'(t) - rB(t) + m(t) = 0 \quad (3)$$

unde, $m(t)$ este o funcție exogenă a seniorajului. Ecuația (3) este o ecuație diferențială liniară. Notăm $B(t) = u(t) \cdot v(t)$, atunci $B'(t) = u'(t)v(t) - u(t)v'(t)$, substituim aceste valori în ecuația (3) și obținem:

$$u'(t)v(t) + u(t)v'(t) - ru(t)v(t) = -m(t) \quad (4)$$

Din ecuația diferențială (4) inițiem ecuația diferențială fără de partea dreaptă, numită ecuație diferențială liniară omogenă:

$$u'(t)v(t) + u(t)v'(t) - ru(t)v(t) = 0 \quad (5)$$

$$\text{sau } v(t) [u'(t) - ru(t)] + u(t)v'(t) = 0 \quad (6)$$

$$\text{pentru care } u'(t) - ru(t) = 0 \quad (7)$$

$$\frac{du(t)}{dt} = ru(t)$$

Ecuația (7) mai poate fi scrisă:

$$\frac{du(t)}{u(t)} = rdt; \int \frac{du(t)}{u(t)} = \int rdt;$$

De unde

$$\ln|u(t)| = rt; u(t) = e^{rt} \quad (8)$$

Valoarea variabilei $u(t)$ din (8) o substituim în ecuația (4) și obținem

$$re^{rt} \cdot v(t) + v(t) + e^{rt} \cdot v'(t) - re^{rt} \cdot v(t) = -m(t)$$

$$\frac{dv(t)}{dt} = -m(t) \cdot e^{-rt}; v(t) = - \int m(t)e^{-rt} dt. \text{ Deci, valoarea}$$

împrumutului (creditelor) este $B(t) = -e^{rt} \int m(t)e^{-rt} dt + C$.

În perioada inițială $t = 0$, datoria $B(0)$ a constituit $B(0)e^{rt}$. Deci,

We admit that increase per unit time of monetary

mass (a seigniorage) is equal, to m , and because the increase per unit time of total financial

assets $\frac{dA}{dt}$ is generated into $\frac{dA}{dt} = rB(t)$, r – growth rate values. Under these conditions the relation 92) can be written:

$$rB(t) = m(t) + \frac{dB(t)}{dt} \text{ or } B'(t) - rB(t) + m(t) = 0 \quad (3)$$

where, $m(t)$ is a exogenous function of seigniorage. Equation (3) is a linear differential equation.

We note $B(t) = u(t) \cdot v(t)$, when $B'(t) = u'(t)v(t) - u(t)v'(t)$, and substitute these values in equation (3) and obtain:

$$u'(t)v(t) + u(t)v'(t) - ru(t)v(t) = -m(t) \quad (4)$$

From the differential equation (4) we initiate differential equation without the right part, called homogeneous linear differential equation:

$$u'(t)v(t) + u(t)v'(t) - ru(t)v(t) = 0 \quad (5)$$

$$\text{or } v(t) [u'(t) - ru(t)] + u(t)v'(t) = 0 \quad (6)$$

$$\text{for which } u'(t) - ru(t) = 0 \quad (7)$$

$$\frac{du(t)}{dt} = ru(t)$$

Equation (7) can be written:

$$\frac{du(t)}{u(t)} = rdt; \int \frac{du(t)}{u(t)} = \int rdt;$$

where

$$\ln|u(t)| = rt; u(t) = e^{rt} \quad (8)$$

The value of the variable $u(t)$ from (8) we substitute in the equation (4), and obtain

$$re^{rt} \cdot v(t) + v(t) + e^{rt} \cdot v'(t) - re^{rt} \cdot v(t) = -m(t)$$

$$\frac{dv(t)}{dt} = -m(t) \cdot e^{-rt}; v(t) = - \int m(t)e^{-rt} dt. \text{ So, the}$$

value of loan (credit) is $B(t) = -e^{rt} \int m(t)e^{-rt} dt + C$.

During the initial period $t = 0$, debt $B(0)$ constituted $B(0)e^{rt}$. So,

$$B(t) = B_0 e^{rt} - e^{rt} \int_0^t m(\theta) e^{-r\theta} d\theta = \underbrace{e^{rt}}_{\text{Coeficientul de actualizare a datoriilor restante}} \left(\underbrace{B_0 e^{rt} - e^{rt} \int_0^t m(\theta) e^{-r\theta} d\theta}_{\text{Evoluția descrescerii datoriilor în intervalul (0,t)}} \right)$$

Concluzii. Piața creditară este „vulnerabilă”. Percolarea valorilor provoacă crize creditare cu impact negativ asupra funcționării normale a tuturor piețelor. Reducerea creditelor, deci și a datoriilor, au un impact negativ asupra produselor investiționale. Datoriile, la rândul său, sistematic sunt în creștere în întotdeauna justificate. Activele financiare totale (acțiunile, datoriile, activele bancare) pe parcurs au creșteri economice nejustificate provocate de bule financiare. În perioadele de criză, unele active exprimate prin acțiuni au tendințe spre reduceri, altele (datoriile statului cu riscuri minime) cresc. Crizele creditare „teoretice” pot fi ocolite, eliminate din funcționarea sistemului financiar, bancar; în realitate problema crizelor nu are soluții. O explicație ar fi imposibilitatea de a crea o structură internațională abilitată cu dreptul de coordonare a tuturor activităților financiar-bancare și creditare.

Conclusion. Credit market is always vulnerable. Percolation of values always causes credit crisis with negative impact on normal functioning of all markets. Loan and debt reduction also have a negative impact on investment products. Liabilities, in turn, systematically are increasing and not always are justified. Total financial assets as shares, liabilities and bank assets over the time have economic growth unjustified due to *financial bubbles*. In times of crisis, some assets expressed by shares have tendencies to reductions, other (state debts with minimum risk) increases. Credit crises "theoretically" can be bypassed, removed from the operation of the financial system and banking; crisis problem in reality has no solutions. An explanation would be impossibility to create an international body empowered with the right to coordinate all financial-banking and loan activities.

Referințe bibliografice / References

- INTERNATIONAL MONETARY FUND. Global Financial Stability Report. 2004-2012. Washington [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=25343>
- AKERLOF, G., SHILLER, R. *Animal Spirits: how Human Psychology Drives the Economy, and Why It Matters for Global Capitalism*. Princeton: Princeton University Press, 2009. 248 p. ISBN 9780691142333.
- KRUGMAN, P. *End This Depression Now!* New York: W.W. Norton&Company, 2013. ISBN 978-0393345087.
- STINGLITZ, J. Needed: A New Economic Paradigm. In: Financial Times. 2010, august 20 [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.ft.com/cms/s/0/d5108f90-abc2-11df-9f02-00144feabdc0.html#axzz2yAnj3Nhk>
- GHOSH, A., OSTRY, J., TAMIRISA, N. Anticipating the Next Crisis. In: Finance&Development. 2009, september [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2009/09/pdf/ghosh.pdf>
- JANEWAY, W.H. Risk versus Uncertainty: Frank Knight's „Brute” Facts of Economic Life. 2006, june 7 [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://privatizationofrisk.ssrc.org/Janeway/printable.html>
- СМИРНОВ, А.Д. Финансовый рычаг и нестабильность. В: Вопросы экономики. 2012, № 9, сс. 25-40.
- СМИРНОВ, А.Д. *Макрофинансы: модель пузыря и кризиса*. Москва: Изд. дом Гос. ун-та- Высшей школы экономики, 2010. 100 с.
- СМИРНОВ, А.Д. Кредитный "пузырь" и перколяция финансового рынка. В: Вопросы экономики. 2008, № 10, сс. 4-31.
- KEYNES, J.M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. New York: Harcourt-Brace, 1936. 403 p.
- BALL, L. Time-Consistent Policy and persistent Changes in Inflation. In: Journal of Monetary Economics. 1995, vol. 36, issue 2, pp. 329-350.
- BERNANKE, B., PARKINSON, M. Procyclical Labor Productivity and Competing Theories of the Business Cycle: Some Evidence from Interwar U.S. Manufacturing Industries. In: Journal of Political Economy. 1991, vol. 99, no. 3, pp. 439-459.
- BLANCHARD, O., KİYOTAKI, N. Monopolistic Competition and the Effects of Aggregate Demand. In: American Economic Review. 1987, vol. 77, issue 4, pp. 647-666.
- CALVO, G. Staggered Prices in a Utility-Maximization Framework. In: Journal of Monetary Economics. 1983, vol. 12, issue 3, pp. 383-398.
- CALVO, C., REINHART, C., VEGH, C. Targeting the Real Exchange Rate: Theory and Evidence. In: Journal of Development Economics. 1995, vol. 47, issue 1, pp. 97-133.
- GERTLER, M., GALI, J., CLARIDA, R. The Science of Monetary Policy: a New Keynesian Perspective. In: Journal of Economic Literature. 1999, vol. 37, issue 4, pp. 1661-1707.
- GALI, J., GERTLER, M. Inflation Dynamics: a Structural Econometric Analysis. In: Journal of Monetary Economics. 1999, vol. 44, issue 2, pp. 195-222.
- KYDLAND, F., PRESCOTT, E. Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Rules. In: Journal of Political Economy. 1977, vol. 85, issue 3, pp. 473-492.
- KYDLAND, F., PRESCOTT, E. Time to Build and Aggregate Fluctuations. In: Econometrica. 1982, vol. 50, no. 6, pp. 1345-1370.

Recomandat spre publicare: 24.02.2014

PROVOCĂRILE PENTRU STATISTICA OFICIALĂ ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

Oleg CARA, dr., INCE

În epoca globalizării, fenomenele de natură social-economică, demografică, de mediu devin tot mai complexe și interdependente. Fiind sub presiunea cererii crescânde de date, statistica oficială, în calitatea sa de „bun public”, trebuie să se adapteze la schimbările ce au loc în societate și să se conformeze exigențelor sporite ale utilizatorilor față de informația de calitate. Aceasta, la rândul său, pune față de sistemul statistic național și cel global, sarcini majore de transformări esențiale în activitatea statisticii oficiale, precum și de comunicare cu partenerii din amonte și, în special, din avalul fluxului informațional – celor cărora le sunt destinate datele statistice.

În articol este prezentată viziunea autorului privind provocările majore pentru statistica oficială vizând satisfacerea mai bună a cerințelor informaționale ale utilizatorilor interni și externi în statistici de calitate, precum și transformarea informației statistice în cunoaștere, extinderea utilizării și creșterea utilității datelor statistice.

Cuvinte cheie: statistică oficială, calitate, comunicare, cultură statistică, integritate, modernizare.

Introducere. O condiție esențială a edificării, funcționării și dezvoltării unei societăți moderne, bazată pe cunoaștere, constituie gradul înalt de informare a comunității despre situația economică, socială, demografică și a mediului. Aceasta, la rândul său, presupune accesul liber la informația statistică de calitate, prin care statistica oferă bază sigură și necesară interpretărilor și analizelor economice și sociale.

Societățile democratice nu pot funcționa adecvat fără o bază solidă de date statistice fiabile și obiective. Monitorizarea rezultatelor deciziilor politice pe baza indicatorilor statistici devine o practică comună într-un număr tot mai mare de țări și la nivel internațional. Pe de o parte, factorii de decizie la nivel național și cel local, precum și reprezentanții cercurilor de afaceri au nevoie de statistici pentru a adopta decizii corecte. Pe de altă parte, publicul și mass-media au nevoie de statistici pentru a avea o imagine nestingherită a societății contemporane și a evalua performanța autorităților. Cetățenii au nevoie de statistică oficială pentru exercitarea drepturilor sale democratice. Încă marele Goethe a spus: „cifrele nu numai că guvernează lumea, ci ele arată cum lumea este guvernată”.

Statistica oficială reprezintă astăzi un „bun public”. În societatea modernă, informația statistică oficială este destinată și trebuie să fie pusă la dispoziția unui cerc larg de utilizatori – întregii societăți, în condiții de maximă transparență și imparțialitate, cu acces egal în termeni de volum, conținut, calitate și timp pentru toate categoriile de utilizatori [1].

Dezvoltarea culturii de "decizii bazate pe

CHALLENGES OF OFFICIAL STATISTICS IN THE GLOBALIZATION ERA

Oleg CARA, PhD, NIER

In the globalization era, the social, economic, demographic and environmental phenomena become more complex and interdependent. Official statistics, in its position of “public good”, are under the increased pressure of data needs. Thus, it should adapt itself to the changes taking place in the society and should comply with its increased demands for high quality information. On its turn, it imposes to both national and global statistical systems major tasks of structural changes in the activity of official statistics, as well as in the communication with its partners from the informational flow upstream, but particularly from its downstream – these being the target recipients of data.

The paper reflects the author's vision on the main activities needed to be fulfilled to better meet the information demands of users in quality statistics as well as on the major challenges and solutions regarding the transformation of statistical information into knowledge, ensuring the better use and usefulness of statistical data.

Key words: official statistics, quality, communication, statistical culture, integrity, modernization.

JEL Classification: C40, C81, E01, I25

Introduction. A prerequisite for building, operation and development of a modern society based on knowledge, is the high degree of community information about the economic, social, demographic and environmental state of arts. This one, on its turn, supposes free access to high quality statistical information, by means of which statistics provide a solid basis necessary for interpretation and for economic and social analyses.

Democratic societies do not function properly without a solid basis of reliable and objective statistics data. Monitoring policy outcomes through statistical indicators is a common practice in a growing number of countries and at international level. On the one hand, decision-makers at national level and local government and as well as representatives of business circles need statistics to take the right decisions. On the other hand, the public and media need statistics for an accurate picture of contemporary society and to evaluate the performance of public authorities. Citizens need more statistics than ever in order to exercise their democratic rights, participate in the public debate. The great writer Goethe said: “the figures are not only governing the world, but they are showing the way the world is governed”.

Official statistics is nowadays a “public good”. In contemporary society, official statistical information addresses and should be available to a wide range of users – to the whole society, under maximum transparency and impartiality conditions, with equal access of all user categories in terms of volume, content, quality and timeliness [1].

The development of a culture of "evidence-based

informație", deopotrivă cu transferarea adoptării unor decizii de la organele de stat către persoanele fizice și cu oportunitățile în creștere oferite în epoca globalizării, a stimulat sporirea fără precedent a cererii pentru statistici de către societate.

1. Provocări privind măsurarea statistică a noilor aspecte în epoca globalizării

În epoca globalizării, fenomenele de natură social-economică, demografică, de mediu devin tot mai complexe, interdependente, atât în plan național, cât și internațional. Astfel, atât „piața informațională”, cât și „statistica oficială” în calitatea sa de „bun public” se află sub presiunea cererii crescânde de date, confruntându-se cu provocări majore [5].

Globalizarea generează provocări, ce trebuie asumate de statistică în materie de concepte, metode, dar și de standardizare de proceduri, procese de producție, concretizate în produse și servicii statistice noi. Impactul globalizării este resimțit în domeniile economic, social și de mediu, ceea ce impune revizuirea unora din conceptele statistice.

Multe aspecte ale bunăstării nu mai pot fi cuantificate numai cu ajutorul PIB-ului și, deși există o corelație strânsă între PIB și bunăstare, indicatorul în forma actuală nu poate exprima un conținut real al bunăstării, care este determinat nu doar de dimensiunea economică, dar și cea socială, a mediului etc. Este o realitate necesitatea de a îmbunătăți indicatorii și datele care vin în completarea PIB-ului, pentru a exprima progresul înregistrat în toate aspectele ce țin de bunăstare (sănătate, protecția mediului etc.). Este necesară elaborarea unui cadru metodologic și operațional adecvat abordării integrale a problemei în cauză.

Cunoașterea a devenit o forță motrice pentru schimbările în societate și influențează toate aspectele vieții umane. Sarcina statisticii este de a conceptualiza, înregistra și, în cele din urmă, de a descrie multiplele fațete ale cunoașterii în formă statistică: producerea cunoștințelor, acumularea, evaluarea, stocarea, utilizarea, transformarea acestora în inovare. În strânsă legătură cu cunoașterea se află comunicarea, care s-a schimbat considerabil din punct de vedere al modului, conținutului și a sferei de cuprindere. Astfel, este necesară dezvoltarea statisticilor privind cercetarea, dezvoltarea și inovarea, educația și instruirea etc.

Schimbările climatice și protejarea resurselor naturale fac subiectul unor intense discuții la nivel mondial. Agenda politică face referire la poluare, în special cu privire la emisiile gazelor cu efect de seră, la consumul de energie ce trebuie eficientizat, biodiversitatea și conservarea resurselor biologice etc. Conturile economice și de mediu integrate, completate cu conturi specifice precum cele pentru apă, transport, agricultură etc. oferă un cadru performant pentru abordarea holistică a aspectelor privind mediul, a evoluției economice și sociale. Conturile de mediu furnizează date prin care se cuantifică contribuția principală a resurselor naturale la dezvoltarea economiei, bunăstare și costurile impuse de poluare sau degradarea resurselor.

2. Provocări ce țin de transformarea statisticilor în cunoaștere și promovarea culturii statistice

decision making", together with the transfer of some decisions from the state to individuals and the growing opportunities created by globalization, has stimulated an unprecedented growth in the demand for statistics by individuals.

1. Challenges related to the statistical measurement of new issues in the globalization era

In the globalization era, the social, economic, demographic and environmental phenomena become more complex and interdependent, both at national and international level. Thus, both the “information market” and the “official statistics” in its position of “public good” are under the increased pressure of data needs, facing major challenges [5].

Globalization generates new challenges that should be assumed by statistics in terms of concepts, methods and standardization of procedures and production processes, materialized in new statistical products and services. The globalization impact is felt in all the economic, social and environmental fields, therefore imposing the review of some statistical concepts.

Many of welfare issues can no longer be quantified solely by GDP and, although a strong correlation between GDP and welfare exists, the indicator in its current form cannot express a real content of welfare, entailed not only by the economic dimension, but by the social and environmental dimensions as well. The need for improving the indicators and data complementing GDP is a reality, in view to express the progress achieved in all issues related to welfare (health, environment protection, etc.). The drawing up of appropriate methodological and operational frameworks for an integrated approach of this matter is necessary.

Knowledge became a driving force for changes at society level and influences all the human life aspects. Statistics task is to conceptualize, record and finally describe the multiple sides of knowledge in statistical form: knowledge generation, accumulation, assessment, storage and use, as well as its change into innovation. Communication is closely related to knowledge and faced substantial changes from the standpoint of its content and coverage. Therefore, statistics on research, development and innovation, on education and training should be further developed.

The climate changes and natural resources protection are subject to intensive debates at world level. The political agenda includes issues related to pollution, particularly with respect to greenhouse emissions, to energy consumption, which should be rendered efficient, to bio-diversity and biological resources preservation, etc. The integrate economic and environmental accounts, completed with specific accounts related to water, transport and agriculture, etc. provide for an ideal framework for the holistic approach of issues dealing with environment, the economic and social evolution. The environmental accounts provide data quantifying the substantial contribution of natural resources to economic development and welfare, pointing out, the costs associated to pollution or resources depletion.

2. Challenges on transformation of statistics into

Însă producerea de date necesare constituie doar o latură a problemei. După cum a relatat Alfred Einstein, "informația nu înseamnă cunoaștere". Informațiile statistice nu au vorbit niciodată de la sine. Dimpotrivă, pentru mulți dintre utilizatori ele reprezintă fenomene cu un înalt grad de abstractizare. Cu cât informația statistică oficială furnizată de instituțiile de statistică, dar și de alți actori pe "piața informațională" este mai nouă, mai sofisticată, complexă și mai diversificată, cu atât mai complicată pentru utilizatori devine identificarea informației potrivite și evaluarea calității acesteia. Deci, în pofida excesului (în creștere continuă) de informație, prin care utilizatorului obișnuit îi vine tot mai greu de navigat, se creează impresia nesatisfacerii cerințelor consumatorilor de statistici de calitate.

Asimetria dintre informație și cunoaștere sau înțelegere a informației constituie o problemă a întregii societăți. Astfel, devine crucială necesitatea explicării rezultatelor cercetărilor/calculului statistice, dar și a aspectelor metodologice ce țin de producerea și diseminarea datelor. Înțelegerea, percepția asupra calității informațiilor statistice, încrederea în statistica oficială, precum și gradul de utilizare a datelor sunt strâns legate între ele.

Apare marea provocare pentru statisticienii de a contribui activ la transformarea statisticilor în cunoștințe și decizii, urmare a unei transparențe mai mari a informației statistice, explicării datelor, analizei, încadrării acestora în contextul potrivit, de o manieră clară, pe înțelesul consumatorilor. Statistica se cere a fi furnizată în forma și modul, care asigură accesul facil și adecvat, cunoașterea, înțelegerea și utilizarea datelor statistice de un cerc larg de utilizatori.

Utilitatea și utilizarea statisticilor oficiale depinde de credibilitatea acestora și a activității Oficiilor Naționale de Statistică (ONS), în ansamblu. Astfel, este important, ca în scopul producerii statisticilor de calitate înaltă și a comunicării cu utilizatorii, să se promoveze educația și cultura statistică, ca piloni de bază ai utilizării la scară înaltă a statisticilor în beneficiul cetățenilor și societății – sarcină majoră a instituțiilor statistice naționale și internaționale.

Pentru a face față provocării privind evoluția statisticilor de la calitatea exclusivă de "furnizor de informație" la "promotor al cunoașterii", sunt necesare transformări esențiale în activitatea de producție și diseminare a statisticilor, prin abordări noi, inovative în munca statisticienilor [4]. Aceasta, la rândul ei, cere gândire creativă, reorientarea resurselor, o bună comunicare și cooperare cu partenerii, obținerea de noi abilități, transformări instituționale și o mai bună integrare în cadrul sistemului național și cel internațional de statistică.

În contextul celor menționate, este importantă promovarea educației și culturii statistice, stimularea atitudinii științifice, creativității, curajului și comunicării la toate nivelurile, devenirea și recunoașterea instituțiilor de statistică ca parte a "industrii cunoașterii" și nu în special a sectorului public birocratic, maximizarea comunicării directe cu utilizatorii finali, utilizând noi instrumente TIC și permanentizarea dialogului cu mass-media a modalității în care aceasta interpretează și diseminează datele oficiale.

O cultură statistică, promovată de instituțiile naționale de statistică în rândurile publicului larg cu privire la elementele

knowledge and promotion of statistical culture

However, producing the right data is only one side of the story. According to Alfred Einstein, "information is not knowledge". Statistical information has never stand to reason. On the contrary, for many users these represent highly abstract phenomena. The more new, sophisticated, complex and diversified is the official statistical information provided by the statistical institutions and by other actors from "information market", the more complicated it becomes for users to identify the appropriate information and to assess its quality. Thus, despite the (continuously expanding) information excess, where the common user faces an increasingly difficult navigation, it creates the feeling of not meeting the real user requirements for high quality statistics.

The asymmetry between information and knowledge or understanding of this information is a problem of the whole society. Thus, the necessity of explaining not only the results of statistical surveys/compilations, but of the methodological issues related to statistics production and dissemination as well, becomes crucial. The understanding, the perception of statistical information quality, the trust in official statistics, as well as the data use degree, are closely interrelated.

Thus, the statisticians face the challenge of actively contributing to statistics transformation into knowledge and decisions, as consequence of increased transparency of statistical information, of data explanation and analysis, of their framing into the appropriate context, in a clear manner, easily understandable for the users. Statistics should be provided in a way and manner that is ensuring the user-friendly and adequate access, the knowledge, the understanding and the use of statistical data by all the users.

The official statistics usefulness and use depends on the credibility reliability of these data, as well as of the activity of national statistical offices (NSO) as a whole. Thus, in view to produce high quality statistics and to communicate with users, the promotion of statistical literacy and culture, as basic pillars of statistics use in the benefit of citizens and of the society is highly important and constitutes a major task of the national and international statistical institutions.

In view to cope with the challenge of statistics evolution from the exclusive position of "information provider" to the one of "knowledge builder" fundamental changes in the activity of statistics production and dissemination are necessary, through new, innovative approaches within the statisticians' work [4]. On its turn, it requires a creative thinking, resources reorientation, a sound communication and cooperation with partners, acquiring new abilities, institutional changes and a better integration within the national and international statistical systems.

In the above mentioned context, importance is given to the promotion of statistical literacy and culture, to the stimulation of scientific approach, to creativity, commitment and communication at all levels, to the recognition of statistical institutions as part of "knowledge industry" and not as part of bureaucracy, to the maximization of communication with final users, by using new ICTs and by rendering a permanent nature to the

statistice ar putea conduce la reducerea neînțelegerilor și creșterea capacității de a pătrunde cu discernământ și obiectivitate în sensul informațiilor statistice, a analiza și utiliza datele oferite publicului. Aceasta va permite statisticii să fie mai relevantă și mai utilă.

Pentru identificarea metodelor celor mai potrivite de furnizare a informației statistice, dar și a setului de indicatori relevanți este primordială stabilirea unei comunicări bune, permanente dintre autoritatea statistică și utilizatorii de statistici oficiale. Oferirea serviciilor statistice de calitate, într-un mod transparent, predictibil, cu informarea adecvată, în termeni rezonabili despre conținutul, termenele și modul de diseminare a informației statistice, precum și obținerea feed-back-ului de la utilizatori constituie elementul cheie al asigurării diseminării conforme a statisticii oficiale.

Se cere implicarea mai activă a instituțiilor de cercetare și de învățământ, organizațiilor neguvernamentale etc. în utilizarea și diseminarea repetată a informației statistice. Este necesară îmbunătățirea produselor statistice, ”apropierea” acestora de necesitățile și interesele utilizatorilor, cu oportunități pentru crearea ”informației personale”, precum și plasarea accentului asupra datelor detaliate în profil regional etc.

Statistica, astfel, trebuie să se adapteze la condițiile ”societății erudite”. Totodată, aceasta pune față de sistemul statistic național sarcini majore de transformări esențiale în activitatea de producție și diseminare a statisticii oficiale, precum și de îmbunătățire a cooperării cu partenerii, în special cu utilizatorii și furnizorii de informație.

3. Abordarea integratoare a statisticii oficiale ca răspuns la provocări

Pentru a face față sarcinilor informaționale crescânde, de o manieră eficientă, se impune necesitatea *integrării conceptuale* a domeniilor statistice, la nivelul surselor de date și al instrumentelor statistice, o *abordare holistică* a statisticii [2].

Evident, instituțiile de statistică oficială se confruntă cu restricții financiare, de personal și de evitare a sarcinii de răspuns exagerate asupra respondenților, fapt ce impune necesitatea prioritizării elaborării produselor statistice, precum și eficientizarea activității statistice în ansamblu. Drept, că, circumstanțele noi, ce țin de evoluția tehnologiilor informaționale și de comunicații (TIC) favorizează transformările vitale ale statisticii oficiale [3].

Sistemul Statistic European (SSE) deja s-a angajat activ în procesul de a răspunde la provocările dictate de satisfacerea cererii informaționale crescânde ale societății contemporane, de o manieră eficientă, în conformitate cu Codul de Bune Practici al Statisticilor Europene. Astfel, sunt așteptate schimbări revoluționare, de mare anvergură, de conținut și de formă, ale Sistemului European actual. Modernizarea SSE se va baza pe abordarea integratoare, holistică a statisticii.

Ca rezultat, datele colectate în cadrul cercetărilor statistice, dar și din sursele de date administrative deținute de instituții, din sistemele contabile ale entităților vor fi utilizate în scopuri statistice pentru calcularea diversilor indicatori statistici, sporind eficiența utilizării datelor. Vor fi explorate posibilitățile de utilizare a unor informații parțiale,

dialogue with media, in view to improve the way it interprets and disseminates official data.

A statistical culture, promoted by the national statistical institutions among the large public should lead to a diminution of misunderstandings and to an increased capability of properly catching the significance and meaning of statistical information, of analysing and using the data provided to the public. This would allow statistics to become more relevant and useful.

In view to identify the most appropriate methods of providing statistical information, as well as the core set of relevant indicators, the setting up of a sound and permanent communication between the statistical authority and the statistical data users is crucial. Supplying quality statistical services, in a transparent and predictable manner, with an adequate debriefing of information regarding the content, deadlines and dissemination ways, with obtaining the users feedback represent the key element for ensuring the appropriate dissemination of official statistics.

The involvement of research and educational institutions, non-governmental organizations, etc. through repeated use and dissemination of statistical information is required. There is a necessity to improve statistical products to meet user's needs and interests, with the opportunities for the compilation of "personalized information", as well as of putting the stress on detailed data at regional level, etc.

Statistics should adapt to the conditions of a "knowledge society". At the same time, the national statistical system should cope with essential changes in the activity of official statistics production and dissemination, strengthening the cooperation with its partners, especially with data users.

3. The integrated approach of official statistics as response to challenges

In view to cope with the increasing information requirements, in an effective manner, the *conceptual integration* of statistical fields is necessary, at data sources and statistical tools levels, which presume a *holistic approach* of statistics [2].

Obviously, the official statistical institutions are facing financial and staff constraints, as well as the problem of excessive response burden on respondents, which imposes the need of prioritizing the development of statistical products and the efficiency of the overall statistical work. However, the development of information and communication technologies (ICT) development facilitates the vital transformation in official statistics [3].

The European Statistical System (ESS) is already actively engaged in the process of reacting to the challenges entailed by the increasing informational needs of modern society, in an efficient manner complying with the European Statistics Code of Practice. Thus, revolutionary, large-scale changes of the current European Statistical System are expected in terms of content and form. The ESS modernisation would be based on the integrated, holistic approach of statistics.

As consequence, the data collected both from statistical surveys and from administrative sources managed by

pe baza tehnicilor de modelare.

Abordarea integratoare a statisticii – posibilitatea de a relaționa informațiile despre un anumit fenomen, dar care provin din domenii diferite (de exemplu, date despre activitatea întreprinderilor mici și mijlocii sau cele despre salarizare și ocupare etc.), va extinde sfera de cuprindere a statisticii și, prin urmare, va mări capacitatea de a răspunde la o gamă mai largă de cerințe ale utilizatorilor, de o manieră mai flexibilă. Abordarea holistică a statisticii este deosebit de relevantă în speță în domenii în care se manifesta fenomene complexe, deci și atunci când se pune problema măsurării aspectelor globalizării [5].

Totodată, există provocări considerabile, atât de natură tehnică, cât și metodologică ce țin de modernizarea sistemului statistic, care solicită eforturi susținute și o creștere a eficienței managementului. Sunt mari așteptările ce țin de re-inginerul arhitecturii sistemului informatic statistic, care presupune trecerea de la modelul tradițional de elaborare a statisticilor de tipul “furnalului” la unul “holistic”. Potrivit modelului “furnalului”, fiecare produs statistic în parte (împreună cu sistemul respectiv de producție) corespunde unui anumit domeniu al statisticii. Respectiv, întregul proces de producție de la proiectarea anchetei până la colectarea datelor și de la prelucrare la diseminare se desfășoară independent de celelalte domenii statistice, și fiecare are proprii furnizori de date și grupuri de utilizatori. Astfel, modelul “furnalului”:

- pune o sarcină grea asupra respondenților cărora li se cere, în mod regulat, aceeași informație de mai multe ori având în vedere colectarea datelor din diferite domenii, realizată într-o manieră independentă și necoordonată,

- nu este bine adaptat pentru a colecta date referitoare la fenomene care acoperă dimensiuni multiple, precum globalizarea sau schimbările climatice,

- cu procesul de producție respectiv este inefficient și costisitor, deoarece nu apelează la aplicarea soluțiilor standardizate, în primul rând, de colectare și procesare a informației,

- limitează posibilitatea obținerii unor produse statistice referitoare la diverse domenii statistice bine corelate, și, ca efect, credibile și utile pentru utilizatorii de statistici oficiale.

În acest sens, va trebui investigat modul în care informațiile din diverse surse pot fi exploatate în diverse scopuri, de exemplu eliminând diferențele metodologice, uniformizând clasificările statistice etc.

Modelul integrat presupune utilizarea extinsă a datelor colectate în scopuri ne statistice de către autorități, precum datele fiscale, cele privind salarizarea și achitarea contribuțiilor sociale, privind piața forței de muncă etc. Avantaje evidente pot fi obținute prin (re)folosirea în scopuri statistice a datelor administrative, precum și a informației din alte surse externe, ca de exemplu a datelor generate de sistemele contabile ale întreprinderilor. Este nevoie de eforturi care să garanteze calitatea datelor, deoarece frecvent datele din sursele externe (ne statistice) nu sunt disponibile în forma cerută de statistica oficială.

Este crucială dezvoltarea sistemului de management al calității statistice, conform recomandărilor și bunelor

various institutions, as well as from the bookkeeping systems of entities are to be used for statistical purposes, in view to compile statistical indicators, thus increasing the data effectiveness. Modelling techniques will be used in view to explore the opportunities of using partial data.

The integrated approach of statistics – the possibility of setting up relationships between various information dealing with a certain phenomenon, but taken over from different fields (for example, data on small and medium enterprises activity or those related to salaries and employment, etc.), is supposed to expand statistics coverage, improving in this way the capability of meeting a wider range of users needs, in a more flexible manner. Holistic approach to statistics is especially relevant for areas with complex phenomena, and therefore when it comes to measure globalization issues [5].

However, there are considerable challenges, technical as well as methodological, related to modernization of statistical system, which requires sustained efforts and increase management efficiency. There are high expectations from re-engineering of statistical business architecture, which involves switching from the traditional “stovepipe” model of statistics production to a “holistic” one. Under the “stovepipe” model, each statistical product (together with the related production system) corresponds to a particular field of statistics. Respectively, the entire production process from the design of the survey to data collection and from processing to dissemination occurs independently of the other statistical fields, and each has its own data providers and user groups. Thus, the “stovepipe” model:

- puts a heavy burden on the respondents, who are regularly asked for the same information several times with a view to collecting data in different fields, a process conducted in an independent and uncoordinated manner,

- is not well adapted to collect data on phenomena that cover multiple dimensions, such as globalisation or climate change,

- with the related production process is inefficient and costly, because it does not use standardisation, first of all when collecting and processing the information,

- limits the possibility to obtain well correlated statistical products related to different statistical fields and, as a result, trustful and useful statistics for users.

In this regard, we have to investigate how information from different sources can be exploited for various purposes, for example eliminating methodological differences, equalize statistical classifications, etc.

The integrated model supposes the extensive use of data collected by authorities for statistical purposes, such as fiscal data, data on salaries and social contributions, data related to labour market, etc. Obvious advantages could be obtained by (re)using administrative data for statistical purposes, as well as from using other outsourcing information, such as, for instance, data generated by the bookkeeping systems of enterprises. Efforts are still necessary in order to ensure data quality since, in many cases, outsourcing information (data taken over from non-statistical sources) is not available in the format required by official statistics.

practici europene, care va contribui, la alinierea statisticilor naționale la standardele de calitate ale Uniunii Europene (UE), favorizând credibilitatea și utilitatea datelor statistice.

Abordarea integratoare presupune de asemenea o mai bună coordonare și colaborare în cadrul sistemului statistic național și îmbunătățirea cooperării la nivel internațional, în primul rând cel european.

4. Din experiența Biroului Național de Statistică privind răspunsul la provocările în societatea modernă

Este de menționat experiența Biroului Național de Statistică (BNS) din Republica Moldova privind extinderea accesului utilizatorilor la fondul național de date statistice, prin punerea în aplicare a unor instrumente moderne de diseminare cum sunt: *banca de date PX Web* – noua soluție de diseminare pe baza aplicației PC – Axis, lansată în anul 2010; *calculatorul indicelui prețurilor de consum (inflației)* și *cel al speranței de viață; piramida animată a populației; hărțile animate* cu importanți indicatori demografici și sociali; *graficele animate* în domeniul forței de muncă, care contribuie la apropierea statisticilor de utilizatori.

O realizare importantă pentru promovarea cunoașterii indicatorilor, metodelor și metodologiilor aplicate în statistica oficială întru mai buna utilizare a acestora de către publicul larg o constituie elaborarea *metadatelor statistice de referință*, lansate de BNS în anul 2008.

Implementarea, pe plan național, a unor asemenea lucrări statistice importante ca *integrarea rețelelor cercetărilor gospodăriilor casnice* (Anchetei Forței de Muncă, Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice), *implementarea Cercetării Integrate pe Termen Scurt a întreprinderilor/entităților* etc. constituie exemple elocvente privind procesele de modernizare și integrare în statistica Republicii Moldova, de îmbunătățire a corelării statisticilor și eficientizare a activității instituției statistice, cu impact pozitiv și în contextul micșorării sarcinii informaționale asupra respondenților. Însă acest proces benefic atât pentru utilizatorii, cât și furnizorii și producătorii statisticilor oficiale, care este la început de cale, necesită a fi susținut și promovat consecvent în continuare.

Concluzii. Statistica oficială trebuie să se adapteze la condițiile “societății erudite”. Astfel, sunt necesare schimbări radicale în modul de gândire, de concepere și de operaționalizare a fluxurilor informaționale de către instituțiile de statistică, inclusiv în Republica Moldova. Totodată, aceasta pune față de sistemul statistic național sarcini majore de transformări esențiale în activitatea de producție, diseminare a statisticilor oficiale, precum și de îmbunătățire a comunicării și cooperării cu partenerii, în special cu utilizatorii și furnizorii de informație.

A apărut necesitatea stringentă de a face o revizuire substanțială a întregului sistem statistic, cu scopul de a îmbunătăți coerența sistemului de cercetări statistice, schimbarea de la abordarea tradițională, a realizării cercetărilor de tip „furnal” la un sistem integrat, creșterea eficienței activității statistice, îmbunătățirea calității datelor diseminate, și reducerea sarcinii de răspuns. Modernizarea sistemului statistic necesită re-inginerul arhitecturii tehnologiilor informaționale, punerea accentului pe

The statistical quality management system should be further developed, in line with the European recommendations and best practices. This, in its turn, will contribute to national statistics compliance with the European Union (EU) quality standards and would favor statistics credibility and usefulness.

Meantime, the integrated approach also supposes a better coordination and collaboration within the national statistical system and the improvement of cooperation at international level, primarily at European level.

4. The experience of the National Bureau of Statistics on the response to challenges in modern society

It is noteworthy the experience of the National Bureau of Statistics (NBS) of the Republic of Moldova on the extension of the user access to national fund of statistical data based on the implementation of modern dissemination tools of such as: *databank PX Web* – a dissemination solution based on the PC – Axis, launched in 2010; *consumer price index (inflation) calculator* and that of *life expectancy; animated population pyramid; animated maps* with key demographic and social indicators; *animated graphs* in labour force statistics field, which contribute to meeting better statistics users requirements.

An important achievement for promoting knowledge of indicators, methods and methodologies applied in official statistics for their better use by large society is the development of *reference metadata* launched by NBS in 2008.

The implementation at national level of such important statistical works as development of the *integrated network for household surveys* (Labour Force Survey, Household Budget Survey), implementation of the *Integrated Short-Term Business Survey*, etc. constitutes relevant examples of the processes of modernization and integration in Moldovan statistics, as well as of the improvement of correlation of data and of the efficiency of statistical activity, with positive impact in the context of reducing the information burden on respondents too. However, this process, which is beneficial for data users, as well as for suppliers and producers of official statistics, is at the beginning of the pathway and need to be further supported and promoted to ensure its sustainability.

Conclusions. Official statistics should be adapted to the new environment of “knowledge society”. Thus, the need for radical changes is obvious in the way of designing as well as of management of information flows by statistical institutions, including from the Republic of Moldova. This, in its turn, requires from national statistical system major transformations in the activity of production and dissemination of official statistics, as well as to ensure good communication and cooperation with partners, especially with data users and providers.

A strong need appeared to make a substantial revision of the whole statistical system with the aim to improve interrelations between individual surveys, change from the traditional “stovepipe” survey approach to an integrated system, increase efficiency of statistical activity, improve the quality of disseminated data and reduce response burden. The modernization of statistical system requires re-engineering of statistical business architecture, focusing

colectarea electronică a datelor statistice, extinderea utilizării în scopuri statistice a surselor administrative de date, preluarea directă a datelor statistice primare din sistemele de evidență contabilă a întreprinderilor, implementarea pe scară largă a metodelor de sondaj.

Totodată, funcțiile statisticii în epoca globalizării nu se limitează doar la producerea și diseminarea informației de calitate. Apare provocarea majoră pentru statisticienii de a contribui activ la transformarea statisticilor în cunoaștere și pe această bază în decizii, printr-o mai mare transparență a informației statistice, explicarea datelor, analiza, încadrarea acestora în contextul potrivit, de o manieră clară, pe înțelesul consumatorilor. Statistica se cere a fi oferită în modul, care asigură accesul facil și adecvat, cunoașterea, înțelegerea și utilizarea de către un cerc larg de utilizatori.

on electronic collection of statistical data, expanding the use of administrative data sources for statistical purposes, direct use of primary statistical data from the enterprises accounting systems, and large-scale implementation of sample methods.

Furthermore, the statistics functions in globalization era are not limited to high quality information production and dissemination. The major task of statisticians is to actively contribute to the transformation of statistics into knowledge and, on this basis, into decisions, through an increased transparency of statistical information, data explanation and analysis and their better framing into the appropriate context in a clear manner, easily understandable. Statistics should be provided in such a way as to ensure user-friendly and adequate access, knowledge and actual use by a wide range of users.

Referințe bibliografice/References

1. BRÜNGGER, H. Dissemination of Official Statistics in an Environment of Information Overload. In: Statistics in transition. Warsaw, 2003, vol. 6, no 3, pp. 341-352.
2. Decision on a Programme for the Modernisation of European Enterprises and Trade Statistics (MEETS): no. 1297 16 december 2008. In: Official journal of the European Union. 2008, 19 december [accesat 2 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:340:0076:0082:EN:PDF>
3. FISHER, J. A statistical system for future generations. In: Conference on Modern Statistics for Modern Society, 6-7 december 2007. Luxembourg, 2008, pp. 23-43. ISBN 978-92-79-07841-5 [accesat 2 noiembrie 2013]. Disponibil: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-RA-08-004/EN/KS-RA-08-004-EN.PDF
4. GIOVANNINI, E. Statistics and Politics in a "Knowledge Society" [accesat 2 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.oecd.org/site/progresskorea/41330877.pdf>
5. VOINEAGU, V., CARA, O., DUMITRESCU, I. Statistica oficială în societatea modernă. In: Revista Română de Statistică. 2010, nr. 10, pp. 20-28.

Recomandat spre publicare: 18.01.2014

**IMPACTUL ACTIVITĂȚII CURȚII
DE CONTURI A REPUBLICII MOLDOVA
ASUPRA EFICIENTIZĂRII MANAGEMENTULUI
FINANTELOR PUBLICE**

*Iulia CAPRIAN, dr., USM
Maria COJOCARU, dr., USM
Lilia ROTARU, dr., USM*

În acest articol științific autorii se axează pe o problemă importantă a gestiunii finanțelor publice – auditul modului de funcționare a sistemelor de management și de control financiar public intern. Rolul principal în realizarea acestei funcții îi revine Curții de Conturi a Republicii Moldova, care, prin activitatea ce o desfășoară, prin cerințele și recomandările formulate, urmărește eficientizarea gestiunii finanțelor publice cu respectarea principiilor de economie, eficiență și eficacitate. Studiul a fost realizat în baza rapoartelor de activitate ale Curții de Conturi a Republicii Moldova pentru perioada anilor 2009-2012 și a raportului preventiv pentru anul 2013 prezentat în Parlamentul Republicii Moldova.

Cuvinte cheie: Curtea de Conturi a Republicii Moldova, audit, eficiență, eficacitate.

Introducere. Una din funcțiile de bază ale gestiunii finanțelor publice este controlul asupra administrării și valorificării resurselor financiare și a patrimoniului public cu maximă eficiență și eficacitate, în mod transparent și în interesele cetățenilor Republicii Moldova. Activitatea Curții de Conturi a Republicii Moldova este reflectată în rapoartele anuale de activitate, avizele cu privire la proiectele legislative care au un impact asupra gestiunii financiare, precum și în opinii separate cu privire la unele subiecte, care sunt elaborate din propria inițiativă a membrilor Curții. Rapoartele și recomandările acestora au un rol constructiv în evoluțiile din cadrul țării noastre, contribuind la apropierea acestora de cetățeni.

Pentru elaborarea acestui studiu, autorii au aplicat metodele generale de cunoaștere științifică monografică: inducția, deducția, analiza, sinteza, comparația și instrumentarul statistic de analiză a datelor.

De la înființarea sa, prin prevederile articolului 133 din Constituția Republicii Moldova (Titlul IV, art.133) și ale Legii privind Curtea de Conturi nr.312-XIII din 8 decembrie 1994, Curtea de Conturi a Republicii Moldova efectuează auditul finanțelor, contribuind la îmbunătățirea gestiunii finanțelor publice, promovând transparența și răspunderea pentru actul de gestiune și are rolul de gardian independent al intereselor financiare ale cetățenilor Republicii Moldova.

În același an, Curtea de Conturi devine membru al EUROSAI (47 de membri) și INTOSAI – organizații ce activează pe lângă ONU din anul 1953 și care întrunesc 186 de membri.

În calitate de membru al INTOSAI și al EUROSAI, Curtea de Conturi s-a angajat să respecte criteriile de convergență, necesare integrării europene, care rezultă din următoarele documente importante:

**IMPACT OF THE ACTIVITY OF COURT OF
ACCOUNTS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA
ON THE EFFICIENCY OF THE PUBLIC FINANCE
MANAGEMENT**

*Iulia CAPRIAN, PhD, USM.
Maria COJOCARU, PhD, USM.
Lilia ROTARU, PhD, USM.*

In this scientific article the authors focus on an important issue for the Public Finance Management – audit of the functioning of the management systems and of public internal financial control. The main role in achieving this function lies with the Court of Accounts of the Republic of Moldova, which, through the work that it carries, through the requirements and recommendations, seeks efficient public finance management with the principles of economy, efficiency and effectiveness. The study was conducted based on the activity reports of the Court of Accounts of the Republic of Moldova for the period 2009-2012 and the tentative report for 2013 presented in the Parliament of the Republic of Moldova.

Keywords: Court of Accounts of the Republic of Moldova, audit, efficiency and effectiveness.

JEL Classification: H00, H83, H21, H12

Introduction. One of the core functions of public finance management is control over the management and valuation of financial resources and public property with the maximum of efficiency and effectiveness, transparently and in the interests of Moldovan citizens. The activity of the Court of Accounts of the Republic of Moldova is reflected in the annual activity reports, opinions on legislative projects that have an impact on financial management, as well as separate opinions on certain topics, which are developed from members of the Court's own initiative. Its reports and recommendations have a constructive role in the evolution of our country, thus contributing to get closer to the citizens.

For the development of this study, the authors applied the general methods of monograph scientific knowledge: induction, deduction, analysis, synthesis, comparison and statistical tools for data analysis.

Since its establishment, the provisions of Article 133 of the Constitution (Title IV, Article 133) and the Law on the Court of Accounts no.312-XIII of 8 December 1994, the Court of Accounts of Moldova performs financial audit contributing to improvement of the public financial management, promoting transparency and accountability for management and has the statute of an independent guardian of the financial interests of Moldovan citizens.

In the same year, the Court of Accounts joins EUROSAI (47 members) and INTOSAI which are organizations that activate near UN since 1953 and meet 186 members.

As a member of INTOSAI and EUROSAI, Court of Accounts is committed to respect the convergence criteria necessary for European integration, resulting from the following key documents:

- Liniile directoare europene de aplicare a standardelor de audit INTOSAI, elaborate în baza Declarației de la Lima cu privire la liniile directoare ale auditului finanțelor publice, adoptată la cel de-al IX-lea Congres INTOSAI, desfășurat la Lima în anul 1977;

- Recomandările EUROSAI de la Praga;
- Declarația din Mexic cu privire la independență adoptată la Congresul al XIX-lea INTOSAI, 2007.

În prezent Curtea de Conturi este unica autoritate publică a statului care exercită controlul asupra formării, administrării și întrebuințării resurselor financiare publice și administrării patrimoniului public prin realizarea auditului extern în sectorul public în calitate de instituție supremă de audit [1].

Curtea de Conturi efectuează controlul asupra administrării și întrebuințării resurselor financiare publice și a patrimoniului public prin următoarele tipuri de audit:

- auditul regularității;
- auditul performanței;
- alte tipuri de audit.

Curtea de Conturi, la realizarea acțiunilor de audit, decide autonom asupra tipului de audit [2].

Auditul public extern se efectuează în conformitate cu legislația Republicii Moldova, cu actele interne, cu standardele proprii de audit, adoptate pe baza standardelor internaționale de audit (INTOSAI). Auditul public extern se exercită în trei etape (Figura 1):

- European guidelines for implementing INTOSAI auditing standards, developed under the Lima Declaration on public audit guidelines adopted at the Ninth Congress of INTOSAI, held in Lima in 1977;

- EUROSAI recommendations from Prague;
- Mexico Declaration on Independence adopted at the XIX Congress of INTOSAI, 2007.

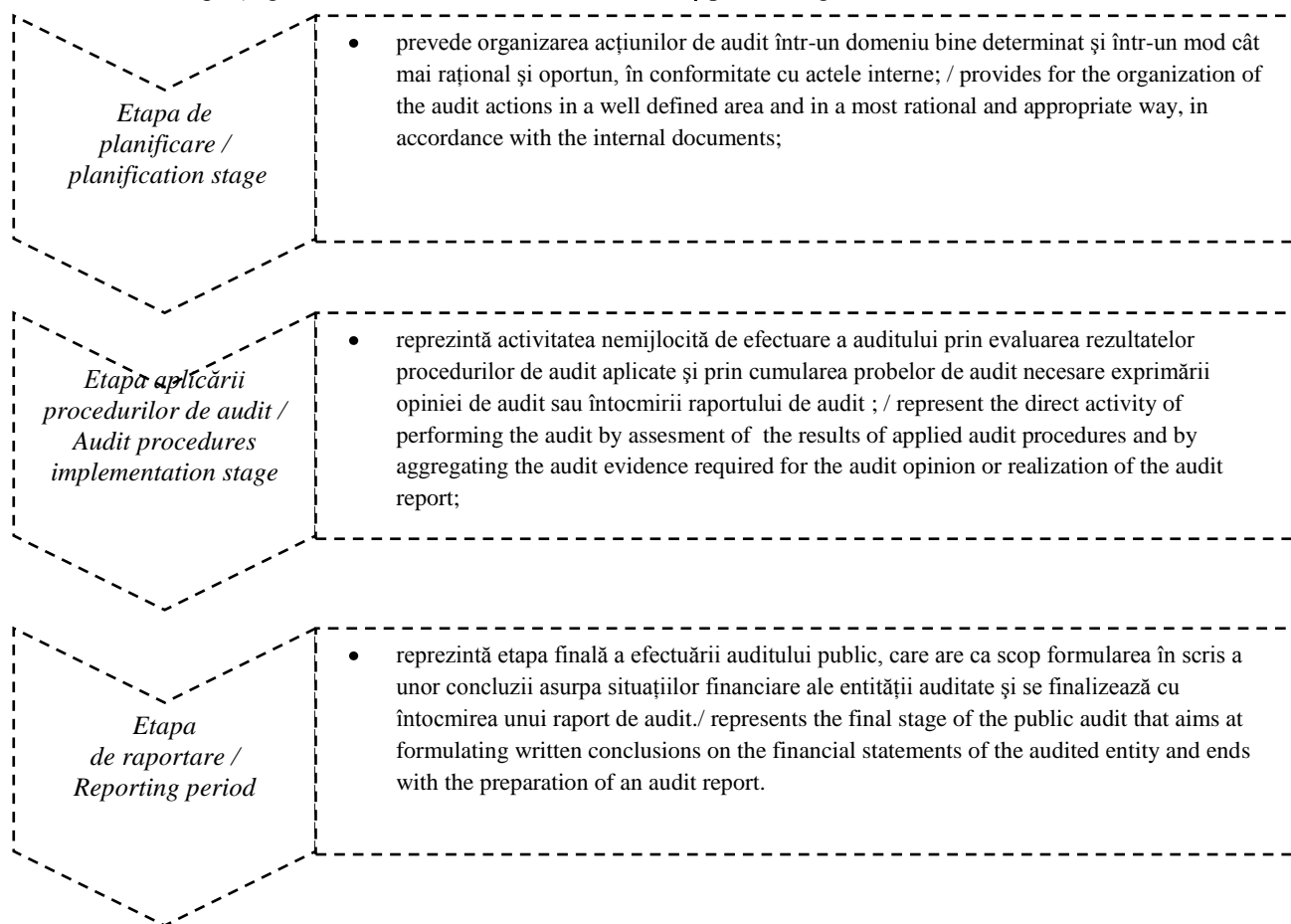
Currently the Court of Accounts is the only state public authority that controls the formation, administration and use of public funds and public property management by conducting the audit in the public sector as a supreme audit institution [1].

Court of Accounts controls the administration and use of public funds and public property through the following types of audits:

- regularity audit;
- performance audit;
- other types of audit.

Court of Accounts, to the achievement of the audit, decide autonomously on the type of audit [2].

The external public audit is performed in accordance with the laws of the Republic of Moldova, with internal documents, with its own audit standards adopted based on international auditing standards (INTOSAI). Public external audit is carried out in three phases (Figure 1):

Fig. 1. Etape ale auditului public extern exercitat de Curtea de Conturi a Republicii Moldova /

Fig. 1. Stages of the external public audit made by the Court of Accounts of the Republic of Moldova

Sursa/Source: Elaborată de autori/Elaborated by the authors.

În virtutea angajamentului de aderare la cele mai bune standarde și practici în domeniul auditului extern, Curtea a început, în anul 2007, procesul de transformare într-o instituție supremă de audit, care să întrunească cele mai înalte standarde de independență, obiectivitate și profesionalism în efectuarea auditului finanțelor publice. Primul pas, și cel mai important, în acest proces de transformare l-a constituit elaborarea și adoptarea unei noi Legi a Curții de Conturi, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2009 [2]. Schimbările principale pe care le-a urmărit noua lege pot fi rezumate ca o trecere de la controlul financiar extern la un nou sistem de audit public extern și reprezintă o schimbare majoră a funcției Curții de Conturi în cadrul unui model de management al finanțelor publice [3].

Curtea de Conturi desfășoară activități prin intermediul cărora evaluează dacă operațiunile aferente colectării și utilizării fondurilor au fost corect înregistrate și prezentate, dacă au fost executate în conformitate cu legile și reglementările și dacă au fost gestionate cu respectarea principiilor de economicitate, eficiență și eficacitate. Curtea de Conturi a Republicii Moldova sprijină Parlamentul în exercitarea competențelor de control ale executării bugetului Republicii Moldova. Parlamentul sau fracțiunile parlamentare pot solicita Curții de Conturi efectuarea unor acțiuni de audit.

Ca instituție, a cărei activitate de bază este auditul finanțelor publice, Curtea urmărește să fie recunoscută pentru independența, integritatea și imparțialitatea sa, precum și pentru eficiența și profesionalismul său. Curtea de Conturi este apolitică, nu sprijină și nu acordă asistență niciunui partid politic.

În cadrul activității sale Curtea de Conturi, paralel cu exercitarea prioritară a atribuțiilor de audit public extern, s-a preocupat consecvent de consolidarea capacității instituționale care să-i permită exercitarea la nivel înalt a atribuțiilor legale și, respectiv, utilizarea eficientă a resurselor umane, financiare, materiale, precum și adaptarea la cerințele mediului intern și extern etc., conștientizând în acest aspect necesitatea conlucrării. De aceea, una dintre direcțiile prioritare spre care Curtea de Conturi și-a concentrat activitatea este cooperarea cu alte autorități publice, inclusiv cu alte organe de control și de drept, în procesul examinării în comun a unor materiale de audit, coordonării și sincronizării reformelor, armonizării metodologiilor și standardelor de audit, instruirii personalului etc. Astfel, în caz de necesitate, „Curtea de Conturi conlucrează cu autoritățile, instituțiile publice inclusiv organele de drept, în rezolvarea problemelor comune, conducându-se de principiile legalității și neadmiterii amestecului în activitatea lor” [2, (art.9 alin.(1))].

Curtea de Conturi, al cărei rol important în stat derivă din misiunea și competențele ei legale, având ca scop sporirea credibilității, prestigiului și impactului socio-economic al activității sale de audit public extern, conștientizează necesitatea și importanța unei astfel de colaborări, precum și consolidarea acesteia. Semnificația conlucrării se justifică și prin faptul indispensabilității de exercitare a competențelor legal atribuite la un înalt nivel profesional, care constituie un garant al credibilității și al calității activității exercitate de părțile antrenate în procesul de conlucrare. La baza colaborării sânt puse astfel de obiective ca performanța, calitatea, încrederea, conduita adecvată etc. În relațiile de

In the virtue of accession commitment to the best standards and practice of the external audit, the Court began in 2007 the transformation process into a supreme audit institution that meets the highest standards of independence, objectivity and professionalism in carrying out the audit of public finances. The first step, and most important in this transformation process was the elaboration and adoption of a new law of the Court of Accounts, which entered into force on 1 January 2009 [2]. The main changes that followed the new law can be summarized as a shift from the external financial control to a new system of public external audit and represents a major change of the function of Court of Accounts in a public finance management model [3].

Court of Accounts carries out activities by which it assesses whether operations related to the collection and use of funds have been properly recorded and disclosed, if they were executed in accordance with laws and regulations and have been managed with the principles of economy, efficiency and effectiveness. Court of Accounts of the Republic of Moldova supports Parliament in the exercise of control of budget execution in the Republic of Moldova. Parliament or parliamentary factions may request the Court of Accounts to carry out some audit work.

As an institution whose core activity is auditing public finances, the Court seeks to be recognized for its independence, integrity and impartiality and efficiency and professionalism. Court of Accounts is apolitical and does not support or assist any political party.

During its activity, the Court of Accounts along with the realization of priorities of public external audit functions, was consistently concerned about the institutional capacity to enable high-level exercise of statutory powers, respectively, the effective use of human, financial, material resources and adjusting to internal and external environment conditions, etc.; realization for the need for cooperation in this matter. Therefore, one of the priority directions to which the Court of Accounts focused its activity is cooperation with other public authorities, including other control bodies and law, during the process of joint audit of materials, coordination and synchronization of reforms, harmonization of methodology and auditing standards, staff training, etc. Thus, in case of necessity, "the Court of Accounts cooperates with authorities, public institutions including law enforcement in solving common problems, leading by the principles of legality and prevention of interference in their activity" [2, (article 9. (1))].

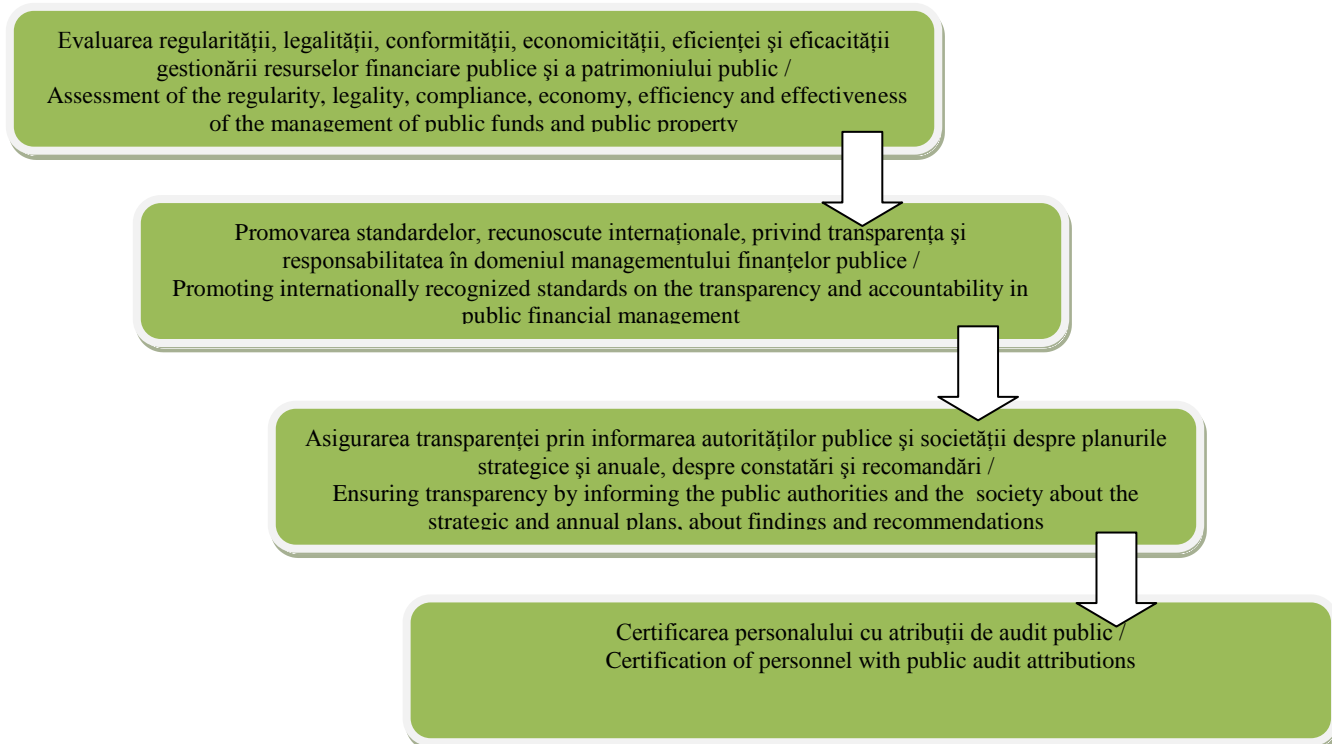
Court of Accounts, whose role in the state derives from its statutory mission and competencies aiming to increase the credibility, prestige and socio-economic impact of its work of external public audit, realizes the need and importance of such collaboration and consolidation. The significance of cooperation is justified by the fact of indispensability to exercise legal powers attributed to a high professional level, which is a guarantee of reliability and quality of work performed by parties involved in the collaboration. Underlying this collaboration there are some objectives like performance, quality, reliability, appropriate behavior, etc. Among the

colaborare lipsește conflictul de interese și persistă neutralitatea politică.

Constituția Republicii Moldova [1] stabilește un șir de obiective fundamentale de control ale Curții de Conturi (Figura 2):

collaboration relations there is no place for conflict of interest and political neutrality persists.

The Constitution of the Republic of Moldova [1] sets out a number of fundamental control objectives by the Court of Accounts (Figure 2):

Fig. 2. Obiectivele generale de control ale Curții de Conturi / Fig. 2. General control objectives of the Court of Accounts

Sursa/Source: Elaborată de autori/Elaborated by the authors.

Prin legea organică de organizare și conducere a Curții de Conturi sunt stabilite obiectivele și persoanele juridice supuse, obligatoriu, controlului exercitat de Curtea de Conturi. Prin controlul său, Curtea de Conturi urmărește respectarea legilor și aplicarea riguroasă a principiilor de economicitate, eficacitate și eficiență în gestionarea mijloacelor materiale și bănești, fiind atribuite Curții următoarele atribuții de audit:

The organic law of organization and management of the Court of Accounts set objectives and legal persons subject to mandatory control made by the Court. Through its control, the Court seeks law compliance and rigorous application of the principles of economy, efficiency and effectiveness in managing material and financial means, the Court having the following audit powers:

Tabelul 1/ Table 1

Atribuții de audit ale Curții de Conturi a Republicii Moldova / Duties of the Court of Accounts of the Republic of Moldova

<i>Atribuții de audit/ Audit duties</i>
Formarea și utilizarea resurselor bugetului de stat, ale bugetului asigurărilor sociale de stat, ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale, ale fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală, inclusiv: <ul style="list-style-type: none"> - formarea, utilizarea și gestionarea fondurilor speciale, precum și a fondurilor de tezaur public; - formarea și gestionarea datoriei publice, respectarea garanțiilor guvernamentale pentru creditele interne și externe; - utilizarea de către instituțiile publice a granturilor și finanțelor alocate de donatorii externi pentru realizarea programelor la care participă Republica Moldova; - utilizarea alocațiilor bugetare pentru investiții, a subvențiilor și altor forme de asistență financiară din partea statului; Creation and use of the resources of the state budget, state social insurance budget, the budgets of administrative-territorial units, the mandatory health insurance funds, including: <ul style="list-style-type: none"> - Formation, use and management of special funds and treasury funds; - Creation and management of the public debt, compliance with government guarantees for domestic and foreign loans; - Use by the public institutions of finance and grants allocated by external donors for the implementation of programs involving the Republic of Moldova; - Use of budget allocations for investments, subsidies and other forms of financial assistance from the state;
Executarea tratatelor interguvernamentale în domeniul economico-financiar; / Execution of economic and financial intergovernmental treaties;

Administrarea și gestionarea patrimoniului public; / Management of the public property;
Procesul de privatizare a patrimoniului statului și de asigurare a activității de postprivatizare; / The privatization of the state property insurance of post-privatization activity;
Administrarea și utilizarea resurselor naturale; / Management and use of natural resources;
Utilizarea resurselor creditare și valutare ale statului; / Use of the lending and currency resources of the state;
Ținerea evidenței contabile și raportarea financiară; The accounting and financial reporting;
Activitatea altor organe de control/audit financiar public, precum și a sistemelor de control intern; / The work of other supervisory bodies / public auditing and internal control systems;
Alte domenii de activitate raportate, prin legi organice, la competența Curții de Conturi. / Other areas of activity reported by the organic law on the Court of Auditors.

Sursa/Source: Elaborată de autori/Elaborated by the authors.

În condițiile actuale, rolul Curții de Conturi devine din ce în ce mai important. Curtea avertizează cu privire la riscurile existente, oferă asigurări și formulează recomandări adresate factorilor de decizie din RM cu privire la modalități de îmbunătățire a gestiunii finanțelor publice, precum și la ameliorarea modului în care se răspunde pentru actul de gestiune în fața cetățenilor. Curtea contribuie astfel la consolidarea legitimității democratice și a sustenabilității economiei naționale.

În exercitarea atribuțiilor sale, Curtea de Conturi auditează următoarele entități [2]:

- autoritățile administrației publice centrale și locale, alte autorități publice;
- instituțiile și organizațiile finanțate din bugetul public național;
- agenții economici, capitalul social al căror este de stat în întregime sau în capitalul social al căror cota statului este mai mare de 50%;
- alte entități, în conformitate cu legislația.

Curtea de Conturi este în drept să auditeze și utilizarea resurselor alocate de Uniunea Europeană, de către partenerii de dezvoltare și alți donatori, ale căror resurse au fost incluse în bugetul de stat sau în bugetele unităților administrativ-teritoriale.

Curtea de Conturi efectuează anual, în mod obligatoriu, auditul rapoartelor Guvernului privind executarea din exercițiul bugetar expirat a:

- a) bugetului de stat;
- b) bugetului asigurărilor sociale de stat;
- c) fondurilor asigurării obligatorii de asistență medicală.

În vederea eficientizării activității sale, la efectuarea auditului, Curtea de Conturi poate contracta sau antrena specialiști calificați pentru acordarea asistenței respective, precum și poate cere unor instituții de stat specializate efectuarea verificărilor de specialitate, care să contribuie la clarificarea unor constatări.

Prin esență, Curtea de Conturi se prezintă a fi un instrument prin intermediul căruia statul cunoaște modul în care sunt formate și utilizate resursele financiare publice, cum este gestionat patrimoniul public, precum și disciplina și responsabilitatea persoanelor cu funcție de răspundere care coordonează aceste procese. De asemenea, este o oglindă prin care cetățeanul urmărește soarta investițiilor pe care le face întru bunăstarea societății.

Rezultatele activității Curții de Conturi vor fi evaluate prin:

- prezentarea entităților auditate a unor recomandări practice de lichidare a neajunsurilor și încălcărilor;
- prezentarea Raportului anual Parlamentului – un document succint și cu precizie înaltă, oferind o analiză profundă și detaliată în anexe bine structurate;

Under current conditions, the role of Court of Accounts becomes increasingly important. Court warns on the existing risks, provides insurance and makes recommendations to policy makers in Moldova on ways to improve the management of public finances and improve the way in which management is responsible for the act of the citizens. The Court thus contributes to strengthening the democratic legitimacy and sustainability of the national economy.

In exercising its powers, the Court of Accounts audits the following entities [2]:

- central government and local authorities, other public authorities;
- institutions and organizations financed from the national budget;
- economic agents, whose capital is wholly state or whose capital of the state share exceeds 50%;
- other entities according to the law.

Also, the Court of Accounts has the right to audit the use of EU resources allocated by development partners and other donors, whose resources were included in the state budget and the budgets of administrative-territorial units.

The Court of Accounts carries out annually mandatory audit of reports on the execution of the government expired budget of the:

- a) the state budget;
- b) state social insurance budget;
- c) compulsory medical insurance funds.

In order to improve its work on the audit, the Court of Accounts may contract or hire qualified experts for assistance and may require state institutions specialized in different controls in order to help to clarify some findings.

By essence, the Court of Accounts is presented as a tool through which the state knows how there are formed and used public resources, how the public domain is managed and discipline and responsibility of personal with high functions in coordinating these processes. Also, it is a mirror through which the citizen seeks the fate of investments they make for the welfare of society.

The results of the Court's activity will be evaluated by:

- auditees presentation of practical recommendations for removing the drawbacks and violations;
- presentation of the Annual Report to Parliament – a summary document with high accuracy, providing a thorough and detailed analysis in well structured annexes;
- monitoring the implementation of recommendations

- monitorizarea implementării recomandărilor Curții de Conturi și ale Parlamentului.

În Tabelul ce urmează prezentăm principalii indicatori ai activității de audit și de monitorizare a executării cerințelor și implementării recomandărilor Curții de Conturi pe anii 2009-2013.

of the Court of Accounts and the Parliament.

The following table presents the main indicators of the audit and monitoring activities of the execution of the requirements and implementation of the recommendations of the Court of Accounts for the period 2009-2013.

Tabelul 2 / Tabel 2

**Misiuni de audit realizate de Curtea de Conturi a Republicii Moldova în perioada 2009-2013 /
Audit missions of the Court of Accounts of the Republic of Moldova for the period 2009-2013**

Indicatori / indicators	A n i i / Years				
	2009	2010	2011	2012	2013 ¹
Total misiuni de audit realizate, / Total of the made audit missions <i>Inclusiv/ including:</i>	37	42	57	35	41
- conform Programului activității de audit a Curții de Conturi / according to the program of audit activities of the Court of Accounts	27	31	49	30	41
- conform angajamentelor internaționale (Matricea de politici) / according to international commitments (Policy Matrix)	-	5	4	3	2
- alte solicitări și autosesizări ale Curții de Conturi / other requests and self-informing of the Court of Accounts	10	6	4	2	3

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza surselor [4 – 8] / Elaborated by the authors.

În perioada anilor 2009-2013 Curtea de Conturi a realizat 212 misiuni de audit, din care 14 misiuni conform aranjamentelor internaționale. Cea mai mare parte a misiunilor de audit s-au efectuat conform Programului activității de audit a Curții de Conturi. În total au fost auditate 1691 entități (Tabelul 3). Cel mai mic număr de entități auditate s-a înregistrat în anul 2010.

During the period 2009-2013, the Court of Accounts conducted 212 audits, of which 14 missions under international arrangements. Most of the audits were conducted in accordance with audit work program of the Court of Accounts. In total, 1691 entities were audited (Table 3). The smallest number of audited entities was registered in 2010.

Tabelul 3 / Table 3

**Rezultatele misiunilor de audit realizate de Curtea de Conturi a Republicii Moldova în perioada 2009-2013 /
Results of audit missions by the Court of Accounts of the Republic of Moldova in 2009-2013**

Indicatori / Indicators	A n i i / Years				
	2009	2010	2011	2012	2013 ²
Entități audiate, un. / Audited entities, units.	495	157	323	369	347
Rapoarte de audit întocmite în rezultatul misiunilor de audit realizate / Audit reports prepared as a result of the carried audits	50	49	65	51	46
Hotărâri adoptate în rezultatul misiunilor de audit / Decisions taken as a result of audit	41	42	57	35	41

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza surselor [5 – 8] / Elaborated by the authors.

Necâtând la faptul că numărul entităților auditate variază de la an la an, rapoartele de audit întocmite înregistrează o variație anuală mică, la fel și numărul hotărârilor adoptate ca rezultat al misiunilor de audit.

Curtea evaluează calitatea și impactul rapoartelor sale pe baza următoarelor elemente:

- opinia părților interesate;
- analize efectuate de experți;
- acțiuni întreprinse în urma recomandărilor sale

Despite the fact that the number of auditees varies from year to year, produced audit reports record a low annual variation, as well as the number of decisions taken as a result of audits.

Court assesses the quality and impact of its reports on the basis of the following elements:

- view of stakeholders;
- expert analysis;
- actions made due to recommendations on

¹ Date preliminare / preliminary data

² Date preliminare

referitoare la îmbunătățirea gestiunii financiare.

În rapoartele lor, auditorii trebuie să formuleze propuneri, privind măsurile ce urmează a fi luate în legătură cu entitățile auditate. Astfel, rezultatul misiunilor de audit se concretizează în cerințe și recomandări, al căror grad de executare începând cu anul 2010 este în descreștere. Astfel, cel mai redus grad de executare a recomandărilor formulate se atestă în anul 2012, constituind doar 20 p.p. în numărul total de cerințe și recomandări formulate și cu o pondere de circa 23 p.p. – cele în curs de executare (Tabelul 4).

improving the financial management.

In their reports, auditors should make proposals on measures to be taken in connection with the auditee. The audit results are reflected in the requirements and recommendations, whose actual execution degree is decreasing since 2010. The lowest degree of implementing the recommendations was documented in 2012, representing only 20 pp in the total number of requirements and recommendations with a share of about 23 pp – those under execution (Table 4).

Tabelul 4/ Table 4

**Gradul de executare a recomandărilor formulate de către Curtea de Conturi a RM în anii 2009-2013 /
The degree of execution of the recommendations made by the Court of Accounts of of Moldova during 2009-2013**

Indicatori / Indicators	2009		2010		2011		2012		2013	
	Numărul / Number	În p.p. față de numărul total / In p.p. regarding the total	Numărul / Number	În p.p. față de numărul total / In p.p. regarding the total	Numărul / Number	În p.p. față de numărul total / In p.p. regarding the total	Numărul / Number	În p.p. față de numărul total / In p.p. regarding the total	Numărul / Number	În p.p. față de numărul total / In p.p. regarding the total
Numărul total de cerințe și recomandări formulate / The total number of requirements and recommendations	1188	100.0	1001	100.0	1965	100.0	3818	100.0	1544	100.0
<i>dintre care: / of which:</i>										
- executate / executed	573	48.23	717	71.63	1093	55.62	765	20.04	577	37.37
- în proces de executare / during the execution process	334	28.11	284	28.37	872	44.38	875	22.91	290	18.78
- neexecutate / not executed	281	23.66	-	-	-	-	2178	57.05	677	43.85

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza surselor [5 – 8]/Elaborated by the authors.

Procentul relativ mic de cerințe și recomandări executate, respectiv 43% din numărul celor formulate în anul 2012, se explică prin decalajul de timp dintre dispunerea unei măsuri prin decizie și implementarea efectivă a acesteia, decalaj determinat în cele mai multe cazuri de parcurgerea etapelor procedurale de valorificare a constatărilor din actele întocmite de Curtea de Conturi (termenul stabilit pentru implementare, prelungirea justificată a termenului stabilit inițial, procedura contestării și soluționării contestației etc.).

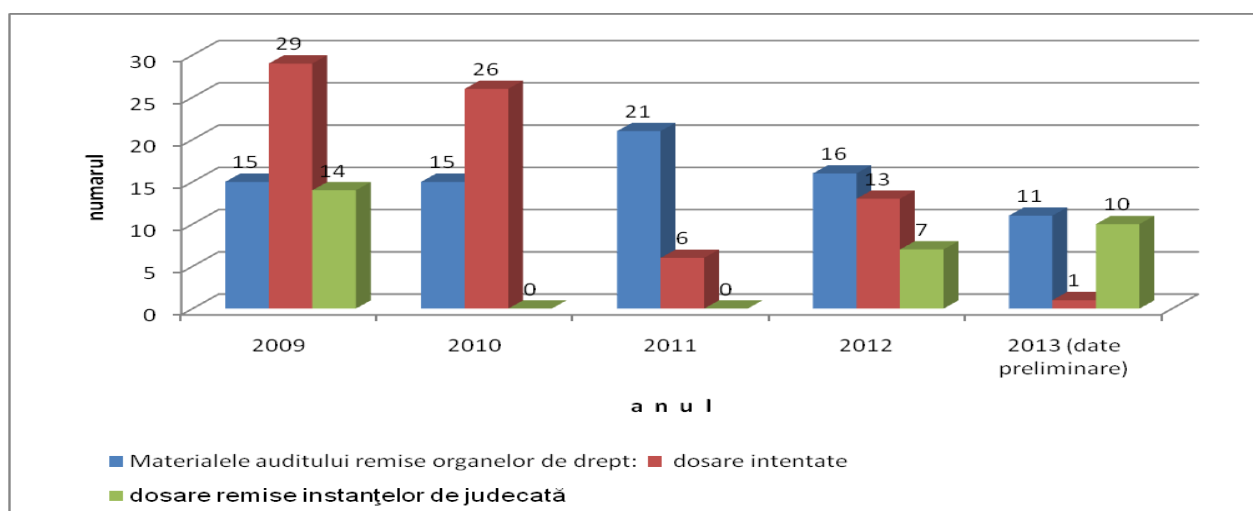
Conform metodologiei proprii, când se constată, cu ocazia verificărilor efectuate, nereguli și abateri de la legislație sau de la legislația care reglementează funcționarea și atribuțiile entității verificate, reprezentanții Curții de Conturi estimează valoarea abaterilor constatate, care sunt aduse la cunoștința conducătorilor entităților verificate și sunt consemnate în actele care se întocmesc la finalul misiunilor de verificare, iar în deciziile care se emit ulterior se dispun măsuri pentru stabilirea prejudiciului și recuperarea acestuia și/sau blocarea fondurilor bugetare sau speciale, atunci când se constată utilizarea nelegală sau inefficientă a acestora.

În baza misiunilor de audit realizate în ultimii 5 ani, Curtea de Conturi a Republicii Moldova a remis în adresa organelor de drept 78 de materiale, care au servit ca teme pentru intentarea a 75 de dosare, din care 31 au fost remise instanțelor de judecată (Figura 3).

Relatively small percentage of executed requirements and recommendations, respectively 43% of those made in 2012 is explained by the time lag between ordering an action by decision and its effective implementation, the gap being caused in most cases by procedural steps be use of the findings of the documents issued by the Court of Accounts (deadline for implementation, justified extending the deadline initially contesting and resolving the disputes procedure).

According to their methodology, when there are found due to the performed verifications irregularities and deviations from the law or from the law governing the functioning and powers of the controlled entity, representatives of the Court of Accounts estimate the observed deviations, which are given to the heads of controlled entities and are recorded in documents that are prepared at the end of the verification missions; decisions that are subsequently issued contain measures to establish injury and recovery, and / or blocking budget or special funds, where it is found their invalid or ineffective use.

Based on the audits carried out in the last five years, the Court has sent to the Moldovan law enforcement bodies 78 materials, which served as the basis for bringing the 75 cases, of which 31 were delivered to justice (Figure 3).

Fig. 3. Materiale ale auditului efectuat de Curtea de Conturi remise organelor de drept ale Republicii Moldova în perioada anilor 2009-2013 (date preliminare) / Fig. 3. Materials of the audit made by the Court of Accounts remitted to the Moldovan law enforcement during the years 2009-2013 (preliminary data)

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza surselor [5 – 8] /Elaborated by the authors.

Misiunile de audit efectuate de Curtea de Conturi în perioada analizată la cele de peste 1690 entități au identificat cazuri de nerespectare a reglementărilor legale, constatându-se abateri care au condus fie la nestabilirea, neurmărirea și neîncasarea unor venituri bugetare, fie la producerea unor prejudicii. Principalele abateri constatate în acțiunile de audit și evaluarea impactului financiar al acestor abateri, este redată în tabelul următor:

The audit missions made by the Court of Accounts in the period under review, identified breaches of legal regulations among those over 1690 controlled entities, observing misconduct that led either to not setting, not seeking and non-collection of budget revenues, or the occurrence of damage. The main irregularities found in the actions of audit and assess of the financial impact of these deviations, are shown in the following table:

Tabelul 5/ Table 5

Impactul activității Curții de Conturi a Republicii Moldova / The impact of the activity of Court of Accounts of the Republic of Moldova

Indicatori / Indicators	2009	2010	2011	2012	2013
Suma mijloacelor publice utilizate neregular, identificate de Curtea de Conturi, mii lei / The amount of misused public funds identified by the Court, thousand MDL	12468,3	-	1261,5	4282	300,9
Finance returned to the state budget, thousand MDL	1006,7	24,6	3,8	3324,6	238,6
Patrimoniul public restituit sau luat la evidență, mii lei / Returned or on record public property, thousands MDL	87,4	151,94	139,6	899,7	384,2

Sursa/Source: Elaborată de autori în baza surselor [5 – 8] /Elaborated by the authors.

Din datele prezentate mai sus, rezultă că din evaluarea estimativă a abaterilor constatate de Curtea de Conturi a Moldovei ca urmare a misiunilor de audit desfășurate 1,9 miliarde lei (62%) provin din abateri de la reglementările privind urmărirea și încasarea unor venituri bugetare, iar 1,2 miliarde lei (38%) din abateri care au determinat producerea unor prejudicii.

Concluzii. În urma studiului efectuat, autorii concluzionează că pentru a genera schimbări și eficiență în sistemul de management al finanțelor publice, recomandările Curții de Conturi trebuie să fie acceptate de către entitățile auditate, iar ulterior – implementate. În acest sens, membrii Curții ar trebui să monitorizeze și să evalueze nivelul de acceptare a recomandărilor formulate. Monitorizarea

From the data presented above, there can be concluded that from the estimated assessment of deviations found by the Court of Account from Moldova as a result of audits conducted, 1.9 billion lei (62%) are from deviations from regulations on tracking and collection of budget revenues, and 1.2 billion (38%) of the misconduct that caused the occurrence of damage.

Conclusions. As a result of the carried out study, the authors concluded that in order to generate changes and efficiency in public financial management system, the recommendations of the Court of Accounts shall be accepted by auditees and later – implemented. In this regard, members of the Court should monitor and evaluate the acceptance level of the recommendations.

sistematică a implementării recomandărilor de către Curtea de Conturi va da rezultate mai eficiente.

Totodată, va trebui de luat în considerare faptul că implementarea unor recomandări poate dura o perioadă mai mare de timp, din cauza amplitudinii și complexității acestora. Aceasta, la rândul său, se va materializa în proiecte și strategii viabile.

Systematically monitoring of the implementation of recommendations by the Court of Accounts will give more effective results.

However, it should be considered that the implementation of recommendations may take a longer period of time because of their scale and complexity. This in turn will materialize into projects and sustainable strategies.

Referințe bibliografice/References

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 1994, nr. 1.
2. Legea privind Curtea de Conturi: nr. 261-XVI din 05.12.2008. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2008, nr. 237-240, art. 864.
3. Legea privind controlul financiar public intern: nr. 229 din 23.09.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 231-234, art. 730.
4. Hotărârea Curții de Conturi privind aprobarea Programului activității de audit a Curții de Conturi pe anul 2013: nr. 54 din 04.12.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 273-279, art. 41.
5. Hotărârea Curții de Conturi cu privire la aprobarea Raportului de activitate a Curții de Conturi pe anul 2012: nr. 14 din 12.03.2013. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2013, nr. 75-81, art. 12.
6. Hotărârea Curții de Conturi cu privire la aprobarea Raportului de activitate a Curții de Conturi pe anul 2011: nr. 11 din 01.03.2012. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2012, nr. 54-59, art. 5.
7. Hotărârea Curții de Conturi cu privire la aprobarea Raportului de activitate a Curții de Conturi pe anul 2010: nr. 67 din 07.10.2011. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2011, nr. 222-226, art. 63.
8. Hotărârea Curții de Conturi cu privire la aprobarea Raportului de activitate a Curții de Conturi pe anul 2009: nr. 44 din 18.06.2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2010, nr. 172-178, art. 40.

Recomandat spre publicare: 14.12.2013

PRINCIPII ALE MANAGEMENTULUI SCHIMBĂRII

Eduard IONESCU, dr., conf. univ., România
Rodica DRAGOMIROIU, dr., lect. univ., România
Lacramioara Rodica HURLOIU, dr., conf. univ., România
Petru ROSCA, dr. hab., prof. univ., ULIM

Procesul de management al schimbării necesită definirea anumitor principii și aplicarea eficientă a acestora în scopul obținerii celor mai bune rezultate posibile. Înțelegerea modului în care reacționează anumiți membri ai organizației la schimbare va influența în mare măsură modul în care aceștia vor face față procesului de implementare a schimbării, cât de productivă va fi munca lor în timpul și după procesul de aplicare a schimbării și care va fi rezultatul final al întregului proces.

Cuvinte cheie: managementul schimbării, rezistența la schimbare, echipa de management, manageri.

Introducere. Managementul schimbărilor nu este doar un instrument de gestionare a rezistențelor atunci când acestea apar, ci reprezintă și cel mai eficient instrument de includere a angajaților în procesul de schimbare. Crearea și folosirea emoțiilor pozitive cu privire la schimbări, deseori, pot evita apariția rezistenței – acest lucru reprezintă un avantaj atunci când structura schimbării este folosită încă de la începutul implementării sale.

În managementul schimbării, trebuie respectate următoarele 10 principii care ar trebui să faciliteze introducerea și implementarea schimbărilor. Cele 10 principii sunt:

1. Trebuie acordată o atenție specială părții umane a schimbărilor. Fiecare schimbare importantă a modului de lucru va crea probleme printre oamenii afectați de aceasta. Vor trebui să apară lideri noi, să se dezvolte cunoștințe și competențe noi și toate acestea pot duce la apariția incertitudinilor care vor genera rezistența la schimbare. O relație reactivă față de aceste elemente va pune sub semnul întrebării viteza, moralul și rezultatele persoanelor implicate. O abordare disciplinată trebuie să fie una dintre bazele esențiale ale managementului schimbării. O astfel de abordare necesită strângerea a cât mai multor date și fapte, precum și analiza, planificarea și implementarea acestora în activitățile de redesign al strategiei, al sistemului sau al procesului din cadrul unei anumite organizații. Toate acestea ar trebui complet integrate în programul de implementare a schimbărilor și în luarea deciziilor. De asemenea, este necesară și dezvoltarea unei abordări formale a managementului schimbării, care începe de la echipa de manageri, iar apoi se transmite către stakeholderii și liderii cheie. Acest program trebuie dezvoltat la începutul procesului de management al schimbării și trebuie adaptat și schimbat pe parcursul procesului de punere în aplicare a schimbărilor [3].

2. Schimbările încep de la vârful organizației și din prima zi. Prin natura lor, schimbările provoacă neliniște în rândul persoanelor aflate la toate nivelurile organizației, iar atunci când apar, privirile tuturor din organizație vor fi îndreptate către managerii de la cel mai înalt nivel, de la care vor aștepta sprijin și orientare. Primii care trebuie să accepte schimbarea sunt membrii echipei de management, al cărui obiectiv principal este motivarea

PRINCIPLES OF CHANGE MANAGEMENT

Eduard IONESCU, PhD, Ass. Prof., Romania.
Rodica DRAGOMIROIU, PhD, Ass. Lect., Romania.
Lacramioara Rodica HURLOIU, PhD, Ass. Prof., Romania.
Petru ROSCA, PhD, Professor, ULIM.

Change management process needs to define certain principles and apply them effectively in order to achieve the best possible results. Understanding how certain members of the organization react to change will greatly influence how they will cope with the implementation of change, how their work will be productive during and after the implementation of change and that will be the result the end of the process.

Key words: change management, resistance to change, managers, management team.

JEL Classification: L2, M1, M12, M48, M5

Introduction. Change management is not just a tool for resistance management when they occur, but is also the most effective tool to include employees in the change process. Creating and using positive emotions about the changes often can avoid resistance – this is an advantage when change structure is used early in its implementation.

In change management, the following 10 principles must be respected; they should facilitate the introduction and implementation of change. The 10 principles are:

1. Special attention should be paid to the human side of change. Each major change mode will create problems among people affected by it. New leaders will have to emerge, develop new knowledge and skills and all this can lead to uncertainties that are generally resistant to change. A reactive relationship to these elements will question the speed, morale and results of the persons involved. A disciplined approach must be one of the essential foundations of change management. Such an approach requires a gathering of many facts and data and analysis, planning and implementation activities redesign strategy, system or process within a particular organization. All these should be fully integrated into the program to implement changes and decisions. It is also necessary to develop a formal approach to change management, starting from team managers and then sent to key stakeholders and leaders. This program should be developed at the beginning of the change management process and should be adapted and changed during the process of implementing change [3].

2. The changes start at the top of the organization and from the first day. By its nature, change causes anxiety among people at all levels of the organization, and when they occur, all eyes will be directed to the organization managers at the highest level, from whom they expect support and guidance. Members of the management team need to accept change, whose main objective is to motivate and

și promovarea unanimă a ideii de schimbare. De asemenea, prin exemplu personal, trebuie să demonstreze comportamentul pe care trebuie să-l adopte ceilalți membri ai organizației după aplicarea schimbărilor. Deși trebuie să acționeze în spiritul unității, echipa de management trebuie să înțeleagă că, în același timp, este alcătuită din personalități individuale care trec prin diferite schimbări de comportament și care au la rândul lor nevoie de suport și susținere. Echipele de manageri care lucrează bine împreună, care sunt dedicate complet aplicării anumitor schimbări, care înțeleg comportamentele pe care le va introduce schimbarea în restul organizației și care sunt capabile să modeleze schimbările au cele mai mari șanse de succes.

3. Adevăratele schimbări se întâmplă la cel mai scăzut nivel. Pe măsură ce procesul de transformare progresează de la stabilirea obiectivelor și a strategiei, până la planificare și implementare, efectele acestuia se vor resimiți la diferite niveluri ale organizației. Eforturile depuse cu ocazia introducerii schimbărilor trebuie să includă și planurile pentru identificarea liderilor și pentru transmiterea responsabilității de creare și implementare a schimbărilor către nivelurile ierarhice inferioare din cadrul organizației. Definirea obiectivelor și a strategiei reprezintă, de obicei, o obligație a echipei de manageri a organizației. Echipa de implementare a schimbărilor se creează la nivelul ierarhic, aflat imediat sub cel superior și aceasta trebuie să fie pregătită să lucreze la aplicarea și coordonarea schimbărilor. Implementarea schimbărilor depinde de manageri și de contribuțiile personale ale fiecăruia dintre membrii organizației. Fiecare dintre aceste niveluri trebuie identificat și toate persoanele considerate buni manageri ai schimbărilor ar trebui eliberați de sarcinile curente, deoarece trebuie să se dedice exclusiv punerii în aplicare a schimbărilor.

4. Confruntarea cu realitatea, demonstrarea încrederii și crearea viziunii. Fiecare persoană își ghidează comportamentul în funcție de anumite motive raționale, ceea ce înseamnă că, în mod inevitabil, vor apărea discuții cu privire la necesitatea schimbării și la direcția în care se îndreaptă compania. Pe baza acestora, oamenii vor decide dacă se vor implica în aceste schimbări sau nu. Angajații se vor îndrepta către manageri pentru a afla răspunsul la aceste întrebări. Articulația efortului depus de membrii organizației în aplicarea schimbărilor și crearea unei viziuni scrise asupra schimbărilor sunt oportunități foarte valoroase de consolidare a devotamentului față de schimbări. Apoi, liderii trebuie să adapteze acest mesaj la diferitele categorii de public intern, explicând schimbările în cel mai adecvat mod pentru fiecare categorie în parte. În acest proces, ar trebui respectați următorii pași:

1. Confruntarea cu realitatea și argumentarea nevoii de schimbare;

2. Demonstrarea încrederii că compania are un viitor strălucit și lideri competenți care o vor duce în direcția corectă;

3. Oferirea indicațiilor după care ar trebui să se ghideze comportamentul și procesul de luare a deciziilor.

5. Crearea proprietății asupra schimbărilor. Marile programe de schimbări necesită un leadership distribuit, cu un mare impact asupra deciziilor vizibile, dar și asupra celor invizibile nivelurilor superioare de management. Managerii trebuie să fie persoanele care se vor lupta cel mai mult în timpul procesului de introducere a schimbărilor, creând astfel o masă critică, necesară pentru aplicarea schimbărilor în rândul angajaților. Acest lucru necesită mai mult decât o abordare pasivă

promote the idea of changing unanimous. Also, by example, must demonstrate behavior that need to adopt other members of the organization after applying the changes. Although I must act in the spirit of unity, team management should understand that it is made up of individual personalities passing through various changes in behavior and that in turn need support and advocacy. Teams of managers who work well together, who are dedicated full implementation of certain changes that understand the behaviors, will introduce changes in the rest of the organization and will be able to shape the changes have the greatest chance of success.

3. True change happens at the lowest level. As the transformation progresses from setting goals and strategy to planning and implementation, its effects will be felt at different levels of the organization. Efforts with the introduction of changes should include plans for identifying leaders and sending responsibility for creating and implementing changes to lower hierarchical levels of the organization. Defining objectives and strategy are usually oblige management team of the organization. Implementation team creates changes in the hierarchy, just below the top and it should be ready to work on the implementation and coordination of change. Implementation depends on managers change and personal contributions of each of the members of the organization. Each of these levels must be identified and all people considered good managers of change should be freed from current duties as shall devote themselves exclusively to the implementation of change.

4. Dealing with reality, demonstrates confidence and creates vision. Each person guides his behavior according to certain rational reasons, which means that inevitably, there will be discussions on the need for change and the direction it is heading the company. On this basis, people will decide whether to engage in these changes or not. Employees will be directed by managers to find the answers to these questions. Articulation effort by members of the application changes and create a vision by the changes are valuable opportunities to strengthen the commitment to change. Then, leaders must adapt the message to various internal audiences, explaining the changes in the most appropriate manner for each category. In this process you should follow these steps:

1. Facing reality and arguing the need for change;

2. Demonstrating that the company has a bright future and competent leaders who will lead in the right direction;

3. Providing indications then should guide behavior and decision making.

5. Creating ownership change. Major changes require leadership programs distributed with a big impact on making visible the invisible and the upper levels of management. Managers must be people who will struggle the most in the process of introducing change, creating a critical mass is needed for the change among employees. This requires more than a passive approach to accepting change. Property is necessary to create leaders who are prepared to take responsibility for

a acceptării schimbărilor. Este necesară crearea proprietății liderilor care sunt pregătiți să-și asume responsabilitatea pentru realizarea schimbărilor în toate domeniile aflate sub influența și controlul lor. Proprietatea se creează cel mai bine prin includerea oamenilor în procesul de identificare a problemelor și în procesul de găsire a soluțiilor. Acest lucru este susținut cu o combinație de recompense tangibile (recompense financiare) și psihologice (sentimentul de apartenență, destin împărtășit).

6. **Exersarea comunicării întărită.** Cele mai bine concepute planuri sunt bune numai în cazul în care organizația la care se referă este pregătită să le înțeleagă, să le accepte și să se comporte în conformitate cu ele. Deseori, liderii schimbărilor greșesc crezând că și ceilalți înțeleg importanța schimbărilor și văd noua direcție la fel de clar ca ei înșiși. Cele mai bune programe de gestionare a schimbărilor consolidează mesajele esențiale prin sfaturi oportune și periodice, care de obicei inspiră și instigă la acțiune. Comunicarea ar trebui orientată astfel încât să ofere angajaților informația adecvată la momentul oportun, iar răspunsul și reacția emoțională a angajaților cu privire la ceea ce li se comunică să fie atent monitorizat. Programele de schimbare necesită uneori și folosirea mai multor canale diferite de comunicare, având ca scop consolidarea efectului mesajelor. Indiferent de situație, comunicarea trebuie realizată într-un interval de timp corespunzător, aceasta trebuie să fie personală și în concordanță cu punctele de vedere exprimate. Cei mai buni lideri ai schimbărilor vorbesc și comunică din inimă și se dedică trup și suflet procesului de schimbare pe care îl susțin [4].

7. **Expunerea explicită a culturii și targetarea centrelor de cultură.** Cultura organizației reprezintă un set al istoriei împărtășite, al valorilor și credințelor explicite, al punctelor de vedere și comportamentelor comune. Programele de implementare a schimbărilor deseori necesită schimbări semnificative ale culturii existente din cadrul organizației, care trebuie realizate într-un mod corespunzător. Cultura organizației trebuie tratată cu atenție maximă și trebuie reanalizate toate elementele ei. Acest lucru necesită crearea unor direcții de bază prin diagnosticarea culturii și a organizației, definirea stării dorite a culturii pe care ar trebui să o aducă schimbările și dezvoltarea planului detaliat de realizare a schimbărilor. După crearea unei imagini asupra stării dorite și după definirea culturii dorite, liderii ar trebui să evalueze cultura actuală pentru a determina diferențele care trebuie depășite, precum și strategiile care vor ajuta în dezvoltarea noii culturi. Liderii trebuie să fie expliciti în definirea tipului de cultură și în evidențierea comportamentului care va susține în cel mai bun mod noul mod de afaceri, trebuie să-l răspândească în întreaga organizație și să recompenseze comportamentul care este în conformitate cu noua cultură. Targetarea centrului de cultură al companiei este deseori cel mai bun mod de începere eficientă a activităților de schimbare a culturii.

8. **Cultura organizației trebuie evaluată la timp.** Programele de schimbare devin mai rapide și mai intense dacă se coboară la toate nivelurile ierarhice ale organizației, dând astfel o importanță critică înțelegerii culturii și comportamentului la toate nivelurile organizației. Organizațiile deseori greșesc, fiindcă iau prea târziu decizia referitoare la evaluarea culturii sau nu o evaluează deloc înainte de implementarea schimbărilor. O analiză completă poate arăta cât este organizația de pregătită pentru schimbările care urmează și poate scoate în evidență toți factorii culturii care vor susține sau îngreuna schimbările. Analiza culturii

making changes in all areas under their influence and control. Property creates best when it includes people in the process of identifying problems and finding the solutions. This is supported by a combination of tangible rewards (financial rewards) and psychological (sense of belonging, shared destiny).

6. **Practicing target communication.** The well-designed plans are good only if the organization is prepared to understand, to accept and to act in accordance with them. Often, leaders are wrong believing that others understand the importance of change and see the new direction as clearly as themselves. The best change management programs reinforce core messages through regular and timely advice, which usually inspire and incite action. Communication should be oriented to provide appropriate information at the appropriate time employees and employees' emotional response and reaction on what they are told to be closely monitored. Programs sometimes change using several different channels of communication messages aimed at strengthening effect. Whatever the case, these shall be carried out in an appropriate timeframe, it must be personal and consistent with the views expressed. The best leaders of change talk and communicate from the heart [4].

7. **Exposure of explicit targeting of culture and cultural centers.** Organizational culture is a set of shared history, values and beliefs, the views and common behaviors. Implementation programs of change often requires significant changes to the existing culture of the organization, to be conducted in an appropriate manner. Organizational culture should be treated with extreme care and must be reassessed in its entirety. This requires the creation of basic directions in diagnosis and culture of the organization, defining the desired state of culture should bring change and development of the detailed plan for achieving change. After creating an image of the desired condition after defining the desired culture, leaders should assess the current culture to determine the differences to be overcome, and strategies that will help in developing new crops. Leaders must be explicit in defining the type of culture and behavior that will support highlighting; the best way the new way business should spread it throughout the organization and reward behavior that is consistent with the new culture. Targeting cultural center of the company is often the best way to start effective culture change activities

8. **The culture of the organization should be evaluated in time.** Programs of change are faster and more intense if they are at all hierarchical levels of the organization, thus a critical understanding of culture and behavior at all levels of the organization must be done. Organizations are often wrong at taking decision on the evaluation culture or not evaluate it at all before implementing the change. A complete analysis can show how an organization is prepared for the changes that will and can highlight all factors that will support or impede culture change. Culture analysis identifies core values,

identifică valorile de bază, încrederea, comportamentul și percepțiile care trebuie luate în considerare pentru ca procesul schimbării să se încheie cu succes. Cultura organizației se folosește ca bază pentru crearea elementelor cheie ale schimbărilor, cum ar fi viziunea, însă și pentru crearea infrastructurii și a programelor necesare pentru implementarea schimbărilor.

9. **Pregătirea pentru lucrurile neașteptate.** Niciun plan de implementare a schimbărilor nu se va desfășura în totalitate conform prevederilor. Oamenii vor reacționa în moduri neașteptate, vor apărea rezistențe în cadrul organizației și mediul ei se va schimba. Un management cu succes al schimbărilor necesită o analiză constantă a consecințelor schimbărilor, a pregătirii și a capacității organizației de a accepta schimbările care vor apărea. Pe baza datelor reale de pe teren și cu ajutorul informațiilor și a proceselor de luare a deciziilor care facilitează soluționarea problemelor, liderii schimbărilor pot face modificările necesare pentru a menține ritmul și pentru a obține rezultate bazate pe schimbare.

10. **Discuții cu indivizii și cu instituțiile.** Schimbările nu influențează doar organizațiile, ci și indivizii din cadrul organizațiilor. Indivizii (sau grupurile de indivizi) vor să știe ce impact vor avea schimbările asupra muncii lor și cum se vor reflecta acestea asupra poziției lor personale în cadrul organizației. Cu astfel de persoane trebuie să fim cât mai sinceri și cât mai expliciti. Aceștia trebuie să li se acorde recompense vizibile (promovare, recunoaștere, bonusuri) care să stimuleze procesul de implementare a schimbărilor. Sancționarea sau îndepărtarea din organizație a persoanelor care se opun schimbărilor, va consolida dedicarea organizației și a tuturor membrilor săi față de procesul de schimbare.

Planul pentru evitarea rezistenței la schimbări

Prin natura lor, schimbările influențează poziția și siguranța membrilor organizației, lucru ce cauzează rezistență din partea angajaților. Rezistența este în primul rând o consecință a incertitudinii cu privire la destinul viitor al indivizilor, al organizației și al părților sale. Pentru a evita cu succes apariția rezistenței la schimbări, este necesară dezvoltarea în cinci faze a unui plan de prevenție a rezistenței.

Managementul schimbării trebuie realizat în mod corect de la bun început.

O bună parte din rezistența față de proiectul de management al schimbărilor ar putea fi evitată dacă se stabilește încă de la început un sistem de management eficace al schimbărilor. Rezistența este o reacție umană normală în timpul schimbărilor, iar un management bun al schimbărilor poate reduce în mare măsură amploarea acesteia. Cu ocazia introducerii schimbărilor, ar trebui luate în considerare următoarele 4 tactici:

- folosirea unei abordări structurate a managementului schimbării încă de la începutul proiectului,
- participarea activă și vizibilă a nivelurilor de management superior,
- susținerea schimbării de către managerii aflați la nivelurile medii sau inferioare și
- comunicarea ce descrie nevoia de schimbare, influența sa asupra angajaților și beneficiile pe care le va aduce aceasta.

Fiecare dintre aceste patru tactici de management al schimbării se referă în mod direct la principalele surse ale rezistenței și pot evita apariția acesteia dacă se aplică în fazele timpurii ale ciclului de viață al schimbării. Angajații vor înțelege

confidence, behavior and perceptions to be taken into account for the change to be successful. Organizational culture is used as a basis for key elements of the changes, such as vision, but also to create the infrastructure and software necessary to implement changes.

9. **Preparing for the unexpected.** No plan to implement changes will not take place entirely according to it. People will react in unexpected ways, there will be resistance within the organization and its environment will change. A successful change management requires constant analysis of the consequences of change, training and the organization's ability to accept the changes that will occur. Based on real data from the field and using information and decision-making processes that facilitate problem solving, change leaders can make the changes needed to keep pace and get results based on the change.

10. Discussions with individuals and institutions.

The changes do not affect only organizations but also individuals within organizations. Individuals (or groups of individuals) want to know what impact the changes will have on their work and how they will reflect on their personal position within the organization. With such people need to be as honest and as explicit. They must be given visible rewards (promotion, recognition, bonuses) to stimulate the implementation of change. Sanctioning or removing the organization of people who oppose the changes will strengthen the commitment of the organization and all its members to the process of change.

The Plan for avoiding resistance to change

By their nature, the changes affect the safety positions and organization members, which causes resistance from employees. Resistance is primarily a result of uncertainty about the future destiny of the individual, the organization and its parts. To successfully prevent the emergence of resistance to change, develop the five phases of a plan for the prevention of resistance.

Change management must be done correctly from the start.

Much of the resistance to change management project could be avoided if it is established from the beginning an effective management of change. Resistance is a normal human reaction time changes, and good management of change can greatly reduce its magnitude.

With the introduction of the changes, you should consider the following 4 tactics:

- Use a structured approach of change management in the project from the beginning,
- active and visible senior management levels,
- supporting change by managers are at average levels or lower and
- communication describing the need for change, influence on employees and the benefits they will bring it.

Each of these four tactics of the change management relates directly to the main sources of resistance and can avoid it if applied in the early stages of the life cycle of change. Employees will understand the need for change

nevoia care stă la baza schimbării și vor vedea cât sunt managerii de dedicații implementării acesteia. În foarte multe cazuri, acest lucru va evita apariția ulterioară a rezistenței pe parcursul proiectului.

Rezistența la schimbări trebuie preconizată

Rezistența la schimbări nu ar trebui să fie o surpriză. Chiar și în cazul în care schimbările duc la condiții mult mai bune de lucru, rezistența va apărea cu siguranță. Dorința de a menține status-quo-ul este una foarte puternică în cazul fiecărui individ și organizație. Teama de necunoscut generează incertitudine și neliniște, chiar dacă starea curentă a lucrurilor este insuportabilă și negativă. Echipele care gestionează schimbările trebuie să se aștepte la rezistență și să o aibă întotdeauna în vedere pentru a nu fi luate prin surprindere.

În timpul punerii în aplicare a schimbărilor, trebuie luate în considerare și sursele probabile de rezistență care pot apărea odată ce implementarea schimbării va începe. De foarte multe ori, managerii care lucrează la astfel de proiecte sfârșesc prin a spune: „Am știut că această echipă se va opune schimbării”. În ciuda acestui fapt, managerii nu iau măsuri pentru a evita acest lucru. Atunci când se începe un proiect de management al schimbării, echipa de manageri trebuie să fie proactivă și să descopere sursele de potențială rezistență și motivele apariției acesteia. Apoi, trebuie create din timp răspunsuri adecvate pentru a o preveni.

Acestea sunt câteva dintre cele mai frecvente motive ce stau la baza apariției rezistenței la schimbări:

- angajații care sunt în mare măsură "legați" de modul actual de efectuare a sarcinilor,
- persoanele care au creat modul actual de lucru ce trebuie schimbat,
- angajații care se așteaptă la un volum mai mare de muncă după aplicarea schimbărilor,
- membrii organizației care au susținut o alternativă ce nu a fost acceptată,
- persoanele care au avut succes în modul precedent de realizare a sarcinilor.

Fiecare dintre aceste grupe reprezintă o potențială sursă de rezistență ce trebuie tratată într-un mod proactiv de-a lungul întregii perioade de punere în aplicare a schimbărilor [1].

Rezistența trebuie abordată într-o manieră formală

Gestionarea rezistenței nu poate fi doar o tactică reactivă; există numeroase etape proactive care pot fi utilizate pentru evitarea apariției sale.

Rezistențele apar în toate cele trei faze ale procesului de management al schimbărilor.

În timpul primei faze, respectiv în timpul pregătirii schimbărilor, trebuie anticipate sursele potențiale ale schimbărilor, care se pot folosi pentru evitarea apariției rezistenței.

În a doua fază a managementului schimbării, se creează un plan pentru gestionarea rezistențelor care trebuie să ajute indivizii, grupele și întreaga organizație să depășească cu succes procesul de schimbare. Planul de management al rezistențelor oferă pași concreți, având ca scop înțelegerea rezistenței și modul de soluționare a acesteia.

A treia fază, consolidarea schimbărilor, reprezintă ultima fază a procesului în care se colectează informațiile despre adaptarea angajaților la schimbări. Evaluarea acestor informații permite echipei să identifice diferențele și să reacționeze la rezistențele care încă mai pot apărea [2].

and will see how are managers dedications implementation. In many cases, this will avoid further resistance during the project.

Resistance to change should be expected

Resistance to change should not be a surprise. Even if the changes result in much better working conditions, resistance will certainly occur. The desire to maintain the status quo is very strong in the case of every individual and organization. Fear of the unknown causes uncertainty and anxiety, even if the current state of affairs is unsustainable and negative. Teams managing change must expect resistance and to always have in mind not to be taken by surprise.

During the implementation of change must be considered likely sources of resistance that may arise once you start implementing change. Very often, managers working in such projects end up by saying: „We know that this team will resist change”. Despite this, managers do not take steps to avoid this. When you start a project change management, team managers must be proactive and find sources of potential resistance and why it develops. Then you must create the appropriate responses while to prevent it.

These are some of the most common reasons underlying the emergence of resistance to change:

- employees who are largely "tied" to the current way of performing tasks
- people who have created the current way of working to be changed,
- employees who expect a higher volume of work after applying the changes,
- Members that have supported an alternative that was not accepted,
- people who have been successful in previous mode of execution of the tasks. Each of these groups is a potential source of resistance that must be dealt with in a proactive manner throughout the period of implementation of the changes [1].

Resistance should be addressed in a formal manner

Resistance management tactics can not only be reactive, there are many proactive steps that can be used to prevent its occurrence.

The resistances occur in all three phases of the change management process.

During the first phase, ie during the preparation of change, to anticipate potential sources of change which can be used to avoid the emergence of resistance.

In the second phase of change management creates a resistance management plan that should help individuals, groups and the entire organization to successfully overcome the change process. Resistance Management Plan provides concrete steps aimed at understanding resilience and how to solve it.

The third phase, consolidation changes, represents the last phase of the process that collects information about employees adapt to change. Evaluation of this information allows the team to identify and react to resistance differences that still may occur [2].

Identification of the essential reasons for the

Identificarea motivelor esențiale de apariție a rezistențelor

Gestionarea rezistențelor nu poate fi eficient aplicată dacă aceasta se axează doar pe simptome. Simptomele rezistenței sunt ușor vizibile și pot consta în plângeri, obiecții, boicotarea ședințelor importante sau pur și simplu refuzul de a accepta noile procese sau comportamente pe care le implică schimbarea. În ciuda faptului că sunt clar vizibile, axarea pe aceste simptome nu va da rezultate. Dacă se dorește o gestionare eficientă a rezistențelor, trebuie efectuată o analiză mai detaliată a motivelor din cauza cărora acestea apar. O gestionare eficientă a rezistențelor necesită identificarea motivelor esențiale ce stau la baza apariției rezistențelor, înțelegerea motivelor din cauza cărora cineva se opune schimbărilor, și nu doar înțelegerea modului în care sunt exprimate aceste rezistențe.

Cele mai frecvente surse ale rezistenței la schimbare sunt:

Angajații – cel mai frecvent motiv din cauza căruia angajații se opun schimbărilor este lipsa de informații despre motivele pentru care se implementează schimbările respective;

Managerii – cel mai frecvent motiv al rezistenței la schimbări din partea managerilor este lipsa de informații cu privire la includerea lor în procesul de punere în aplicare a schimbărilor. Managerilor nu le este comunicat de ce se întâmplă anumite schimbări, ceea ce determină o rezistență din partea lor [5].

Concluzii. Managerii potriviți, care ar trebui să se ocupe de rezistența la schimbări în organizație, se află la nivelul superior, mediu și inferior al managementului. Membrii echipei care lucrează la punerea în aplicare a schimbărilor, de regulă, nu sunt cele mai adecvate persoane pentru activitățile ce includ evitarea rezistențelor la schimbări. Aceste activități necesită includerea liderilor organizației, care sunt capabili să evite apariția rezistențelor.

La cel mai înalt nivel, liderii pot evita apariția rezistenței prin explicarea schimbărilor și a importanței lor pentru subordonați. Acești lideri trebuie să fie persoane care pot demonstra în orice moment dedicarea lor completă față de schimbări.

Managerii aflați la nivelul mediu sau inferior reprezintă al doilea grup cheie cu ocazia evitării apariției rezistenței. Ei sunt cei mai apropiați de angajații ce desfășoară activități operaționale și care trebuie să accepte schimbările. Dacă aceștia manifestă indiferență sau opoziție față de schimbări, și subordonații lor se vor comporta la fel. Pe de altă parte, dacă susțin deschis schimbările, și subordonații lor se vor comporta la fel.

occurrence of resistance

Resistance management can be effectively implemented if it focuses only on symptoms. Resistance symptoms are easily visible and can consist of complaints, objections, boycotts important meetings or simply refusing to accept new processes or behaviors that involve change. Despite the fact that they are clearly visible, focus on these symptoms will not work. If desired effective resistance management should be carried out a more detailed analysis of the reasons because of which they arise. An efficient management of resistance requires identifying key reasons underlying the emergence resistance, understanding the reasons why anyone who opposes the changes, and not just understanding how these resistances are expressed.

The most common sources of resistance to change are:

Employees – the most common reason due to which employees oppose the changes is the lack of information about why those changes are implemented;

Managers – the most common reason for resistance to change from managers is the lack of information on their inclusion in the process of implementing change. Managers do not communicate often [5].

Conclusions. Appropriate managers, which should deal with resistance to change in the organization are in the upper, middle and lower management. Team members working on the implementation of the changes usually are not the most suitable person for activities that include avoiding resistance to change. These activities require the organization to include leaders who are able to avoid the emergence of resistance.

At the highest level, leaders can avoid resistance by explaining the importance of change and their subordinates. These leaders must be people who can demonstrate their full commitment at any time to change.

Managers are at or below average is the second key group at avoiding the emergence of resistance. They are closer to employees performing operational activities and must accept change. If they are indifferent or opposed to the changes, and their subordinates will behave the same. On the other hand, if favored the change, and their subordinates will behave the same.

Referințe bibliografice / References

1. BURTEA, E., HURLOIU, L.-R. *Management Financiar*. București: Ed. Fundației România de Măine, 2013. 246 p. ISBN 978-973-163-709-9.
2. DRAGOMIROIU, R., HURLOIU, I. *Managementul resurselor umane*. București: Ed. Fundației România de Măine, 2013. 266 p. ISBN 978-606-20-0158-2.
3. HURLOIU, I.I., ROȘCA, P. *Managementul activităților de prevenire și combatere a fraudei fiscale la nivel internațional*. Chișinău: ULIM, Centrul Editorial al UASM, 2011. 235 p.
4. HURLOIU, L.-R., BURTEA, E. ș.a. *Documente financiar contabile - Management, Control, Audit, Clasificare și Securitate*. Chișinău: Centrul Editorial al UASM, 2014.
5. IONESCU, E., DASCĂLU, E.D., TĂNASE, I. *Evaluarea entităților*. Târgoviște: Ed. Valahia, University Press, 2011. 171 p. ISBN 978-606-603-014-4.

Recomandat spre publicare: 24.02.2014

UNELE ASPECTE FISCALE ALE INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA

Ivan LUCHIAN, dr. conf.univ.
Institutul Internațional de Management IMI-NOVA

European integration of Republic of Moldova requires solution of many issues, including those relating to fiscal aspects. The main of them are related to the harmonization of tax legislation of the Republic of Moldova to the European and the operation of the shadow economy and tax fraud. This article will be devoted to reflection problems and some ways of resolving them.

Cuvinte cheie: impozite, TVA, accize, taxe vamale, fraudă fiscală

Introducere. Aspirațiile de integrare europeană a Republicii Moldova sunt legate de un șir de transformări necesare, inclusiv în domeniul fiscal.

În același timp, trebuie de ținut cont de faptul, că sistemul fiscal al Uniunii Europene este foarte mobil și până în prezent continuă procesul de armonizare fiscală, care în mare parte se referă la impozitul pe venit, TVA, accize și taxe vamale.

Conținutul de bază. Conceptul de „armonizare fiscală” a devenit important o dată cu evoluția spre realizarea uniunii economice și monetare. Încă în anul 1962, Comisia Europeană a creat Comitetul fiscal și financiar împuternicit să stabilească principiile de bază ale politicii economice și financiare comunitare.

Comitetul nominalizat a elaborat **raportul Neumark**, care a stabilit necesitatea formării pieței unice, care presupune crearea unor condiții fiscale proprii ale unui spațiu economic unificat. Evidențind complexitatea atingerii acestui obiectiv cauzată diferențelor existente între legislațiile țărilor membre, s-a indicat, că nu este necesară crearea unui sistem fiscal comunitar unic, ci trebuie să se efectueze o armonizare, care ar permite existența unor particularități naționale, ce nu contravin obiectivelor comunitare. Prin urmare, procesul de armonizare nu este unul de impunere simplă de aliniere a legislațiilor fiscale din fiecare stat la mijloacele comunitare. Adică armonizarea nu înseamnă uniformizare [5].

Recent a fost parafat **Acordul de Asociere** a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană, care, în cazul semnării lui, va intra în vigoare în anul 2014. O componentă a acestui Acord o reprezintă negocierile privind crearea Zonei de Comerț Liber, Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA).

Însă pentru a beneficia de stipulările acestui Acord, este necesar de a face un șir de ajustări sistematice, inclusiv în domeniul bugetar și fiscal.

În contextul celor expuse, în vederea armonizării și perfecționării fiscale a Republicii Moldova în contextul integrării cu Uniunea Europeană este necesară întreprinderea de măsuri orientate în trei direcții principale:

Asigurarea premiselor pentru armonizarea fiscală a Republicii Moldova la cerințele Uniunii Europene;

Armonizarea fiscală a Republicii Moldova la cerințele Uniunii Europene, având drept perspectivă integrarea RM ca membru a UE.

SOME FISCAL ASPECTS OF EUROPEAN INTEGRATION OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Ivan LUCHIAN, PhD, Associate Professor,
International Institute of Management IMI-NOVA

European integration of Republic of Moldova requires solution of many issues, including those relating to fiscal aspects. The main of them are related to the harmonization of tax legislation of the Republic of Moldova to the European and the operation of the shadow economy and tax fraud. This article will be devoted to reflection problems and some ways of resolving them.

Key words: taxes, VAT, excises, custom duties, tax fraud.

JEL Classification: H2, H26, H25, H29

Introduction. European aspirations of Republic of Moldova are related to a number of changes needed, including taxation.

At the same time, we must take into account the fact that the EU tax system is highly mobile and far ahead with tax harmonization, which mostly relate to income tax, VAT, excise and customs duties.

The basic content The concept of "tax harmonization" became important once the progress towards the achievement of economic and monetary union. Early as 1962, the European Commission created fiscal and financial committee empowered to determine the basic principles of economic and financial policy community.

Nominated Committee developed **Neumark report** which established the necessity of the single market, which involves the creation of own tax circumstances of a unified economic space. Highlighting the complexity of achieving this goal because of the differences between the laws of member countries indicated that it is not necessary to create a single EU tax system, but must be done harmonization, which would allow for national peculiarities, which do not contravene the objectives of the Community. Therefore harmonization process is not a simple imposition of aligning tax law of each State Community means. I.e. harmonization does not mean uniformity [5].

Recently was initialed an **Association Agreement** with the European Union to the Republic of Moldova, which, when signing, will enter into force in 2014. A component of this agreement is the negotiations to create a Free, Deep and Comprehensive Trade Zone (DCFTA).

But to benefit from the stipulations of this Agreement, it is necessary to make a number of adjustments to the system, including in budgetary and taxation.

In light of the above, in order to harmonize and improve tax integration Moldova in the context of the European Union is necessary to undertake measures aimed at three main directions:

Providing premises for tax harmonization Moldova

Preluarea celor mai bune practici europene în domeniul abordat.

În opinia noastră, trebuie de început cu asigurarea respectării în Republica Moldova a principiilor universale ale impozitării.

În special, este necesar de a exclude din practica autohtonă a oricăror forme de amnistii fiscale și înăsprirea pedepselor pentru încălcările fiscale.

De asemenea, este stringentă întreprinderea de măsuri pentru combaterea economiei tenebre, a fenomenului spălării banilor, a fraudei fiscale și a corupției.

Nu este mai puțin importantă nici soluționarea problemei dezvoltării continue a Serviciului Fiscal de Stat, însă nu cu evitarea reformelor haotice, ci cu o abordare sistemică, luând drept model o țară industrial dezvoltată din Uniunea Europeană.

În urma crizei financiare internaționale din anii 2007-2009 Uniunea Europeană intenționează să obțină o dezvoltare economică și socială de proporții prin promovarea Strategiei „Europa 2020”, care, de rând cu alte direcții, are ca scop dezvoltarea economiei cunoașterii prin finanțarea masivă a sectorului de cercetare-dezvoltare (nivelul minim fiind 3% din PIB).

Drept urmare, la noi în țară este necesară, cel puțin, semnarea noului Acord de parteneriat între Guvernul Republicii Moldova și Academia de Științe a Moldovei pentru anii 2014-2016, care ar prevedea majorarea finanțării științei în volum minim echivalent a 1% din PIB, avându-se în vizor în perspectivă mai îndelungată majorarea finanțării până la 3% din PIB.

De asemenea, un aspect important îl constituie preluarea celei mai bune practice europene în aplicarea pârgiilor fiscale în scopul promovării activității inovatoare, cum ar fi [10]:

Reducerea bazei de impozitare prin deducerea cheltuielilor pentru CD sau regimul uzurii accelerate a cheltuielilor capitale – sunt formele cele mai răspândite.

Aplicarea cotelor speciale ale impozitului (sau cota zero) se aplică pentru companii în anumite condiții, inclusiv pentru firmele inovatoare tinere.

Reducerea impozitelor pentru salariații implicați în activitatea de CD – micșorează cheltuielile pentru ocupare.

Mărirea cheltuielilor pentru cercetările comune ale companiilor private cu instituțiile de stat.

Pentru început este posibilă completarea articolului 24 „Deducerea cheltuielilor aferente activității de întreprinzător” al Titlului II al Codului Fiscal al Republicii Moldova (Impozitul pe venit) cu un punct suplimentar de scutirile agenților economici de plata impozitului pe venit în mărirea cheltuielilor de cercetare și inovatoare cu caracter de producție.

În ce privește Taxa pe Valoarea Adăugată, este necesară alinierea legislației fiscale a Republicii Moldova la prevederile Directivelor UE privind TVA.

În special, trebuie de ținut cont de faptul, că în conformitate cu aranjamentele Uniunii Europene, în cazul tranzacțiilor comerciale transfrontaliere dintre agenții economici din țările UE se aplică regimul taxării inverse, prin care beneficiarul unei livrări de bunuri/prestări de servicii devine persoana obligată la plata TVA pentru achiziția de bunuri/servicii efectuată.

to EU requirements;

Tax harmonization of Moldova to the EU requirements, with the integration perspective RM as a member of UE.

Taking the best practices in the concerned field.

In our opinion, we must start with ensuring compliance in Moldova universal principles of taxation.

In particular, it is necessary the rule of local practice any form of tax amnesty and toughening penalties for tax violations.

It is also undertaking urgent measures to combat the shadow economy, money laundering, tax evasion and corruption.

It is no less important or addressing the ongoing development of the State Tax Service, but avoiding chaotic reforms, but with a systematic approach, taking as model a developed industrial country in the European Union.

Following the global financial crisis in the years 2007-2009 the European Union intends to obtain a major economic and social development by promoting the "Europe 2020", which, along with other departments, aims to develop the knowledge economy through massive financing sector research and development (minimum 3% of GDP).

Therefore, in our country it is necessary, at least, to sign a new partnership agreement between the Moldovan Government and Academy of Sciences for the years 2014-2016, which would provide funding science in a minimal increase equivalent to 1% of GDP, taking into view longer perspective increased funding to 3% of GDP.

Also, an important aspect is taking the best practices in the application of tax partially to promote innovative activities such as [10]:

Reducing the tax base deduction by the CD or capital spending accelerated depreciation regime are the most common forms.

Applying special tax rates (or zero) applies to companies in certain circumstances, including for young innovative companies.

Reducing taxes for employees involved in the CD – saving money for employment.

Increasing costs for joint research by private and public companies.

First, we welcome addition to Article 24 "Deduction of expenses related to business activity" of Title II of the Tax Code of the Republic of Moldova (income tax) with an additional exemptions traders pay income tax in the amount of expenditures for research and innovation nature of production.

In the Value Added Tax is necessary to align the tax legislation of the Republic of Moldova to the provisions of the EU Directives on VAT.

In particular, it should be borne in mind that in accordance with the arrangements of the European Union, cross-border commercial transactions between economic agents EU countries apply the reverse charge regime, whereby the recipient of a delivery of goods / provision of services becomes liable for the VAT on

Cu alte cuvinte, în astfel de tranzacții vânzătorul este scutit de plata TVA, dar în mărimea referitoare la faza de producție/comercializare referitoare la faza de achiziție. Însă înainte de această fază sunt posibile cazuri de achiziții de mărfuri și servicii, care până la faza legată de export sunt considerate tranzacții locale, care, la rândul lor, pot fi supuse plății TVA. În acest fel, suma TVA plătită anterior este introdusă în prețul de livrare în cadrul tranzacției transfrontaliere și, în acest fel, este recuperată de către vânzător.

Cumpărătorul în cazul tranzacției transfrontaliere este obligat să plătească TVA, reieșind din cota stabilită în țara de reședință. În același timp, el are dreptul de a recupera suma TVA inclusă în prețul mărfii și plătită în țara de proveniență a mărfii.

Reieșind din cele expuse, apare necesitatea reglementării procesului de restituire a TVA agenților economici din străinătate și de recuperare a TVA de către agenții economici autohtoni de la țările Uniunii Europene, care este pusă în sarcina serviciilor fiscale din fiecare țară a Uniunii Europene.

Dacă Republica Moldova va deveni membru al spațiului economic european unic, Serviciul Fiscal al RM trebuie să facă același lucru. De aceea, este necesară completarea Titlului III al Codului Fiscal al Republicii Moldova și Regulamentului privind restituirea taxei pe valoarea adăugată cu procedurile de restituire a TVA de alte state – membre ale Uniunii Europene.

De asemenea, trebuie de remarcat, că mecanismele existente de plată și restituire a TVA permit formarea unor scheme comerciale complicate, care pot crea dificultăți serioase pentru serviciile fiscale din țările UE.

Drept exemplu poate fi prezentat procesul de producție a avioanelor, automobilelor și altor produse, care se asamblează, de regulă, la o uzină, însă piesele, componentele necesare se produc într-un șir de țări.

La fel, trebuie menționate fraudele fiscale legate de TVA, dintre care cea mai „populară” este cea de tip „carusel”.

Frauda de tip „carusel” privind TVA-ul este legată de tranzacțiile intracomunitare, care presupune un lanț de operațiuni succesive de vânzare-cumpărare transfrontaliere, efectuate în interiorul pieței comunitare, de un grup de operatori economici, care, uneori, caută să exploateze, sub o aparență legală, diferențele dintre cotele de impozitare practicate de statele membre UE [6].

În aparență, acest tip de fraudă are la bază un mecanism destul de simplu: operatorul economic din țara de origine facturează fără TVA (deoarece efectuează o livrare intracomunitară, care intră în categoria operațiunilor scutite de TVA cu drept de deducere), iar operatorul economic din țara de destinație va aplica regimul taxării inverse pentru această operațiune (deoarece efectuează o achiziție intracomunitară, calculând și înregistrând TVA aferentă achizițiilor intracomunitare, la cota de impozitare a țării sale, atât că TVA colectată, cât și ca TVA deductibilă, fără însă a o plăti în mod efectiv) [6].

După efectuarea achiziției intracomunitare, agentul economic menționat dispune fără să înregistreze, să declare și să plătească TVA-ul colectat aferent livrărilor ulterioare efectuate pe piața sa internă. Adică obligațiile sale fiscale privind TVA nu vor fi achitate niciodată.

purchase of goods / services performed.

In other words, in such transactions the seller is exempt from VAT, but the size related to the production / marketing related direct transaction. But before this phase are possible cases of purchases of goods and services that related to export phase are considered local transactions, which in turn can be subject to VAT. In this way, the amount previously paid VAT in the price of delivery is entered in cross-border transactions and, thus, is recovered by the seller.

Purchaser in cross-border transactions is required to pay VAT, based on the rate established in the country of residence. At the same time, he is entitled to recover the amount of VAT included in the price and paid in the country of origin of goods.

Based on the above, there is need to regulate the process of VAT refund operators abroad and VAT recovery by local businesses in the European Union, which is charged to tax authorities in each EU country.

If Moldova will become the sole member of the European Economic Area, Service Tax of RM should do the same. Therefore, the need for fresh filling of Title III of the Tax Code of the Republic of Moldova and the Regulation on the refund of value added tax VAT refund procedures of other countries – members of European Union.

It should also be noted that the existing mechanisms for payment and reimbursement of VAT allows the formation of complex trading schemes, which can create serious difficulties for tax services in EU countries.

An example can be shown the production of aircraft, automobiles and other products that are assembled, usually from a plant, but the pieces necessary components are produced in a number of countries.

The same must be said with VAT fraud, of which the most "popular" is the "carousel".

"Carousel" VAT fraud is linked to intra-Community transactions, which involves a chain of successive operations of sale border made within the Community market by a group of operators who sometimes seek to exploit under a legal appearance differences between tax rates applied by Member States [6].

Apparently, this type of fraud is based on a very simple mechanism: the home trader charged VAT (because performing an intra-Community supply falling within the exemptions with deductibility) and economic operators country of destination shall apply the reverse charge system for this operation (as performed Community acquisition, calculating and recording VAT on intra-Community acquisitions, the tax rate of his country, so that the output VAT and the VAT deductible without pay it really) [6].

After intra-Community acquisition, said the trader disappears without register, declare and pay the VAT collected on subsequent deliveries made on its domestic market. I.e. VAT tax obligations will never be paid.

This operator is called type "phantom" (or

Acest operator economic mai este denumit de tip „fantomă” (sau „bidon”).

Reieșind din perspectivele integrării europene ale Republicii Moldova, Serviciul Fiscal de Stat al RM are următoarele sarcini:

- să continue activitatea de combatere a activității firmelor-fantome;

- să participe la programele europene orientate spre lupta împotriva fraudelor fiscale.

În ce privește accizele, trebuie indicată necesitatea racordării legislației fiscale a Republicii Moldova la prevederile *Directivei 118/2008/CE a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CE*.

Prin această directivă a fost reglementat regimul accizelor numai pentru trei grupe de produse: *uleiuri minerale (produse petroliere), alcool și băuturi alcoolice și produse din tutun*.

Dispozițiile legislative comunitare în materie vizează trei aspecte importante:

- structura accizelor, care urmează să fie aplicate (categoriile de produse impozabile, definirea asietei, scutirile de impozit ce pot fi acordate);

- cotele de impunere minime pe care statele membre trebuie să le aplice pentru fiecare categorie de produse accizabile;

- dispoziții generale și comune privind producerea, depozitarea și circulația produselor accizabile.

De asemenea, prin semnarea Acordului de Asociere, Republica Moldova se angajează să combată contrabanda mărfurilor accizabile.

De aici rezultă necesitatea efectuării modificărilor în Titlul IV al Codului Fiscal al Republicii Moldova (Accize) în Anexa 1 prin mărirea treptată a cotei accizului la țigări pentru egalarea aproximativă a prețurilor la țigări din Republica Moldova și Uniunea Europeană, precum și continuarea măsurilor administrative de combatere a contrabandei țigarilor din RM în UE.

În afară de cele menționate, trebuie de remarcat faptul, că la moment are lor racordarea Codului Vamal al Republicii Moldova la Codul Vamal Comunitar, însă trebuie de ținut cont de faptul, că în luna octombrie 2013 a intrat în vigoare Codul vamal al Uniunii Europene (CVUE).

Principalele prevederi ale CVUE vor intra însă în aplicare la data de 1 iunie 2016. Până la această dată vor rămâne aplicabile prevederile Regulamentului (CEE) nr. 2913/92 de instituire a Codului Vamal Comunitar (legislația actuală).

De asemenea, în contextul examinat devine important și impozitul pe venit.

În opinia noastră, Republica Moldova drept urmare a proceselor de integrare va trebui să se alinieze la procesul general din UE legat de unificarea bazei fiscale de calcul a impozitului pe profit.

Recent Comisia Europeană a prezentat un proiect privind un sistem comun de calculare a bazei fiscale a societăților, care își desfășoară activitatea în UE. Europa nu poate concura cu SUA sau China dacă are 27 de sisteme de taxare diferite pentru firme, susține Bruxellesul [1].

Din cauza ratelor și modului diferit de calcul a impozitului pe profit, piața unică se confruntă cu obstacole serioase. Companiile, care au filiale în străinătate trebuie să respecte

"bucket").

Given the prospects of European integration of Moldova, Moldova State Tax Service of the following tasks:

- continue work to combat phantom firms work;
- to embark on European programs aimed at combating tax fraud.

As regards excise duties should be indicated need to adjust tax laws of the Republic of Moldova to the provisions of *Directive 118/2008/CE Council of 16 December 2008 on the general arrangements for excise duty and repealing Directive 92/12/EC*.

The directive was regulated excise duties only for three groups of products: mineral (petroleum), alcohol and tobacco products.

Community legislative provisions aimed at three important aspects:

- Structure of excise duties to be applied (taxable goods categories, define trim, tax exemptions that may be granted;

- Minimum tax rates which Member States must apply for each category of excisable goods;

- General and common provisionson production, storage and movement of excisable products.

Also, by signing the Association Agreement, the Republic of Moldova is committed to combat smuggling of excise goods.

Hence the need for changes to Title IV of the Tax Code of the Republic of Moldova (Excise) in Annex 1 by a gradual increase in the rate of excise duty on cigarettes to equal the approximate price of cigarettes in the Republic of Moldova and the European Union, and the continuation of administrative measures to combat RM contraband cigarettes from EU.

In addition to the above, to be noted that at the moment now is their connection Customs Code of the Republic of Moldova to the Community Customs Code, but should take into account the fact that in October 2013 entered into force Customs Code European Union (CCEU).

The main provisions of CVUE but will come into effect on 1 June 2016. Until this date will remain subject to the provisions of Regulation (EEC) no. 2913/92 establishing the Community Customs Code (current law).

Also examined in the context of income tax becomes important.

In our opinion, the Republic of Moldova as a result of integration processes will be aligned to the EU generally related to the unification of the tax base for calculation of income tax.

Recently the European Commission presented a draft for a common system for calculating the tax base of businesses operating in the EU. Europe can't compete with the U.S. and China if it has 27 different tax systems for businesses, says Brussels [1].

Because rates and different ways of calculating the income tax, the single market faces serious obstacles. Companies that have foreign subsidiaries must comply with up to 27 different sets of rules for calculating the

până la 27 de seturi de reguli diferite pentru calcularea bazei lor fiscale și trebuie să lucreze cu tot atâtea administrații fiscale. În plus, se confruntă cu un sistem extrem de complex de stabilire a modului de impozitare a tranzacțiilor intra-grup (prețurile de transfer) și nu-și pot compensa pierderile suferite într-un stat membru prin profiturile realizate într-un alt stat UE. Prin urmare, susține CE, societățile mai mari se confruntă cu costuri și complicații enorme, în timp ce societățile mai mici sunt adesea total incapabile să se extindă în interiorul UE [1].

Concluzii. Declarația fiscală unică ar permite crearea sistemului bazei fiscale consolidate comune, ce ar elimina aceste probleme pentru impozitare, uniune vamală, audit și antifraudă. Sistemul propus ar oferi firmelor un set unic de reguli de calculare a bazei fiscale.

Societățile vor trimite apoi o declarație fiscală consolidată unică unei singure administrații pentru întreaga activitate desfășurată pe teritoriul UE.

Pe baza acestei declarații fiscale unice, statele membre vor fi autorizate să-și impoziteze cota-parte în funcție de propria lor rată a impozitului pe profit.

De asemenea, pentru Republica Moldova ar fi utilă, în opinia noastră, preluarea experienței pozitive de folosire a facilităților asupra unor impozite.

De exemplu, ar putea fi vorba de prevederea facilităților fiscale pentru partenerii privați în cadrul proiectelor de parteneriate publice private legate de prestarea serviciilor social importante:

la impozitul pe venit prin modificarea respectivă a Capitolului IV „Scutiri și alte deduceri” al Titlului II al Codului Fiscal al Republicii Moldova;

la TVA prin efectuarea schimbărilor în Capitolul IV „Livrările scutite de TVA” al Titlului III al Codului Fiscal al Republicii Moldova.

De asemenea, ar fi recomandabilă accelerarea implementării de către Serviciul Fiscal de Stat a metodelor indirecte de estimare a veniturilor persoanelor cu venituri înalte în scopul luptei cu evaziunea fiscală ilegală.

tax base and must work with as many tax administrations.

In addition, faced with an extremely complex setting of how intra-group transaction tax (transfer pricing) and can't offset losses incurred in a Member State against profits made in another EU state. Therefore, the EC argues, larger companies face enormous costs and complications, while smaller companies are often completely unable to expand within the EU [1].

Conclusions. Single tax declaration system would create a common consolidated tax base, which would eliminate these problems for Taxation, Customs Union, Audit and Anti-Fraud. The proposed system would provide businesses a single set of rules for calculating the tax base.

The companies will then send a single consolidated declaration on income tax for their entire activity within the EU.

Based on this single income tax, Member States will be allowed to tax their share according to their own corporate tax rate.

It also would be useful for Moldova, in our opinion, taking positive experience of using the facilities on some taxes.

For example, it could be the provision of tax incentives for private partners in public-private partnerships projects related to important social services to income tax by amendment of Chapter IV "exemptions and other deductions" of Title II of the Tax Code of the Republic of Moldova;

to VAT by making changes in Chapter IV "exempt supplies" of Title III of the Tax Code of the Republic of Moldova.

It would also be advisable to accelerate implementation of the State Tax Service of indirect methods for estimating high income earners in order to fight illegal tax evasion.

Referințe bibliografice / References

1. 27 de sisteme fiscale într-unul singur? 2011, 16 martie [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: adevarul.ro/international/europa/27-sisteme-fiscale-intr-unul-singur-1_50bd44027c42d5a663c97936/index.html
2. MINISTERUL FINANTELOR PUBLICE. Acte normative comunitare [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.mfinante.ro/acte.html?pagina=infotva>
3. ALAIBA, D. Impozitarea indirectă pe înțelesul tuturor [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://vox.publika.md/media/politica/impozitarea-indirecta-pe-intelesul-tuturor-135611.html>
4. Combaterea fraudei fiscale în materie de TVA, în atenția Uniunii Europene [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://eag.ro/index.php/65-combaterea-fraudei-fiscale-in-materie-de-tva-in-atenia-uniunii-europene>
5. GÖNDÖR, M. Armonizare reglementată vs competiție fiscală în domeniul impozitării directe europene. In: Studia Universitatis Petru Maior. Series Oeconomica. 2011, fasciculus 1, anul V, pp. 37-54.
6. PATROI, D. Frauda de tip carusel privind taxa pe valoarea adăugată aferentă tranzacțiilor intracomunitare [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.curierulfiscal.ro/wp-content/uploads/2008/10/d-patroi.pdf>
7. IDIS VIITORUL. R. Moldova - stat corupt : pradă economiei subterane și evaziunilor fiscale [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://basarabialiterara.com.md/?p=12883>
8. Sistemul fiscal comunitar obiectivul armonizării fiscale, concepte, legislație, instituții, interdependențe cu mediul economico-social [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://ru.scribd.com/doc/87010973/Sistemul-Fiscal-Comunitar>
9. MINISTERUL AFACERILOR INTERNE. Strategia Europa 2020 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.mae.ro/node/19272>
10. ШЕЛЮБСКАЯ, Н.В. Политика ЕС по стимулированию инновационной деятельности частного бизнеса [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://riep.ru/upload/iblock/527/527fb2bed4b455725d41e437fde03f5f.pdf>

Recomandat spre publicare: 04.01.2014

**BAZELE CONCEPTUALE, PRINCIPII
ȘI CRITERII DE STABILITATE A BĂNCILOR
ÎN CONTEXTUL ASIGURĂRII SECURITĂȚII
FINANCIARE A ACESTORA**

*Dina MĂRGINEANU, lector universitar,
magistru în economie, Universitatea „Perspectiva-INT”*

Sistemele financiare la etapa contemporană sunt supuse unor modificări esențiale, dar de fapt ca și economia în general, datorită unui șir de factori printre care putem menționa: inovațiile tehnologice și financiare, liberalizarea intensă atât a fluxurilor reale cât și a celor financiare, intensificarea procesului de globalizare. Astfel, sfera financiară nu este scutită de tensiuni și mișcări destabilizatoare, generatoare de riscuri atât pentru actorii propriu-ziși ai sistemului financiar, cât și pentru economie în ansamblu. În acest context realizarea stabilității financiare constituie una din noile provocări cărora trebuie să le facă față economiile contemporane.

Cuvinte cheie: securitate financiară, bănci, stabilitate, lichiditate, principii de reglementare, stabilitate financiară.

Economiile contemporane înalt dezvoltate sunt economii deschise spre exterior, integrate în fluxurile economice mondiale. În condițiile globalizării intense a proceselor financiare economia națională, pentru a fi viabilă, trebuie să-și asigure un echilibru între intrări și ieșiri, în raport cu economia mondială. Realizarea unui echilibru semnifică capacitatea sistemului de a-și restabili starea de echilibru chiar și ca urmare a acțiunii factorilor destabilizatori ai mediului extern. Însă aici ar fi necesar de făcut o remarcă, că factorii destabilizatori pot fi atât pozitivi, cât și negativi. Acest concept a fost expus de către A. Liapunov și A. Puancare [4].

Stabilitatea financiară tinde să mențină echilibrul relativ în economie la nivelul întregii societăți și prezintă o condiție primordială a progresului acesteia. După cum o demonstrează și criza actuală, stabilitatea financiară joacă un rol esențial în cadrul sistemului financiar și în economie pe ansamblu. Având în vedere numărul din ce în ce mai mare de instituții financiare active la ora actuală în una sau mai multe țări, sau pe unul sau mai multe continente, stabilitatea financiară la nivel mondial a devenit și mai importantă.

Pentru a asigura stabilitatea financiară este necesar de a fi identificate principalele surse de risc și de vulnerabilitate. Vulnerabilitățile generează “instabilitate financiară”, care periclitează “stabilitatea financiară”. Forma cea mai gravă a instabilității financiare o reprezintă criza financiară, exprimată printr-o disfuncționalitate pronunțată pe o perioadă prelungită. În măsura în care vulnerabilitățile nu sunt eliminate prin mecanisme și măsuri adecvate, riscurile cu care se confruntă sistemul financiar se amplifică și se răspândesc afectând întreg sistemul economic.

Practica demonstrează, că vulnerabilitățile în sistemul financiar apar de obicei la nivelul instituțiilor financiare. Inițial fiind afectată o singură instituție, sau în unele cazuri concomitent mai multe instituții, ulterior aceste vulnerabilități se răspândesc și asupra altor componente ale sistemului

**THE CONCEPTUAL FOUNDATIONS,
PRINCIPLES AND CRITERIA FOR STABILITY
OF BANKS IN THE CONTEXT OF THEIR
FINANCIAL SECURITY**

*Dina MĂRGINEANU, Lecturer, PhD Candidate,
University "Perspectiva-INT"*

Financial systems in our contemporary stage undergo significant changes, but in fact as economy in general, due to a number of factors among which we can mention: technological and financial innovations, intense liberalization of both the real and financial flows, intensification of the process of globalization. Thus the financial sphere is not exempt from tensions and destabilizing movements, generating risks for both the properly so called actors of the financial system and the economy as a whole. In this context, achieving financial stability is one of the new challenges that modern economies face.

Key words: financial security, banks, stability, liquidity, regulatory principles, financial stability.

JEL Classification: G18, G21, G32, G33, G38, G39

The contemporary highly developed economies are outwards opened economies, integrated into global economic flows. In conditions of globalization of financial processes, for being viable, national economy must ensure a balance between inputs and outputs in relation to the global economy. Striking a balance means the ability of the system to restore the balance even the actions of the external environment destabilizing factors. But here it is necessary to make a remark that destabilizing factors can be both positive and negative. This concept was presented by A. Lyapunov and A. Puancare [4].

Financial stability tends to maintain relative balance in the economy of the entire society and presents a primary condition of its progress. As it is demonstrated by the current crisis, financial stability plays a key role in the financial system and the economy as a whole. Considering the increasing number of currently active financial institutions in one or more countries, or on one or more continents, global financial stability has become even more important.

To ensure the financial stability it is necessary to be identified the main sources of risk and vulnerability. Vulnerabilities generate "financial instability" damaging "financial stability". The most severe financial instability is the financial crisis, expressed by a malfunction marked over an extended period. As far as vulnerabilities are not eliminated through appropriate mechanisms and measures, the risks faced by the financial system is amplified and spread throughout affecting the whole economic system.

Practice shows that the financial system vulnerabilities usually appear on financial institutions. Initially being affected one institution, or in some cases several institutions simultaneously, then these vulnerabilities are spreading to other parts of the financial system. Traditional risks that are met in the financial system are: forgiveness

financiar. Riscurile tradiționale care se înalnesc în cadrul sistemului financiar sunt nerambursarea creditelor, riscul de piață, de lichiditate, rata dobânzii etc., dar nu sunt de exclus și riscurile operaționale și reputaționale. Băncile, societățile de asigurări și alte instituții ale sistemului financiar formează prima linie, care sesizează riscurile și vulnerabilitățile sistemului financiar. Acestea le revine responsabilitatea de a-și menține viabilitatea și solvabilitatea, verificând bonitatea debitorilor și gestionând astfel riscurile pe care le asumă. În țările cu economii emergente principalele instituții ale sistemului financiar sunt băncile, care sunt principalii și practic unici intermediari financiari ai sistemului, care oferă serviciile și produsele sale clienților. Aceasta prezintă deosebirea de țările înalt dezvoltate, în cadrul sistemelor financiare ale cărora sunt dezvoltate piețele bursiere și alte componente ale sistemului financiar, cum ar fi companiile de investiții financiare, companiile de asigurări, case de economii etc. În aceste condiții în cadrul economiei autohtone accentul se pune pe analiza stabilității financiare a băncilor comerciale. Un rol nu mai puțin important în procesul de detectare și prevenire a riscurilor și vulnerabilităților sistemului financiar îl au autoritățile publice, care adoptă măsuri pe care instituțiile financiare trebuie să le respecte pentru a asigura gestionarea eficientă a riscurilor. Aceste măsuri se referă, în special, la reglementarea și supravegherea prudențială a activității instituțiilor sistemului, precum și monitorizarea și evaluarea riscurilor și vulnerabilităților din cadrul sistemului financiar pe ansamblu.

În ceea ce privește Banca Națională a României, aceasta definește „stabilitatea financiară”, în sens larg, „ca cea caracteristică a sistemului financiar de a face față șocurilor sistemice pe o bază durabilă și fără perturbări majore, de a aloca eficient resursele financiare în economie și de a identifica și gestiona eficient riscurile” [9]. În condițiile unei economii actuale globalizate, în care sistemele bancare naționale sunt văzute ca elemente componente ale sistemului bancar internațional, un rol important în asigurarea stabilității financiare a sistemului bancar revine și unor organizații, instituții, acorduri internaționale: FMI, BM, BERD, Acordul Basel etc.

FMI evidențiază, că stabilitatea financiară deține o importanță tot mai mare în cadrul economiei contemporane globalizate, ca urmare a mai multor procese:

1. Sistemul financiar în economiile contemporane se dezvoltă mai intens decât economia reală. În economiile dezvoltate activele financiare depășesc cu mult indicatorii anuali ai activității economice.

2. Ca rezultat al intensificării proceselor de integrare, sistemele financiare naționale devin tot mai interdependente, constituind, de fapt, un sistem financiar internațional unic, ce are ca elemente componente sistemele financiare naționale.

3. Sistemele financiare sunt într-o dezvoltare continuă, datorită aplicării instrumentelor financiare noi, diversificarea activității impune, pe de o parte, beneficii și venituri suplimentare, iar pe de altă parte, impunerea de riscuri noi și mai dificil de administrat [8].

Ca finalitate a diverselor cercetări referitoare la stabilitatea sistemelor financiare în economiile în tranziție efectuate de către Banca Mondială, au fost determinate ca componente principale ale stabilității sistemului financiar următoarele

credit risk, market risk, liquidity risk and interest rate etc., but are not excluded also operational and reputational risks. Banks, insurance companies and other financial institutions form the first line system, which detects risks and vulnerabilities of the financial system. They have the responsibility to maintain the viability and solvency, check the creditworthiness of borrowers and managing the risks that they take. In emerging countries the main institutions of the financial system as banks which are the main also practically only ones system of financial intermediaries that provide services also products to customers. It presents the distinction of the highly developed countries, in financial system of whose are developed stock markets also other parts of the financial system, such as financial investment companies, insurance companies, savings etc. Under these conditions in the domestic economy emphasis is on the commercial banks' financial stability analysis. A no less important role in detecting and preventing the risks and vulnerabilities of the financial system it have authorities that adopt measures that financial institutions must follow in order to ensure effective risk management. These measures concern in particular the regulation and prudential supervision of the system institutions' actions, and monitoring and evaluation of risks and vulnerabilities in the financial system as a whole.

Regarding the National Bank of Romania, it defines "financial stability" broadly "as the feature of the financial system to withstand systemic shocks on a sustainable basis and without major disruption, to efficiently allocate resources across the economy and identify and manage risks" [9]. Under the conditions of the current global economy, in which banking systems are seen as parts of the international banking system, an important role in ensuring the financial stability of the banking system returns to organizations, institutions, international agreements: IMF, WB, EBRD, Basel Agreement etc.

IMF highlights that financial stability has a growing importance in the contemporary globalized economy as a result of several processes:

1. The financial system in modern economies grow more intense than the real economy. In developed economies, financial assets exceed the annual indicators of economic activity.

2. As a result of the intensification of integration processes of national financial systems become increasingly interdependent, constituting, in fact, a unique international financial system, which has the national financial systems as components.

3. Financial and systems are in continuous development, due to the application of new financial instruments, activity diversification requires, on the one hand benefits and additional income on the other hand, imposing new risks and more difficult to manage [8].

As a finality of the various investigations concerning the stability of financial systems in transition economies conducted by the World Bank, have been determined, as main components of the financial system stability the following elements:

- Favorable legal environment;
- Transparency of information for investors;

elemente:

- mediul legal favorabil;
- transparența informației pentru investitori;
- existența unui sistem efectiv de administrare, supraveghere și reglementare;
- managementul efectiv al riscurilor organizațiilor de credit etc. [3].

FMI și BM au lansat în 1999 Programul de Evaluare a Sistemului Financiar (PESF) al cărui obiectiv primordial este identificarea timpurie a potențialelor vulnerabilități ale sectorului financiar, ceea ce determină faptul că se pune accentul pe prevenirea crizelor. O altă direcție a programului este dezvoltarea sistemelor financiare al țărilor participante dar și a sistemului financiar internațional. Pentru identificarea riscurilor și vulnerabilităților sistemului financiar-bancar se utilizează diverși indicatori de soliditate (vulnerabilitate) financiară și diverse teste de rezistență macrofinanciară.

În literatura economică nu există un unic concept referitor la conținutul noțiunii de „stabilitate financiară”. Unii autori determină stabilitatea financiară pornind de la conceptul opus: „instabilitate financiară”.

F. Mishkin consideră, că „instabilitatea financiară apare atunci când șocurile din sistemul financiar interferează cu fluxul informațional în așa mod încât sistemul financiar nu mai este capabil să-și îndeplinească funcțiile și să canalizeze resursele spre destinațiile cele mai productive” [2].

Fetisov determină stabilitatea băncilor comerciale, ca capacitatea acestora de a-și îndeplini funcțiile în economie independent de influența factorilor externi și interni, care împiedică realizarea lor. Prin stabilitatea băncii se înțelege „capacitatea băncii de a-și păstra situația (caracteristicile) inițială, chiar și în cazul unor pierderi financiare imprevizibile, atingerea situației de echilibru în baza autoreglementării interne bancare pe calea adaptării administrării sale la condițiile interne și externe de activitate” [6].

Deosebi, unii cercetători identifică noțiunea de "stabilitate, fiabilitate a băncii" cu noțiunea de "securitate a băncii", sau sunt tratate ca sinonime. De exemplu, N.A. Savinskaya, având în vedere condițiile generale de securitate în sectorul bancar, remarcă că "în prim plan ar trebui să fie pusă stabilitatea și fiabilitatea economică a băncilor însăși" [7].

Stabilitatea și fiabilitatea economică, este rezultatul multor componente. Aceste componente pot fi comparate cu niște verigi, care se întâlnesc în mai multe lanțuri legate între ele.

Prima verigă – însăși organizatorii băncii (persoane fizice sau echipe de fondatori), rolul băncii, provocările actuale și obiectivele strategice ale funcționării, structura managerială a băncii. A doua verigă – tehnologiile bancare: echipamentele tehnice, documentarea operațiunilor, profesionalitatea participanților, instrumentarul bancar. A treia verigă – relațiile interne și externe: sistemul de comunicare în cadrul bancar, structurile intrabancare, relațiile dintre angajații băncii și clienții deserviți, relațiile intra-statale și inter-statale bilaterale, relațiile inter-bancare.

După cum s-a menționat anterior, securitatea financiară a băncii comerciale este asociată cu conceptele de stabilitate și siguranță a băncilor, și este determinat, inclusiv, de eficacitatea politicii monetar-credite promovată de stat.

- The existence of an effective system of administration, supervision and regulation;
- Effective management of credit organizations' risks [3].

IMF and World Bank launched in 1999 Financial System Assessment Program (FSAP) whose primary objective is the early identification of potential vulnerabilities financial sector, which also determines that is put accent on crisis prevention. Another direction of the program is to develop the financial systems of the participating countries and the international financial system. To identify risks and vulnerabilities financial and banking system is used various indicators of financial reliability (vulnerability) and various macro financial resistance tests.

In economic literature there is no an unique concept relating to content of the concept of "financial stability". Some authors determine financial stability based on the opposite concept: "financial instability".

F. Mishkin believes that "financial instability occurs when shocks in the financial system interfere with information flow in a way that the financial system is no longer able to fulfill its functions and to channel the resources to the most productive destinations" [2].

Fetisov determines the stability of commercial banks as its ability to perform its functions independently in the economy, to influence the external and internal factors that prevent their realization. The bank stability means "the bank's ability to keep the situation (feature) in its original form, even in the event of unforeseen financial loss, achieving equilibrium situation in the banking internal self administration on the way of adapting its internal and external activity conditions" [6].

Often, some researchers identify the notion of "stability / reliability of the bank" with the notion of "security of the bank", or are treated as synonyms. For example, NA Savinskaya, considering the general security conditions in the banking sector, noted that "the first plan should be put stability and economic viability of banks itself" [7].

Stability and economic viability is the result of many components. These components may be compared with some rings, which can be found in a number of interlinked chains.

The first link – bank organizers itself (individuals or teams of founders), the role of the bank, challenges and strategic objectives of the operation, management structure of the bank. The second link – banking technologies: technical equipment, documentation of operations, professionalism of the participants, bank instruments. The third link – internal and external relations: communication within the banking system, intra-banking structures, relations between bank employees and customers, intra-state, bilateral inter-state and inter-banking relations.

As mentioned above, the financial security of commercial bank is associated with the concepts of stability and safety of banks, and is determined, including the effectiveness of monetary and credit policy promoted by the state.

In the Explanatory Dictionary of the Romanian Language the term stability is expressed as, "the

În DEX al limbii române termenul de stabilitate este exprimat ca, "însușirea de a fi stabil, stare a ceea ce nu se schimbă, nu fluctuează, proprietate a unui sistem fizic, chimic de a-și reveni în starea sa inițială când este deplasat din această stare" [1].

Prin stabilitatea băncii se înțelege "abilitatea unei bănci să-și mențină starea sa inițială, chiar și în cazul pierderilor financiare neprevăzute". Nivelul stabilității bancare poate fi exprimat prin nivelul maxim de pierderi neașteptate, la care se mai păstrează starea normală de funcționare, iar în caz de depășire a nivelului respectiv poate să survină falimentul băncii. De aici putem considera stabilitatea ca starea de a putea menține poziția inițială. Conceptul de "stabilitate" este definit de către unii autori ca "un mecanism capabil să asigure o reducere, de-a lungul timpului, a pierderilor financiare neprevăzute ale băncii. Gradul stabilității este viteza cu care banca poate depăși consecințele negative ale unor factori neprevăzuți care conduc la pierderi". Stabilitatea globală a băncilor comerciale, prin definiția dată de cercetătorul Y.S. Maslencikov este "realizarea echilibrului în baza auto-reglementării prin adaptarea managementului său la condițiile externe și interne" [6].

De noțiunea "securitatea financiară a băncii" este strâns legat termenul "siguranța" băncilor. În DEX al limbii române termenul "siguranță" este explicat ca faptul de a se afla la adăpost de orice pericol, stare sau sentiment de încredere, datorate lipsei oricărui pericol, complex de condiții materiale, economice, politice care asigură securitatea, protejarea [1]. În sectorul bancar noțiunea "siguranță" are o arie foarte largă. Pe de o parte, aceasta reprezintă stabilitatea, dar nu numai în perioada de criză, dar și din punct de vedere strategic. Pe de altă parte, siguranța nu este numai capacitatea de a supraviețui în perioade dificile, dar posibilitatea de a suporta unele fenomene cu pierderi minime.

Trebuie remarcat faptul, că termenul de "siguranță" este folosit în deosebi pentru estimarea unei bănci concrete. Unii economiști consideră că "asigurarea securității băncilor comerciale înseamnă crearea unui complex de condiții financiar-economice, juridice și alte condiții necesare pentru funcționare stabilă" [4]. Aici asigurarea securității băncilor comerciale se determină ca crearea, în primul rând, a condițiilor economice de funcționare. Însă o astfel de definiție este foarte îngustă, în primul rând, pentru că funcționarea trebuie să fie completată și de dezvoltarea băncii comerciale, și în al doilea rând, asigurarea securității nu poate fi redusă exclusiv la crearea anumitor condiții.

Securitatea financiară reprezintă baza securității economice. Termenul de securitate financiară implică o legătură fie cu numerar, resurse financiare, fluxuri financiare, instrumente monetare și financiare, sau cu relațiile economice ca urmare a fluxului de numerar, manipularea numerarului, utilizarea banilor. Securitatea financiară a sectorului bancar nu este posibil a fi asociată cu măsuri tehnice, măsuri de reglementare, siguranța bunurilor materiale. Acestea din urmă se referă la securitatea materială și paza băncii.

În ceea ce privește scurgerile de informații, este necesar de a specifica ce fel de informație, se referă la datele cu caracter economic sau nu. Este evident, că noțiunea de "securitate financiară a băncilor comerciale" este asociată cu siguranța informației economice bancare. Securitatea băncilor

appropriation of being stable state which does not change, does not fluctuate, property of a physical system / chemical to return to its original state when moved from this state" [1].

The stability of a bank means "the ability of a bank to maintain its original state, even if unforeseen financial losses. Banking stability level can be expressed as the maximum level of unexpected losses to which are still preserved normal operation and in case of exceeding that level, the bankruptcy may occur. From here we can consider the stability as the state of maintaining the initial position. The concept of "stability" is defined by some authors as "a mechanism that can ensure a reduction of unexpected financial losses of the bank over time. The degree of stability is the speed with which the bank can overcome the negative consequences of unforeseen factors that lead to losses. "Overall stability of commercial banks, by the definition given by researcher YS Maslencikov is "achieving balance in the management of self-regulation by adapting its internal and external conditions" [6]. The degree of stability is the speed with which the bank can overcome the negative consequences of unforeseen factors that lead to losses. "Overall stability of commercial banks, by the definition given by YS researcher Maslencikov is "achieving balance in the basis of self-regulation by adapting its management to internal and external conditions" [6].

The term "financial security of bank" is closely linked to the term "security" banks. In the Explanatory Dictionary of the Romanian language the word "safety" is explained as the fact of being safe from any hazard, condition or feeling of confidence, due to the lack of danger, a complex of material, economic, political conditions providing security, protection [1]. In the banking sector the concept of "security" has a very wide range. On the one hand, this represents the stability, not only in times of crisis, but also strategically. On the other hand, the bank is not only able to survive in times, but the ability to handle some events with minimal losses.

It should be noted that the term "security" is used especially to estimate a certain bank. Some economists believe that "security of the commercial banks means the creation of a set of financial and economic conditions, legal and other conditions required for stable operation" [4]. Here providing security of commercial banks is determined, first of all, as the creation of the economic conditions of operation. Here security is determined as the creation of commercial banks in the first place, the economic conditions of operation. However, such a definition is very narrow, firstly, the operation must be completed by the development of commercial bank, and secondly, the ensuring of security can not be reduced only to the creation of conditions.

Financial security is the basis of economic security. Term financial security implies a connection with either cash, financial resources, financial flows, monetary and financial instruments, or economic relations as a result of cash flow, cash handling, use of money. The financial security of the banking sector is not likely to be associated with technical measures, regulatory measures, the safety

comerciale din punctul de vedere a fluxurilor financiare, fondurilor financiare și informației economice conține două componente.

Prima componentă – securitatea financiar-creditară, care se referă la resursele financiare, fluxurile financiare, monetare și instrumentele financiare, relațiile economice, care afectează fluxul de numerar, circulația și utilizarea banilor.

A doua componentă – securitatea informației economice, prevenirea scurgerii și protejarea datelor economice bancare. Cercetătorii îmbină conceptul de securitate financiară a băncii cu contracararea "spălării de bani", cu prezența problemelor în domeniul securității informațiilor și dreptul la secretul comercial. Un pericol deosebit pentru securitatea economiei naționale, inclusiv a sistemului bancar, îl prezintă formarea și dezvoltarea activităților tenebre. În deosebi, activitatea bancară tenebră care sprijină businessul economiei tenebre. Acesta include: pseudo operațiunile; falsificarea cifrei de afaceri; ne înregistrarea tranzacțiilor. Se constată o serie de infracțiuni financiare, inclusiv fraudă cu banii deponenților, furtul de bani prin acte false, acreditive, scrisori de credit și altele.

Stabilitatea băncilor comerciale, în contrast cu stabilitatea altor agenții economice au caracteristici distinctive, care sunt determinate de specificul activității băncilor, ca principal intermediar financiar. Mediul dinamic al activității băncilor comerciale, inovațiile în managementul bancar a necesitat sistematizarea indicatorilor de stabilitate financiară a băncilor și desemnarea indicatorilor dominanți pentru fiecare grup de indicatori. Indicatorii stabilității financiare a băncii sunt:

- *siguranța (fiabilitatea) băncii* – capacitatea băncii de a-și îndeplini angajamentele față de clienți, determinată de lichiditatea, capacitatea de creditare și solvabilitatea băncii. Fiabilitatea băncii este caracterizată de indicatorii economici de lichiditate la moment, curent și pe termen lung;

- *flexibilitatea financiară a băncii* – capacitatea băncii de a reglementa volumul și structura operațiunilor active și pasive și a operațiunilor de monitorizare a investițiilor din contul resurselor financiare, în conformitate cu modificarea așteptărilor agenților economici sub influența factorilor de mediu extern și intern ai băncii. Acest parametru este necesar să fie utilizat pentru evaluarea prezenței opțiunilor de gestionare în activitatea băncilor. Flexibilitatea financiară a băncii este caracterizată de valoarea de piață a băncii, de performanțele băncii, rentabilitatea activelor (ROA) și a capitalului (ROE);

- *stabilitatea financiară a băncii* – aceasta este o stare a băncii, în care banca poate să îndeplinească toate obligațiunile curente și cheltuielile operaționale (de exploatare). Este o consecință a lichidității băncii, rentabilității, gestionării eficiente a riscurilor și fluxului monetar (de numerar), care permite sincronizarea fluxurilor monetare, adică a încasărilor și plăților în perioada curentă. Stabilitatea financiară a băncii este determinată de stabilitatea valorilor optime a indicatorilor, sau cel puțin aproape de valorile optime. Stabilitatea financiară a băncii se caracterizează prin indicatorii de calitate a activelor, în special, prin calitatea portofoliului de credite;

- *echilibrul financiar al băncii* – capacitatea băncii de a oferi o creștere echilibrată a activelor riscante, a

property. The latter refers to the material safety and security of the bank.

Regarding the leaks, it is necessary to specify what kind of information refers to economic data or not. It is obvious that the concept of "financial security of commercial banks" – is associated with the security of the bank's economic information. Safety of commercial banks in terms of financial flows, funds and economic information contains two components.

The first component – security of the financial lending, which refers to financial resources, financial flows, monetary and financial instruments, economic relations, affecting cash flow, circulation and use of money.

The second component – economic information security, prevent data leakage and protect the banking business. Researchers combine the bank's financial security concept with counter "money laundering" in the presence of problems in information security and the right to trade secrets. A particular danger to the security of the national economy, including the banking system presents shadow formation and development activities, especially shadow business banking supports shadow economy. It includes: pseudo operations, falsification of turnover, we record the transactions. There is a range of financial crimes, including money savers fraud, theft of money by false documents, letters of credit, letters of credit, and more.

The stability of commercial banks, in contrast to other economic stability have distinctive characteristics that are determined by the specific activity of banks as the main financial intermediary. Dynamic activity of commercial banks, bank management innovations required systematization banks' financial stability indicators and designation of dominant indicators for each group of indicators. Indicators of financial stability of the bank are:

- *safety (reliability) of the bank* – the bank's ability to meet commitments to customers, due to the liquidity and solvency of the bank's lending capacity. Reliability is characterized by economic indicators liquidity at the moment, current and long-term;

- *the financial flexibility of the bank* – the bank's ability to regulate the volume and composition of active and passive operations and operations monitoring investments from financial resources in line with changing expectations of economic agents under the influence of internal and external environment of the bank. This parameter should be used to assess the presence of management options in banks. The bank's financial flexibility is characterized by market value of the bank, the bank's performance, return on assets (ROA) and equity (ROE);

- *financial stability of the bank* – this is a state bank, the bank can meet all current liabilities and operating expenses (operating). Is a consequence of bank liquidity, profitability, effective risk management and cash flow (cash), which allows synchronization of monetary flows, ie receipts and payments in the current period. Financial stability of the bank is determined by the stability of optimal values of parameters, or at least close to optimal values. Financial stability is characterized by indicators of bank asset quality, especially the quality of the loan

obligățiunilor și capitalului propriu, care să permită realizarea unui compromis între profitabilitatea, lichiditatea și gradul de risc al operațiunilor bancare. Echilibrul financiar al băncii este caracterizat prin indicatorii dezvoltării echilibrate: rata de acoperire a capitalului propriu, raportul dintre rata de creștere a bazei de resurse și a bazei de clienți.

O atenție specială se cere a fi atrasă existenței relației și interdependenței între componentele stabilității financiare a băncii: creșterea fiabilității și stabilității financiare a băncii duce la creșterea ratingului băncii și, respectiv, creșterea flexibilității financiare a băncii; menținerea echilibrului financiar denotă reducerea nivelului riscului și extinderea oportunităților băncii de a atrage resurse financiare semnificative pe termen lung, ce duce la creșterea flexibilității financiare în extinderea dimensiunilor activității. Stabilitatea financiară și echilibrul financiar al băncii sunt legate direct, deoarece o schimbare a indicatorilor de lichiditate influențează valorile profitabilității băncii și riscul operațiunilor bancare. Sistemizarea indicatorilor de stabilitate financiară permite băncii să îmbunătățească stabilitatea financiară prin intermediul analizei și reglementării indicatorilor ce caracterizează activitatea băncii.

În acest context principiile de reglementare a stabilității financiare a băncii se prezintă a fi:

1. Principiul de integrare a intereselor părților interesate, interne și externe, în dezvoltarea și actualizarea strategiei de dezvoltare a băncii în domeniul administrării stabilității financiare. Acționarii băncii sunt interesați de creșterea valorii de piață a băncii, ceea ce este posibil în cazul unei activități profitabile a băncii. Clienții băncii, adică consumatorii de servicii bancare, contragenții băncii, statul sunt cointeresați în capacitatea băncii de a respecta, onora angajamentele financiare asumate. Satisfacerea nevoilor tuturor părților interesate poate fi realizată numai de o bancă stabilă financiar;

2. Principiul de echilibrare a activităților băncii. Stabilitatea financiară a băncii poate fi realizată prin reglementarea ratei creșterii capitalului propriu, obligațiunilor și activelor prin sincronizarea activelor și pasivelor după volum, valoare și termen;

3. Principiul de aplicare a inovațiilor în activitatea băncii cu agenții economici. Păstrarea și consolidarea stabilității financiare a băncii poate fi realizată prin intermediul oferirii unor operațiuni bancare tradiționale, cât și introducerea unor produse bancare noi, capabile să satisfacă așteptările crescânde ale clienților. Efectul sinergic al acestui principiu se manifestă prin creșterea bazei de clienți și de resurse ale băncii, ceea ce permite accentuarea competitivității băncii pe piața financiară;

4. Principiul de diversificare a surselor de finanțare, ce implică o varietate complexă de surse de finanțare pentru diferite tipuri de investiții. Direcția și amploarea investițiilor sunt determinate de sursa de finanțare. Folosirea principiului de diversificare a surselor de finanțare în activitatea băncii permite creșterea volumului operațiunilor active și pasive ale băncii, creșterea rentabilității capitalului propriu fără a reduce stabilitatea financiară.

Aceste principii contribuie la organizarea rațională a activității băncii, scopul căreia este satisfacerea așteptărilor

portofolio;

• *financial stability of the bank* – the bank's ability to provide a balanced growth of risky assets, bonds and equity, allowing a compromise between profitability, liquidity and riskiness of banking.

Bank financial equilibrium is characterized by balanced development indicators: rate of capital adequacy ratio of the growth rate of the resource base and customer base.

Special attention is required to be drawn to the existence of the relationship and interdependence between the bank's financial stability components: increasing reliability and financial stability of the bank and the bank's rating increases, respectively, increasing the bank's financial flexibility, maintaining financial stability and risk reduction indicates expansion bank opportunities to attract long-term significant financial resources, leading to increased financial flexibility to expand activity scale. Financial stability and financial balance are directly related to the bank as a change in liquidity indicators influence the bank's profitability and risk values banking. Systematization of financial stability indicators allow the bank to improve financial stability through the analysis and regulatory indicators characterizing the bank's activities.

In this context the principles for financial stability of the bank appear to be:

1. The principle of integrating the interests of stakeholders, internal and external, in the development and maintenance of the bank's development strategy in the management of financial stability. Shareholders are interested in increasing the market value of the bank, which is possible in case of profitable activities of the bank. Customers of the bankie bank customers, the bank are interested in the ability to respect, honor financial commitments. Meeting the needs of all stakeholders can be achieved only by a financially stable bank;

2. The principle of balancing the bank's activities. The bank's financial stability can be achieved by regulating the growth rate chapter of its own obligations and assets by synchronizing assets and liabilities by volume, value and time.

3. The principle application of innovations in the bank with economic activity. Preserving and enhancing the Bank's financial stability can be achieved through offering traditional banking operations and the introduction of new banking products, able to satisfy increasing customer expectations. The synergistic effect of this principle is manifested by increased customer base and resources of the bank, which allows emphasizing the bank's competitive financial market;

4. The principle of diversification of funding sources, which involves a complex variety of funding sources for different types of investments. The direction and magnitude of investments are determined by the source of funding. Using the principle of diversification of the bank's financing activities enable the growth of bank assets and liabilities operations, increase return on equity without reducing financial stability.

These principles contribute to the rational organization

agenților economici. Instrumentul cheie în administrarea stabilității financiare a băncii îl reprezintă capitalul social al băncii.

Analizând stabilitatea financiară a băncii, care este privită ca un element de componență a sistemului bancar, stabilitatea sistemului poate fi prezentată din punctul de vedere macro- și microeconomic. Din punct de vedere macroeconomic stabilitatea caracterizează starea sistemului în ansamblul său. Băncile individuale pot pierde stabilitatea lor financiară și pot fi supuse riscului de a intra în faliment. Cu toate acestea, stabilitatea sistemului bancar în totalitate poate rămâne fără schimbări negative, iar tendința de dezvoltare a sectorului bancar se poate menține. De pe poziția unei bănci aparte, adică la nivel micro, stabilitatea poate fi definită din punct de vedere al indicatorilor, ca stabilă sau instabilă financiar. Este posibilă și varianta, în cazul unei instabilități generale a sistemului bancar, când unele bănci ar putea să-și mențină stabilitatea financiară și chiar pot obține rezultate financiare impunătoare.

of bank activity, the purpose of which is to satisfy the expectations of economic agents. Key tool in the management of the Bank's financial stability is the capital of the bank.

Analyzing the financial stability of the bank, which is regarded as an element of composition of the banking system stability can be presented in terms of macro-and microeconomics. In terms of macroeconomic stability characterize the system as a whole. Individual banks may lose their financial stability and may be at risk of going bankrupt. However, the stability of the banking system can remain unchanged entirely negative and the trend of development of the banking sector can be maintained. From the position of a particular bank, that at the micro level, the stability can be defined in terms of indicators such as stable or unstable financially. It is possible variant for general instability of the banking system, when some banks could maintain financial stability and may be obtained imposing financial results.

Referințe bibliografice / References

1. DIMA, E., COBET, D., MANEA, L. ș.a. *Dicționar explicativ ilustrativ al limbii române*. Chișinău: Arc, Gunivas, 2007. 2240 p. ISBN 978-9975-61-155-8.
2. MISHKIN, F.S. Lessons from the Asian crisis. In: *Journal of International Money and Finance*. 1999, no. 18, pp. 709-723 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: www.headline.ac.uk/publications/pie/DOC.pdf
3. Report of the working party on financial stability in emerging market economies. 1997, april [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.bis.org/publ/gten02.pdf>
4. ГУЦ, А. К. *Глобальная этносоциология*. Омск: ОмГУ, 1997. 229 с. ISBN 5-7779-0056-9.
5. КАМИНСКИЙ, Д. *Банки в системе экономической безопасности региона в условиях интеграции хозяйства Дальнего Востока в АТР: сборник трудов молодых ученых*. Владивосток: ДВГАЭУ, 1998, вып. 2, сс. 15-25.
6. МАСЛЕНЧЕНКОВ, Ю.С. *Технология и организация работы банка: теория и практика*. Москва: ДЕКА, 1998. 432 с. ISBN 5-89645-003-6.
7. САВИНСКАЯ, С.А. *Устойчивость и экономическая безопасность банковской системы России*. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУЭФ, 1999. 254 с. ISBN 5-7310-1033-1.
8. HOUBEN, A., KAKES, J., SCHINASI, G. Towards a Framework for Safeguarding Financial Stability. 2004, june [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <https://www.imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=17446.0>
9. COMISIA NAȚIONALĂ A VALORILOR MOBILIARE. Regulament privind determinarea cerințelor minime de capital pentru instituțiile de credit și firmele de investiții: nr.13/18/ din 14.12.2006 [accesat 15 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.cnvmr.ro/pdf/regulamente/ro/Regulamentul-13-18-BNR-CNVM-2006.pdf>

Recomandat spre publicare: 14.12.2013

VIZIUNI MULTIDIMENSIONALE ASUPRA STATISTICII CDI ÎN CADRUL EXPERIENȚEI INTERNAȚIONALE

*Iulita BÎRCA, cercet. șt. stagiar, INCE
Tatiana PARVAN, IDIS "Viitorul"*

Acest articol reflectă evoluția în timp a viziunilor și abordărilor CDI în cadrul experienței internaționale, relevând consecințele ce au rezultat în urma aplicării modificărilor în standardizarea evaluării statistice a sectorului CDI în cadrul procesului de creare a unei economii bazate pe cunoaștere.

Cuvinte cheie: cercetare, dezvoltare, inovare (CDI), statistică, standardizare, OCDE, UNESCO, abordare, indicatori.

Introducere. Evaluarea statistică sectorului Cercetare-Dezvoltare-Inovare în contextul creării unei economii bazate pe cunoaștere presupune o analiză complexă și multidimensională, care, în opinia autorilor, se bazează pe relația cantitativ-calitativ și depinde de abordarea științifică a conceptelor cercetare, dezvoltare și inovare, precum și de evoluția în timp a statisticii privind știința.

Conținutul de bază. Însăși știința ca concept a parcurs mai multe etape, găsind reflectare în mai multe definiții, fiind inițial abordată ca cunoaștere și fundamentare epistemică, bazată pe observare, inducție, deducție [1]. După eliminarea oricăror aspecte sociale și metafizice de către pozitivismul logic [2], economiștii secolului XX au dezvoltat o definiție a științei centrate pe informație [3]. Acest concept a influențat semnificativ politicile guvernamentale, determinând, evident, și metodologia măsurării acestora, fapt argumentat de manualul metodologic Frascati al OCDE. Următoarele 6 ediții ale acestuia prezintă ghiduri pentru sistemele naționale de statistică a științei și cuprind definiții, clasificări și metode de evaluare, studiind mai ales relația dintre știință și tehnologie, cunoștințe în inginerie. Astfel, au fost trasate 4 caracteristici, în care:

1. Știința a fost definită și măsurată oficial în dependență de conceptul „cercetării” (de științisti și filosofi – ca cunoaștere și metodă, de economiști – informație, iar de sociologie – în dependență de institut și practică);

2. Cercetarea a fost definită ca cercetare-dezvoltare;

3. Cercetarea-dezvoltarea a fost definită ca cercetare-dezvoltare instituționalizată și sistematică – deseori definită prin activitățile de producție și inovare tehnologică;

4. Măsurarea științei era concentrată pe măsurarea intrărilor direcționate spre activități de cercetare (cheltuieli monetare și resurse umane).

Pe parcursul a 50 de ani de standardizare (1920-1970), abordările s-au schimbat în dependență de perspectivele reliefate de practici în timp. Studiind materialele internaționale de arhivă ale OCDE și UNESCO privind standardizarea informației în domeniul C-D, ies în evidență ca jucători cheie cu aport major în statistica științei SUA,

MULTIDIMENSIONAL VISION ON THE RDI STATISTICS IN THE INTERNATIONAL EXPERIENCE

*Iulita BIRCA, junior scientific researcher, NIER
Tatiana PARVAN, IDIS "Viitorul"*

This article reflects the evolution in time of visions and approaches of the RDI in international experience, revealing the consequences that have resulted from the application of changes to standardize the statistical evaluation of the RDI sector in the process of creating a knowledge-based economy.

Key words: research, development, innovation (RDI), statistics, standardization, OECD, UNESCO, approach, indicators.

JEL Classification: I25, O1, O3, O31, Z10, Z18

Introduction. Statistical evaluation of the RDI sector in the context of creating a knowledge-based economy requires a complex and multidimensional analysis, which, according to the authors, is based on quantitative and qualitative relationship and depends on the scientific approach of the concepts of research, development and innovation and also of the time evolution of statistics regarding the science.

The basic content. The very concept of science had several stages, finding reflection in several definitions, being initially approached as knowledge and epistemic grounds, based on observation, induction, and deduction [1]. After eliminating all social and metaphysical aspects by the logical positivism [2], economists of the XXth century have developed a definition of science focused on information [3]. This concept significantly influenced government policies, determining, obviously, its measurement method, which is argued by the OECD Frascati methodology manual. Its following 6 editions present guidelines for national statistical systems of science and include definitions, classifications and methods of evaluation, especially studying the relationship between science and technology, knowledge in engineering. Thus, 4 features have been designated, wherein:

1. Sciences was officially defined and measured depending on the concept of "research" (by scientist and philosophers as a knowledge and method; by economists as information and by sociology – depending on the institution and practice);

2. Research was defined as research and development;

3. Research and development has been defined as institutionalized and systematic research and development, being often defined through production activities and technological innovation;

4. Measurement of the science was focused on measuring inputs directed to research activities (spending money and human resources).

During the 50 years of standardization (1920-1970), the approaches have changed depending on the prospects raised by the practice during the time. Studying international archival materials of OECD and UNESCO on standardization of information in the RD sector, U.S., UK

Marea Britanie și Canada.

Începând cu crearea în 1916 în SUA a primului Consiliu Național de Cercetare, apoi continuând cu instituirea comitetului de informații privind cercetarea, apoi Serviciului de Informații privind Cercetarea etc., cercetările, inițial fundamentate pe nevoia de gestionare a laboratoarelor industriale și de planificare a activităților științifice și tehnologice guvernamentale, au fost separate în perioada depresiei economice în industrial și ingineresti, iar apoi extinse de la mediul academic la cel universitar și au cuprins cercetările sociale, fapt reflectat de publicarea în 1938 de către Comitetul de Resurse Naționale a primei analize sistematice a informației privind activitățile științifice guvernamentale. Această practică a fost preluată ulterior de către țările membre ale OCDE.

Metodologiile aplicate de FȘN (National Science Foundation – NSF), însă, potrivit evaluării lui R.N. Anthony, putea da eroare de 20% în cifrele privind cercetarea industrială [4], constatare ce a condus la revizuirea metodologiei în țările industrial dezvoltate această experiență a FȘN a determinat OCDE să-și convenționalizeze practicile statistice existente, elaborând metodologia de evaluare a C-D, care să sugereze clasificarea activităților de măsurat, să reflecte recomandări privind indicatorii, calea standardizării sistemului de evaluare statistică cunoscând mai multe etape în dependență de taxonomia cercetării.

and Canada stand out as key players with major contribution in the statistical science.

Since the establishment in 1916 of the first U.S. National Research Council, and continuing with the establishment of the information committee on research, and then Information Services on Research, etc., researches, initially based on the need for management of the industrial laboratories and planning of government scientific and technological activities, were separated during the economic depression in industrial and engineering and then extended from academia to the university and included social science research, as reflected by the publication in 1938 by the National Resources Committee of the first systematic analysis of information on the government scientific activities. This practice was later adopted by OECD countries.

Methodologies applied by the NSF (National Science Foundation), but according to evaluation of R.N. Anthony, could give a 20% error in the figures on industrial research [4], a finding that led to the review of the methodology in developed industrial countries; this experience of the NSF determined OECD to convention the existing statistical practices, developing the methodology for assessing the RD, that would suggest classification of measured activities, to reflect recommendations on indicators, the way of standardizing of the assessment statistical system knowing several stages depending on the taxonomy of research.

Tabelul 1/ Table 1

Taxonomia cercetării/Research taxonomy

1934	J. Huxley	Dezvoltarea de fond, de bază, ad-hoc / Background/basic/ad hoc/development
1939	J.D. Bernal	Aplicativă pură (fundamentală) / Pure (and fundamental)/applied
1945	V. Bush	De bază, aplicativă / Basic/applied
1945	Bowman (in Bush)	Aplicativă și de dezvoltare pură și de fond / Pure/background/ applied and development
1947	US PSRB	Fundamentală, de fond, aplicativă, de dezvoltare / Fundamental/background/ applied/development
1947	SRD din Canada / Canadian DRS	Pură, de fond, aplicativă, de dezvoltare, analiză și testare / Pure/background/ applied/development/ analysis and testing
	R.N. Anthony	Fără angajamente, aplicativă, de dezvoltare / Uncommitted/applied/ development
1953	FȘN al USA / US NSF	De bază, aplicativă, de dezvoltare / Basic/applied/ development
1958	DCSI Britanic / British DSIR	De bază, aplicativă și de dezvoltare, de prototip / Basic/applied and development/ prototype
1963	OCDE / OECD	Fundamentală, aplicativă, de dezvoltare / Fundamental/applied/ development

Sursa / Source: Godin B. What is the Science? Defining Science by the Numbers, 1920-2000, Project on the History and Sociology of S&T Statistics, Working paper no. 35, 2007, p. 14.

În perioada 1958-1978, FȘN publica doar informații privind publicarea și diseminarea datelor privind cercetarea-dezvoltarea (ceea ce reflecta doar 1-2% din activitățile științifice guvernamentale [5]), iar în 1973 a publicat [6] „Indicatorii științei”, substituind informația despre știință cu indicatori, produși de tehnologii informaționale și reflectând o economie bazată pe cunoaștere. Aceste eforturi și-au găsit oglindire în Manualul Frascati al OCDE, care în 1962 clasa

During 1958-1978, NSF published only information on the publication and dissemination of research and development data (reflecting only 1-2% of government scientific activities [5]), and in 1973 published [6] “Science Indicators”, substituting the information about science with indicators produced by information technology and reflecting a knowledge-based economy. These efforts have been reflected in the OECD’s Frascati Manual, that in 1962

activitățile în:

1. Informație despre știință (inclusiv publicațiile);
2. Educație și formare;
3. Colectarea datelor;
4. Testare și standardizare.

Ulterior, în scopul verificării și asigurării comparabilității datelor, metodologia a fost testată în Norvegia în 1971 și a fost criticată la întâlnirea de la Oslo, ceea ce a determinat revizuirea de către grupul de lucru pe politica informațiilor al OCDE Group și clasarea indicatorilor pe cinci grupe:

1. Resursele financiare alocate pentru informație științifică și tehnică;
2. Forța de muncă;
3. Informație produsă și utilizată (publicații, servicii, librării, conferințe);
4. Calculatoare și comunicații;
5. Utilizatori potențiali [7].

Drept consecință, urmare a revizuirii conceptelor științei și tehnologiei, în 1979 D. Murphy scrie în cadrul Consiliului Național pentru Știință din Irlanda [8] un studiu ce servește în 1982 drept bază pentru o versiune draft a ghidului UNESCO privind documentația și informația științifică și tehnologică, testată în 7 țări. Acest ghid definește informația și documentația tehnică drept colectarea, procesarea, acumularea și analiza datelor cantitative. Scopul acestor activități ale UNESCO a fost extinderea standardizării în rândul țărilor industrial dezvoltate, pentru început – în Europa de Est în 1967, apoi în 1969 – prin publicarea documentului „Evaluarea activităților științifice și tehnice” („The Measurement of Scientific and Technical Activities”), scris de C. Freeman, care ulterior a devenit ghid și manual cu privire la statistica științei și tehnologiei [9, 10].

Însă, prevederile UNESCO au fost interpretate neunivoc, de exemplu, fosta URSS atribuia în cadrul clasatorului datele despre știință și tehnologie datelor despre știință, activitățile științifice guvernamentale incluzând formarea și designul, după care UNESCO a dat preferință opțiunii de a lua în vizorul statisticii cercetarea-dezvoltarea și activitățile adiacente acestora față de opțiunea OCDE de a pune accent pe cercetare-dezvoltare. Spre deosebire de OCDE, care avea ca scop colectarea datelor și relatarea activităților științifice, UNESCO a pus accent pe lărgirea arealului standardizării prin determinare și măsurare în baza contribuției excepționale la știință și tehnologie. Această metodologie a trezit interes din partea mai multor țări și s-a decis lansarea unei evaluări statistice pilot [11, 12].

În pofida eforturilor depuse, în 1984, SUA a decis să iasă din componența organizației în temeiul promovării unor prejudecăți ideologice. Aceasta a avut impact negativ considerabil asupra divizării statisticii conform resurselor umane și financiare, decizia privind activitățile adiacente cercetării-dezvoltării fiind luată în baza factorilor politici și ideologici. Potrivit acestora, cercetarea-dezvoltarea reprezenta gradul cel mai înalt al activității, iar timpul de lucru căpăta o altă dimensiune, pierzând din valoare în cadrul lucrărilor de testare și asistență [13] sau cercetarea pieței, de exemplu, și acumulând-o în cadrul atingerii performanțelor strict științifice și tehnologice. Deși în 1958 UNESCO a elaborat standarde privind educația, iar în 1964

classified the activities in:

1. Information about science (including publications);
2. Education and Training;
3. Data collection;
4. Testing and standardization.

Subsequently, in order to verify and ensure the comparability of data, the methodology was tested in Norway in 1971 and was criticized at the meeting in Oslo, which resulted in the revision by the Working Party on Information Policy of the OECD / Information Policy Group and classification of indicators into five groups:

1. Resources allocated to scientific and technical information;
2. Workforce;
3. Produced and used information (publications, services, bookstores, conferences);
4. Computer and communications;
5. Potential users [7].

Consequently, following the revision of concepts of science and technology, in 1979 D. Murphy wrote in the National Science Council from Ireland [8] a study that served in 1982 as the basis for a draft version of the UNESCO guide regarding the documents and scientific and technological information tested in seven countries. This guide defines the information and technical documentation as collecting, processing, collection and analysis of quantitative data. The aim of these UNESCO activities has been the expanding of standardization among industrialized countries, for beginning – in Eastern Europe in 1967, then in 1969 – through the publication of the document "The Measurement of Scientific and Technical Activities" written by C. Freeman, which became a guide and manual on statistics of science and technology [9, 10].

But the UNESCO provisions were interpreted ambiguous, for example, the former USSR attributed in the classification data on science and technology to the data on science, government scientific activities including training and design, after which UNESCO has given preference to the option to take in the focus of statistics the research and development and activities adjacent to them in comparison to the OECD option to focus on research and development. Unlike the OECD, which aimed at collecting data and reporting on scientific activities, UNESCO focused on broadening the area of standardization by determining and measuring under exceptional contribution to science and technology. This methodology has aroused interest from several countries and it was decided to be launched a pilot statistical evaluation [11, 12].

Despite the made efforts, in 1984, the U.S. decided to get out of the Organization due to the promotion of ideological prejudices. This had a significant negative impact on the division of statistics according to human and financial resources, the decision on the activities related to R & D being taken on the basis of political and ideological factors.. According to them, research and development represent the highest degree of activity and the working time gains another dimension, losing value during the work test and assistance [13] or market research, for example, and accumulating it in the achievement of strictly scientific and technological performance. Although in 1958 UNESCO has

– privind edițiile periodice, totuși abordările C-D se bazează pe considerente politice, fapt ce s-a confirmat prin divizarea [14] metodologiei în dependență de nivelul de dezvoltare a statisticilor privind știința și tehnologia în două direcții:

1. Orientată spre țările dezvoltate fără experiență în domeniul statisticii despre C-D;

2. Orientată spre țările în curs de dezvoltare (țările Europei de Est) cu sistem economic, care necesită adaptare considerabilă la standardele OCDE.

Însă, recomandările UNESCO nu s-au adevărat a fi practice, întrucât costurile de implementare și organizare a unui sistem unic de colectare a informației în țările care nu practicau evaluarea statistică a C-D s-au dovedit a fi considerabile [15]. Această constatare a cauzat întrunirea experților UNESCO în 1994 și a generat restrângerea arealului de colectare a datelor și a setului de indicatori până la cercetare-dezvoltare (similar principiilor OCDE), și abia ulterior să se extindă asupra serviciilor științifice și tehnologice și activităților de formare și educație.

Câțiva ani mai târziu, OCDE elaborează un nou capitol pentru Manualul Frascati, care ia în considerare și activități neștiințifice, de unde și apare pentru prima dată reflectarea inovațiilor în statistică (activitate legală și administrativă patentată, testare și analiză, design etc., altfel spus – orice transformare a unei idei în produs sau proces operațional prin orice gen de activitate și etapă tehnică, comercială, financiară etc.), fiind categorisite în:

1. Cercetare-dezvoltare (R&D);
2. Marketingul produselor noi;
3. Lucru de patentă;
4. Schimbări financiare și organizaționale;
5. Produsul final sau ingineria de design;
6. Echipamente și ingineria industrială;
7. Start-up de producție [16].

Introducerea conceptului inovațiilor a provocat noi dileme, revenindu-se la conceptul dat inovațiilor de către J. Schumpeter în cadrul teoriei dezvoltării economice, precum și la evoluția acestuia în timp, ca apoi să fie preluate de către K. Pavitt ideile prezentate de studiul Departamentului Comerțului al SUA, care definea și măsura inovațiile conform cinci categorii de activități:

1. Cercetare-dezvoltare;
2. Ingineria de design;
3. Echipamente și inginerie;
4. Producere;
5. Marketing. [17]

Această clasificare a servit drept bază pentru analiști și formatorii de politici, care au produs mai multe opțiuni în cadrul OCDE, finalmente statisticile oficiale dând preferință concepției inovării ca activitate față de opțiunea de a o înțelege ca ieșire [18]. Manualul Oslo reflectă aceste două abordări diferite din punct de vedere al acțiunii: cu alte cuvinte, prima abordare prezintă inovația ca obiect al analizei, iar a doua abordare – ca subiect al analizei, care practică activități inovaționale, întrucât agentul economic este cel care produce rezultate economice în cadrul pieței și este important pentru politica dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere, nu atât tehnologiile. În consecință, drept inovare fiind definite și activitățile non-tehnologice, industriile producătoare au căpătat prioritate față de

developed standards of education, and in 1964 - on periodicals, the R&D approaches however were based on political considerations, which was confirmed by dividing [14] the methodology depending on the level of development of science and technology statistics in two directions:

1. Oriented to developed countries without experience in the area of statistics on R&D;

2. Oriented to developing countries (Eastern Europe countries) with an economic system, that requires a considerable adaptation to the OECD standards.

But the UNESCO recommendations have not proved to be practical, as the costs of implementing and organizing a unique data collection in countries that did not practice statistical evaluation of R&D were found to be significant [15]. This has caused the UNESCO experts meeting in 1994 and generated the narrowing of the areas of data collection and a set of indicators to research and development (similar to OECD principles), and only later to expand the scientific and technological services and training and education.

A few years later, OECD elaborates a new chapter for Frascati Manual, which takes also into account the non-scientific activities, hence the reflection of innovations in statistics first appears (patented legal and administrative activity, testing and analysis, design and so on, ie - any conversion of an idea in a product or operational process through any type of activity and technical, commercial, financial phase, etc.) being categorized into:

1. Research and development (R & D);
2. New product marketing;
3. Patent work;
4. Financial and organization changes;
5. Final product or design engineering;
6. Tooling and industrial engineering;
7. Manufacturing start-up [16].

Introducing the concept of innovation caused new dilemmas by going back to the concept of innovations given by J. Schumpeter in the theory of economic development, as well as its evolution in time, afterwards to be taken over by K. Pavitt the ideas presented in the study of the U.S. Department of Commerce, which define and measure innovation according to five categories of activities:

1. Research and Development;
2. Design engineering;
3. Tooling and engineering;
4. Manufacturing;
5. Marketing [17].

This classification served as a basis for policy analysts and trainers who have produced many choices in the OECD, finally official statistics giving preference to the conception of innovation as an activity to understand it as the output option [18]. Oslo Manual reflects these two different approaches in terms of action: in other words, the first approach presents the innovation as an object of analysis, and the second approach – as the subject of the analysis, that practice innovation activities, as the economic agent is the one that produces economic results in the market and it is important for policy development of the knowledge economy, not just technologies. Consequently, non-technological activities being also defined as innovation,

industriile serviciilor în cadrul evaluării statistice a inovării. Drept mărturie vine cota de 80% a firmelor ce s-au proclamat de sine stătător inovatoare [19] în baza produsului sau serviciului nou pentru ele, fără a cunoaște dacă acest produs este inovator pentru piața națională sau internațională.

Concluzii. Astfel, generalizând evoluția abordărilor sectorului CDI în cadrul procesului de creare și standardizare a statisticilor la nivel internațional, constatăm centrarea inițială a acestora pe sectorul cercetării-dezvoltării, iar apoi o ulterioară extindere a arealului investigării în rezultatul depistării și recunoașterii problemei evaluării cercetării-dezvoltării la fiecare etapă de implementare a unei anumite metodologii, areal în care inovația apare ca factor major de dezvoltare a competitivității economiei bazate pe cunoaștere. Se atestă identificarea indicatorilor particulari, care eficientizează la fiecare etapă măsurarea CDI pe diferite dimensiuni și sectoare. Însă, observăm de fiecare dată, că orice modificare și ajustare a abordărilor la realitățile științifice, tehnologice și inovaționale este orientată mai mult spre dezvoltarea sectorului economic, accentul fiind pus pe impactul economic al CDI, fără a lua în considerare efectul social al CDI. Astfel, datele obținute prin evaluare statistică sunt văzute prin dimensiune economică, dar nu reflectă nicidecum utilizarea acestora în procesul formării politicilor naționale și internaționale și impactul lor asupra sferei sociale a statelor, obiectiv final al asigurării bunăstării economice de orice nivel.

În cazul economiei Republicii Moldova, aflate la etapa de tranziție, care îmbină elemente de centralism și de relații de piață, reprezentarea în cifre a sectorului CDI ar trebui să fie orientată nu doar spre racordarea indicatorilor de evaluare la standardele europene, dar și de specificul dezvoltării economice a RM, lucru demonstrat de practica UNESCO de a implementa un model unic. Doar o reflectare statistică complexă și multidimensională a sectorului CDI poate aduce aport considerabil în fundamentarea politicilor guvernamentale în vederea creării unei economii bazate pe cunoaștere, ținând cont de efectul social, economic și politic al dezvoltării sectorului CDI la nivel național și mondial.

production industries have taken priority over service industries in the statistical evaluation of innovation. In witness come 80% share of companies that were proclaimed by themselves innovative [19] based on their new product or service, without knowing if this product is innovative for the national or international market.

Conclusions. Thus, generalizing the RDI sector development approaches in the creation and standardization of international statistics, we find their initial focus on the research and development, and then a further extension of the area of investigation, after detection and recognition of the problem of the evaluation of research and development at each stage of implementation of methodology, area in which innovation occurs as a major factor of developing the competitiveness of the knowledge economy. There are certified individual indicators that streamline at every stage the valuation of RDI on different sizes and sectors. But we see every time that any modification and adjustment of approaches to the realities of science, technology and innovation is geared more towards the development of the economic sector, focusing on the economic impact of RDI, without taking into account the social effect of RDI. Thus, the data obtained by statistical evaluation are seen by economic size, but do not reflect in any way their use in the formation of national and international policies and their impact on the social sphere of states, the ultimate objective of ensuring the welfare of every level.

In the case of the Moldovan economy, being at the transition stage, which combines elements of centralization and market relations, representation in figures of the RDI sector should be geared not only to connect evaluation indicators to European standards, but also to the specific economic development of the Republic of Moldova, which is demonstrated by the UNESCO practice to implement a single model. Only a statistical, complex and multidimensional reflection of the RDI sector can bring considerable contribution to government policy making towards a knowledge-based economy, taking into account the social, economic and political development of the RDI sector nationally and globally.

Referințe bibliografice / References

1. BLAKE, R.M., DUCASSE, C.J., MADDEN, E.H. *Theories of Scientific Method: The Renaissance through the Nineteenth Century*. New York, 1960. 364 p.
2. ACHINSTEIN, P., BARKERS, S.T. *The Legacy of Logical Positivism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1969. 300 p.
3. NELSON, R.R. The Simple Economics of Basic Research. In: *Journal of Political Economy*. 1959, no. 67, pp. 297-306.
4. ANTHONY, R.N. *Selected Operating Data: Industrial Research Laboratories*. Boston: Harvard Business School, Division of Research, 1951. 41 p.
5. NATIONAL SCIENCE FOUNDATION. *Publication of Basic Research Finding in Industrie, 1957-59*. Washington: NSF, 1961. 43 p.
6. NATIONAL SCIENCE FOUNDATION. *Science Indicators*. Washington, 1972 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www.nsf.gov/>
7. OECD. *Summary Record of the First Meeting of the Steering Group on Indicators for Scientific and Technical Information*. 1974 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www.oecd.org/>
8. MURPHY, D. *Statistics on Scientific and Technical Information and Documentation: a methodological approach*. Paris: UNESCO, 1979. 36 p.
9. UNESCO. *Guide to Statistics on Science and Technology*. Third edition. Paris, 1984 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000635/063537eo.pdf>.
10. UNESCO. *Manual for Statistics on Scientific and Technological Activities*. Paris, 1984. 127 p.
11. OECD. *Report of the Ad Hoc Review Group on R&D Statistics*. Paris, 1973 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www.oecd.org/>
12. OECD. *Meeting of Experts on the Methodology of Data Collection on STID Activities*. Paris, 1985, 1-2 october. 54 p.
13. PERAZICH, G., FIELD, P.M. *Industrial Research and Changing Technology*. Works Projects Administration, National Research Project. Philadelphia, 1940. 81 p.
14. UNESCO. *Problems Encountered in the Development of a Standard International Methodology of Science Statistics*. Paris, 1966.
15. GOSTKOWSKI, Z. *Integrated Approach to Indicators for Science and Technology*. Paris: UNESCO, CRS-S-21, 1986. 89 p.
16. OECD. *The Measurement of Scientific and Technical Activities: Proposed Standard Practice for Surveys of Research and Experimental Development*. Paris, 1981.
17. US DEPARTMENT OF COMMERCE. *Technological Innovation: Its Environment and Management*. Washington: U.S.G.P.O., 1967. 83 p.
18. MACHLUP, F. *The Production and Distribution of Knowledge in the United States*. Princeton: Princeton University Press, 1962.
19. STATISTICS CANADA. *Innovation Analysis Bulletin*. 2001 [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <http://www5.statcan.gc.ca/olc-cel/olc.action?objId=88-003-X&objType=2&lang=en&limit=1>

Recomandat spre publicare: 15.01.2014

**EVIDENȚA CHELTUIELILOR
DE PRODUCȚIE DIN ZOOTEHNIE
ÎN PROGRAMUL „1C: CONTABILITATE 8.2”**

*Nadejda SUVOROVA, asistent, Catedra Sisteme
Informatică și Tehnologii, Universitatea
Agrară de Stat din Odesa, Ucraina*

În articol sunt studiate problemele ce vizează automatizarea evidenței cheltuielilor de producție și calcularea costului de producție în întreprinderile agricole din Ucraina prin utilizarea unui soft (program informatic) specializat.

***Cuvinte cheie:** automatizare, cheltuieli de producție, program de contabilitate, calculare, casetă de dialog.*

Introducere. Unul dintre factorii impunători, care a influențat negativ situația economică actuală a întreprinderilor autohtone, reprezintă starea precară a sistemului de evidență contabilă a cheltuielilor de producție. Acest sistem nu a oferit, în timp util, informații cu privire la starea reală a cheltuielilor de producție și nu a permis gestionarea eficientă a activității operaționale. Experiența de gestionare a întreprinderilor străine în condițiile economiei de piață a demonstrat, că cea mai sigură modalitatea de remediere a evidenței contabile și de gestionare a cheltuielilor de producție constituie utilizarea sistemelor informatice moderne.

Evidența cheltuielilor de producție este un compartiment de totalizare al evidenței contabile, comparativ cu alte compartimente. Drept informații de intrare pentru evidența cheltuielilor de producție sunt datele formate la mașinile de calcul, care reprezintă rezultatul obiectivelor privind realizarea evidenței activelor fixe, rezervelor, salariilor, operațiunilor financiare de decontare, a evidenței produselor finite și comercializarea acestora.

În continuare vom studia automatizarea acestui compartiment al evidenței contabile ca o componentă a unui sistem complex de gestiune a unei întreprinderi agricole.

Analiza cercetărilor existente aferente subiectului dat. Întrebările referitor la computerizarea evidenței contabile a producției agricole, în mod constant, sunt discutate și analizate de către oamenii de știință din Ucraina. Familiarizarea cu cele mai recente cercetări și publicații la tema vizată denotă, că acestea sunt fragmentate și se referă la automatizarea unor compartimente individuale de evidență contabilă. Sarcina automatizării evidenței contabile a cheltuielilor constă în controlul zilnic desfășurat asupra cheltuielilor resurselor materiale, de muncă și financiare, cu aplicarea cu succes a softului. Aspectele teoretice și practice ale automatizării evidenței contabile a cheltuielilor au fost reflectate în lucrările cercetătorilor: Ivahnenkov S. V., Șuremov E. L., Tereșenko L. A., Matienko-Zubenko I. I., Nekrasov V. și alții.

Obiectivele articolului. Scopul articolului este investigarea sistemului de evidență contabilă a cheltuielilor realizate în procesul de fabricare a produselor animaliere, bazat pe utilizarea configurației specializate pentru întreprinderile agricole, destinat pentru lucrul în programul „1C: Contabilitate 8.2”.

Conținutul de bază. În procesul activității de producție

**EXPENDITURE TRACKING
OF ANIMAL PRODUCTION IN THE
SOFTWARE "1C: ACCOUNTING 8.2"**

*Nadejda SUVOROVA, Assistant, Department of
Information Systems and Technology, State Agrarian
University of Odessa, Ukraine*

The article studies the issues related to automation of tracking production expenses and production cost of agricultural enterprises in Ukraine by using specialized software (computer program).

***Key words:** automation, production expenses, accounting software, calculation, calculation dialog.*

***JEL Classification:** C8, C38, H53, C10, C39
CZU. 338.512:657.471.76:637*

Introduction. One of the tremendous factors that affected the current economic situation of domestic enterprises is the precarious state of the accounting system of production costs. This system did not provide timely information on the actual state of production costs and did not allow effective management of operational activity. The management experience of foreign enterprises in the market economy environment has proven that the surest way to remedy the accounting tracking and the management of production costs is the use of modern information systems.

The tracking of production costs is a tabulation of the accounting department compared to other departments. As input information to track production costs are data formatted by computing machines, which are the result of objectives regarding the achievement of tracking fixed assets, reserves, salaries, settlements of financial transactions, the records of finished products and their marketing.

Further we study the automation of this accounting department as part of a comprehensive system for the management of an agricultural enterprise.

Analysis of existing research related to the subject. Questions regarding accounting computerization of agricultural production are constantly discussed and analyzed by scientists in Ukraine. Familiarity with the latest research and publications on the topic in question shows that these are fragmented and refer to the automation of individual compartments of accounting. The task of accounting automation task is to control daily expenses carried over expenditure of raw materials, labor and financial resources, with the successful application of the software. Theoretical and practical aspects of accounting automation of expenses were reflected in the works of the following researchers: S. V. Ivahnenkov, E. L. Șuremov, L. A. Tereșenko, I. I. Matienko-Zubenko, V. Nekrasov and others.

Objectives of the article. The purpose of this article is to investigate the accounting system of expenditures in the process of manufacture of animal products, based on the use of the specialized pattern for agricultural enterprises, intended for work in the software "1C: Accounting 8.2."

The basic content. In the process of manufacturing

din ramura zootehniei a întreprinderilor are loc acumularea cheltuielilor materiale și nemateriale, care, în funcție de natura activității, pot fi atât directe, cât și indirecte. În programul "1C: Contabilitate 8.2" cu configurație specializată pentru întreprinderile agricole din Ucraina pentru evidența contabilă a acumulării diferitor tipuri de cheltuieli sunt utilizate diverse documente.

La casarea materiei prime și a materialelor la cheltuieli în subcontul 232 "Producția zootehnică" sunt folosite documentele "Cont-factură" sau "Raportul privind producția pe schimb" (meniul "Producție"). Totul depinde de politica de evidență contabilă a întreprinderii: în cazul în care evidența casării materiei prime și a materialelor se efectuează pentru fiecare obiect al producției finite, atunci este utilizat documentul "Raportul privind producția pe schimb", iar dacă materia primă și materialele sunt casate în comun pentru câteva tipuri de produse, se folosește documentul "Cont-factură".

Documentul "Cont-factură" este destinat pentru acumularea cheltuielilor directe și indirecte în dependență de parametrii specificați de evidență contabilă:

a) dacă materialele trebuie casate drept cheltuieli directe (subcontul 232) și pe diferite grupuri de animale conform nomenclatorului, în antetul documentului trebuie bifată opțiunea contul cheltuielilor pe marcajul "Materiale". Totodată, tabelul marcajului "Materiale" va fi suplimentat cu rechizite noi pentru completare, care va trebui completată pe linii (Figura 1);

b) la casarea materialelor drept cheltuieli indirecte (generale de producție, administrative, cheltuieli de realizare), contul cheltuielilor și analiza acestuia, precum și destinația fiscală a cheltuielilor se bifează în marcajul "Contul de evidență a cheltuielilor".

activity in the livestock branch of enterprises occurs the accumulation of tangible and intangible costs, which, depending on the nature of the activity can be both direct and indirect. In the "1C: Accounting 8.2" software with specialized configuration for agricultural enterprises in Ukraine for accounting tracking of different types of expenditures are used various documents.

When disposing of raw materials and expenditure materials in sub-account 232 "Livestock production" the documents "Account-invoice" or "Report on production per shift" (the menu "Production") are used. It all depends on the company's accounting policy: if scrapping of raw materials and tracking of materials shall be performed for each item of finished products, then the document "Report on production per shift" will be used, and if all raw materials and materials and are scrapped collectively for some types of products, the document "Account-invoice" is used.

The document "Account-invoice" is intended for gathering direct and indirect costs depending on the specified accounting parameters:

a) if the materials must be disposed of as direct expenses (sub-account 232) and by different groups of animals according to the list, in the header of the document should be checked the expenditure account on the marker "Materials". However, the marking table "Materials" will be supplemented with new supplies fillings, which will be completed on lines (Figure 1);

b) disposing of materials as indirect costs (general of production, administrative, achievement costs), expenditure account and its analysis, as well as the tax destination of expenses is checked in the marking "The records account of expenses".

№	Номенклатура	Количество		Счет учета	Счет затрат	Номенклатурн...
		Ед.	К.			
1	Дерть		7 500,500	277	23267	Свині відгодівля
		кг		1,000	Неопод. П.Д...	Нал. назн. затр...
2	Сіно		2 143,000	277	23267	Свині відгодівля
		кг		1,000	Неопод. П.Д...	Нал. назн. затр...
3	Солома		2 143,000	277	23267	Свині відгодівля
		кг		1,000	Неопод. П.Д...	Нал. назн. затр...
4	Промивки		682,000	277	23267	Свині відгодівля
		кг		1,000	Неопод. П.Д...	Нал. назн. затр...

Fig. 1. Caseta de dialog a documentului "Cont-factură"

Fig. 1. Document dialog box "application-invoice"

În situația, când în cadrul întreprinderii casarea materialelor are loc simultan cu luarea la evidență a producției finite (creșterea vitelor de lapte), în acest caz

In the situation when in the company the disposing of materials takes place simultaneously with the registration of the finished products (raising cattle for dairy), then the

* Materiale grafice (Figurile 1-3) sunt formate în limba de instalare a programului "1C: Contabilitate 8.2" de configurare pentru întreprinderile agricole de specialitate din Ucraina/ Graphic material (Figures 1-3) is decorated in the language of the installation program "1C: Accounting 8.2" configuration for specialized agricultural enterprises of Ukraine.

casarea materialelor se reflectă în documentul "Raportul privind producția pe schimb". Pentru casarea materialelor pe poziții, în antetul documentului trebuie bifată opțiunea "Casarea materialelor" (Figura 2).

disposing of materials is reflected in the "Report on production per shift" document. To scrap materials on positions, in the header of the document must be checked the option "Disposal of materials" (Figure 2).

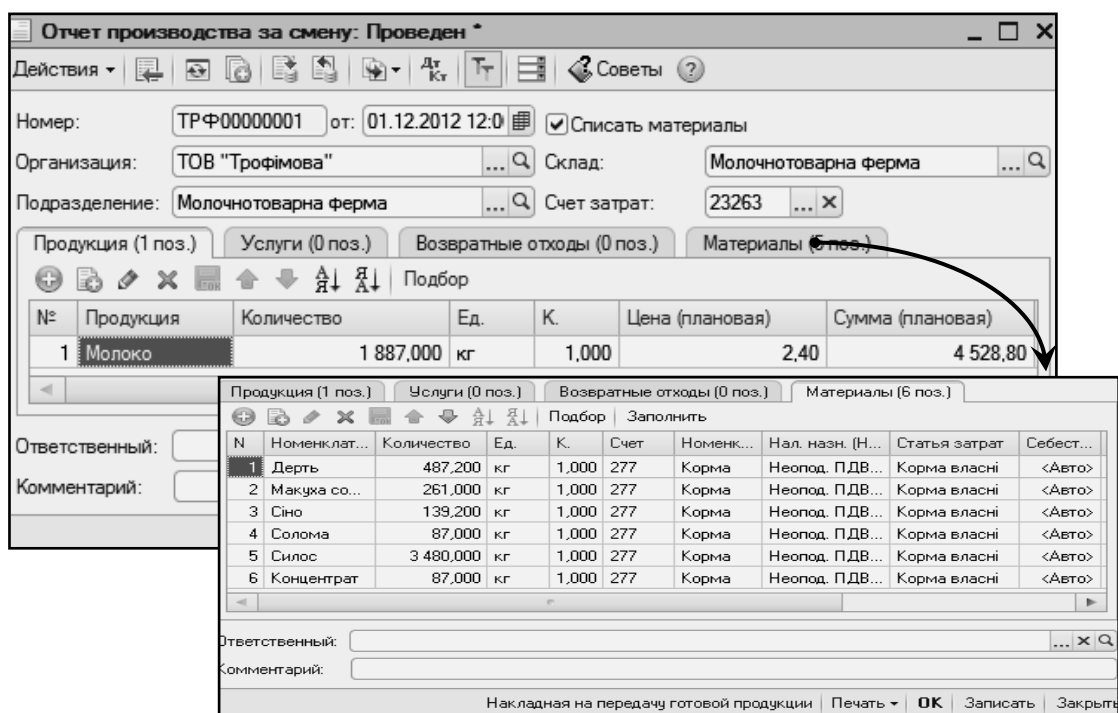

Fig. 2. Caseta de dialog a documentului "Raportul de producție pe schimb"

Fig. 2. Dialog box of the document "production report per shift"*

Documentul înregistrează primirea produselor pe subcontul 272 "Produse animaliere" și servește drept informație de intrare pentru calculul sinecostului producției al produselor finite obținute.

Drept bază pentru crearea automată a documentului "Raportul privind producția pe schimb" și completarea lui cu date despre producere poate servi documentul primar "Înregistrarea laptelui muls".

Acumularea cheltuielilor nemateriale pe parcursul perioadei de raportare se reflectă în configurația specializată cu ajutorul documentelor tuturor subsistemelor de evidență în felul următor:

- cheltuielile pentru serviciile furnizate de agenții economici contractați sunt înregistrate în documentul "Intrări de bunuri și servicii";

- cheltuielile de salarizare sunt înregistrate în documentul "Salarizarea lucrătorilor organizației";

- cheltuielile privind amortizarea activelor fixe sunt înregistrate în documentul "Închiderea lunii";

- alte cheltuieli privind activele fixe și cele cu valoare mică sunt reflectate în documentele subsistemelor corespunzătoare.

La sfârșitul perioadei de raportare, cu ajutorul documentului "Închiderea lunii" („Operațiuni” → „Operațiuni reglementate” →

The document records the receipt of the 272 sub-account "Animal products" and serves as input information to calculate the prime cost of production of the finished products obtained.

The basis for the automatic creation of the document "Report on production per shift" and filling it with data on production can serve the primary document "Registering milked milk".

Accumulation of intangible expenses during the reporting period is reflected in the specialized configuration with the help of documents from all the subsystems of evidence, in the following:

- expenses for services provided by contracted operators are recorded in the "Inputs of goods and services";

- payroll expenses are recorded in the "Remuneration of employees of the organization";

- expenditures on depreciation of fixed assets are recorded in the document "Closing the month";

- other expenses on fixed assets and low value ones are reflected in the documents of the appropriate subsystems.

At the end of the reporting period, by using the document "Closing the month" ("Operations" → "Regulated Operations" → "Closing the month"), in the configuration is

* Materiale grafice (Figurile 1-3) sunt formate în limba de instalare a programului "1C: Contabilitate 8.2" de configurare pentru întreprinderile agricole de specialitate din Ucraina/ Graphic material (Figures 1-3) is decorated in the language of the installation program "1C: Accounting 8.2" configuration for specialized agricultural enterprises of Ukraine.

«Închiderea lunii»), în configurație se efectuează repartizarea cheltuielilor distribuite generale de producție animalieră în subcontul 232 "Producție animalieră", și se închide suma subcontului 232 pe subcontul 901 "Costul produselor finite realizate", prin urmare se calculează sinecostul producției (Figura 3).

De menționat, că înainte de întocmirea documentului "Închiderea lunii", în mod obligatoriu, trebuie pregătit documentul "Determinarea ordinii unităților pentru închiderea conturilor" în meniul „Întreprindere” → „Politica de evidență contabilă”, care determină ordinea de distribuire a cheltuielilor generale.

performed the allocation of distributed overall costs for livestock production in sub-account 232 "Livestock", and closes the sum of the sub-account 232 on sub-account 901 "The cost of finished goods", and therefore it calculates the prime cost of production (Figure 3).

To be mentioned that before drafting the document "Closure the month", the document "Determination of the order of units for closing the accounts" has to be necessarily prepared in the menu "Enterprise" → "Accounting tracking policy", which determines the order of distribution of general expenses.

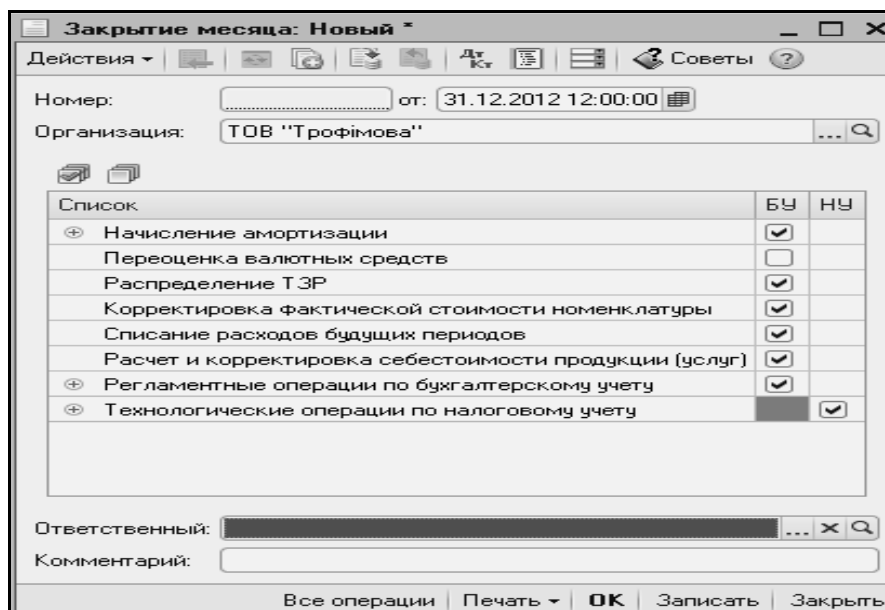

Fig. 3. Caseta de dialog a documentului "Închiderea lunii"

Fig. 3. Document dialog box "Closing the month"*

Dacă luarea la evidență a produselor are loc conform sinecosturilor planificate, acestea trebuie ajustate la nivelul lor real, în acest caz, în documentul "Închiderea lunii" notăm opțiunea "Calcularea și ajustarea costului bunurilor (serviciilor)". Astfel, dacă pentru evaluarea costului stocurilor materiale și de producție nu a fost selectată metoda FIFO (caseta "Politica de evidență contabilă" din meniul "Întreprindere" pe marcajul "Evidența contabilă financiară și fiscală"), dar "În medie", atunci suplimentar acestei opțiuni trebuie activată "Ajustarea costului de facto al nomenclaturii".

Principiul de determinare a costului serviciilor de producție prestate diferă puțin de stabilirea costului produselor finite realizate. Suma este reflectată doar prin debitul subcontului 903 "Costul lucrărilor și serviciilor realizate" și este determinată prin realizarea serviciilor din documentul "Actul de prestare a serviciilor de producție". În continuare, analogic documentului "Închiderea lunii" se calculează costul serviciilor de producție.

If the recording of products occurs as the scheduled prime costs, they have to be adjusted to their actual level, in this case, in the document "Closing the month" we note the option "Calculation and adjustment of costs for goods (services)". Thus, if for the evaluation of the cost of inventories and production was not selected FIFO (box "Accounting tracking policy" in the "Enterprise" menu on the marking "Financial Accounting and Tax"), but "average", then in addition to this one must be activated the "Adjusting actual cost of nomenclature option".

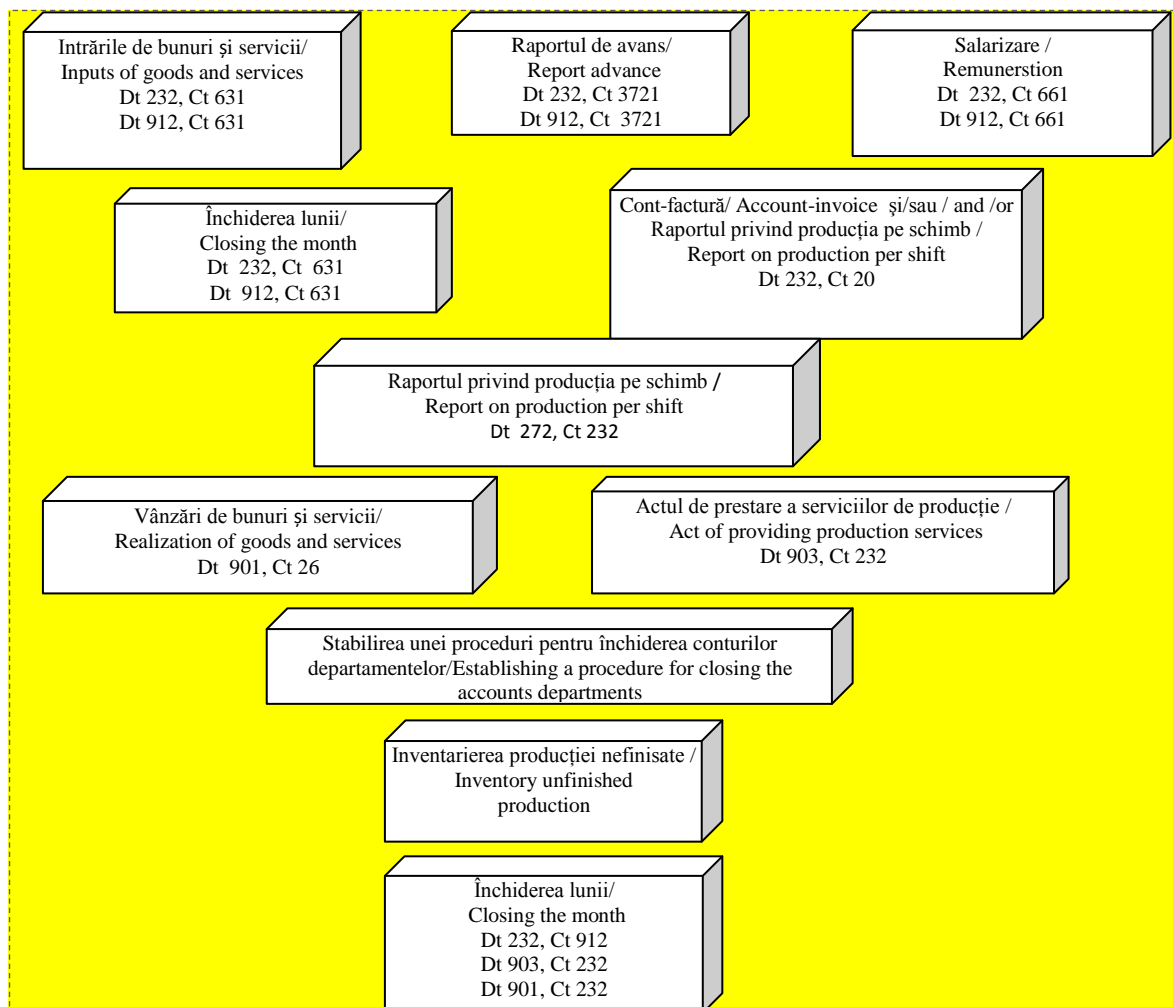
The principle of determining the production cost of provided services varies from the establishment of the cost for finished goods. The amount is reflected only by the flow of the sub-account 903 "Cost of carried out works and services" and is determined by performing services in the document "Act of providing production services". Further, similar to the document "Closing the month" the cost of the production services is calculated.

The documents and transfer of entries that is specified in

* Materiale grafice (Figurile 1-3) sunt formate în limba de instalare a programului "1C: Contabilitate 8.2" de configurare pentru întreprinderile agricole de specialitate din Ucraina/ Graphic material (Figures 1-3) is decorated in the language of the installation program "1C: Accounting 8.2" configuration for specialized agricultural enterprises of Ukraine.

Documentele și transferul de intrări, stabilite în configurație și prevăd determinarea sinecostului producției luate la evidență și a serviciilor prestate, sunt prezentate în Figura 4.

the configuration and provides the determination of the prime cost of production to the account of the provided services are shown in Figure 4.

Fig. 4. Ordinea documentară de calculare a sinecostului de producție
Fig. 4. Documentary order calculation of production

În practica managerială există situații când la sfârșitul perioadei de raportare nu toate costurile din subcontul 232 pot fi atribuite debitului subcontului 901. Costurile nerecunoscute pot fi reflectate în documentul "Inventarierea producției nefinisate", iar când documentul "Închiderea lunii" va efectua calculul costului de producție a produselor finite în funcție de porțiunea neutilizată a cheltuielilor, suma de profit din realizarea produselor finite suma profitului va fi afectată direct.

Informația generalizată despre cheltuielile de producție suportate și luarea la evidență a produselor de origine animală poate fi obținută prin formarea rapoartelor speciale în marcajul "Producere":

- Analiza ieșirii producției organizației;
- Analiza costurilor organizației;
- Analiza cheltuielilor de ieșire;
- Analiza planificat vs. de facto a sinecosturilor.

Formele de raportare indicate oferă managerilor oportunități ample de analiză, planificare și gestionare flexibilă a resurselor întreprinderii și permit sporirea eficienței activității zilnice a managerilor și angajaților unităților economice.

In managerial practice there are situations when at the end of the reporting period not all costs of the sub-account 232 can be attributed to the sub-account 901 flow. Unrecognized costs may be reflected in the document "Inventory of unfinished production", and when the document "Closing the month" will perform the calculation of the production cost of finished products based on the unused portion of the costs, the amount of profit from the realization of finished products will be directly affected.

General information about incurred production costs and recording of animal products may be obtained by forming special reports in the marking "Production":

- Analysis of the organization's production output;
- Analysis of the organization's costs;
- Analysis of exit cost;
- Planned Analysis vs real analysis of the prime costs.

The reporting forms indicated give managers ample opportunities for analysis, planning and flexible management of enterprise resources and that allow the increase of the daily effectiveness of managers and employees of the work entities.

Suplimentar la formele de raportare analitică, pentru calcularea și formarea cheltuielilor, casate drept cost de producție conform articolelor cheltuielilor, este format un raport „Jurnal-order” (meniul "Raportare"). În caseta de dialog a acestei evidențe, contabilul poate alege criteriul de a raportului: obiectul de evidență, articolul cheltuielilor, unitatea structurală, întreprinderea, contul, subcontul, codul evidenței contabile analitice etc.

În baza acestei forme de raportare, contabilul analizează costul de producție, identifică abaterile, propune măsuri concrete privind utilizarea rațională a resurselor materiale, de muncă și a mijloacelor bănești. Această raportare reflectă nu doar rezultatele finale, ci și datele intermediare.

Menționăm, că sistemele informaționale moderne permit modelarea cheltuielilor de producție, asigurând astfel o gestionare optimă de luare a deciziilor.

Concluzii. Rezumând rezultatele studiului de fezabilitate a automatizării procedurii de evidență a cheltuielilor de producție ale întreprinderilor agricole, menționăm, că aplicarea programului "1:C Contabilitatea întreprinderilor agricole din Ucraina" oferă posibilitatea de colaborare a angajaților din contabilitate și specialiștilor din diferite departamente într-un spațiu informațional unic, asigură transparența evidenței contabile, dar și își aduce aportul prin implementarea unor instrumente de monitorizare și analiză adecvată a activității operaționale.

Metodologia documentării și a formelor incorporate ale raportării manageriale cu privire la cheltuielile de producție în zootehnie ia în considerație toate particularitățile sectoriale de calculare și calcularea sinecostului produselor agricole, cuprinzând metode eficiente de reevaluare a materiei prime, produselor semifabricate și finite, posibilități de a obține date fiabile și în timp util cu privire la costul real al proceselor de producție, costul de producție pentru fiecare tip de produse și rentabilitatea fiecărei direcții de activitate.

Prin urmare, se recomandă insistent introducerea sistemului de informații examinat în practica de evidență contabilă a întreprinderilor agricole din Ucraina, deoarece o atare acțiune contribuie la optimizarea activității economice și la tranziția la un nivel calitativ superior de organizare a cheltuielilor de producție ale întreprinderii.

In addition to analytical report forms, to calculate and create expenses, scrapped as production costs under expenditure articles, is formed a "Log-order" report (the menu "Reports"). In the dialog box of this record, the accountant can chose the criteria of the report: the tracked object, the article of expenses, the structural unit, the organization, the account, the sub-account, the analytical accounting code etc.

Under this form of reporting, the accountant analyzes the cost of production, identifies violations, and proposes concrete measures on rational use of material resources, of labor and funds. This report reflects not only the final results, but also intermediate data.

To be mentioned that modern information systems allow modeling the production costs, and thus ensuring an optimal management of decision making.

Conclusions. Summarizing the results of the feasibility study on automation on the procedure of tracking production costs of agricultural enterprises, we mention that the application of the "1:C Accounting for agricultural enterprises in Ukraine" offers the possibility of collaboration of accounting employees and specialists from different departments into a unique information space, ensures accounting transparency, but also contributes by implementing some monitoring tools and the proper analysis of operational activity.

The methodology of documentation and embedded forms in managerial reporting on production costs in the livestock sector takes into account all the domain peculiarities of calculations of the prime cost of agricultural products, including efficient methods for re-evaluation of raw materials, semi-finished and finished products, ways to get reliable and timely data on the actual cost of the production processes, the cost of production for each product type and return of each activity direction.

Therefore, it is strongly recommended the introduction of the examined information system in accounting practices of agricultural enterprises in Ukraine, because such action contributes to optimizing economic activity and to the transition to a qualitatively higher level of organization of the production costs of the company.

Referințe bibliografice / References

1. В конфигурации «Бухгалтерия для Украины» на платформе «1С: Предприятие 8.2» Актуально: Биологические активы животноводства. В: Компьютерная бухгалтерия. 2013, № 6 (79), сс. 18-24.
2. ІВАХНЕНКОВ, С.В. *Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту*: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. ISBN 978-966-346-446-6.
3. НЕКРАСОВА, В. Отражение производственных затрат в «1С:Бухгалтерия 8». В: Бухгалтер & компьютер. 2013, № 7 (151), сс. 7-9.
4. ТЕРЕЩЕНКО, Л.А., МАТІЄНКО-ЗУБЕНКО, І.І. *Інформаційні системи і технології в обліку*: навчальний посібник. Київ: КНЕУ, 2004. 187 с.
5. ШУРЕМОВ, Е.Л., ЧИСТОВ, Д.В., ЛЯМОВА, Г.В. *Інформаційні системи управління підприємствами*. Москва: Изд-во «Бухгалтерский учет», 2006. 112 с. ISBN 5-85428-171-6.

Recomandat spre editare: 24.02.2014

RETROSPECTIVA ASIGURĂRILOR: ORIGINE, EVOLUȚIE, ACTUALITATE

*Cristina UNGUR, drd.,
cercet. șt., INCE*

Orice activitate umană implică existența anumitor pericole pentru viață, sănătate sau proprietate. Necesitatea de a se proteja de aceste pericole a condus la apariția asigurării. În acest articol vom prezenta cronologic evoluția fenomenului de asigurare de la originea lui în antichitate și până în perioada contemporană. De asemenea, vom demonstra interdependența dintre evoluția civilizației umane și procesul de dezvoltare și diversificare a serviciilor de asigurare în diferite epoci istorice.

Cuvinte cheie: asigurare, antichitate, principiul solidarității, risc, împrumut, asigurare maritimă.

Introducere. Începuturile existenței umane au coincis cu apariția ideii de asigurare, deoarece nici o activitate umană nu poate fi concepută fără riscuri. Pentru a se apăra de aceste riscuri, omenirea avea nevoie de anumite instrumente de protecție. Așadar, apariția societății umane aduce cu sine necesitatea ocrotirii proprietății și a vieții, iar în acest context asigurarea apare ca nevoia de protecție a omului în fața unor pericole.

Conținutul de bază. De-a lungul timpului au existat două tipuri de economii: economia naturală și economia de schimb. În cadrul primului tip, bunurile materiale se produceau pentru consum, fără a se apela la schimb. Pe când cel de-al doilea implică producerea bunurilor pentru vânzare, obținându-se în schimb altele. În economia naturală asigurarea se caracteriza prin ajutorul între indivizi, adică prin dispersarea riscului. Era mai simplu de suportat anumite pericole dacă existau comunități constituite pe baza interesului comun. De exemplu, dacă este distrusă o casă în urma unui incendiu, atunci membrii comunității vor ajuta împreună la reconstrucție, conștientizând că vor primi același ajutor, dacă li se va întâmpla vre-o nenorocire. Pe același principiu se organizau depozite de cereale pentru ajutor în anii fără roadă. Oamenii dădeau o parte din cereale în acest depozit, iar în caz de necesitate din aceste cereale erau ajutate familiile care au avut de suferit din cauza recoltelor mici. Acest tip de asigurare mai funcționează și astăzi în locurile unde nu au apărut formele civilizate de organizare economică (de exemplu în regiunile extreme de nord ale Rusiei sau la popoarele din Africa și Asia, unde elementele economiei de schimb au pătruns foarte puțin).

Dezvoltarea umană și diversificarea activităților au condus la apariția necesităților stringente de protecție. Astfel, tipurile de asigurare s-au dezvoltat corespunzător evoluției activității umane.

Trecerea la economia de schimb însemna apariția produselor destinate schimbului și deci erau inevitabile transportările de produse spre piețe de desfacere. Primele semne de aplicare a unuia din principiile asigurării cum este dispersia riscului vine din China antică. Transportarea mărfurilor destinate vânzării se efectua pe râul Yangtze care avea porțiuni periculoase. De multe ori navele se scufundau,

RETROSPECTION OF INSURANCE: ORIGIN, EVOLUTION, TOPICALITY

*Cristina UNGUR, PhD Student,
scientific researcher, NIER*

Any human activity implies the existence of certain dangers for life, health or property. The need to protect them has led to insurance. In this article we present the chronological evolution of the phenomenon of insurance from its origin in antiquity to the contemporary period. We also show the interdependence of development of human civilization and the diversification and development of insurance services in various historical eras.

Key words: insurance, antiquity, principle of solidarity, risk, loan, marine insurance.

JEL Classification: G22, N01, N20

Introduction. The beginnings of human existence coincided with the emergence of the idea of insurance, because any human activity cannot be done without risk. To defend itself from these risks, humanity needed some protection tools. Thus, the emergence of human society creates the demand for protecting property and lives, and in this context appears as the need insurance of protection of man in the face of danger.

The basic content. Over time there have been two types of economies: the natural economy and the exchange economy. In the former, material goods are produced directly for consumption without resorting to trade. Whilst the second involves the production of goods for sale, resulting in others instead. In the natural economy, insurance is characterized by providing aid between individuals, i.e. by dispersing risk. It was easier to bear certain risks if there were communities created on the basis of common interest. For example, if a home is destroyed in a fire, the community will help with the reconstruction of the house, acknowledging that they will receive the same support in the future if this disaster will happen to them. On the same principle, grain warehouses were organized for help in fruitless years. People gave part of the grain to that warehouse and in case of necessity of these cereals were helped the families who had suffered from low yields. This type of insurance still functions in places where there are no civilized forms of economic organization (e.g. extreme northern regions of Russia and the peoples of Africa and Asia where the exchange economy elements have barely penetrated).

Human development and diversification of activities have led to urgent protection needs. Thus, the types of insurance have been developed corresponding the development of human activity.

Switching to exchange economy also meant the appearance of products intended for exchange, and hence was inevitable the transportation of products to markets. The first signs of application of any of insurance principles, such as risk dispersion, come from ancient China. Transporting the goods for sale was made on the

iar pentru a se proteja de pierderi enorme, comercianții **repartizau marfa pe mai multe nave**. În așa fel, o navă transporta mărfurile mai multor comercianți. Dacă nava se scufunda, pierderile erau împărțite la mai mulți comercianți și nu la unul singur, ca până atunci. Astfel riscurile se minimizau pe principiul transferării unei părți a daunei.

Pe lângă ideea fundamentală de dispersie a riscului, în antichitate mai exista și principiul solidarității. Pe baza lui, în Egiptul antic, meșteșugarii care se ocupau de tăierea pietrelor obișnuiau să constituie **fonduri comune de ajutor**. Din cauza practicării unei munci periculoase, de multe ori se întâmplau accidente sau decese în urma cărora familiile meșteșugarilor rămâneau fără surse se existență. Astfel, se creau fonduri comune de contribuții, din care, în caz de necesitate, se acopereau pagubele celor ce au avut de suferit.

O altă formă de asigurare antică vine încă de la babilonienii din mileniul 3 î.e.n. și se datorează comerțului maritim practicat pe larg de aceștia. Comercianții, care își transportau mărfurile pe mare, puteau beneficia de un împrumut pe care nu erau obligați să-l întoarcă dacă marfa nu ajungea la destinație din cauza furtului, calamităților naturale sau alt gen de pericole ce nu depind de transportator. Împrumuturile erau oferite de negustori în schimbul unei dobânzi destul de mari, comparativ cu alte împrumuturi. Astfel creditorul, anticipând veniturile viitoare, își asuma riscul transportării mărfii. Acesta era numit „**contract de împrumut**” și în scurt timp a fost preluat de partenerii babilonienilor cum erau grecii, fenicienii, iar mai târziu și romanii. De menționat că, în opinia juriștilor, aceste contracte nu se deosebeau mult de cele practicate în Londra în 1860 [1, pag.14], ceea ce demonstrează că babilonienii se pricepeau foarte bine la natura unui contract, la valoarea banilor și la împrumuturi cu dobândă simplă sau compusă.

Forma de asigurare bazată pe contractele de împrumut a fost legiferată încă în **Codul lui Hammurabi** scris în jurul anului 1760 î.e.n., reprezentând și primul document economic clar din istorie.

În antichitate își au apariția nu doar asigurările de furturi, dar și cele de viață. În Roma antică, în jurul anilor 600 î.e.n. existau fonduri comune care se numeau „ghilde” sau „societăți benevole” participanții cărora plăteau cotizații de înscriere și prime periodice. În schimb, aveau garantat **ajutorul pentru înmormântare**, fiindu-le asigurat un rug și un mormânt în caz de deces.

Aproximativ în aceeași perioadă (anul 650 î.e.n.) a apărut **prima asigurare obligatorie**. Legislatorul Solon din Grecia antică a impus societățile politice și meșteșugărești să constituie un fond comun, pe baza cotizațiilor lunare, care să repare prejudiciile apărute în interiorul grupului.

Pe parcursul Evului Mediu au funcționat diferite forme de organizare a grupurilor de ajutorare. Pe principiul mutualității acestea erau menite să acorde sprijin în caz de pagube. Tot atunci au fost preluate tehnicile babiloniene de protecție. Pentru a transporta o marfă pe mare, negustorii aveau nevoie de sume mari de bani, pe care le împrumutau de la bancheri. Dacă nava ajungea la destinație fără pierderi, împrumutul era rambursat integral, plus dobânda aferentă care ajungea și la 40%. În caz de naufragiu, negustorul nu întorcea banii și bancherul își pierdea suma împrumutată. Astfel, râvnind să obțină câștig de 40%, bancherii își asumau riscul de pierdere.

Yangtze River which had dangerous portions. Often the ships sank, and to protect the enormous losses traders **distributed the merchandise on more ships**. In this way, a single ship carried the goods of several retailers. If the ship sank, the losses were distributed to several traders and not just one, as before. Thus, the risks were minimized on the principle of transferring some of the damage.

In addition to the fundamental idea of dispersing risk, back in ancient times there existed the principle of solidarity. Based on it, in Ancient Egypt craftsmen who oversaw the cutting of stones used to constitute **common aid funds**. Because they practiced a pretty dangerous work and often deaths and accidents occurred causing the families of craftsmen to be left without any means of subsistence. Thus, they decided to make contributions to create a common fund, which, in case of misfortune, could cover the damages to those who have suffered.

Another form of insurance which appeared in ancient times comes from the Babylonians from the 3rd millennium BC and maritime trade is due to the largely practiced by them. Traders carrying their goods by sea were able to benefit from a loan which they were not obliged to return in case the goods were not delivered due to theft, natural disasters, or other type of hazard that did not depend on the will of the carrier. The loans were offered by merchants in exchange for an interest quite high compared to other loans. Thus the lender, anticipating future income, would run the risk of transporting the goods. It was called a "**loan agreement**" and soon it was picked up by Babylon's partners like the Greeks, Phoenicians and later the Romans. Note that, according to lawyers, these contracts did not differ from those practiced in London in 1860 [1, p.14], which shows that the Babylonians were very good at elaborating a contract, setting the value of the money and loans with a simple or compound interest.

The insurance type based on loan contracts was enacted in the **Code of Hammurabi** written around 1760 BC, representing the first clear economic document in history.

In ancient times also appears not only theft insurance but also life insurance. In ancient Rome, around the year 600 BC there were common funds called the "guilds" or "voluntary societies" whose participants paid registration fees and periodic premiums. In return, the members of this association were guaranteed **funeral aid** and provided a stake and a tomb in case of death.

Around the same time (year 650 BC) appeared the **first mandatory insurance**. The legislator Solon of Ancient Greece imposed the political and handicraft companies to establish a common fund based on monthly contributions to repair the damage that appeared within the group.

During the Middle Ages, different forms of organization of support groups have operated. On the principle of mutuality they were meant to give support in case of damage. Also then, Babylonian protection techniques were taken over. To carry a cargo by sea, merchants needed large amounts of money, which they

Acest procedeu a primit denumirea de „**împrumutul marii aventuri**” și a fost interzis de biserica catolică prin decretul papei Grigore al IX-lea, în anul 1237. Interdicția vine după ce bancherii au manifestat tendința de a abuza de aceste împrumuturi prin dobânzi excesive.

Pentru a depăși dezavantajele „împrumutului marii aventuri” s-a decis practicarea unui alt mecanism, care reprezintă și punctul de geneză al actualelor asigurări maritime. Astfel, se organizau asociații de comercianți care garantau valoarea navei și a încărcăturii în caz de pierdere. Această garanție se făcea în schimbul unor plăți anticipate a sumelor de bani, care se înscriiau drept dovadă în contracte și purtau denumirea de „poliță”, de la cuvântul italian „*polizza*”, care înseamnă *certificat, atestat*. **Primele polițe de asigurare** despre care se cunoaște au fost încheiate în sec. XIV în Italia. Până în zilele noastre a ajuns o poliță ce datează din 23 octombrie 1347, încheiată în orașul Genova, pe un împrumut de 107 pfunzi de argint care urma a fi rambursat în caz că nava Santa Clara ajungea la Malorca [3].

Cea mai furtunoasă dezvoltare a asigurărilor a avut loc la finele sec.XV, când europenii au început explorarea activă a pământurilor noi. Perioada Marilor descoperiri geografice a determinat nu doar dezvoltarea transportului naval și a comerțului, dar a adus și noi pericole.

Spre finele secolului al XVII-lea unul din cele mai importante centre comerciale devine Londra, aici concentrându-se și cea mai mare cerere de asigurări, în special maritime. Aproximativ în anul 1688, Edward Lloyd deschide în Londra o cafenea numită **Lloyd's Coffee House**, în care se întâlneau comercianții, proprietarii de nave și asigurătorii. La scurt timp acest local a devenit o importantă sursă de informații în domeniu, având și un ziar Lloyd's News care prezenta noutățile din transportul maritim. Aici se întâlneau persoane care obișnuiau să încheie contracte de asigurare reciprocă împotriva pericolelor marine la care erau expuși transportatorii. În contractele de asigurare era descris transportul, încărcătura, echipajul și destinația. Sub aceste înscrieri fiecare participant la asigurare își completa numele și procentul de risc asumat scriind unul sub altul. De aici vine și denumirea de subscriitori (underwriter) pentru cei care asigurau. Parlamentul englez a oferit companiei Lloyd în anul 1871 statut oficial de corporație de asiguratori care reprezintă și până astăzi una din cele mai cunoscute piețe internaționale de asigurări, în special, maritime.

În percepția noastră de astăzi, asigurarea apare după **Marele incendiu din Londra** care a avut loc la 2 septembrie 1666. Timp de 4 zile focul devastator a distrus peste 13.000 de clădiri dintre care case de locuit, magazine și biserici. Valoarea pagubelor materiale produse de incendiu a atins aproximativ 10 milioane de lire sterline. Acestea erau cifre absolut impunătoare luând în considerație că veniturile anuale ale Londrei pe atunci constituiau 12 mii de lire sterline [1, pag. 24]. Amploarea dezastrului la determinat pe economistul Nicholas Barbon să deschidă primul birou de asigurări împotriva incendiilor numit „The Fire Office”, aceasta punând bazele primei societăți de asigurări.

Prima rezonanță a asigurărilor de incendii a fost resimțită în coloniile din America. În anul 1735, în Charlstone (Carolina de Sud) a fost înființată **prima companie americană de asigurări**, după modelul celei din Londra.

borrowed from bankers. If the ship reached its destination without any loss, the loan was repaid in full, plus interest that reached 40%. In case of shipwreck, the merchant would not return the money and the banker would lose the loan. Thus coveting to achieve a gain of 40%, the bankers took the risk of loss. This process has been called the "**great adventure loan**" and was banned by the Catholic Church by the decree of Pope Gregory IX, in 1237. The ban came after the bankers have tended to abuse these loans through excessive interest.

To overcome the disadvantages of "loan great adventure" it was decided practicing some other mechanism, which is the point of genesis of the current maritime security. Thus, traders' associations were organized for guaranteeing the value of the vessel and cargo in case of loss. This warranty was made in exchange for advance payment of certain sums of money, which were scored as proof in contracts and were called "policy" after the Italian word "Polizza" meaning certified, attested. The **first insurance policies** that are known have been completed in the 14th century in Italy. Until today there's a policy dating from October 23, 1347, signed in the city of Genoa, on a loan of 107 pounds of silver which was to be repaid in the event that the ship Santa Clara will arrive at Mallorca [3].

The most tempestuous development of insurance occurred at the end of the 15th century when Europeans began to actively explore new lands. The great geographical discoveries led to not only the development of shipping and trade, but also brought new dangers.

Towards the end of the 17th century one of the most important commercial centers is London, here focusing the biggest insurance demands, especially maritime. Approximately in 1688, Edward Lloyd opened a coffee shop in London called **Lloyd's Coffee House** where merchants, ship owners and insurers would meet. Soon this place became an important source of information in the field with even a newspaper called Lloyd's News to present news about shipping. Here would meet people who used to conclude contracts of mutual insurance against the hazards to which were exposed marine carriers. In the insurance contracts was described the transport, cargo, crew and destination. Under these entries every participant to the insurance their completed name and percentage of risk by writing one under the other. Hence comes the name of underwriters (underwriter) to those who ensured. In 1871 the English Parliament offered the Lloyd Company official status of insurance corporation, and to this day it is one of the best known international insurance markets, especially maritime.

In nowadays perception, insurance appeared after **The Great Fire of London**, which took place on September 2, 1666. For 4 days devastating fire destroyed over 13,000 buildings including houses, shops and churches. The value of property damage caused by fire reached about 10 million pounds. These were absolutely impressive figures, taking into consideration that the annual revenues of London back then constituted 12 thousand pounds [1, p. 24]. The scale of the disaster prompted the economist Nicholas Barbon to open the first fire insurance

Ea se numea „Friendly Society of the Mutual Insuring of Houses against Fire”, dar după un incendiu, care a mistuit 300 de clădiri și din cauza neonorării obligațiilor de plată din partea unor membri, compania a falimentat în scurt timp.

Un rol deosebit de important în dezvoltarea și popularizarea asigurărilor l-a avut Benjamin Franklin, una din cele mai cunoscute personalități din Statele Unite ale Americii. Contribuția sa este semnificativă, în special, în domeniul asigurărilor împotriva incendiilor. În anul 1752, Franklin a fondat „Philadelphia Contributionship for the Insurance of Houses from Loss by Fire”, prima companie care colecta contribuții în vederea prevenirii incendiilor. Deosebirea de companiile similare existente până atunci consta în aceea că Contributionship nu doar întreprindea măsuri de avertizare a incendiilor, dar și putea refuza asigurarea anumitor clădiri unde riscul de incendiu era mult prea mare (de exemplu casele din lemn, depozitele de in și paie, fierăriile, fabricile de lumânări). Lista restricțiilor cu timpul a devenit foarte mare, fiind refuzate chiar și clădirile în apropierea cărora creșteau copaci. Aceasta a condus la apariția altor companii de asigurări care ofereau o gamă mai largă de protecție.

Pe parcursul istoriei principalele forme de asigurare erau: maritimă, de incendii și de viață. Odată cu apariția necesităților marcate de dezvoltarea societății umane, portofoliul de asigurări s-a diversificat. Astfel, dezvoltarea agriculturii a condus la apariția asigurării contra grindinei și a decesului de animale. Construcția căii ferate a condus la constituirea primei companii de asigurare în domeniul transportului feroviar, apărută în Anglia la mijlocul sec. XIX. Circulația cu cai și trăsuri a dat imbold apariției asigurării de răspundere civilă, care era folosită și de patronii fabricilor pentru daune cauzate angajaților.

Din analiza istoriei asigurărilor putem concluziona că evoluția lor se bazează pe dezvoltarea societății umane. Factorii determinanți, care au condus la apariția asigurărilor contemporane pot fi grupate în trei categorii: de ordin economic, social și științific [4, pag. 16-18].

Factorii economici. Trecerea de la economia naturală la cea de schimb a adâncit raporturile dintre oameni, a contribuit la creșterea nivelului de viață, la dezvoltarea transporturilor, la apariția echipamentelor și instalațiilor industriale capabile să provoace daune. Odată cu apariția banilor ca element de schimb, au apărut și formele moderne de asigurare bazate pe compensarea daunelor prin bani.

Factorii sociali se caracterizează prin accentuarea procesului de urbanizare, care a concentrat populația în orașe mari astfel sporind și riscul apariției unor evenimente producătoare de pagube, cum ar fi incendiile sau inundațiile. Pe de altă parte, un efect pozitiv l-au avut constituirea anumitor grupuri și bresle cu interese comune privind protecția contra anumitor pericole în baza principiilor solidarității.

Factorii științifici. Am decis să introducem acest factor într-o categorie aparte, deoarece influența cercetărilor științifice asupra dezvoltării asigurărilor a fost una semnificativă. Pentru calcularea corectă a mărimii contribuțiilor, daunelor și sumelor asigurate a fost nevoie de cercetări matematice în vederea determinării probabilității

office called "The Fire Office", which laid the foundation of the first insurance companies.

The first resonance of fire insurance was felt in the American colonies. In 1735, in Charlston (South Carolina) was founded the **first American insurance company** along the lines of London. It was called "Friendly Society of the Mutual Insuring of Houses against Fire", but after a fire that consumed 300 Charlston buildings and because of failing to fulfill payment obligations from some members, in a short time the company went bankrupt.

Benjamin Franklin had an important role in the development and popularization of insurance, one of the best known personalities in the United States of America. His contribution is especially significant in the field of fire insurance. In 1752, Franklin founded the "Philadelphia Contributionship for the Insurance of Houses from Loss by Fire", the first company to collect contributions for fire prevention. The distinction from the existing similar companies by then consisted in the Contributionship not only to take measures for fire warning, but it also could refuse insurance for certain buildings where the risk of fire was too great (e.g. wooden houses, warehouses linen and hay, forges, candle factories). The list of restrictions in time became very long, later denying even the buildings around which the trees grew. This has led to other insurance companies that offered a wide range of protection.

Throughout the history of the main forms of insurance were: maritime, fire and life. With the appearance of needs marked by the development of human society, the insurance portfolio diversified. Thus, agricultural development leads to the emergence of insurance against hail and death of animals. Railroad construction led to the creation of the first insurance companies in the field of rail transport, which appeared in England in the mid 19th century. Movement of horses and carriages gave an impulse for the emergence of civil liability insurance, which was used by factory owners for damages caused by their employees.

From the analysis we can conclude that the insurance history of their development is based on the development of human society. Factors that have led to contemporary insurance can be grouped into three categories: economic, social and scientific [4, pages 16-18].

Economic factors. Switching from natural economy to the exchange one deepened human relationships, has helped raise living standards, the development of transport, the emergence of industrial equipment and facilities capable of causing damage. With the appearance of money as an element of change, there were modern forms of insurance, based on financial compensation for damages.

Social factors are characterized by emphasizing the process of urbanization that concentrated the population in large cities and thus increasing the risk of damage-producing events such as fires or floods. On the other hand, a positive effect was played by the establishment of certain groups and guilds with common interests concerning the protection against certain disasters based on solidarity principles.

Scientific factors. We decided to introduce this factor in a separately category because of scientific research's

riscului și a dimensiunilor acestuia. Formularea *teoriei probabilităților* a lui Blaise Pascal și Pierre Fermat, *legea numerelor mari* a lui Jakob Bernoulli au pus fundamentele științifice ale calculelor actuale și au pus bazele de dezvoltare a asigurărilor moderne.

Dezvoltarea societății a contribuit la creșterea avuției și bunăstării omenirii, dar a adus cu sine și pericole suplimentare. Capacitatea de protejare față de riscurile conexe existenței umane este concentrată în asigurări. Secolul XIX a fost marcat de o dezvoltare deplină a asigurărilor prin creșterea nivelului de viață, extinderea salarizării, sporirea valorii bunurilor ș.a. Acești factori au contribuit la dezvoltarea cantitativă a asigurărilor, manifestată prin creșterea numărului societăților de asigurare și a volumului activității lor. Pe de altă parte, s-au produs și schimbări structurale, prin diversificarea portofoliilor de asigurare și modificarea ponderii formelor de asigurare. De exemplu, spre finele secolului XIX au fost inventate primele automobile moderne care transportau pasageri (Karl Benz în 1886) ceea ce a dus la apariția, după Primul război mondial, a unei noi forme de asigurare – asigurarea autovehiculelor. În prezent acest tip de asigurare deține unul dintre primele locuri ca pondere în ansamblul activității de asigurare pe plan mondial.

Pe teritoriul actual al Republicii Moldova asigurările își fac apariția pentru prima dată în anul 1871 prin prezența în Basarabia a filialelor societăților de asigurări rusești. Mai târziu, când Republica Moldova a devenit parte componentă a Uniunii Sovietice, a fost creată prima rețea teritorială „Gosstrah” în anul 1921, iar în 1949 a fost deschisă diviziunea „Gosstrah” în RSSM. Aceasta funcționa însă conform principiului monopolului de stat. Odată cu formarea companiei S.A. ASITO în anul 1991, în Republica Moldova a început afirmarea antreprenoriatului și reorganizarea în sfera asigurărilor.

Transformările de ordin politic, social și economic care au avut loc în anii 90, în Republica Moldova au provocat începutul reformelor și în domeniul asigurărilor. În special după adoptarea Legii nr.1508-XII din 15 iunie 1993 cu privire la asigurări, s-a stabilit modul de activitate pe piața asigurărilor în baza proprietății private, astfel a început o nouă etapă de dezvoltare a sectorului asigurărilor. Având în vedere că au trecut doar două decenii, putem spune că piața asigurărilor în Republica Moldova este una destul de tânără și presupune un nivel mai modest de dezvoltare comparativ cu țările care desfășoară activitatea de asigurare de secole. Pe de altă parte, existența reperelor de activitate oferite de piețele cu grad sporit de maturitate, oferă posibilitatea evitării greșelilor și preluării continue a experienței favorabile întru dezvoltarea și consolidarea sectorului autohton de asigurări.

Pentru comparație putem menționa România care este o țară apropiată Republicii Moldova din punct de vedere geografic, politic și istoric. Prima societate propriu-zisă de asigurări din România, denumită Institutul General de Pensii, a fost înființată la 24 iulie 1844 în Brașov. Această companie a fost fondată de Asociația Meseriașilor și practica asigurării de viață. Membrii săi plăteau prime de asigurare pe parcursul mai multor ani ca la finele perioadei de asigurare să beneficieze de o rentă viageră anuală [1, pag. 29].

Mai târziu, asigurările românești au trecut prin perioada

influence on the development of insurance was significant. For an accurate calculation of the amount of contributions, damages and insured sums, mathematical research was needed to determine the probability risk and its dimensions. The formulation of the Blaise Pascal and Pierre Fermat *probability theory, law of large numbers* by Jakob Bernoulli laid the scientific fundamentals of actuarial calculations and laid the foundation for the development of modern insurance.

The development of society has contributed to the increase of wealth and well-being of mankind, but also brought additional hazards. The ability to protect against risks related to human existence is concentrated in insurance. The 19th century was marked by a full development of insurances by the improvement of life, payroll expansion, increasing value of goods etc. These factors have contributed to the quantitative development of insurance, evidenced by the increasing number of insurance companies and their business volume. On the other hand, there were also structural changes through the diversification of portfolios and modification of the insurance forms' share. For example, towards the end of the 19th century were invented the first modern automobile carrying passengers (Karl Benz in 1886) which led to the emergence, after the First World War, of a new form of insurance – Motor insurance. Currently this type of insurance has one of the top shares in the overall global insurance business.

On the territory of the Republic of Moldova insurances made their first appearance in 1871, by the presence in Bessarabia of Russian insurance company's subsidiaries. Later, when Moldova became part of the Soviet Union, there was created the first territorial network "Gosstrah" in 1921, and in 1949 was opened the division "Gosstrah" in the MSSR. This, however, operated under the principle of state monopoly. With the formation of ASITO in 1991, Moldova began asserting entrepreneurship and reorganizing in the field of insurance.

With the political, social and economic transformation that occurred in the 1990s, in the Republic of Moldova started insurance reforms. Especially after the Law no.1508-XII of 15 June 1993 regarding insurance, it was determined how the insurance market activated based on private property, thus starting a new stage of development of the insurance sector. Given that only two decades have passed, we can say that the insurance market in Moldova is quite young and requires a modest level of development, in comparison to the countries that have been in the insurance business for centuries. On the other hand, the existence of activity milestones offered by the markets with a high level of maturity, offers the possibility to avoid any mistakes and continue to acquire positive experience in order to develop and enhance local insurance sector.

For comparison we can mention Romania, being a close country geographically, politically and historically. The first actual insurance company in Romania, called General Pensions Institute, was founded on July 24, 1844 in Brasov. This company was founded by the Association

monopolului de stat în cadrul economiei centralizate. Singura companie de asigurare existentă în acea perioadă era ADAS (Administrația Asigurărilor de Stat) care deținea monopolul absolut în acest domeniu. Abia în decembrie 1990, românii au înființat prima societate cu capital integral privat la Timișoara (UNITA SRL).

Perioadele de tranziție la economia de piață au fost specifice atât României cât și Republicii Moldova. Țara noastră, după obținerea independenței a tins spre Spațiul Economic European, care presupune integrarea economică bazată pe implementarea reglementărilor economice europene. În scopul elaborării unui cadru regulator echivalent cu cel în vigoare în Uniunea Europeană, au fost aprobate o serie de acte legislative care reglementează modul de organizare și funcționare a asigurărilor, reasigurărilor și intermediarilor precum și supraveghează activitatea acestora. La momentul actual, cele mai importante legi în baza cărora are loc activitatea de asigurare în Republica Moldova sunt: Legea nr.407-XVI din 21.12.2006 „Cu privire la asigurări”; Legea nr.414-XVI din 22.12.2006 „Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule”; Legea nr.243-XV din 08.07.2004 „Privind asigurarea subvenționată a riscurilor de producție în agricultură”; Legea nr.1553-XIII din 25.02.1998 „Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă a transportatorilor față de călători” ș.a.

Organul în competența căruia intră supravegherea și controlul domeniului de asigurări din Republica Moldova este Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF). Atribuțiile acesteia sunt determinate de Legea privind CNPF, aprobată prin modificarea Legii nr. 192-XIV din 12.11.1998 și Regulamentul privind organizarea și funcționarea CNPF, intrate în vigoare în toamna anului 2007. CNPF este o autoritate autonomă care poartă răspundere în fața Parlamentului și prezintă anual raport de activitate.

Legile aprobate pe parcursul anilor, care aveau drept scop dezvoltarea și consolidarea pieței asigurărilor au suferit modificări. Una din marile provocări pentru industria asigurărilor și beneficiarii produselor de asigurare a fost reforma regulatorie din anul 2006 realizată prin intermediul noii Legi nr. 407-XVI din 21.12.2006 cu privire la asigurări. Pe lângă alte restricții și cerințe, aceasta a stabilit dimensiunile obligatorii ale capitalului social, schimbare la care companiile de asigurări erau obligate să se conformeze treptat. Impactul acestei schimbări a fost unul simțitor, astfel în anul 2009 au rămas de două ori mai puține companii de asigurări pe piața Republicii Moldova comparativ cu anul 2003. Totodată, această reformă regulatorie a creat condiții pentru diversificarea portofoliilor de asigurare și respectiv pentru apariția intermediarilor în asigurări.

Concluzii. Actualmente, asigurările reprezintă o întreagă industrie cu capacități mari de dezvoltare. Datorită protecției pe care o oferă clienților prin asumarea riscurilor, companiile de asigurări sunt acelea care contribuie la dezvoltarea economică, menținerea stabilității financiare și creșterea bunăstării populației. Din momentul apariției și până în prezent, asigurările și-au lăsat amprenta în istoria tuturor țărilor lumii oferind omenirii posibilitatea de a se dezvolta ca civilizație umană în condiții mai sigure, mai avantajoase și cu riscuri acoperite.

of Craftsmen and offered life insurance. Its members payed insurance premiums over several years as to receive an annual annuity at the end of the insurance period [1, p. 29].

Later on, Romanian insurances went through the period of state monopoly in the centralized economy. The only insurance company existing at that time was the SIA (State Insurance Administration), which had an absolute monopoly in this area. Only in December 1990, Romanians founded the first privately owned company in 1990 in Timisoara (UNITA SRL).

The periods of transition to a market economy were specific to both Romania and Moldova. Our country, from its independence tended to the European Economic Area, which involves economic integration based on the implementation of European economic regulations. In order to develop a regulatory framework equivalent to the one in the European Union, there have been approved a number of laws that regulate the organization and operation of insurance, reinsurance and intermediaries as well as supervise their work. Currently, the most important laws under which the insurance functions in Moldova are: Law No. 407-XVI from 21.12.2006 "Regarding insurance"; Law No. 414-XVI from 22.12.2006 "Regarding compulsory insurance for civil liability of motor vehicles"; Law No. 243-XV from 08.07.2004 "Regarding providing subsidized agricultural production risks"; Law nr.1553-XIII of 25.02.1998 "Regarding compulsory insurance of civil liability of carriers towards passengers", etc.

The body, the jurisdiction of which includes the insurance supervision and control of the Republic of Moldova, is the National Commission of Financial Market (NCFM). Its duties are determined by the Law on NCFM, approved by amending Law no. 192-XIV of 12.11.1998 and Council Regulation regarding the organization and operation of NCFM, which entered into force in the autumn of 2007. NCFM is an autonomous authority who bears responsibility to the Parliament and submits an annual report.

The laws that have been approved over the years, which aimed to develop and strengthen the insurance market, have changed. One of the challenges for the insurance industry and the beneficiaries of insurance products has been the regulatory reform of 2006 carried out by the new Law no. 407-XVI from 21.12.2006 regarding insurances. In addition to other restrictions and requirements, it determined the size of required capital, a change that the insurance companies were bound to comply with gradually. The impact of this change was a significant one, in 2009 resulting in two times fewer insurance companies on the Moldovan market compared to 2003.

Conclusions. Today, insurance is an entire industry with high growth capacity. Because of the protection they offer to customers by taking risks, insurance companies are those that contribute to economic growth, financial stability and increase welfare. Since the beginning until now, insurance has left its mark in the history of all countries giving mankind the opportunity to develop as a human civilization in a safety conditions, more favorable and with covered risks.

Referințe bibliografice / References

1. CONSTANTINESCU, D.A. *Tratat de asigurări*. Vol. I. București: Ed. Economică, 2004. 544 p. ISBN 973-709-013-6.
2. POTCOAVĂ, E. Geneza și evoluția sistemului modern de asigurări. In: *Revista Transilvană de Științe Administrative*. 2000, nr. 2 (5), pp. 259-266 [accesat 10 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.rtsa.ro/268,geneza-si-evolutia-sistemului-modern-de-asigurari.html>
3. PRUDENTIAL INSURANCE COMPANY OF AMERICA. *The Documentary History of Insurance*. Newark, 1915. 33 p. [accesat 12 august 2013]. Disponibil: <https://archive.org/details/cu31924030231736>
4. PURCARU, I. *Matematică și asigurări*. București: Ed. Economică, 1994. 367 p. ISBN 973-96795-5-2.
5. ГРИЦЕНКО, Н.Б. *Основы страховой деятельности: учебное пособие*. Москва: Финансы и статистика, 2006. 352 c.
6. VĂCĂREL, I., BERCEA, F. *Asigurări și reasigurări*. Ediția a II-a. București: Ed. Expert, 1997. 540 p. ISBN 973-9282-31-8.
7. BISTRICEANU, G.D. *Asigurări și reasigurări în România*. București: Ed. Universitară, 2006. 508 p. ISBN 978-973-749-057-5.
8. Lloyd's History [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.lloyds.com/lloyds/about-us/history>
9. File din istoria asigurărilor [accesat 11 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.asigurare.md/ro/content/181/>
10. Kaleidoscope of Insurance History [accesat 18 septembrie 2013]. Disponibil: http://history.swissre.com/index_category.php

Recomandat spre publicare: 19.10.2013

MECANISMUL ORGANIZATORIC ȘI ECONOMIC DE SUSTINERE A DEZVOLTĂRII DURABILE A REGIUNILOR RURALE DE FRONTIERĂ: ESENȚA TEORETICĂ ȘI SEMNIFICAȚIA PRACTICĂ

Svetlana SHAKHRAIUK-ONOFREI
Profesor, Cernăuți, Ucraina

În acest articol sunt descrise esența conceptuală a dezvoltării durabile a zonei în general și specificul prevederilor sale pentru regiunile de frontieră din mediul rural. Sunt evidențiate caracteristicile specifice ale regiunilor de frontieră din mediul rural, care necesită abordări speciale ale mecanismului organizatoric și economic. De asemenea, este prezentată structura organizatorică și economică a mecanismului dezvoltării durabile și axarea acestuia pe transformarea situației din zonele țintă studiate.

Cuvinte cheie: dezvoltare durabilă, zone rurale, zone de frontieră, mecanism organizatoric și economic.

Introducere. Actualitatea asigurării dezvoltării durabile a regiunilor din Ucraina necesită abordări optime de management și pregătire a acestora. Odată cu globalizarea și integrarea în Uniunea Europeană, zonele de frontieră, care servesc locațiile spațiale de creștere a mobilității resurselor, necesită o atenție deosebită. Printre altele, teritoriile rurale necesită acțiuni imediate, axate pe creșterea eficienței de explorare a potențialului lor de resurse, cauzată, în primul rând, de poziția lor geopolitică. Prin urmare, problema dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră din mediul rural este importantă și necesită o atenție sporită din partea oamenilor de știință și a practicienilor.

Conținutul de bază. Portofoliul de autori naționali este enorm în stabilirea principiilor teoretice și metodologice ale zonelor de dezvoltare durabilă. O serie de lucrări sunt orientate în direcție pur economică, deoarece corelarea intereselor mediului și a celor financiare a fost întotdeauna un aspect problematic al societății. Printre cercetătorii problemei privind dezvoltarea durabilă și gestionarea principiilor asigurării ei merită remarcă următorii: O. Akymenko, S. Bozhko, M. Butko, Z. Gherasymchuk, M. Golubetz, V. Karpinski, V. Kravciv, L. Maslovska, N. Pavliha și alții. Cu toate acestea, foarte puțină cercetare se concentrează pe regiunile rurale de frontieră, din cauza specificului de furnizare a dezvoltării durabile în această zonă.

Scopul acestei publicații este determinarea naturii și formularea abordărilor teoretice ale mecanismului organizatoric și economic al dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră din mediul rural, care posedă o mobilitate mare a populației din cauza influenței puternice a locației geopolitice și dezvoltarea periferică copleșitoare cu dependența mare față de teritoriile vecine ale statelor străine.

Obiectivele acestui articol sunt următoarele:

- determinarea esenței conceptuale a dezvoltării durabile a teritoriului în general și a specificului furnizării acesteia pentru regiunile de frontieră din mediul rural;
- selectarea caracteristicilor specifice ale regiunilor de

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL BORDER REGIONS: THEORETICAL ESSENCE AND PRACTICAL SIGNIFICANCE

Svetlana SHAKHRAIUK-ONOFREI
Professor, Cernauti, Ucraina

The conceptual essence of sustainable development of the area in general and specifics of its provision for rural border regions are described in the article. Specific characteristics of rural border regions, which require special approaches to organizational and economic mechanism are highlighted. The structure of the organizational and economic mechanism of sustainable development and its focus on the target transformation of the situation in the studied areas are shown.

Keywords: sustainable development, rural areas, border areas, organizational and economic mechanism.

JEL Classification: H00, M12, M2, O39, O20
CZU: [502.33 : 339:92] : 353.5 : 332.1

Introduction. The topicality of ensuring the sustainable development of Ukrainian regions necessitates the optimal management approaches of its provision. With globalization and European integration, border areas that serve the spatial locations of increased resource mobility require special attention. Among such, rural territories are in the most urgent need of immediate actions aimed on increasing efficiency of exploration of their recourse potential caused primarily by their geopolitical location. Therefore, the issue of sustainable development of rural border regions is important and requires increased attention of scientists and practitioners.

The basic content. Portfolio of national authors in determining the theoretical and methodological principles of sustainable development areas is enormous. A number of works is focused on purely economic direction because the correlation of environmental and financial interests has always been a problematic aspect of society. Among the researchers of sustainable development issue and management principles of its ensuring it is worth noting: O. Akymenko, S. Bozhko, M. Butko, Z. Gherasymchuk, M. Golubetz, V. Karpinski, V. Kravciv, L. Maslovska, N. Pavliha and others. However, very few research is focused on rural border regions due to specificity of its sustainable development provision.

The purpose of this publication is to determine the nature and formulation of theoretical approaches to the organizational and economical mechanism of sustainable development of rural border regions, which have high population mobility due to powerful influence of geopolitical location and overwhelming peripheral development with high dependence on neighboring territories of foreign states.

The goals of this article are following:

- determining the conceptual essence of sustainable development of the territory in a general sense and specifics of its provision for rural border regions;
- selection of specific characteristics of rural border regions, which require special approaches to organizational and economic mechanism;

frontieră din mediul rural, care necesită abordări speciale ale mecanismului organizatoric și economic;

- determinarea structurii mecanismului organizatoric și economic al dezvoltării durabile și al transformării axate pe situația în zonele studiate.

În primul rând, să specificăm viziunea noastră asupra dezvoltării durabile, care este susținută de o mare atenție din partea cadrelor universitare în ultimele câteva decenii. Printre cercetătorii secolului XXI, o atenție deosebită atrag lucrările lui S. Sonko, care scrie, că una dintre condițiile principale ale dezvoltării durabile sau noosfera dezvoltării trebuie să fie schimbarea în structura și funcțiile ecosistemelor mediului care ar permite posibilitatea de reproducere. În acest sens, omul de știință consideră ca conceptele naționale realiste de dezvoltare în viitor a Ucrainei trebuie să evite ștampilele moderne "postindustriale", "civilizație" și alte. Actualmente, există o nevoie urgentă care constă în împărțirea metodologică a ideii de a realiza condiția de noosferă a sistemelor sociale și a celor de mediu (dezvoltarea durabilă), precum și ideea de protecție a mediului (conservarea ideii de antropocentrism), cu ajutorul unor sancțiuni de mediu, crearea rețelelor ecologice, crearea organizațiilor nonguvernamentale ecologice, a partidelor politice și aplicarea altor măsuri, fără îndoială, utile, care ar trebui să fie planificate și puse în aplicare într-un concept mai larg de sensibilizare a noosferei [1, p. 25-26]. Astfel, cercetările efectuate de S.Sonko diferă prin capacitatea de a auto-reproduce ca fiind o condiție necesară a unui concept de dezvoltare durabilă pe care noi încă îl considerăm oarecum exagerat și credem că este mai bine pentru a oferi astfel de exploatare de resurse care ar include acțiuni menite asupra recuperării acestora prin redistribuirea beneficiilor primite.

Merită să menționăm realizările oamenilor de știință, precum B.Karpinski și S.Bozhko, care văd dezvoltarea durabilă a economiei în interacțiune cu procesele de consum de materii prime naturale, creșterea capacității de producție și rezolvarea problemelor sociale și a altor pe această bază [2, p. 39]. Oamenii de știință afirmă că societatea depune, în mod constant, eforturi pentru a crea producție și tehnologie, care sporește, în mod semnificativ, eficiența economiei teritoriului. Cu toate acestea, așa cum dovedește practica constrângerii de resurse, este necesar să se prevadă în același timp ideologia de dezvoltare economică durabilă [3, p.33]. Astfel, oamenii de știință atrag atenția asupra relației strânse între atare procese contradictorii, care necesită găsirea echilibrului optim. Acest lucru sugerează un studiu aprofundat al dezvoltării durabile, care este discutat în continuare.

În activitatea comună a oamenilor de știință, precum M. Butko și O. Akimenko, dezvoltarea teritorială durabilă este definită ca o dezvoltare a forțelor de producție ale societății cu cea mai mare considerare în vederea interesele tuturor componentelor, a tuturor membrilor societății, cu conservarea necesară și, dacă este posibil, reproducerea resurselor naturale, satisfăcând astfel toate nevoile societății, fără a distruge (epuiza), mediu de viață [4, p. 176]. Deci, din nou, este discutat echilibrul dintre nevoile societății și ale resurselor limitate.

Merită menționată declarația cu privire la dezvoltarea durabilă, documentată într-o publicație științifică din Rusia de către N. Pahomova, A. Endres și K. Rihter, care afirmă nevoia găsirii punctului principal al dezvoltării economice, care se va solda cu înrăutățirea bunăstării generațiilor viitoare. Principala sarcină a științei economice este de a face ideea de dezvoltare durabilă una operațională științific și un concept politic [5, p. 9;

- determining the structure of organizational-economic mechanism of sustainable development and its target transformation of situation in the studied areas.

First, let's specify our vision of sustainable development, which has great attention of academics of last several decades. Among researches of XXI century, special attention draws the work of S.Sonko who states that one of main conditions of sustainable or noosphere development must be the change in the structure and functions of environmental ecosystems that would leave them able to reproduce. In this regard, the scientist believes that realistic national concepts of future development of Ukraine must avoid "postindustrial", "civilization" and other modern stamps. Today there is an urgent need – to methodologically divide the idea of achieving noosphere condition of social and environmental systems (sustainable development) and idea of environmental protection (preserving the idea anthropocentrism) with the help of environmental penalties, creation of ecological networks, creation of nongovernmental ecological organizations, political parties and other undoubtedly useful measures which should be planned and implemented within a broader concept of noosphere awareness [1, p. 25-26]. Thereby, contentions of S.Sonko differ first of all by its ability to self reproduce as a necessary prerequisite of a sustainable development concept which we still feel somewhat exaggerated and we think it's better to provide such exploitation of resources that would include actions aimed on their recovery through the redistribution of received benefits.

It's worth to mention the achievements of scientists such as B.Karpinski and S.Bozhko, who view sustainable development of economy in interaction with processes of consumption of natural raw materials, increasing of production capacity and resolving social and other problems on this basis [2, p. 39]. Scientists state that society is constantly striving to create manufacturing and technology that significantly increase the efficiency of economy of the territory. However, as proves the practice of resource constrains, it's necessary to simultaneously provide the ideology of sustainable economic development [3, p.33]. Thus, scientists draw attention to the close relation of such contradicting processes which require the search of optimal balance. This suggests high gemology of sustainable development which is discussed below.

In the joint work of M.Butko and O.Akimenko, the sustainable spatial development is defined as a development of productive forces of society with the highest regard to the interests of all components, all members of society with necessary preservation and, if possible, reproduction of natural resources, satisfying all needs of society without destroying (depletion) environment of living [4, p. 176]. So again, the balance between society needs and limited resources is discussed.

It is worth to note the statement about sustainable development documented in a Russian scientific publication of N.Pahomova, A.Endres, and K.Rihter that states the need to find the backbone of economic development which wouldn't lead to a decline of welfare of future generations. The main task of economic science is to make the idea of sustainable development an operational scientific and political concept [5, p.9; 6, p.88]. Thus, another main aspect of sustainable development is revealed – to provide the welfare of future

6, p.88]. Astfel, un alt aspect principal al dezvoltării durabile este asigurarea bunăstării generațiilor viitoare.

Z. Gerasimchiuk și V. Polishuk percep dezvoltarea durabilă ca pe un proces de transformare constantă a caracteristicilor calității și cantității ale sistemului sociologic și economic regional, care are drept scop realizarea unui echilibru dinamic între societate, economie și mediu pentru a asigura bunăstarea generațiilor prezente și viitoare [7, p. 31]. Astfel, atenția este axată pe procesul permanent de dezvoltare durabilă, care presupune un control constant de gestiune.

În conformitate cu justificarea unei cercetări mai cuprinzătoare a dezvoltării durabile, vom revizui poziția lui L. Semiv, care prevede că dezvoltarea durabilă este de fapt o autodezvoltare, și anume o dezvoltare, care se stimulează spre un progres constant [8, p. 20].

Astfel, susținem că dezvoltarea durabilă din punct de vedere al termenilor virtuali ar trebui să fie privită drept un proces continuu de echilibrare a nevoilor societății și capacitatea de exploatare a resurselor, care nu duce la epuizarea lor, iar veniturile obținute de la un astfel de proces contribuie la reproducere și capacitatea continuă a dezvoltării economice, sociale, culturale și spirituale a teritoriilor cu prevenirea dependenței de potențialul de resurse al altor locații virtuale. Schema conceptuală a modului în care autorul vede ideea de dezvoltare durabilă a zonei este prezentată în Figura 1.

generations.

Z.Gerasimchiuk and V.Polishuk view sustainable development as the process of constant transformation of quality and quantity characteristics of regional sociological and economic system aimed on achieving a dynamic balance between society, economy and environment that ensures welfare of present and future generations [7, p. 31]. Thus, the attention is focused on continuous process of sustainable development which requires constant management control.

In keeping with the rationale for a more comprehensive research of sustainable development lets review L. Semiv's position, which states that sustainable development is a self-development, namely a development, which stimulates itself to a constant progress [8, p. 20].

Thus, taking into consideration statements given above, we believe, that sustainable development in spatial terms should be viewed as a continuous process of balancing the needs of society and ability to the exploitation of resources which doesn't lead to their depletion, and the revenue from such process go to reproduction and further ability of economic, social, cultural and spiritual development of territories with preventing dependence on the resource potential of other spatial locations. Conceptual diagram of how author views the idea of sustainable development of the area is shown in Figure 1.

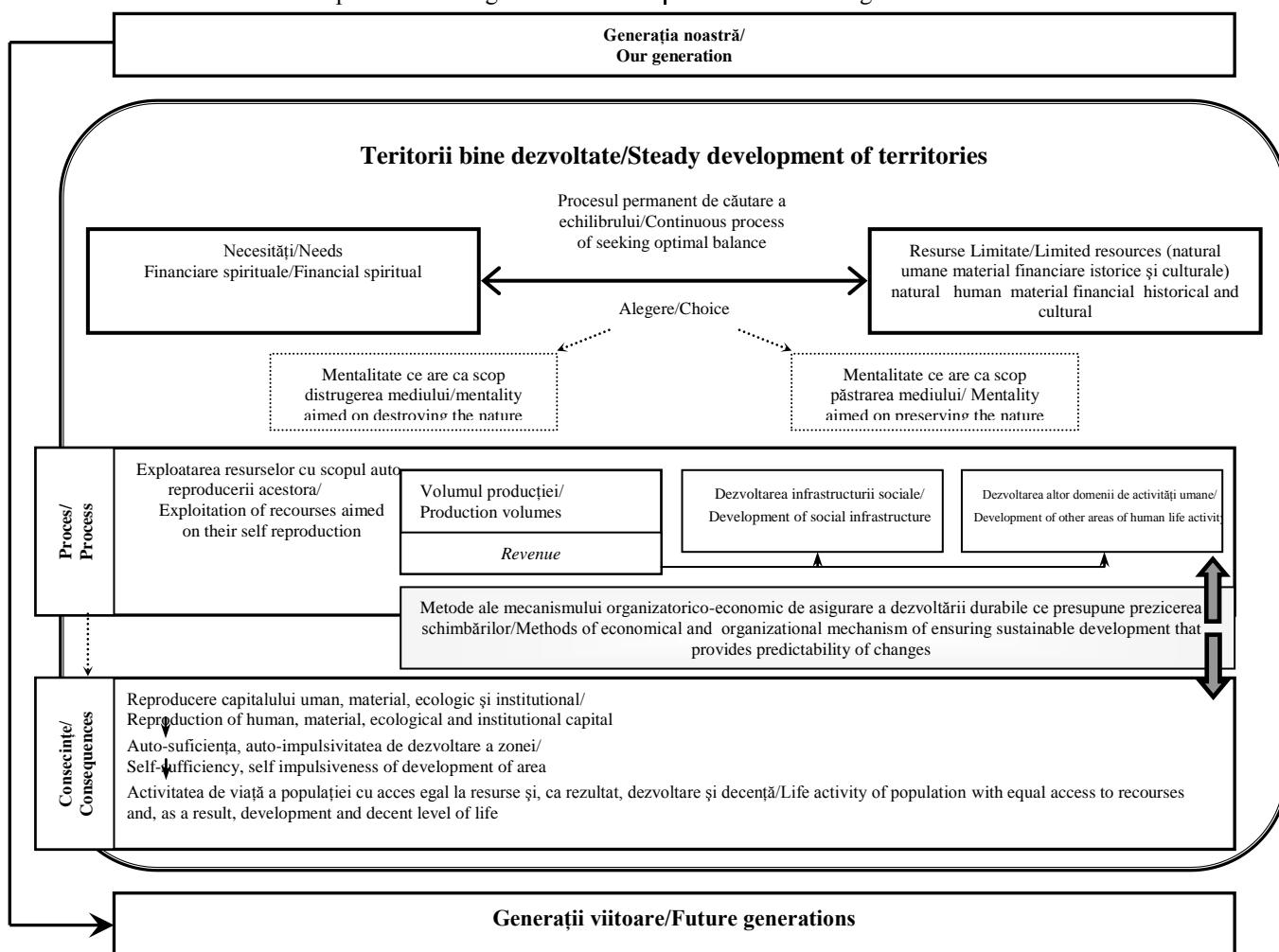

Fig. 1 Schema conceptuală a viziunii semantice a dezvoltării durabile a teritoriului
 Fig. 1 Conceptual diagram of semantic vision of sustainable development of territory

Sursa/ Source: Compilată de către autor /Compiled by the author.

Merită să se acorde atenție faptului precum că procesele sociale, economice și ecologice necesită o dezvoltare durabilă [9, p. 7]. În consecință, cerințele privind construirea mecanismului organizatorico-economic al dezvoltării durabile a zonelor cercetate au fost plasate la un nivel semnificativ mai mare.

Necesitatea urgentă de a se concentra pe dezvoltarea durabilă a zonelor rurale de frontieră se datorează pe o cunoaștere bună a semnificației securității alimentare a țării, dezvoltarea istorică și culturală a societății (conservarea și punerea în valoare a tradițiilor culturale ale poporului ucrainean), conservarea structurilor care au existat mulți ani în urmă și au rămas până în prezent [10, p. 134].

Mediul rural din regiunile de frontieră, în special cele care au statut de graniță (situat la 50 de km de graniță), se deosebește de altele, prin urmare necesită o abordare specială pentru a asigura dezvoltarea durabilă a acestora (Tabelul 1).

It's worth to pay attention to the fact that social, economic and ecological processes is a prerequisite of sustainable development [9, p.7]. Accordingly, requirements for building the organizational and economic mechanism of sustainable development of researched areas have been placed on a significantly higher level.

The urgent need on focusing on sustainable development of rural border areas is due to well known postulate of significance of food security to the country, historical and cultural development of society (preservation and enhancement of the cultural traditions of the Ukrainian people), preservation of structures that existed many years ago and remained to the present day [10, p. 134].

Rural area of border regions, especially those that have borderline status (located within 50 km from the border) have other specifics that require special approaches for ensuring their sustainable development (Table 1).

Tabelul 1/ Table 1

Caracteristicile specifice ale zonelor rurale din regiunile de frontieră și semnificația acestora pentru asigurarea dezvoltării durabile/

Specific characteristics of rural areas of border regions and their meaning for sustainable development provision

№	Caracteristicile zonelor rurale din regiunile de frontieră/ Characteristics of rural territories of border regions	Problemele asigurării dezvoltării durabile/Problems of provision of sustainable development	Riscuri posibile ale transformării într-un nivel ierarhic mai înalt/Possible risks of transformation in higher hierarchical level
1	Zone de terenuri și caracteristici de peisaj/ Area of lands and landscape features	Utilizarea ineficientă și necontrolată a îngrășămintelor și a produselor chimice/ Inefficient and uncontrolled use of fertilizers and chemicals	Epuizarea solului, inclusiv prin poluarea antropică/ Depletion of soil, including through anthropogenic pollution
2	Diversitatea speciilor florei și faunei/ Species diversity of flora and fauna	Colectarea nelimitată, neproductivă și vânatoarea/ Unproductive, unlimited gathering and hunting	Distrugerea biodiversității ecosistemului/ The destruction of ecosystem biodiversity
3	Durabilitatea tradițiilor, modulului de trai/ Sustainability of traditions, way of life	Lipsa de soluții inovatoare, schimbările de management se apropie de principiile filosofice, forme de exploatare a resurselor/ Lack of innovative solutions, change of management approaches to philosophical principles, forms of exploitation of resources	Conservatorismul, lipsa de inovație în activitatea economică, încălcarea necontrolată a stării ecosistemelor/ Conservatism, lack of innovation in economic activity, uncontrolled breach of condition of Ecosystem
4	Mobilitatea crescută a populației, cu tendința migrației externe/ The increased mobility of the population with tendency to external migration	Pierderea de resurse umane calificate, dezechilibru de redistribuire/ The loss of skilled human resources, imbalance of redistribution	Dezvoltarea inegală a potențialului forței de muncă al țării/ The uneven development of labor potential of the country
5	Structura de angajare deformată/ Deformed structure of employment	Pondere scăzută a ocupării forței de muncă din punct de vedere formal, un nivel ridicat al ocupării forței de muncă în agricultură privată cu utilizarea neproductivă de forță de muncă, munca copiilor/ Low share of employment in formal terms, a high level of employment in private agriculture with unproductive use of labor potential, child labor	Degradarea potențialului forței de muncă a populației din mediul rural / Degradation of labor potential of rural population
6	Mono-funcționalitatea vastă în afaceri/ The vast mono-functionality of business	Utilizarea ineficientă a potențialului de resurse pe bază de complex / Inefficient use of resource potential on complex basis	Structura dezechilibrată a economiei naționale în ceea ce privește resursele naturale potențiale / Imbalanced structure of the national economy in respect to potential natural resources

7	Particularitățile modurilor de viață/ Particularities of ways of life	Lipsa de înclinație de activitate eficientă a muncii pe principii inovatoare, sensibilitatea la manifestările deviante, în special la bărbați/ Lack of inclination to effective labor activity on innovative principles, susceptibility to deviant manifestations, especially in men	Utilizarea neproductivă a forței de muncă a țării / Unproductive use of labor potential of the country
8	Caracteristicile afacerii / Features of the business	Tendința de a efectua un "transfer" de business, inclusiv tendința de a vinde produse agricole în lipsa planificării strategice/ Tendency to "shuttle" business, including the tendency to the sale of agricultural products with the lack of strategic planning	Insecuritatea alimentară, deteriorarea caracteristicilor de calitate ale produselor alimentare / Food insecurity, deterioration of the quality characteristics of food products
9	"Spiritul de suburbii" densitatea scăzută a populației/ "Spirit of suburbs" low population density	Atitudinea subiectivă față de viață și oportunitățile de afaceri, distrugerea infrastructurii sociale / Subjective attitude to life and business opportunities, the destruction of social infrastructure	Distribuția neechilibrată a activităților de afaceri din țară/ Uneven distribution of business activity in the country
10	Situația nereglementată a mediului, dependentă de teritoriile vecine din țări străine/ Unregulated environmental situation with dependence on neighboring territories of foreign countries	Exploatarea excesivă a obiectelor naturale, obiecte de importanță istorică și culturală, obiecte de infrastructură socială/ Excessive exploitation of natural objects, objects of historical and cultural significance, objects of social infrastructure	Pierderea de potențial natural, istoric, cultural și turistic al țării / Loss of natural, historical, cultural and tourist potential of the country
11	Îmbătrânirea populației/ The aging of the population	Dezvoltarea prin regresie a zonei (habitat), restrângerea activității de întreprinzător și inovator/ Regression development of the area (habitat), restriction of entrepreneurial and innovative activity	Perderea capitalului uman/ Loss of human capital
12	Șederea periodică în regiune a persoanelor cu statut de refugiat/ Periodic stay in the area of individuals with refugee status	Pericolul pentru sănătatea publică, mărirea numărului de crime etc./ Danger to public health, increased crime, etc.	Formarea imaginii de țară de tranzit pentru imigranții ilegali/ Forming the image of a transit country for illegal migrants

Sursa/ Source: Compilată de către autor /Compiled by the author.

Înțelegând specificul zonelor studiate, considerăm că dezvoltarea durabilă a regiunilor rurale frontaliere implică echilibrarea nevoilor locuitorilor din zonele rurale și oportunitățile de exploatare a resurselor care sunt concentrate în acele zone, cu reproducerea lor în continuare, dezvoltarea și implementarea funcțiilor complexe din sat și prevenirea dependenței de potențialul de resurse din alte domenii, în special în regiunile din alte țări vecine. Totodată, menționăm faptul, că furnizarea dezvoltării zonelor rurale ar trebui să fie efectuată în aspect economic, social, cultural și spiritual, precum și caracteristicile complexe ale satului trebuie să includă funcții economice, demografice, educaționale, medicale, de mediu și de agrement.

Perceperea specificului asigurării dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră rurale va permite cunoașterea care ar trebui să fie instrumentul unei astfel de prevederi și cel mai important – sub ce formă. În mod evident, impactul managementului privind dezvoltarea durabilă a zonelor studiate trebuie să se bazeze pe situația nivelului lor socio-economic, și posibilul pericol care l-ar putea transforma la niveluri ierarhice superioare și chiar a crea un risc enorm pentru securitatea națională. Trebuie să menționăm, că dacă un astfel de impact de conducere ar trebui să fie concentrat în

Understanding the specifics of the studied areas, we believe that sustainable development of rural border regions involves balancing the needs of rural residents and opportunities for exploitation of resources that are concentrated here, with their further reproduction and development, implementation of complex functions of the village and preventing dependence on resource potential of other areas, particularly neighboring regions of foreign countries. Lets clarify that the provision of development of rural areas should be carried out in an economic, social, cultural and spiritual aspects, and the complex features of the village must include economic, demographic, educational, medical, environmental and recreational functions.

Understanding the specifics of ensuring the sustainable development of rural border regions, lets find out what should be the instrument of such provision and most importantly – in what form. Obviously, the management impact on sustainable development of studied areas should be based on the situation of their socio-economic level, and possible danger that may transform to higher hierarchical levels and even create huge risk for national security. We need to clarify whether such managerial impact should be

măinile guvernului sau dacă acesta ar trebui să reunească instituții nonguvernamentale și guvernamentale, care ar trebui să câștige mai mult în greutate într-o societate civilă. Considerăm că cel mai bun mod de influență controlat asupra dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră rurale ar trebui să fie un mecanism adecvat care nu trebuie să se limiteze doar la impact guvernamental, dar să combine diferite instrumente de control social.

Știința controlului guvernamental oferă diferite tipuri de mecanisme de reglementare. Noi credem că, printre aceste tipuri, o abordare destul de cuprinzătoare pentru dezvoltarea durabilă a regiunilor de frontieră din mediul rural va fi efectuată de către mecanismul organizatorico-economic – un sistem de management holistic, care a definit, în mod specific, pârgii economice de influență, a căror utilizare în domeniul instituțional determină, în mod direct, stabilitatea domeniile corespunzătoare. Astfel, mecanismul organizatorico-economic al dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră din mediul rural este format din două blocuri principale:

1) **de organizare**, format dintr-un număr de instituții guvernamentale și nonguvernamentale, cu autoritatea de a asigura durabilitatea acestor zone, indiferent de subordonarea ierarhică;

2) **economic**, format din instrumente economice în cadrul creditului financiar, investiții, taxe, buget și reglementarea prețurilor. Ca parte a blocului de organizare, există, de asemenea, forme de cooperare intersectorială (de cooperare, clustere etc.), activate cu participarea simultană la diferite activități de cooperare regională.

Pentru funcționarea eficientă a mecanismului studiat, este important să se determine esența referinței dezvoltării durabile a regiunilor de frontieră din mediul rural, pentru realizarea cărora trebuie îndreptate anumite resurse (Figura 2).

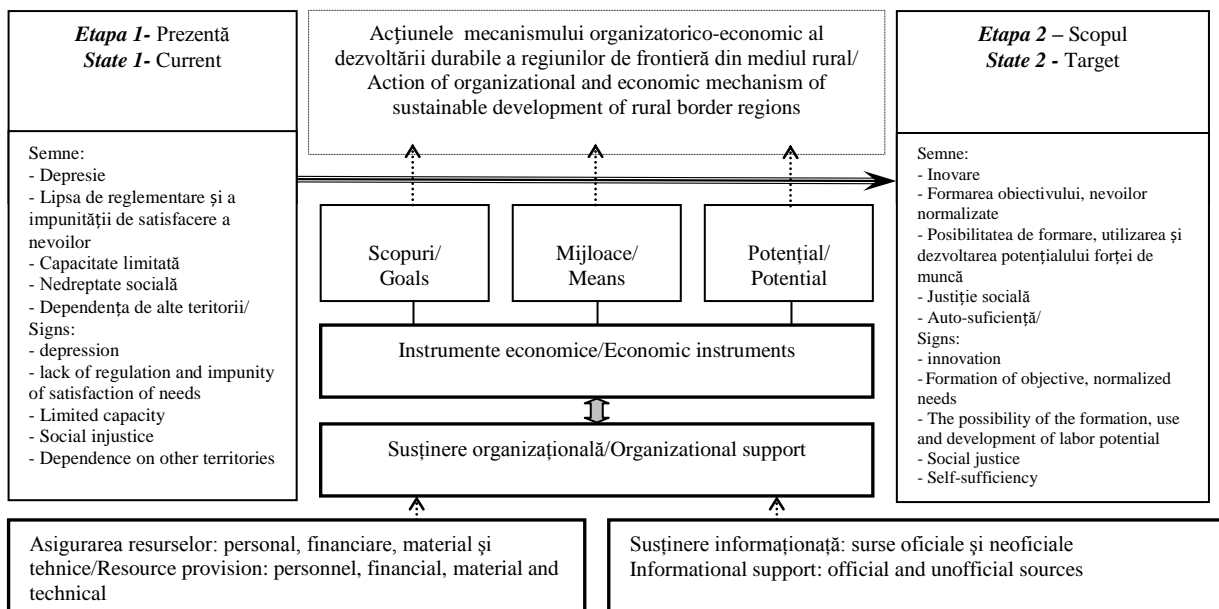
focused in the hands of the government, or whether it should bring together non governmental and governmental institutions that should gain more weight in a civil society. We believe that the most optimal way of controlled impact on sustainable development of rural border regions should be an appropriate mechanism that would not be confined to only governmental impact, and would combine different instruments of social control.

Science of governmental control offers different types of regulation mechanisms. We believe that among these types a fairly comprehensive approach to sustainable development of rural border regions will be carried out by organizational and economic mechanism, which is a holistic management system that has specifically defined economic levers of influence and the use of which in the institutional area directly determines the stability of the corresponding areas. Thus, organizational and economic mechanism of sustainable development of rural border regions is formed by two main blocks:

1) organizational, formed by a number of governmental and non-governmental institutions that have the authority in ensuring the sustainability of these areas, regardless of hierarchical subordination;

2) economic, formed by economic instruments within the financial credit, investment, tax, budget, and price regulation. As part of the organizational block there are also forms of intersectoral cooperation (cooperation, clusters, etc.) activated with simultaneous participation in various activities of regional cooperation.

For effective functioning of the studied mechanism it is important to clarify what is the sustainability benchmarks of rural border regions, for achieving which resource provision must be directed (Figure 2).

Fig. 2. Transformarea situației privind dezvoltarea durabilă a zonelor rurale de frontieră, în contextul mecanismului organizatorico-economic/

Fig. 2. Transformation of the situation regarding sustainable development of rural border areas in the context of organizational and economic mechanism

Sursa/ Source: Compilată de către autor /Compiled by the author.

În concluzie, remarcăm că, în ciuda nevoii urgente de gestionare a unei aprovizionări durabile a regiunilor rurale frontaliere prin intermediul mecanismului studiat, menționăm modelul de dezvoltare durabilă descris de către L. Maslovska – ierarhia și disponibilitatea atingerii parametrilor durabili de dezvoltare, care rezultă din legea echilibrului mondial. Esența acestui model constă în faptul că realizarea unei dezvoltări durabile la nivel local, în lipsa sustenabilității teritoriale și a echilibrului în nivelurile locale și sistemice mai mari este imposibilă [11, p. 13]. Prin urmare, este important să se înțeleagă complexitatea sustenabilității regiunilor de frontieră din mediul rural, situate în zona special geopolitic sensibilă în raport cu tendințele globale a fenomenelor și proceselor dominate distructive. Concentrația celor mai competitive resurse din anumite habitate deplasează zona studiată spre periferie, transformând-o în localitate care nu are nevoie de o atenție specială în ceea ce privește asigurarea durabilității. În același timp, aceste zone sunt de o importanță strategică excepțională pentru țară ca întreg, deoarece vecinătatea lor teritorială cu țările străine permite formarea unui nou spațiu progresiv de activități umane cu cooperare activă în cadrul cooperării transfrontaliere și, astfel, crește mobilitatea interteritorială. Proximitatea segmentului de consumatori străini formează noi oportunități de afaceri. Prin urmare, aceste zone necesită o atenție deosebită privind asigurarea durabilității lor, care va permite stagnarea proceselor periferice și degradarea potențialului uman.

In summary it should be noted that despite the urgent need for a managed sustainable provision of development of rural border regions through studied mechanism, we draw attention to the pattern of sustainable development described by L. Maslovska - hierarchy and availability of achieving the parameters of sustainable development, which follows from the law of global balance. The essence of this pattern is that the achievement of sustainable development at the local level in the absence of territorial sustainability and balance in higher local and systemic levels – impossible [11, p. 13]. It is therefore important to understand the complexity of sustainability of rural border regions that are located in especially geopolitically sensitive area relatively to global trends with dominated destructive phenomena and processes. The concentration of the most competitive resources in certain habitats shifts the studied area on the periphery, turning them into settlements that do not require special attention in regards to ensuring their sustainability. At the same time these areas are of exceptional strategic importance for the country as a whole, because their territorial neighbourhood with foreign countries allows to form a new progressive space of human activity with the active cooperation within the framework of cross-border cooperation and increased inter-territorial mobility. Proximity of foreign consumer segment forms new business opportunities. Therefore, these areas require special attention in the provision of their sustainability that will enable them to stop the peripheral processes and degradation of human potential.

Referințe bibliografice / References

1. СОНЬКО, С. Концепція сталого розвитку та її методологічна дискусійність. В: Регіональна економіка. 2003, № 4, сс. 13-27.
2. КАРПІНСЬКИЙ, Б.А., БОЖКО, С.М. *Сталий розвиток економіки: узагальнена модель*: монографія. Львів: Логос, 2005. 256 с.
3. КАРПІНСЬКИЙ, Б.А., БОЖКО, С.М. *Продуктивність і сталий розвиток економіки*: монографія. Львів: Логос, 2004. 274 с.
4. БУТКО, М.П., АКІМЕНКО, О.Ю. *Інвестиційна домінанта сталого розвитку регіону в умовах інтеграції*: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2009. 232 с.
5. ПАВЛІХА, Н.В. *Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід*: монографія. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006. 380 с.
6. ПАХОМОВА, Н., ЭНДРЕС, А., РИХТЕР, К. *Экологический менеджмент*. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 544 с. ISBN 5-94723-494-7.
7. ГЕРАСИМЧУК, З.В., ПОЛІЩУК, В.Г. Теоретичні основи інституційного забезпечення стимулювання сталого розвитку регіону. В: Регіональна економіка. 2011, № 4, сс. 30-47.
8. СЕМІВ, Л.К. *Регіональна політика: людський вимір*: монографія. Львів: ІРД НАН України, 2004. 360 с.
9. ГЕРАСИМЧУК, З.В. *Еколого-економічні основи формування та реалізації регіональної політики сталого розвитку* (питання методології та методики): автореф. дис. д-ра. екон. наук. Львів, 2002. 40 с.
10. КЛЮЧНИК, А.В. Зайнятість населення сільських територій: проблеми та стратегічні напрями їх вирішення. В: Регіональна економіка. 2011, № 1, сс. 134-139.
11. МАСЛОВСЬКА, Л.Ц. *Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика*: автореф. дис. ...д-ра екон. наук. Київ, 2004. 36 с.

Recomandat spre publicare: 19.12.2013

EVOLUȚIA CONFLICTELOR COLECTIVE DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA

Iulia BĂDOI, drd., ASE, București

Conflictele colective de muncă au constituit întotdeauna un subiect de interes din prisma implicațiilor sociale, economice și legislative. Natura complexă și inerentă a conflictelor în cadrul relațiilor de muncă justifică o abordare multidisciplinară a problematicii, susținută de instrumente statistice care să permită o analiză pertinentă a situației conflictelor colective de muncă în România. Prezenta lucrare, fără a avea pretenția de a epuiza subiectul, își propune să realizeze o prezentare a cadrului legal și a datelor statistice privind reglementarea acestor tipuri de conflicte.

Cuvinte cheie: *parteneri sociali, dialog social, conflict colectiv de muncă, negociere, conciliere, mediere, arbitraj, grevă.*

Introducere. Conflictelor de muncă au reprezentat o permanentă preocupare a legiuitorului român. Prima lege care a reglementat conflictele colective de muncă datează încă din anul 1920 și a fost dedicată exclusiv acestui tip de conflicte de muncă.

Preocuparea pentru crearea unui cadru legal în materia conflictelor colective de muncă rezidă și din faptul că o încetare colectivă a lucrului poate avea un impact negativ asupra performanțelor organizației.

Legislația românească în domeniul supus analizei a parcurs o serie de etape, existând și momente în care greva a fost interzisă și considerată ilegală (în perioada 1950-1990 [2, p. 60]), până în prezent, când, prin măsurile legislative adoptate, se caută crearea unui mediu propice dialogului social între partenerii sociali în vederea asigurării păcii sociale, nu prin limitarea exercitării dreptului constituțional la grevă, ci prin crearea unor mecanisme de soluționare amiabilă a conflictelor colective de muncă.

În România, evoluția reglementării conflictelor de muncă și a mijloacelor de soluționare a acestora corespunde firesc cu însuși istoricul legislației muncii [2, p. 44].

Anul 2011 constituie un reper pentru modificările majore aduse în domeniul dreptului muncii în România, atât prin adoptarea unui nou Cod al muncii [4], cât și a Legii dialogului social nr. 62/2011 [5]. Astfel, Legea nr.62/2011 a urmărit să creeze un cadru unitar de reglementare a dialogului social în România prin abrogarea unui număr de cinci legi – Legea nr. 54/2003 privind sindicatele, Legea nr 356/2001 privind patronatele, Legea nr. 109/1997 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, Legea nr. 130/1996 privind contractele colective de muncă și Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă.

Situația conflictelor colective de muncă în România. În prezent, problematica soluționării conflictelor colective de muncă în România este acoperită de Legea dialogului social nr. 62/2011 și de Codul muncii.

Articolul 1 lit. o) din Legea nr. 62/2011 definește

THE EVOLUTION OF COLLECTIVE LABOR CONFLICT IN ROMANIA

Iulia BADOI, PhD Student, AES, Bucuresti

Collective labor conflicts always constituted a subject of great interest from the perspective of social, economic and legislative implications. The complex and inherent nature of conflicts within working relations justify a multidisciplinary approach of the issue, sustained by statistic tools meant to enable a pertinent analysis of the situation of collective labor conflicts in Romania. The present paper, without pretending to exhaust the subject, is aiming to present the legal framework and the statistic data concerning the regulation of this type of conflicts.

Key words: *social partners, social dialogue, collective labor conflict, bargaining, conciliation, mediation, arbitration, strike.*

JEL Classification: *D7, D74, D81, D83, D89*

Introduction. Labor conflicts represented a constant concern for the Romanian legislator. The first law that regulated the collective labor conflicts dates from 1920 and it was exclusively destined to this type of labor conflicts.

The care for creating a legal framework within the collective labor conflicts resides from the fact that a collective cessation of work may have a negative impact over the organization's performances.

The Romania legislation within the field subjected to analysis went through a series of phases, also existing moments when the strike was forbidden and considered illegal (within the period 1950-1990 [2, p. 60]), until nowadays when the adopted legislative measures are seeking to provide a favorable environment for the social dialogue between the social partners in order to ensure the social peace, not by limiting the exercise of the constitutional right to strike, but by constituting some amiable settlement mechanisms for the collective labor conflicts.

In Romania, the evolution of the legal framework for labor conflicts and settlement means for this type of conflicts naturally corresponds with the labor legislation history [2, p. 44].

The year 2011 constitutes a benchmark for the major amendments brought to the labor law in Romania, both by adopting the new Labor Code [4] and the Social Dialogue Law no. 62/2011 [5]. Thus, the Law no. 62/2011 has as objective to create a unitary legal framework for the social dialogue domain in Romania, by rendering obsolete a number of five laws, namely: Law no. 54/2003 on trade unions, Law no. 356/2001 on employers' syndicates, Law no. 109/1997 concerning the organization and functioning of the Economic and Social Council, Law no. 130/1996 on collective labor contracts and Law no. 168/1999 related to the labor conflicts settlement.

The situation of collective labor conflicts in Romania. Currently, the issue of collective labor conflicts settlement in Romania is covered by the Social Dialogue Law no. 62/2011 and Labor Code.

The article 1 letter o) of the Law no. 62/2011 defines the

conflictul colectiv de muncă ca fiind conflictul de muncă ce intervine între angajați și angajatori, care are ca obiect începerea, desfășurarea sau încheierea negocierilor privind contractele ori acordurile colective de muncă.

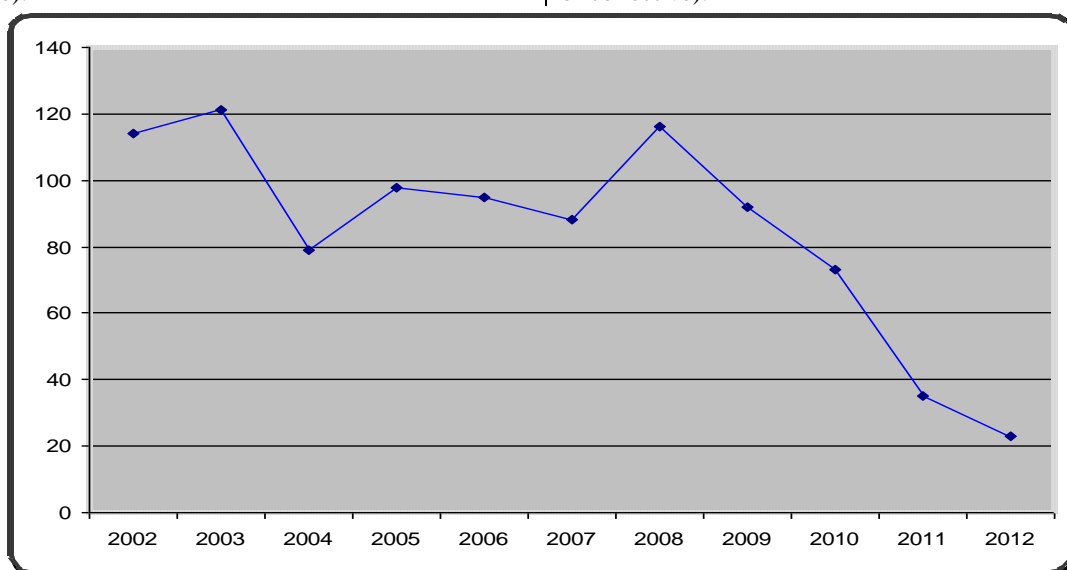
Articolul 161 al aceleiași legi stabilește că pot fi declanșate conflicte colective de muncă atunci când: angajatorul sau organizația patronală refuză să înceapă negocierea unui contract ori acord colectiv de muncă, în condițiile în care nu are încheiat un astfel de contract sau acord, ori cel anterior a încetat; angajatorul sau organizația patronală nu acceptă revendicările formulate de angajați; părțile nu ajung la o înțelegere privind încheierea unui contract sau acord colectiv de muncă până la data stabilită de comun acord pentru finalizarea negocierilor.

Reglementarea anterioară a Legii nr. 168/1999 realiza o clasificare diferită a conflictelor de muncă, acestea putând fi conflicte de interese sau conflicte de drepturi (individuale sau colective).

collective labor conflict as being the labor conflict that intervenes between the employees and the employers with connection to the initiation, development and closure of the negotiation of the collective labor contracts/agreements.

Article 161 of the same law establishes that the collective labor conflicts may arise in the following situations: the employer or the employer's syndicate refuses to start the negotiation of the collective labor contract/agreement, when such a contract/agreement doesn't exist or the previous one expired; the employer or the employer's syndicate doesn't accept the employees' requests; the parties don't reach an agreement concerning closing a collective labor contract/agreement until the jointly established date for finalizing the negotiations.

The previous regulation of the Law no. 168/1999 accomplish a different classification of labor conflicts, namely conflicts of interests or conflicts of rights (individual or collective).

Fig.1. Evoluția numărului total de conflicte de interese/colective de muncă la nivel de unitate în perioada 2002-2012/

Fig. 1. The evolution of the total number of conflicts of interests/collective labor conflicts at unit level within the 2002-2012
 Sursa Source: *Institutul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice* [6], [7]/*National Institute for Statistics and Ministry of Work, Family, Social Protection and Elderly Persons* [6], [7].

După cum se poate observa în Figura nr. 1, numărul de conflicte de interese/colective de muncă a atins cele mai înalte valori în perioada 2002-2003 și în 2008, moment de la care se înregistrează o tendință de continuă scădere.

Dacă în privința numărului total de conflicte acesta este în scădere, în ceea ce privește gradul de participare a salariaților nu se poate spune același lucru, după cum se poate observa în Figura 2.

Gradul de participare a salariaților la conflictele de interese/colective de muncă fluctuează, nemanifestând tendințe constante de scădere sau de creștere. Astfel, anii 2004, 2008 se caracterizează printr-un grad crescut de participare, nivel care aproape este atins și în 2012, după o perioadă de câțiva ani în care tendința părea să fie de scădere. Însă, ca o tendință generală pentru perioada supusă analizei, gradul de participare a depășit în fiecare an valoarea de 50%, excepție făcând doar anul 2011, în care s-a înregistrat o valoare de 46,16%.

Revendicările salariaților au vizat aspectele salariale, organizarea muncii, condițiile de muncă, timpul de muncă,

As it can be noticed from Figure no. 1, the number of conflicts of interests/collective labor conflicts reached the highest values within the period 2002-2003 and in 2008, point where we can notice a continuous decreasing trend.

If the total number of conflicts is decreasing, in relation to the index of participation of the employees the situation is different, as it can be observed from Figure 2.

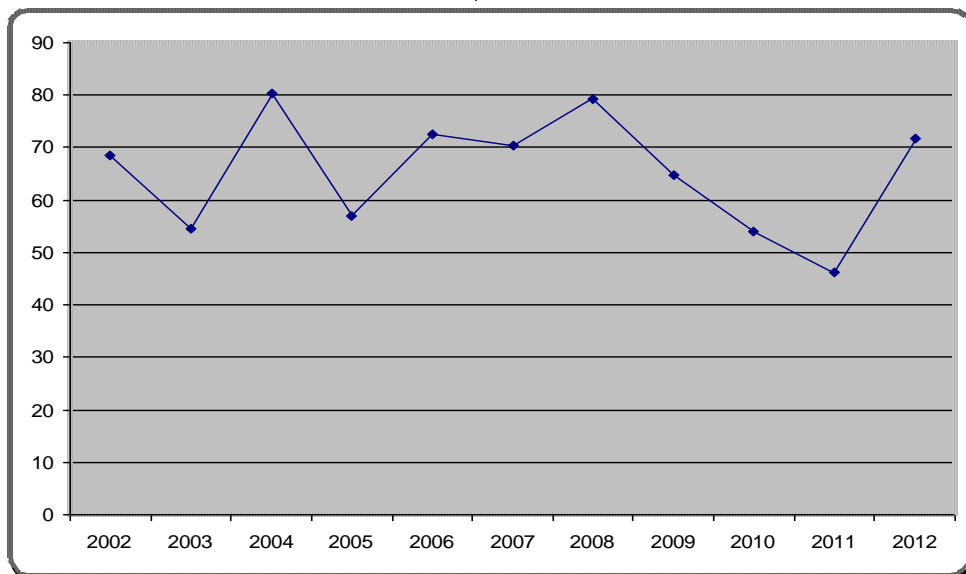
The index of participation of the employees to conflicts of interests/collective labor conflicts fluctuates, not showing decreasing or augmentation constant trends. Therefore, the years 2004, 2008 are characterized by an increased index of participation, level that is almost reached also in 2012, after a period of time when the trend seemed to be decreasing.

Nevertheless, as a general trend for the period subjected to assessment, the index of participation overcame each year the value of 50%, except for the year 2011, when the registered value was 46,16%.

The employees claims targeted wages aspects, labor organization, labor conditions, working time, social rights,

drepturile sociale, viața sindicală, utilizarea forței de muncă, condițiile tehnico-materiale, precum și alte aspecte (modificări în structurile organizatorice, negocierea contractelor colective).

trade union life, technical-material conditions and also other aspects (modifications of the organization structures, the bargaining of the collective contracts).

Fig.2. Gradul de participare a salariaților la conflictele de interese/colective de muncă în perioada 2002-2012

Fig. 2. Index of participation of the employees to conflicts of interests / collective labor conflicts within the 2002-2012

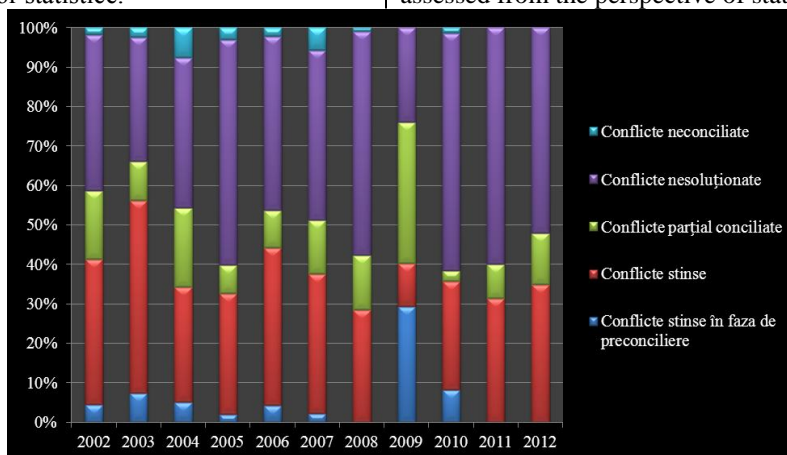
Sursa /Source: Institutul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice [6], [7]/National Institute for Statistics and Ministry of Work, Family, Social Protection and Elderly Persons [6], [7].

În acest moment, soluțiile legislative prevăzute de Legea dialogului social pentru soluționarea conflictelor colective de muncă sunt proceduri de conciliere, mediere și arbitraj, cu scopul de a preveni o manifestare extremă a acestor tipuri de conflicte de muncă.

Articolul nr. 168 din Legea nr. 62/2011 prevede obligativitatea concilierii în cazul declanșării unui conflict colectiv de muncă. Eficiența acestei proceduri poate fi analizată prin prisma datelor statistice.

At this time, the legislative solutions foreseen by the Social Dialogue Law for settling the collective labor conflicts are procedures of conciliation, mediation and arbitrage, in order to prevent an extreme manifestation of these types of labor conflicts.

Article no. 168 of the Law no. 62/2011 foresees the mandatory conciliation in case of triggering a collective labor conflict. The efficiency of this procedure may be assessed from the perspective of statistic data.

Fig. 3. Concilierea conflictelor de interese/colective de muncă în perioada 2002-2012

Fig.3. The conciliation of conflicts of interests/collective labor conflicts within the period 2002-2012

Sursa /Source: Institutul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice [6], [7]/National Institute for Statistics and Ministry of Work, Family, Social Protection and Elderly Persons [6], [7].

Potrivit datelor din Figura 3, concilierea reușește soluționarea conflictelor de interese/colective de muncă, însă există și un număr semnificativ de conflicte rămase nesoluționate, iar câteva conflicte sunt chiar neconciliate, în ciuda obligativității acestei proceduri.

As it is shown by Figure no. 3 the conciliation manages to solve the conflicts of interests/collective labor conflicts, but there is also a significant number or conflicts left unsolved and some conflicts are even un-conciliated, despite the obligatory nature of this procedure.

În lipsa unor instrumente statistice privind medierea și arbitrajul, se poate realiza o analiză asupra numărului de greve, ca manifestare extremă a conflictelor de interese/colective de muncă.

Lack of statistic instruments for mediation and arbitrage, it can be accomplished an analysis of the number of strikes, as an extreme manifestation of conflicts of interests/collective labor conflicts.

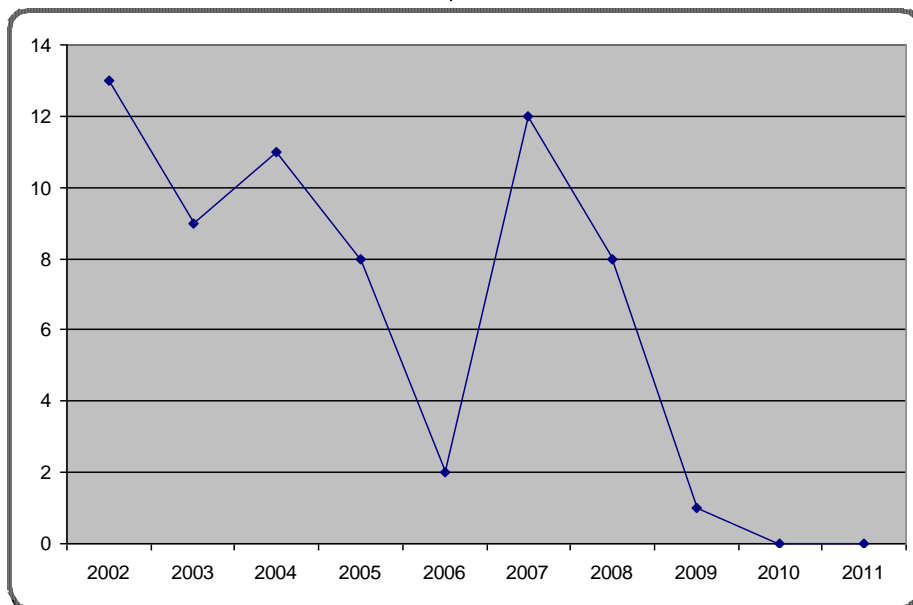

Fig. 4. Numărul total de greve în perioada 2002-2011

Fig. 4. Total number of strikes within the period 2002-2011

Sursa /Source: *Institutul Național de Statistică și Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice* [6], [7]/*National Institute for Statistics and Ministry of Work, Family, Social Protection and Elderly Persons* [6], [7].

Din interpretarea Figurii nr. 4 și judecând după lipsa grevelor în anii 2010, 2011 s-ar putea afirma că partenerii sociali au găsit modalități eficiente de soluționare a conflictelor (mediere sau arbitraj).

Lipsa grevelor în anii 2010-2011 ar putea reprezenta, pe de o parte, un rezultat al eficienței modalităților amiabile de soluționare a conflictelor de interese/colective de muncă, iar de pe altă parte, ar putea sugera o tendință de obținere a păcii sociale prin impunerea unor condiții suplimentare pentru participare la grevă (condiții suplimentare introduse prin Legea nr. 62/2012).

Așadar, datele statistice trebuie corelate și cu o analiză a cadrului legal, iar în ceea ce privește dreptul la grevă, în literatura de specialitate, se susține că prin condițiile adăugate față de trecut prin Legea nr. 62/2011 pentru declanșarea grevei, s-a îngreunat accesul angajaților la exercitarea dreptului la grevă [3, p. 859].

Concluzii. Conflictelor colective de muncă influențează desfășurarea activității unității și pot avea impact negativ asupra acesteia (de exemplu: participarea la greve conduce la existența unor ore nelucrate, fapt care afectează organizația din punct de vedere economic).

Pe de altă parte, dreptul la negociere colectivă, declanșarea conflictelor colective de muncă și greve sunt garantate de lege și asumate de România prin ratificarea convențiilor internaționale în domeniul dialogului social. Așadar, obligația de pace socială nu poate fi realizată prin limitarea exercițiului unor drepturi ale salariaților.

Ideal ar fi ca partenerii sociali să obțină ceea ce doresc

From the interpretation of Figure no. 4 and judging from the absence of strikes in 2010, 2011 it could be stated that the social partners found efficient settlement procedures for the conflicts (mediation or arbitrage).

The absence of strikes within the years 2010 and 2011, on a hand could indicate a result of the efficiency of the amiable resolution procedure for the conflicts of interest/collective labor conflicts and on another hand it could suggest a tendency of obtaining the social peace by imposing certain supplementary conditions for participating to strike (supplementary conditions inserted by the Law no. 62/2011).

Therefore, the statistic data must be correlated with an assessment of the legal framework and in what concerns the right to strike, within the doctrine there are opinions supporting the idea that by adding supplementary requirements for declaring strike, the Law no. 62/2011 rendered more difficult the employees' access to exercising the right to strike [3, p. 859].

Conclusions. Collective labor conflicts influence the development of a unit activity and may have a negative impact on it (e.g. the participation to strikes lead to the existence of un-worked hours, fact that affects the organization from economic point of view).

On another hand, the right to collective bargaining, triggering collective labor conflicts and strikes are guaranteed by the law and assumed by Romania through the ratification of the international convention within the field of social dialogue. Thus, the social peace obligation can not be achieved by limiting the exercise of some employees' rights.

prin negocierea directă care să asigure atingerea obiectivelor fiecăreia dintre părți. Însă conflictul fiind inerent într-o societate în continuă schimbare, problema se pune de a identifica cea mai bună soluție prin proceduri suplă, nu foarte costisitoare din punct de vedere economic și al timpului și de asemenea proceduri mai puțin formale care să încurajeze dialogul eficient.

În lucrarea „Stresul și suferința la locul de muncă”, judecătoarea Béatrice Brenneur pledează pentru soluționarea conflictelor individuale de muncă prin mediere.

Béatrice Brenneur susține că în cererea de chemare în judecată se amestecă în filigran o plângere de natură psihologică, umană, care pentru a putea fi prezentabilă în fața magistraților, este îmbrăcată într-o formă juridică. Tranșarea litigiului nu permite în acest caz abordarea conflictului uman din care izvorăște.

Totodată, judecătoarea franceză adaugă faptul că descoperirile științifice ale acestor ultime decenii ne aduc o viziune nouă asupra vieții: aceea a complexității în mișcare. Dacă totul e mișcare și conflictul este într-o schimbare permanentă, decizia judiciară nu poate aduce întotdeauna un răspuns satisfăcător. Aspectul static al hotărârii judecătorești se îndepărtează de cel evolutiv al conflictului uman [1, p. XVIII].

Legea dialogului social introduce, ca element de noutate, înființarea Oficiului de Mediere și Arbitraj al Conflictelor Colective de Muncă, semn că legiuitorul român a înțeles că este necesar să adapteze cadrul legal și instituțional la societatea românească actuală. Astfel, medierea ar putea deveni un instrument eficient și în cazul conflictelor colective de muncă.

It would be ideal that the social partners to obtain what they want through direct negotiation that would ensure reaching each party's objectives. Nevertheless, the conflict being inherent to a society constantly changing, the issue is to identify the best solution through soft procedures, not very expensive from economic and time perspectives and also procedure less formals that could encourage the efficient dialogue.

Within the book „Stresul și suferința la locul de muncă”, the judge Béatrice Brenneur pleads for solving the individual labor conflicts through mediation.

Béatrice Brenneur sustains that the request for summons is mixed as in filigree with a complaint with psychological and human implications, which in order to be presentable in front of the judges, takes a juridical form. Judging the litigation doesn't allow the approach of the human conflict that triggered the juridical dispute.

Moreover, the French judge adds that the scientifically discoveries of the last decades bring us a new vision over life: the one of complexity in movement. If everything else is in motion and the conflict is permanently changing, then the judiciary decision cannot always bring a satisfactory answer. The static aspect of the court decision is alienated from the human conflict's evolution [1, p. XVIII].

The social dialogue law inserts, as a novelty element, the constitution of the Office for Mediation and Arbitrage of the Collective Labor Conflicts, sign that the Romanian legislator understood that it's necessary to adapt the legal and institutional framework to the current Romanian society. Thus, the mediation could become an efficient instrument also for the collective labor conflicts.

Referințe bibliografice / References

1. BRENNEUR, B. *Stresul și suferința la locul de muncă*. București: Ed. C.H. Beck, 2012. 264 p. ISBN 978-606-18-0069-8.
2. GHEORGHE, M. *Căi amiabile de soluționare a conflictelor colective de muncă*. București: Ed. Universul Juridic, 2010. 472 p. ISBN 978-973-127-382-2.
3. ȘTEFĂNESCU, I.T. *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*. București: Ed. Universul Juridic, 2012. ISBN 978-973-127-734-9.
4. Codul Muncii. Legea nr. 53 din 24.01.2003. In: Monitorul Oficial al României. 2011, nr. 345 [accesat 11 septembrie 2013]. Disponibil: http://www.dreptonline.ro/legislatie/codul_muncii.php
5. Legea dialogului social: nr. 62 din 10.05.2011. In: Monitorul Oficial al României. 2011, nr. 322 [accesat 11 septembrie 2013]. Disponibil: http://www.dreptonline.ro/legislatie/legea_dialogului_social_62_2011.php
6. Buletin statistic în domeniul muncii și protecției sociale [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparența/statistici/buletin-statistic>
7. Piața forței de muncă = Labour market [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: http://www.insse.ro/cms/files/Anuar%20statistic/03/03%20Piata%20fortei%20de%20munca_ro.pdf

Recomandat spre publicare: 11.02.2014

FACTORI CE AR PUTEA DUCE LA REDRESAREA ECONOMIEI MONDIALE ÎN ANUL 2014

Alina MOLDOVAN-MADAN, drd., ASEM

Criza economico-financiară din 2008 a generat o serie de efecte perverse asupra comerțului internațional și a creșterii economice. Cu toate acestea, anul 2013 a fost marcat de procesul de ajustare a economiei mondiale în urma incidenței valurilor crizei economico-financiare, constituind astfel un an al tranziției economiei mondiale către un nou ciclu economic. Creșterea indicilor bursieri pe parcursul anului 2013 și în special a celor din Statele Unite și Germania, ar putea constitui un factor al redresării economice pentru anul 2014. În scenariul macroeconomic mondial se preconizează ca economia americană să accelereze pe parcursul anului 2014 cu un ritm previzionat pentru PIB de 1,9% anual, ceea ce ar putea reconfirma rezistența economiei americane la șocuri. Însă, cel mai important impact pozitiv pentru economia mondială în 2014 ar putea veni din Zona Euro: în scenariul central se preconizează o creștere a PIB-ului regiunii cu 0,6% anual, evoluție determinată de componentele investiției și a consumului public.

Cuvinte cheie: redresare economică, indici bursieri, creștere economică, criză economico-financiară, riscuri.

Declanșarea crizei financiare în luna octombrie 2008, în SUA și alte țări, reprezintă, după părerea mai multor economiști, cea mai serioasă zguduire a finanțelor internaționale de la Marea Depresiune din 1929-1933. Efectele crizei s-au răspândit în scurt timp dincolo de sfera financiară, la nivelul economiei mondiale în ansamblu, afectând creșterea economică și piața muncii. Prin urmare, criza a generat o serie de alte efecte conexe cu implicații de natură conjuncturală între structura sistemului financiar mondial și interfața acestuia cu economia reală.

Transmiterea efectelor nefavorabile ale crizei dintr-o țară de talia SUA în alte țări, mai mari sau mai mici, are la bază interdependența crescândă a economiilor naționale în cadrul intensificării globalizării piețelor inclusiv a celor financiare. Dacă sistemul financiar al unei țări se blochează sau este paralizat, atunci economia acesteia nu mai poate funcționa normal date fiind multiplele sale interferențe cu sistemele financiare naționale și internaționale. În consecință, criza economico-financiară declanșată în SUA a cuprins întreaga planetă și a devenit o criză mondială. Efectele crizei financiare internaționale sunt multiple și afectează în măsuri diferite una sau alta din țările implicate. Cel mai important efect, până în prezent, reprezintă falimentul unor instituții bancare și de credit din SUA și din țările membre ale UE ca urmare a intrării în incapacitate de plată și a imposibilității de recuperare a creanțelor mai ales în domeniul imobiliar. Turbulențele de pe piața financiară internațională au afectat începând cu anul 2009 creșterea economică, ceea ce a impus măsuri decisive la nivel național și internațional pentru a evita o încetinire și mai puternică a creșterii economice și declinul mai accentuat al unor economii, pentru asigurarea în continuare a lichidității pe piețele financiare. Datorită tuturor acestor măsuri întreprinse astăzi economia mondială, pare să-și revină și se evidențiază mai mulți factori ce ar previziona

FACTORS THAT MAY CAUSE THE RECOVERY OF THE GLOBAL ECONOMY IN 2014

Alina MOLDOVAN-MADAN, PhD Student, ASEM

The financial and economic crisis of 2008 led to a number of perverse effects on international trade and economic growth. However, 2013 was marked by the adjustment process of the world economy after the incidence waves of the financial crisis, thus resuming a year of global economic transition to a new economic cycle. The growth of stock market indices during 2013 and particularly those in the United States and Germany could be a factor in economic recovery for 2014. In the global macroeconomic scenario it is expected that the U.S. economy will accelerate in 2014 for a GDP forecast rate of 1.9% annually, which would reconfirm the strength of the U.S. economy to shocks. However, the most important positive impact on the world economy in 2014 could come from the Eurozone: in the central scenario it is expected an increase of the region's GDP by 0.6% annually, a trend driven by public investment and consumption components.

Key words: economic recovery, stock market indices, economic growth, economic and financial crisis, risks.

JEL Classification: G24, G32, G33, P17

The onset of the financial crisis in October 2008 in the U.S. and other countries is, in the opinion of many economists, the most serious shaking of international finance since the Great Depression of 1929-1933. Effects of the crisis soon spread beyond the financial sector in the world economy as a whole, affecting growth and employment. Therefore, the crisis has spawned a number of other related effects such as contextual implications from the structure of the global financial system and its interface with the real economy.

The transmission of the adverse effects of the crisis in a country like the U.S. to other countries, larger or smaller, is based on the increasing interdependence of national economies in the intensifying globalization of markets including the financial ones. If a country's financial system crashes or is paralyzed, then the economy can no longer function normally given its multiple interferences with national and international financial systems. Consequently, the economic and financial crisis that has started in the U.S. swept across the planet and has become a global crisis. The effects of an international financial crisis are multiple and affect differently either of the countries involved. The most important effect, so far, is the bankruptcy of some banks and credit institutions in the U.S. and EU member states following the payment incapacity and impossibility of debt recovery, especially in real estate domain. The international financial market turmoil has affected the economic growth since 2009, which required decisive action at national and international level to avoid an even stronger slowdown in growth and a more pronounced decline of some economies to ensure further liquidity in financial markets. Due to all these taken measures, today the world economy seems to recover and highlights several factors that would

o redresare economică pentru anul 2014.

Anul 2013 a fost marcat de procesul de ajustare a economiei mondiale în urma incidenței valurilor crizei economico-financiare. Privind retrospectiv, s-ar putea spune că anul 2013 a fost unul al tranziției economiei mondiale către un nou ciclu economic. Acest fapt este confirmat și de către experții economici care prognozează o creștere economică mondială. Economia globală a ajuns la un punct de cotitură deoarece politicile fiscale și incertitudinile politice nu mai afectează atât de mult cele mai bogate economii. După părerea economistului șef de la Banca Mondială, Kaushik Basu: "Pentru prima dată în ultimii cinci ani, există indicii că a început o redresare sustenabilă în rândul statelor bogate, ceea ce sugerează că ele s-ar putea alătura țărilor în curs de dezvoltare ca un al doilea motor de creștere a economiei globale". La fel, Banca Mondială se așteaptă ca ratele dobânzii pe plan mondial să înceapă să crească gradual și estimează că efectele asupra economiilor în curs de dezvoltare vor fi reduse, datorită majorării exporturilor.

Unul dintre factorii ce ar semnala o creștere mai pronunțată a economiei în 2014 ar putea fi creșterea indicilor bursieri pe parcursul anului 2013. De asemenea în 2013 s-a consemnat o evoluție favorabilă a climatului din piețele financiare internaționale, indicele bursier MSCI World crescând cu aproximativ 20% de la începutul anului 2013 până la jumătatea lunii decembrie a anului 2013, către nivelul maxim de la finele anului 2007. Indicii bursieri din Statele Unite și Germania s-au apreciat semnificativ în acest an, atingând maxime istorice. Spre exemplu, indicele american S&P 500 a crescut cu 25% de la începutul anului până în prezent. Ascensiunea piețelor de acțiuni pe mapamond în acest an exprimă premise mai bune pentru evoluția fluxurilor de capital în economia reală pe parcursul anului 2014.

Cu toate acestea, se notează evoluția divergentă a indicilor din țările dezvoltate (în urcare cu 2%, până la 1 661,07 puncte comparativ cu nivelul maxim din octombrie 2007 și țările emergente în scădere cu 1,5% până la 1002,69 puncte. Această divergență a fost determinată de inflexiunea politicii monetare în Statele Unite, interpretată ca un semnal de încredere pe piețele dezvoltate și ca un semnal de majorare a costului de finanțare pe mapamond pe piețele emergente. În sfera economiei reale punctul culminant al crizei pare să fi fost depășit în 2013, în special de către economiile dezvoltate, fapt confirmat de o serie de aspecte. În primul rând inflexiunea Zonei Euro în pe parcursul anului 2013 ce a fost marcată prin ieșirea economiei Uniunii Monetare Europene din recesiunea determinată de problema datoriilor suverane reprezintă un factor ce ar preziona redresarea economică pe parcursul anului 2014. Un alt aspect important este dinamica unor ramuri ciclice ale economiei americane precum piața imobiliară și industria auto la fel ca și depășirea problemelor fiscal-bugetare cu care s-a confruntat. Semnalele emise de Rezerva Federală Americană în direcția apropierei de final a expansionismului monetar fără precedent, nivelul record al exporturilor, atât în Statele Unite, dar și în Zona Euro, stabilizarea ritmului de evoluție a economiei Chinei după decelerarea din 2011 și 2012, implementarea unor măsuri macroeconomice de relansare în Japonia atât de partea cererii agregate, dar și de partea ofertei agregate – toate acestea ar putea marca o nouă relansare economică. Ca o confirmare a celor menționate mai sus, se poate nota dinamica indicelui Baltic Dry (barometru al comerțului internațional), în creștere cu 228% de la începutul anului până în prezent.

predict an economic recovery for 2014.

The year 2013 was marked by the adjustment of the world economy after the incidence of waves of the financial crisis. In retrospect, we could say that 2013 was one of transition to a new world economy business cycle. This is confirmed by economic experts that forecast a global economic growth. The global economy has reached a turning point because fiscal and political uncertainties don't affect so much the richer economies. According to the chief economist of the World Bank, Kaushik Basu: "For the first time in the last five years, there are indications that a sustainable recovery has begun among the rich countries, which suggests that they might join the developing countries as a second growth engine of the global economy". Similarly, the World Bank expects global interest rates to start increasing gradually and estimates that the effects on developing economies will be reduced due to increased exports.

One of the factors that would indicate a higher rate of the economy in 2014 could be the increased stock market indices during 2013. Also, in 2013 was recorded a positive development of the climate in international financial markets, the MSCI World stock index rose by about 20% since the beginning of 2013 until mid-December of 2013, the highest level since the end of 2007. Indices in the United States and Germany have increased significantly this year, reaching historical levels. For example, the U.S. S&P 500 index rose by 25% from the beginning of the year so far. The rise in world equity markets this year expressed best prerequisites for the evolution of capital flows into the real economy during 2014.

However, it is noted a divergent evolution of indices in developed countries (up 2% to 1 661.07 points compared to the maximum level in October 2007 and emerging down 1.5% to 1002.69 points. This divergence was determined by the inflection of the monetary policy in the United States, interpreted as a sign of confidence in developed markets and as a signal to increase the cost of financing in emerging markets worldwide. In the real economy field, the climax of the crisis seems to have been passed in 2013, particularly by developed economies, as confirmed by a number of issues. Firstly, the inflection in the Eurozone during 2013 was marked by the emergence of the European Monetary Union economy from recession caused by the sovereign debt problem is a factor that would predict economic recovery during 2014. Another important aspect is the dynamics of some cyclical sectors of the American economy such as the housing market and the auto industry as well as overcoming the fiscal problems faced. The unprecedented signals issued by the American Federal Reserve towards the final approach to monetary expansionism, the record level of exports, both in the United States and the Eurozone, stabilization of the pace of China's economic slowdown after 2011 and 2012, the implementation of macroeconomic measures as the recovery in Japan both in aggregate demand and aggregate supply – all these factors could mark a new recovery. As a confirmation of the above, it may be noted the dynamic Baltic Dry index (a barometer of international trade), up 228% from the beginning of the year so far.

For the American economy, the year 2013 marked the uncertainties caused by the mix of economic policies that

Pentru economia americană 2013 a însemnat anul incertitudinilor determinate de mix-ul de politici economice, care au condus la majorarea costurilor de finanțare și decelerarea economiei de la 2,8% anual în 2012 la 1,6% anual în 2013. Spre exemplu, dobânda la titlurile de stat pe 10 ani a crescut, în medie, cu aproximativ 63% în perioada decembrie 2012 – noiembrie 2013, testând pragul de 3% – cel mai ridicat nivel din 2011. Pe de o parte, aspectele fiscal-bugetare care au intervenit pe parcursul anului: fiscal cliff în debutul anului, suspendarea serviciilor federale în prima jumătate a lunii octombrie pentru prima oară în ultimii 17 ani – cunoscută sub termenul de government shutdown – amânarea deciziilor privind problema pragului datoriei publice pentru primele luni din 2014. Pe de alta parte, Rezerva Federală a semnalat încă din prima parte a anului 2013 finalul expansionismului monetar fără precedent. Practic, FED pare pregătită să inflexioneze politica monetară, proces care presupune două etape: în prima fază, reducerea graduală a volumului de cumpărări lunare de active (în prezent de 85 mld. dolari, atât titluri de stat, dar și active ipotecare), ulterior, majorarea graduală a dobânzii de referință. Singura incertitudine în acest moment este determinată de momentul demarării acestui proces. Rezistența economiei americane în 2013 este susținută și de dinamica indicatorilor din piața forței de muncă. În 2013 economia a generat cele mai multe noi locuri de muncă din 2005. La finalul lunii noiembrie economia americană mai avea de recuperat doar aproximativ 10% din locurile de muncă pierdute în perioada recente crize economico-financiare. Totodată, rata șomajului s-a redus de la 7,8% la final de 2012 la 7% în noiembrie 2013, ceea ce constituie cel mai mic nivel din 2008.

Traversând Atlanticul, se remarcă inflexiunea economiei Zonei Euro la jumătatea anului 2013, evoluție la care au contribuit decisiv măsurile de politică monetară cum ar fi expansionismul fără precedent implementat de Banca Centrală Europeană. În 2013 PIB-ul regiunii a crescut cu 0,3%, evoluție care semnalează inițierea unui proces de relansare în urma valurilor crizei economico-financiare. Acest proces pare să fie unul neuniform și divergent în rândul economiilor membre, fapt confirmat de evoluția indicatorilor macroeconomici. Stabilizarea macro-financiară a regiunii este confirmată de o serie de indicatori, printre care și prima de risc suveran. Practic, în 2013 a marcat faptul că Zona Euro nu se va dezintegra în urma incidenței crizei datoriilor suverane, ci, dimpotrivă se va consolida și va ieși mai puternică din criză. Acest aspect a fost determinat și de negocierile liderilor europeni în direcția intensificării procesului de integrare europeană, inclusiv deciziile privind realizarea Uniunii Bancare. În acest context, am asistat la scăderea primelor de risc suveran pentru țările din regiune pe parcursul anului 2013. Ajustarea economiei la undele crizei economico-financiare s-a realizat prin intermediul cererii externe care a fost susținută de creșterea de competitivitate. La fel ca și în Statele Unite, exporturile au atins un nivel record în 2013. Pe de alta parte, cel puțin în perioada recentă, sunt semnale de stabilizare și de relansare graduală la nivelul cererii interne. În principal, la componenta investiții, formarea brută de capital fix în regiune se situează la nivelul minim din 1999 - anul lansării Uniunii Monetare. De asemenea, sunt semnale clare din plan politic, de trecere graduală de la politici economice de austeritate la politici economice de expansiune. În ciuda semnalelor evidente de ameliorare a climatului macro-financiar din regiune, se mențin încă o serie de provocări structurale, care au impact pentru procesul de

have led to increasing funding costs and slower economy from 2.8% annually in 2012 to 1.6% annually in 2013. For example, interest on 10-year government bonds rose on average by about 63% in the period December 2012 - November 2013, testing the 3% – the highest level since 2011. On the one hand, the fiscal issues that occurred during the year: the fiscal cliff in the beginning of the year, suspension of federal service in the first half of October for the first time in 17 years – known as the period of government shutdown – delaying decisions on the issue of public debt threshold for the first months of 2014. On the other hand, the Federal Reserve reported since early 2013 the end of the unprecedented monetary expansionism. Basically, FED seems ready to influence the monetary policy process and it involves two stages: the first stage, the gradual reduction in the amount of monthly purchases of assets (currently 85 billion, both government securities and mortgage assets), then, gradually increasing interest rates. The only uncertainty at this point is determined by the time of starting this process. The strength of the U.S. economy in 2013 is supported by the dynamics of the labor market. In 2013 the economy has generated the most jobs since 2005. At the end of November, the American economy had recovered only about 10% of the jobs lost during the recent economic and financial crisis. However, the unemployment rate fell from 7.8% at end 2012 to 7% in November 2013, which is the lowest level since 2008.

Crossing the Atlantic, it is noted the Eurozone economy inflection in mid-2013, developments to which have contributed monetary policy measures such as unprecedented expansionism implemented by the European Central Bank. In 2013, the region's GDP grew by 0.3%, a trend that signals the initiation of a process of recovery from the financial crisis wave. This process seems to be an uneven and divergent one among member countries' economies, confirmed by the evolution of macroeconomic indicators. Macro-financial stabilization of the region is confirmed by a number of indicators, including sovereign risk. Basically, in 2013 was marked that the Eurozone will not disintegrate after the incidence of sovereign debt crisis, but it will rather consolidate and emerge stronger from the crisis. This was determined by negotiations of European leaders towards strengthening the European integration process, including decisions regarding the achievement of the Bank In this context; we have witnessed the decline in sovereign risk for countries in the region during 2013. Adjusting the economy to the waves of the financial crisis was done through external demand and has been supported by increased competitiveness. Like the United States, exports reached record levels in 2013. On the other hand, at least in recent times, there are signs of stabilization and gradual recovery in domestic demand. Mainly, to the investment component, the gross fixed capital formation in the region is at the minimum level of 1999 - the year of release of the Monetary Union. There are also clear political signs, of the gradual shift of economic policies of austerity to economic policies of expansion. Despite clear signals to improve the macro - financial environment in the region, these are still a number of structural challenges that impact the Eurozone recovery plans, and out of which we can namely mention unemployment. Although there are signs of stabilization in the labor market, the unemployment rate is

relansare a economiei Zonei Euro și anume putem menționa problema șomajului. Deși sunt semnale de stabilizare la nivelul pieței forței de muncă, rata șomajului se situează la un nivel record, de peste 12% în Zona Euro, cele mai afectate state fiind cele din flancul sudic al regiunii. Totodată putem menționa și problemele din sfera creditării, a căror rezolvare este stringentă, data fiind dependența economică a Europei de finanțarea bancară. Prin urmare, în zona euro se văd semnele reluării creșterii, dar creșterea este inegală și instabilă. Referindu-se la situația din Europa, Jean-Claude Trichet, care a fost președinte al BCE în perioada 2003-2011, a apreciat că au fost făcute progrese în procesul de ajustare. Cu toate acestea, măsurile de austeritate din Grecia, Irlanda, Portugalia, Spania și Italia au frânat economiile din aceste state ceea ce a aruncat zona euro în recesiune și a condus la creșterea șomajului la un nivel record. "Cred că de acum încolo vom înregistra o creștere, acest lucru este prognozat de toate instituțiile internaționale, undeva în jur de un procent. Desigur nu este ceva strălucitor și Europa trebuie să continue reformele structurale pentru a putea majora potențialul de creștere, însă este clar că am revenit în teritoriul pozitiv", a declarat Jean-Claude Trichet. La începutul acestei luni, BCE și-a îmbunătățit ușor estimările de creștere pentru 2014, când economia zonei euro ar urma să înregistreze un avans de 1,1% față de o creștere de 1% preconizată anterior. Relansarea economiei zonei euro ar urma să continue și în 2015 când PIB-ul zonei unice ar urma să crească cu 1,5%. Pentru acest an însă, BCE mizează pe un o scădere de 0,4% a economiei zonei euro, în pofida relansării din a doua jumătate a anului.

Zona asiatică s-a caracterizat prin regândirea politicilor economice, în direcția reducerii dependenței de fluxurile economice derulate cu Statele Unite și Europa. Pe de o parte, stabilizarea Chinei după decelerarea consemnată în 2011 și 2012. De asemenea, Partidul Comunist a anunțat, în urma desfășurării celui de-al 18-lea Congres, o serie de reforme în economie, menite să contribuie la o mai bună alocare a resurselor și, implicit, stabilizarea și reaccelerarea potențialului economic. Pe de alta parte, în Japonia au fost anunțate recent și deja au început să fie implementate o serie de politici economice menite să susțină relansarea sustenabilă a economiei. Aceste măsuri vizează atât politica monetară, cu obiectivul de a determina o convergență a inflației către un nivel de 2% anual în următorii doi ani, dar și latura de politici structurale.

În ceea ce privește Fondul Monetar Internațional (FMI) acesta a îmbunătățit estimările de creștere a economiei mondiale, la 3,7% în 2014 și la 3,9% în 2015, față de un avans de 3,6% anul 2013. Activitatea economică și comerțul mondial s-au redresat așa cum am mai menționat anterior, însă aceasta redresare a fost anticipată de FMI în raportul din octombrie 2012. În economiile avansate, cererea a crescut în linie cu estimările. Pe piețele emergente, redresarea exporturilor a fost principalul motor al creșterii activității, în timp ce pe plan intern cererea a rămas redusă, cu excepția Chinei. Pe plan mondial, FMI prognozează pentru 2014-2015 existența unei alternări mai accentuate a creșterii de la economiile emergente la cele avansate. Avansul economiei SUA ar urma să ajungă la 2,8% în 2014, de la 1,9% în 2013, pe fondul recentului acord privind bugetul. Zona euro trece de la recesiune la redresare, creșterea urmând să se accelereze la 1% în 2014 și 1,4% în 2015. Redresarea va fi mai modestă în țările afectate de probleme financiare (Grecia, Spania, Cipru, Italia și Portugalia), unde exporturile mai ridicate ar putea stimula creșterea dar nivelul ridicat al datoriei și fragmentarea financiară va afecta cererea pe

at a record level of over 12% in the Eurozone, the most affected countries are the region's southern flank. We also mention the problems in the credit field, whose solution is imperative, given Europe's economic dependence on bank financing. Therefore, in the Euro area we see signs of resuming growth, but growth is uneven and unstable. Referring to the situation in Europe, Jean-Claude Trichet, who was president of the ECB in the period 2003-2011, found that progress has been made in the process of adjustment. However, austerity measures in Greece, Ireland, Portugal, Spain and Italy have slowed the economies of these countries which threw the euro zone into recession and thus, unemployment has increased to a record. "I think from now on we will record an increase, this is predicted by all international institutions, somewhere around one percent. Of course this is not something that great and Europe must continue structural reforms to increase growth potential, but it is clear that we have returned to positive territory", said Jean-Claude Trichet. Earlier this month, the ECB has slightly improved growth estimates for 2014, when the Eurozone economy is expected to record an advance of 1.1% compared to an increase of 1% previously expected. The Eurozone economic recovery is expected to continue in 2015 when the single area GDP would grow by 1.5%. This year, however, the ECB relies on a decrease of 0.4% for the euro area, despite the recovery in the second half.

The Asian region is characterized by rethinking economic policies in reducing economic dependence on developed flows with the United States and Europe. On one hand, China's stabilizing after deceleration recorded in 2011 and 2012. The Communist Party has announced, in the course of the 18th Congress, a series of reforms in the economy, aimed at contributing to a better allocation of resources and thus the renewed stabilization and economic potential. On the other hand, in Japan were recently announced and have already started to be implemented a series of economic policies to support sustainable economic recovery. These measures cover both monetary policy with the objective of determining the convergence of inflation to a level of 2% annually over the next two years, but also the side of structural policies.

Regarding the International Monetary Fund (IMF), it has improved estimates of global growth to 3.7% in 2014 and 3.9% in 2015, compared to a 3.6% advance in 2013. Economic activity and world trade have recovered as I mentioned above, but this recovery was anticipated by the IMF in its report dated October 2012. In advanced economies, the demand has increased in line with the estimates. In emerging markets, recovery in exports was the main driver of business growth, while domestic demand remained low, except China. Globally, the IMF forecasts for 2014-2015 a more pronounced alternation in growth from emerging to advanced economies. Advanced U.S. economy would reach 2.8% in 2014 from 1.9% in 2013 amid recent budget agreement. The Eurozone moves from recession to recovery, growth will accelerate to 1% in 2014 and 1.4% in 2015. Recovery is more modest in countries affected by financial problems (Greece, Spain, Cyprus, Italy and Portugal), where higher exports could stimulate growth but high levels of debt and financial fragmentation will affect the domestic demand. The IMF also revised upwards estimates for the UK economy to advance 2.4% in 2014,

plan intern. De asemenea, FMI a revizuit în sus estimările privind avansul economiei Marii Britanii la 2,4% în 2014, față de o creștere de 1,9% estimată în octombrie 2013. În Japonia, creșterea ar urma să accelereze în 2014-2015, după o redresare solidă în 2013. Economii emergente și statele în curs de dezvoltare ar urma să înregistreze o creștere de 5,1% în 2014 și de 5,4% în 2015. Avansul economiei chineze va fi moderat, la aproximativ 7%, în perioada 2014-2015, din cauza măsurilor ce vizează încetinirea creșterii creditării și majorarea costului capitalului. Creșterea va fi sub estimări în Orientul Mijlociu și Africa de Nord, din cauza turbulențelor politice din regiune. Cu toate acestea este important de atras atenția la fragilitatea climatului macro-financiar mondial post criză. Practic, intensificarea și materializarea factorilor de risc ar putea determina deraierea economiei mondiale de la mersul spre un nou ciclu economic. Printre principalii factori de risc pentru evoluția economiei mondiale în anul 2014 ar putea fi: mix-ul de politici economice din Statele Unite și anume problema pragului datoriei publice va reveni în prim plan ceea ce va duce la demararea inflexiunea politicii monetare în 2014 de către FED. Riscul deflației în Zona Euro la fel ca și vulnerabilitățile din economii emergente și în dezvoltare, posibilitatea deteriorării climatului din piețele financiare, cu impact pentru climatul investițiilor în economia reală și riscurile geopolitice – toți acești factori ar putea pune în pericol evoluția economiei mondiale pe parcursul anului 2014.

În concluzie, ținând cont de părerea mai multor economiști anul 2014 se preconizează a fi un an mai bun pentru economia reală. În scenariul macroeconomic central economia americană va accelera anul viitor – ritm previzionat pentru PIB de 1,9% anual. Practic, în acest scenariu economia americană va reconfirma rezistența la șocuri. Evoluția recentă a indicatorilor macroeconomici din Statele Unite exprimă faptul că aceasta va reaccelera începând cu trimestrul II al anului 2014.

Însă, cel mai important impact pozitiv pentru economia mondială în 2014 ar putea veni din Zona Euro: în scenariul central se preconizează o creștere a PIB-ului regiunii cu 0,6% anual, evoluție determinată de componentele investiției, ale căror creștere este previzionată la 1,5% anual în 2014 și consum public, avans previzionat la 1% anual.

compared with an increase of 1.9% estimated in October 2013. In Japan, growth is expected to accelerate in 2014-2015, after a strong recovery in 2013. Emerging and developing states would register a growth of 5.1% in 2014 and 5.4% in 2015. The advance of the Chinese economy will be moderate, to around 7% in the period 2014-2015, due to measures aimed at slowing credit growth and higher cost of capital. Growth will be below estimates in the Middle East and North Africa because of the political turmoil in the region. However, it is important to pay attention to the fragility of the global financial macro-environment post-crisis. Basically, increasing the materialization of the risk factors could cause derailment of the global economy from going into a new economic cycle. Among the main risk factors for the global economy in 2014 could be: the mix of economic policies in the United States and certain debt threshold issue will return to the forefront leading the start of the inflection of the monetary policy in 2014 by EDF. The risk of deflation in the Eurozone as well as the vulnerabilities of emerging and developing economies, can damage the climate of financial markets, the impact on the investment climate in the real economy and geopolitical risks - all these factors could endanger the global economy during 2014.

In conclusion, taking into account the opinion of many economists, 2014 is expected to be a better year for the real economy. In the central macroeconomic scenario, the U.S. economy will accelerate next year – with a GDP forecasted rate of 1.9% annually. Basically, in this scenario the U.S. economy will reconfirm shock resistance. The recent development in macroeconomic indicators in the United States express that it will regain momentum since the second quarter of 2014.

However, the most important positive impact on the world economy in 2014 could come from the Eurozone: in the central scenario it is expected an increase of the region's GDP by 0.6% annually, a trend driven by investment components, whose growth is projected to 1.5% annually in 2014 and public consumption, feed projected at 1% annually.

Referințe bibliografice / References

1. "Trichet: 2014 va fi un an de creștere economic. 2013, decembrie [accesat 2 noiembrie 2013]. Disponibil: http://www.noi.md/md/news_id/33317
2. COJOCARU, B. Economia mondială va înregistra în 2014 cel mai rapid ritm de creștere din ultimii ani. 2013, decembrie [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.zf.ro/zf-24/economia-mondiala-va-inregistra-in-2014-cel-mai-rapid-ritm-de-crestere-din-ultimii-ani-11762648>
3. RĂDULESCU, A. 2014 - Anul relansării durabile a investițiilor în economia reală? 2014 [accesat 6 decembrie 2013]. Disponibil: <http://economiaonline.ro/scurta-analiza-macroeconomica-la-nivel-mondial-decembrie-2013/>
4. ERUMBAN, A.A. Global Economic Outlook 2014. 2013, november [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <https://www.conference-board.org/data/globaloutlook.cfm>
5. RO, S. Citi's Buiter: 2014 Will Be A 'Revolutionary' Year For The Global Economy. 2013, december [accesat 6 noiembrie 2013]. Disponibil: <http://www.businessinsider.com/citi-2014-global-economic-outlook-2013-12>
6. PERLBERG, S. Citi: This Is What Will Happen To The World In The Next 4 Years. 2013, november [accesat 11 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.businessinsider.in/CITI-This-Is-What-Will-Happen-To-The-World-In-The-Next-4-Years/articleshow/25676590.cms>
7. YDSTIE, J. Global Economic Recovery To Keep Strengthening. 2014, january 22 [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.npr.org/2014/01/22/264742865/global-economic-recovery-to-keep-strengthening>
8. Portalul de business [accesat 21 decembrie 2013]. Disponibil: www.money.ro
9. International Monetary Fund [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: www.imf.org
10. CNNMoney - Business, financial and personal finance news [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: money.cnn.com
11. OECD - Better policies for better lives [accesat 16 noiembrie 2013]. Disponibil: www.oecd.org
12. Capital [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: www.capital.ro

Recomandat spre publicare: 06.02.2014

CĂILE DE PERFEȚIONARE A PROCESULUI DE ORGANIZARE ȘI GESTIONARE ÎN ÎNTREPRINDERILE TURISTICE

Elena ROBU, drd., ULIM

Principiile managementului definesc cerințele față de sistemul, structura și organizarea managementului. Managementul turismului este determinat de către principalele ipoteze și reguli care guvernează toate nivelurile de management. Aceste reguli definesc „linia” comportamentului managerului și sunt tratate ca principale. Deci, principiile managementului pot fi reprezentate ca ideile de bază, legile și regulile de comportament ale managerilor pentru implementarea funcțiilor lor de management.

Cuvinte cheie: turism, management, management în turism, principii de management, management eficient.

Introducere. În Republica Moldova, conform Legii „Cu privire la Turism”, turismul este recunoscut drept un sector prioritar al dezvoltării economice [1]. Turismul, fiind un sector important al economiei, trebuie să posede un organ de reglementare separat, de rangul unui minister. Turismul se dezvoltă doar atunci când se evoluează infrastructura generală – drumurile, transportul, sistemele de catering (de alimentare), comunicații etc., care reprezintă un indicator al stării generale a economiei. Autorul propune delegarea direcției turismului în subordinea Ministerului Economiei al Republicii Moldova.

Conținutul de bază. În viziunea autorului, pentru ca turismul să devină o ramură a economiei cu drepturi depline, este nevoie de un cadru legislativ și un organ de stat, care să activeze cu adevărat.

Totodată, în prezent, dezvoltarea turismului receptor și emițător în RM este limitată de o serie de factori negativi, precum:

- instabilitatea economică și politică din țară;
- imperfecțiunea cadrului legal;
- lipsa unei viziuni complexe asupra țării și regiunilor în mod separat ca destinație turistică. Organizația Mondială a Turismului (UNWTO, UNWTO) evidențiază destinațiile turistice ca un element central în procesul de formare și livrare a produselor turistice. Elementul principal al sistemului turistic este un spațiu, unde turistul își desfășoară călătoria – adică destinația turistică (potrivit definiției UNWTO). Destinația turistică include atracțiile turistice, infrastructura turistică, serviciile adiționale [2];
- infrastructura turistică nedevelopată, în special, numărul insuficient de hoteluri de clasă econom, activitatea nesatisfăcătoare a firmelor de transport;
- gama limitată de servicii turistice oferite;
- informația negativă în mass-media, Internet și surse mobile cu privire la situația criminogenă din țară (Biroul Național de Statistică a publicat datele cu privire la nivelul de criminalitate în Republica Moldova, potrivit cărora, în anul 2012, mun. Chișinău a devenit lider privind numărul de crime la 10 mii de oameni) [4];
- publicitatea limitată a destinațiilor turistice din Republica Moldova în străinătate.

IMPROVEMENT METHODS OF THE ORGANIZATIONAL AND MANAGEMENT PROCESS IN TOURISM ENTERPRISES

Elena ROBU, PhD Student, ULIM

The management principles define the requirements regarding the system, structure and management organization. Tourism management is determined by the main theories and rules that govern all levels of management. These rules define the „line” behavior of the manager and are treated as guidelines. Thus, the principles of management can be represented as the basic ideas, laws and behavior rules of managers for the implementation of their management functions.

Key words: tourism, management, tourism management, principles of management, effective management.

JEL Classification: M1, M12, M14

Introduction. In the Republic of Moldova, according to the Law "Regarding Tourism"; tourism is recognized as a priority sector of economic development [1]. Tourism, as an important sector of the economy, must therefore have a separate regulatory body, at the rank of a ministry. Tourism thrives only when the general infrastructure evolves – roads, transport, catering systems (power), communications etc., which is an indicator of the general state of the economy. The author proposes delegating the tourism department under the Ministry of Economy of the Republic of Moldova.

Basic content. In the author's vision, for tourism to become a full-fledged branch of the economy, we need a framework and a state body that really operates.

However, currently, the development of inbound and outbound tourism in RM is limited by a number of negative factors, including:

- economic and political instability in the country;
  - imperfection of the legal framework;
  - lack of a complex vision of the country and its regions as separate tourist destinations. The World Tourism Organization (UNWTO, UNWTO) highlights tourist destinations as a central element in the training and delivery process of tourism products. The tourism system's main element is a space, where the tourist travels – namely, the tourist destination (as defined by UNWTO). Tourist destinations include tourist attractions, tourist infrastructures, additional services [2];
  - undeveloped tourist infrastructure, and especially the insufficient number of economy class hotels, the unsatisfactory work of transportation companies;
  - the limited range of travel services offered;
  - negative information in the media, Internet and mobile sources regarding the criminal situation in the country (The National Bureau of Statistics has published data about the level of crime in Moldova, according to which in 2012, mun. Chișinău became the leader based on the number of crimes per 10 thousand people) [4];
  - limited advertisement abroad of tourist destinations in the Republic of Moldova.
- These problems cannot be solved without the support of

Aceste probleme nu pot fi rezolvate fără sprijinul Guvernului Republicii Moldova și a organelor de conducere competente.

În prezent, sarcinile stringente ale organelor de stat constau în crearea anumitor condiții pentru activitatea organizațiilor turistice, și anume:

- perfecționarea legislației și a bazei normativ-juridice în domeniul turismului;
- dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii din sectorul turismului și a formelor de sprijin a acestora de către stat;
- atragerea investițiilor interne și externe pentru perfecționarea bazei tehnico-materiale a obiectelor turistice, reconstrucția acestora, precum și a sanatoriilor și bazelor de agrement;
- dezvoltarea infrastructurii serviciilor turistice pentru consolidarea poziției țării ca destinație turistică pe piața internațională;
- implementarea metodelor moderne și progresive de gestionare și organizare în domeniul serviciilor turistice;
- elaborarea și organizarea activităților de publicitate și informare, orientate spre crearea și promovarea imaginii Republicii Moldova ca țară favorabilă pentru turism.

În cadrul realizării Strategiei de dezvoltare a turismului „Turismul 2020”, autorul propune delegarea noului organ al autorității executive cu următoarele atribuții:

- monitorizarea și coordonarea activității autorităților regionale și municipale în scopul creării condițiilor favorabile pentru dezvoltarea ramurii turismului;
- controlul asupra utilizării cu destinație a resurselor funciare și forestiere ale RM, dirijarea, în perspectivă, a fondului funciar de către clusterelor turistice;
- păstrarea, restabilirea și promovarea potențialului turistic și cultural al RM prin introducerea normelor și standardelor ecologice europene;
- elaborarea hotărârilor, care reglementează realizarea proiectelor din domeniul turismului, elaborarea sistemului de reglementare a construcției stațiunilor balneo-climaterice, punctelor de primire a turiștilor, punctelor de alimentație publică, obiectelor culturale și recreative; licențierea și asigurarea standardelor de calitate, reglementarea procesului de stabilire a prețurilor în domeniul turismului și al serviciilor terapeutice etc.;
- promovarea produsului turistic moldovenesc pe piața internațională a serviciilor turistice.

Etapă de bază în soluționarea problemelor din domeniu în noile condiții ale relațiilor de piață va fi tranziția întreprinderilor ce practică activități turistice la un sistem eficient de management.

Perfecționarea managementului la întreprinderile din industria turismului și sprijinul lor concomitent din partea statului vor permite atingerea unui nou nivel de dezvoltare și asigurarea competitivității pe piața mondială a turismului.

Dezvoltarea producției la trecerea dintre secolele XIX și XX a impus o abordare nouă a problemei gestionării. Meritul în dezvoltarea conceptului cu privire la gestionarea de către stat, în această perioadă, aparține lui Adam Smith, care a analizat diverse forme de diviziune a muncii și a descris „sarcinile suveranului și ale statului”. Cu toate acestea, fondatorul științei managementului se consideră Frederick Taylor, care a identificat patru grupe de funcții de

the Government of the Republic of Moldova and competent governing bodies.

Currently, the urgent tasks of the state bodies are to create certain conditions for the activity of tourism organizations, and namely:

- improvement of legislation and the normative-legal base in the field of tourism;
- development of small and medium enterprises in the tourism sector and the forms of support for them by the state;
- attracting domestic and foreign investments to improve the technical-material base of tourism elements, their reconstruction, and the same for the sanatoriums and recreation homes;
- development of the tourism services' infrastructure to strengthen the country's position as a tourist destination on the international market;
- implementation of modern and progressive organizational management methods in the field of tourism services;
- development and implementation of information and publicity activities aimed at creating and promoting the image of the Republic of Moldova as a country favorable for tourism.

In the implementation of the tourism development strategy “Tourism 2020”, the author proposes the delegation of a new organ of executive authority with the following responsibilities:

- Monitoring and coordination of regional and municipal authorities, the goal being to create favorable conditions for the development of the tourism industry;
- control over the destination of land and forest resources of the RM, managing the land resources in order to create tourism clusters;
- preservation, restoration and promotion of tourism and cultural potential of RM by introducing European laws and environmental standards;
- development of decisions that guide projects in the tourism industry, development of the regulatory system for resorts and spas constructions, points for meeting tourists, catering items, objects for cultural and recreational activities; licensing and assurance of quality standards, regulating the pricing process in the tourism industry and therapeutic services and so on;
- promotion of the country's tourism product on the international market of tourism services.

The basic steps in solving problems in the field, under the new conditions of market relations will be the transition of firms that practice tourism activities to an effective management system.

Improving the management of companies in the tourism industry and their support at the same time, while the state will achieve a new level of growth and will ensure competitiveness in the global market of tourism.

Production development at the turn of the nineteenth and twentieth centuries required a new approach to the management problem. The excellence in developing the concept on management by the state in this period belongs to Adam Smith, who analyzed various forms of labor division and described "the sovereign's tasks and the

gestionare: stabilirea scopului, alegerea mijloacelor, pregătirea mijloacelor, controlul rezultatelor [5].

Principiile administrării au fost elaborate de către Henry Fayol, care a divizat toate operațiunile efectuate la întreprindere în șase grupe, care sunt: operațiuni tehnice, comerciale, financiare, de protecție a proprietății, de evidență și de administrare. Gestionarea, conform lui Fayol, presupune conducerea companiei spre obiectiv, încercând a utiliza optim resursele sale, asigurând realizarea celor șase funcții [6].

În orice știință, principiile sunt dispozițiile și ideile fundamentale, care exprimă esența obiectului investigat. Anumite legități, identificate și formulate în conformitate cu nivelul de dezvoltare a științei, devin principii și joacă un rol esențial în realizarea unei activități concrete, inclusiv în management. Astfel, principiile managementului dezvăluie esența primordială, scopul și direcția structurilor sistemului de administrare, cerințele de bază față de conducători în exercitarea funcțiilor manageriale.

În turism, principiile managementului se bazează pe principiile clasice ale managementului – acestea sunt regulile, reglementările și normele de bază de comportament al conducătorilor, prin respectarea cărora se asigură gestionarea competentă și eficientă a organizației (companiei, firmei etc.).

Există mai multe abordări privind clasificarea principiilor managementului, și anume ale lui: Henry Fayol, Frederick Winslow Taylor, Harrington Emerson, Henry Ford.

O interpretare mai completă a acestora este reflectată de către G. Koontz și C. O'Donnell în cartea „Principiile managementului: analiza funcțiilor manageriale” (ediția a șasea a fost tradusă în limba rusă în anul 1981 de către academicianul D. M. Gvishiani, cu titlul „Managementul: analiza sistemică și situațională a funcțiilor manageriale”).

Autorii au examinat zece principii de planificare, cincisprezece – de organizare, zece – de motivare și paisprezece – de control.

Pentru prima dată, principiile managementului rațional au fost formulate în anul 1912 de către managerul american Harrington Emerson în cartea „Douăsprezece principii ale productivității” [7]. Henry Fayol, fondatorul organizației științifice a muncii, creatorul „teoriei administrării”, a relatat ideea, precum că „numărul principiilor managementului este nemărginit. Orice regulă, orice mijloc administrativ, care consolidează educația socială sau facilitează inițierea acesteia, ocupă locul său printre principii, în orice caz, pentru atât timp cât experiența adevărește acest fapt. Modificarea situației ar putea atrage după sine modificarea regulilor, generate de situația inițială” [6]. De altfel, afirmarea este justă, întrucât orice regulă aprobată ocupă locul său printre principiile managementului pe perioada până când eficacitatea sa este confirmată în practică.

Actualmente, principiile managementului sunt divizate în principii de bază și specifice.

Principiile de bază sunt:

- aplicabilitatea – pentru toți angajații întreprinderii este elaborat un ghid de acțiune;
- sistemicitatea – procesul de management cuprinde întregul sistem, componentele sale interne și externe,

state's." However, the founder of the science of management is considered Frederick Taylor, who identified four groups of management functions: setting the goal, choosing the means, the preparation of the means and the control of the results [5].

The management principles were developed by Henry Fayol, who divided all enterprise operations into six groups, which are: technical operations, commercial, financial, property protection, accounting and administrative. Management, according to Fayol, assumes managing the company towards its goal, by trying to use optimally its resources, and ensuring the achievement of the six functions mentioned above [6].

In any science, the principles are the provisions and the basic ideas, which express the essence of the investigated object. Certain regularities identified and formulated in accordance with the level of science development become principles and play an essential role in achieving a certain activity, even in management. Thus, the management principles show the primary essence, the purpose and direction of the management system structures, the basic managers' requirements in performing management functions.

In tourism, the management principles are based on the classic principles of management – these are the rules, regulations and basic rules of managers' behavior, in compliance with which will be ensured a competent and efficient management of the organization (company, firm, etc.).

There are several approaches to the classification of management principles, and namely of: Henry Fayol, Frederick Winslow Taylor, Harrington Emerson, Henry Ford.

A full interpretation of this is reflected by G. Koontz and C. O'Donnell in the book "Principles of management: the analysis of managerial functions" (the sixth edition was translated into Russian in 1981 by the scientist D.M. Gvishiani, entitled "Management: systemic and situational analysis of managerial functions").

The authors have examined the ten principles of planning, fifteen – of organization, ten – of motivation and fourteen – of control.

For the first time, the rational management principles were formulated in 1912 by the American manager Harrington Emerson in the book "Twelve Principles of productivity" [7]. Henry Fayol, the founder of the scientific organization of work, the creator of the "management theory", reported the idea that "the number of management principles is boundless. Any rules, any administrative means, which reinforces social education or facilitates its initiation ranks among the principles in any case, as long as experience testifies to this fact. Changing the situation might entail the amendment of rules generated by the initial situation" [6]. Moreover, the assertion is correct, as any rule adopted has a place among management principles during the period until its effectiveness is confirmed in practice.

Currently, management principles are divided into basic and specific principles.

The basic principles are:

interdependența dintre o anumită structură și întregul sistem în ansamblu;

- multifuncționalitatea – cuprinde următoarele aspecte ale activității: material (mijloace, resurse), funcțional (procesul de producție, serviciile) și de conținut (atingerea scopului propus, rezultatul final);

- integrarea (asociere, fuziune) – în cadrul sistemului (colectivului), relațiile și viziunile angajaților trebuie integrate reciproc, iar în afara sistemului se poate produce divizarea pe interese;

- orientarea spre valoare – managementul oferă imagine despre astfel de valori, precum: onestitatea, calitatea, încrederea în afaceri, flexibilitatea, cultura (comunicarea, comportamentul), disciplina, originalitatea etc.

Principiile specifice includ următoarele:

- îmbinarea optimă a centralizării și descentralizării managementului – principiul specific de bază – distribuția optimă a competențelor în luarea deciziilor manageriale;

- subordonarea unică (conducătorul unui anumit nivel ia decizii administrative de sine stătător) și colegialitatea în gestiune (decizia colectivă cu considerarea opiniei conducătorului);

- fundamentarea științifică – deciziile de management trebuie să fie realizate în baza cercetărilor, metodelor și abordărilor științifice;

- îmbinarea drepturilor, obligațiilor și responsabilităților – fiecare angajat al organizației are drepturile sale și trebuie să îndeplinească în modul corespunzător sarcinile delegate;

- autonomia (dreptul organizației la activitate fără intervenție în cadrul legislației în vigoare privind autonomia personalității – dreptul ei la autodeterminare și autorealizare) și libertatea (libertatea alegerii, concurenței; libertatea profesională; de consum a bunurilor materiale; a formelor de proprietate; de distribuire a veniturilor etc.);

- ierarhia (sistemul unic este împărțit în diferite niveluri interdependente; nivelul inferior în sistemul dat este gestionat de către autoritățile nivelului succedat) și feedback-ul (un element cheie al competenței manageriale al unui conducător modern, care permite ajustarea procesului de realizare a sarcinilor și critica constructivă fără afectarea relațiilor interpersonale);

- motivația (motivație pozitivă, motivația corespunzătoare efortului depus pentru realizarea acesteia, modalitățile non-standard de premiere sau sancționare a angajaților (în conformitate cu criteriile prestabilite), conștientizarea și permanența motivării sau pedepsei);

- democratizarea gestionării – participarea tuturor angajaților în managementul organizației (luarea în comun a deciziilor manageriale);

- legitimitatea statală a sistemului de management;

- integritatea organică a obiectului și subiectului managementului – obiectul și subiectul managementului trebuie să formeze un singur sistem integrat;

- durabilitatea și mobilitatea în sistemul de gestionare. Indiferent de schimbările mediului extern și intern, sistemul managementului organizației trebuie să rămână relativ stabil, dar, în același timp, procesul de gestiune trebuie să fie mobil – trebuie să fie luată în considerare cererea la produsele și serviciile propuse.

În viziunea autorului, procesul de gestiune trebuie

- applicability - for all the employees of the company is prepared a guide of actions;

- systemically – the management process encompasses the whole system, its internal and external components, the interdependence between a given structure and the entire system as a whole;

- multi functionality – includes the following aspects of work: material (resources, means), operational (production process, services) and content (achieve the goal, the end result);

- integration (association, fusion) – in the system (group), employee relations and visions must be integrated and outside the system the division of interests can occur;

- orientation to value – management provides insight into values, such as: honesty, quality, business confidence, flexibility, culture (communication, behavior), discipline, originality etc.

Specific principles include the following:

- optimal combination of management centralization and decentralization – the specific basic principle - the optimal distribution of skills in managerial decision making;

- single subordination (the leader of a certain level takes administrative decisions by himself) and collegiality in management (collective decisions by considering the opinion of the leader);

- the scientific base – management decisions should be made based on research, scientific methods and approaches;

- the combination of rights, obligations and responsibilities – each employee of the organization has rights and must meet the delegated tasks accordingly;

- autonomy (the right of the organization to work without intervention in the legislation regarding personal autonomy - her right to self-determination and self-achievement), and freedom (the freedom of choice, competition, professional freedom, of material goods consumption, forms of ownership, of income distribution etc.).

- hierarchy (the single system is divided into different interdependent levels; the lower level in this system is managed by the authorities of the succeeding level), and feedback (a key element of modern managerial skills of a leader, which allows adjustment in the process of completing the tasks and constructive criticism without affecting interpersonal relationships);

- motivation (positive motivation, the proper motivation effort to achieve this, non-standard rewarding ways or penalizing employees (in accordance with predetermined criteria), awareness and permanent motivation or punishment);

- democratizing management – participation of all employees in the organization's management (joint management decision making);

- state legitimacy of the management system ;

- organic integrity of the management object and subject – the object and subject of management should form one integrated system;

- sustainability and mobility in the management system. Regardless of the internal and external environment changes, the organization's management system should remain relatively stable, but at the same time, the management must be mobile – must be taken into account

orientat spre obiectivele definite, spre soluționarea problemelor specifice organizației. Dar, la baza oricărui proces de management trebuie să stea principiul coerenței, posibil cu caracter ciclic (repetarea unor acțiuni manageriale similare la oarecare intervale de timp). Întrucât, în orice organizație, procesele de gestiune se desfășoară în mod continuu, respectiv, acestea au nevoie de gestionare continuă, dar și control asupra personalului și coordonarea activităților acestuia. În acest context, apare necesitatea legăturii reciproce (coeziunii) a reglementării centralizate și autoreglementării unităților individuale ale organizației. Autoreglementarea nu este posibilă fără utilizarea principiului de considerare a caracteristicilor individuale și psihologice ale angajaților, a relațiilor interpersonale în colectiv și comportamentul în grup.

În scopul desfășurării unei gestiuni productive, este necesar de a se respecta principiul de asigurare a echității drepturilor și responsabilității fiecărui membru al colectivului. Dar, totuși, nu putem ignora faptul, că excesul de drepturi în practică se soldează cu abuz de libertate, iar insuficiența lor – cu lipsa de inițiativă a lucrătorilor și reducerea productivității. În această situație, doar interesul personal spre succes și competitivitatea participanților în administrare conduce la rezultate definite, dar toate trebuie sprijinite cu motivatori corespunzători (stimulente materiale, promovare în funcție, perfecționare, autorealizare). Managementul modern nu va da rezultatele scontate fără respectarea principiului implicării unui număr maxim de executanți în procesul de pregătire a soluțiilor. Aceste decizii vor fi realizate cu activitate și interes dublu datorită propriilor eforturi și idei investite în ele.

Analiza desfășurată denotă, că managementul modern este orientat spre factorul uman, spre sporirea rolului personalului în luarea deciziilor manageriale. Printre principiile importante pe care trebuie să se bazeze managerii, cel mai frecvent sunt menționate: loialitatea față de lucrătorii organizației; responsabilitatea managerilor de toate nivelurile pentru realizarea scopurilor și obiectivelor sale, crearea atmosferei de comunicare deschisă și liberă, crearea condițiilor pentru angajații cu idei neordinare pentru valorificarea talentelor și ideilor lor.

Realizarea practică a noilor principii manageriale constituie un proces complex și cu efort sporit, care necesită o revizuire semnificativă a elementelor fundamentale ale businessului, schimbarea viziunilor personalului de conducere și ale lucrătorilor organizațiilor asupra sistemului modern de management, îmbunătățirea nivelului lor profesional. Reieșind din factorii menționați, autorul propune clasarea principiilor managementului în trei grupuri: cibernetice, organizatorice și socio-psihologice.

O atenție deosebită trebuie acordată principiilor cibernetice, care sunt inovatoare în procesul de management. Apariția ciberneticii, știința privind legile generale în procesul de management, a permis identificarea faptelor, ce au demonstrat, că procesul de administrare este identic în toate sistemele organizate. Managementul cibernetic este acela care:

- analizează organizația ca un sistem, al cărui fiecare element nu există de sine stătător, dar este parte necesară și indispensabilă;

the demand for the offered products and services.

According to the author, the management process must be directed towards the defined goals, in order to solve specific problems in the organization. But, at the basis of any management process must stand the principle of coherence, possibly cyclical (repeating similar managerial actions in certain time intervals). As in any organization, management processes are carried out continuously, ie, they require ongoing management, and control of personnel and coordination of its activities. In this context, arises the need for a mutual relationship (cohesion) of the centralized regulation and self-regulation of individual units of the organization. Self-regulation is not possible without considering the principle of the individual and psychological characteristics of the employee, and interpersonal relations in the collective and group behavior.

In the purpose of conducting a productive management is necessary to ensure the principle of rights equity and the responsibility of each team member. But still, we cannot ignore the fact that excess of rights in practice results in the abuse of freedom, and their failure – with the lack of initiative from the employees and a reduction in productivity. In this situation, only the personal interest of the employees to succeed and the competitiveness of participants in management leads to defined results, but all must be supported with appropriate motivators (incentives, promotions, improvement, and self-fulfillment). Modern management will not give the expected results without taking into consideration the principle of involving a maximum number of performers in the process of preparation of solutions. These decisions will be performed with more activity and interest due to their own efforts and ideas invested in them.

The conducted analysis indicates that modern management is oriented towards the human factor, towards enhancing the role of the staff in making managerial decisions. Among the important principles that managers must base their activity, most frequently are mentioned: loyalty to the workers of the organization; responsibility of managers at all levels to achieve its goals and objectives, creating an atmosphere of free and open communication, creating conditions for employees with unusual ideas for harnessing their talents and ideas.

The practical implementation of the new management principles is a complex process that requires extensive work and a significant revision of the fundamental elements of business, changing the views of the organizations' management staff and workers on the modern management system, and improve their professional level. Based on these factors, the author suggests the classification of management principles in three groups: cyber, organizational and socio-psychological.

Particular attention should be paid to cyber principles that are innovative in the management process. The emergence of cybernetics, the science of the general laws in the management process, enabled the identification of facts that showed that the administration process is identical in all organized systems. Cybernetic management is the one that:

- reviews the organization as a system, whose every element does not exist by itself, but it is a necessary and

- identifică unica decizie corectă dintre opțiunile oferite ale scopurilor și obiectivelor organizaționale;
- implementează metodele cibernetice specifice în procesul de management (legea diversității, legea feedback-ului, principiul emergenței (integrității), principiul completării externe, principiul alegerii deciziilor, principiul descompunerii (împărțirea sistemului în subsisteme), principiile ierarhiei administrative și al reglementării automate);
- se bazează pe utilizarea pe scară largă a mijloacelor tehnice de ultimă generație în activitatea și managementul organizației.

Concluzii. Astfel, managementul, în general, și în special în sectorul turismului, reprezintă abilitatea de anticipare (studierea perspectivelor și determinarea programului de acțiuni); de organizare (capacitatea de a organiza procesul muncii); de delegare (conducerea și coordonarea personalului întreprinderii); de coordonare (asocierea și coeziunea acțiunilor și eforturilor); de control (realizarea controlului în conformitate cu scopurile și obiectivele propuse) [3, pag. 136-149].

indispensable part;

- identifies the only correct decision among the offered options of organizational goals and objectives;
- implements specific cyber methods in the management process (the diversity law, feedback law, the principle of emergence (integrity), the external filling principle, the principle of decision making, the principle of decomposition (dividing the system into subsystems), the principles of administrative hierarchy and automatic regulation);
- is based on extensive use of next generation technical means in business and organizational management.

Conclusions. Therefore, management, generally and particularly in the tourism sector represents the ability to anticipate (studying prospects and determining the action program); organization (the ability to organize the work process); delegation (management and coordination of personnel); coordination (combination and cohesion of actions and efforts); control (achieving control in accordance with the set goals and objectives) [3, pp. 136-149].

Referințe bibliografice/References

1. Закон Республики Молдова о туризме: № 798-XIV от 11.02.2000. В: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2000, № 54-56, ст. 357.
2. World Tourism Organization UNWTO. Official Website [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www2.unwto.org/ru>
3. НИКИФОРОВА, Г.С. *Психология менеджмента*. СПб.: Питер, 2004. 639 с. ISBN 5-94723-379-7.
4. Национальный бюро статистики Республики Молдова [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.statistica.md/>
5. ТЕЙЛОР, Ф.У. Принципы научного менеджмента [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3631>
6. ФАЙОЛЬ, А. 14 принципов менеджмента [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: http://edu.tltsu.ru/sites/sites_content/site125/html/media16939/14_principov_upravlenia_Faiolia.doc
7. Эволюция концепций мотиваций. Эмерсон Гаррингтон. Двенадцать принципов производительности [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.pragmatist.ru/motivaciya-truda/evolyuciya-koncepcij-motivacii.html>

Recomandat spre publicare: 20.02.2014

CONSTITUIREA UNEI SOCIETĂȚI BAZATE PE CUNOȘTINȚE: FORME NOI DE INSTRUIRE

*Angela MOCANU, dr. în sociologie, cercet. șt. superior
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al ASM*

Dezvoltările din domeniul tehnologiilor informaționale au produs o schimbare esențială atât în planul necesităților de dobândire a cunoștințelor, cât și de modul în care sunt oferite programele de studiu în cadrul instituțiilor de învățământ. Actualmente, în mai multe țări ale lumii, capătă o amploare dezvoltarea învățământului la distanță, care are un șir de avantaje și dezavantaje. Cea mai importantă latură a acestui tip de instruire este separarea în timp și spațiu a studenților în raport cu instituția de învățământ. În acest articol ne-am propus să studiem formele de învățământ la distanță și situația la acest capitol în Republica Moldova. Am utilizat metoda analizei datelor statistice, metoda analizei documentelor, metoda comparației.

Cuvinte cheie: instruire la distanță, educație, informați, cheltuieli.

Toffler A., în lucrarea sa „Al treilea val”, afirmă că istoria omenirii se dezvoltă dramatic. Un val este schimbat de altul. Actualmente, omenirea se află în al Treilea Val. Parola ei este informația. Succes vor obține persoanele care vor reuși la timpul potrivit să se reprofileze, care vor poseda capacitatea de a învăța și nu cei care vor poseda un stoc mare de cunoștințe. Și în acest sens, anume învățământul la distanță este forma cea mai reușită, ea permite oamenilor să ia cunoștință cu cele mai noi idei din toate domeniile.

Astăzi, când vorbim despre învățământul la distanță ne ducem cu gândul la studiile prin internet sau e-learning, însă educația la distanță are o istorie mai lungă și a evoluat în timp. Înainte de apariția și folosirea în masă a noilor tehnologii ale informației și comunicării, erau folosite materialele tipărite și serviciile poștale pentru ceea ce se numea educație prin corespondență. Încă, din anul 1910, un studiu dedicat unei instituții de instruire la distanță ne dă măsura a ceea ce se petrecea în Statele Unite și Canada: „Nu mai puțin de 1600 de persoane sunt antrenate în activități de instruire de către Școala Internațională prin Corespondență, a cărei misiune principală este de a pătrunde în masa eterogenă a umanității pentru a descoperi, direcționa și convinge indivizii de beneficiile educației”. Această formă a educației la distanță rămâne încă o modalitate de instruire viabilă acolo unde nu sunt încă dezvoltate infrastructurile necesare unei abordări moderne și mai eficiente.

Un alt tip de instruire la distanță este educația prin radio, care a avut o popularitate mai scăzută. După obținerea primei licențe de educație prin radio de către Universitatea din Salt Lake City, în 1921, au apărut și în România, la sugestia lui Dimitrie Gusti, care era președinte al Societății Române de Radiodifuziune, începând cu 1930, au fost organizate două conferințe prin radio pentru clasele inferioare și superioare.

Similar, este cazul educației prin televiziune, care preia multiple sarcini de stocare și transfer al informației. Prin mijloacele sale ample și variate contribuie la informarea

FORMATION OF A KNOWLEDGE-BASED SOCIETY: NEW FORM OF INSTRUCTION

*Angela MOCANU, PhD in sociology,
Institute of Juridical and Political Studies of ASM*

The development of information technologies has produced an essential change both in terms of knowledge acquisition needs and the way study programs are offered in educational institutions. Nowadays distance education is becoming widespread in many countries of the world. It has a number of advantages and disadvantages. The most important aspect of this type of training is that students are separated in time and space from the educational institutions. This article is devoted to studying the forms of distance education, the situation in the Republic of Moldova concerning this type of education. We used the method of statistical data analysis, the method of document analysis, the comparative method.

Key words: e-learning, education, information, Education Expenditures

JEL Classification: I21, I22, I23, I25

In his book „The Third Wave” Toffler A. argues that human history is developing dramatically. One wave is changed by another. Nowadays humanity is in the Third Wave, information being its password. Success will come to those people who can manage to change the specialty on time, who are capable of learning, but not those ones who possess a stock of knowledge. In this regard distance education is the most successful form of education giving people the possibility of getting acquainted with the latest ideas in all fields.

Today, speaking of distance education, we keep in mind studies via Internet or e-learning, however, distance education has a long history and has been evolving all the time. Before the emergence and widespread use of new technologies of information and communication printed materials and postal services were used for what was called correspondence education. In 1910 a study on a distance learning institution gave us an idea of what was happening in the United States and Canada: “No less than 1,600 people are involved in training activities by the International Correspondence School, whose primary mission is to penetrate the heterogeneous humanity to discover, direct and persuade individuals of the benefits of education”. This form of distance education remains a viable training method where the infrastructure necessary for a modern and more efficient approach has not been developed yet.

Another type of distance learning, radio education, was less popular. After obtaining the first certificate of radio education by the University of Salt Lake City in 1921, it also appeared in Romania, at the suggestion of Dimitrie Gusti, who was the president of Romanian Radio Broadcasting Society. Since 1930 there were organized two conferences via radio for inferior and superior classes.

The case of television education is similar to radio education. The former fulfills multiple tasks of information

culturală, dar poate fi utilizată și pentru educație, menținându-se ca alternativă pedagogică în centrul de interes al educatorilor din 1945, când Universitatea de Stat din Iowa obține prima licență și până spre mijlocul deceniului opt.

În Republica Moldova, numărul programelor autohtone cu caracter instructiv-educativ este destul de redus, deși interesul spectatorilor pentru ele, după cum denotă datele măsurărilor ratingului programelor TV, este destul de mare. Numărul spectatorilor care au vizionat programele instructiv-educative este în scădere în anii de referință. Aceasta înseamnă că numărul unor astfel de emisiuni se micșorează. Putem presupune, că producătorii de programe TV nu sunt interesați de cerințele, necesitățile spectatorilor acestui gen de emisiuni. Regretabil este și faptul, că în felul acesta nu se ia în considerație rolul important al televiziunii în procesul instructiv-educativ.

storage and transfer. Through its extensive and various means it contributes to cultural awareness, but can also be used for education, serving a pedagogical alternative in the focus of interest of educators in 1945, when Iowa State University got its first certificate and up to the middle of the eighth decade.

In the Republic of Moldova the number of local instructive programmes is rather low, though the interest of the audience to them is rather high, according to the data of TV programmes rating measurements. These years people watch less instructive programmes, the number of the latter is being essentially reduced. We suppose that TV programmes producers are not interested in demands and necessities of the audience preferring this genre of TV broadcast. Unfortunately, the important role of television in the process of education is not taken into consideration either.

Tabelul / Table 1

Ratingul programelor cognitive / Cognitive Programmes Rating

Anii/Year	Type of programmes	AMR (Average Minute Rating)	AMR % (Average Minute Rating)	RCH (Reach)	RCH % (Reach)
2011	Cognitive programs	35627	1,13%	75752	2,40%
2011	All channels	21888	0,69%	471812	14,96%
2012	Cognitive programmes	23081	0,75%	59922	1,95%
2012	All channels	20386	0,66%	473523	15,39%
2013	Cognitive programmes	19181	0,61%	53621	1,69%
2013	All channels	21093	0,67%	469589	14,83%

Sursa / Source: AGB Nielsen Media Research

Notă explicativă / Explanatory Note:

AMR - Average Minute Rating - Average number of individuals who have seen a specific programme or daypart

AMR% - Average Minute Rating - Average number of individuals who have seen a specific programme or daypart

RCH - Reach - Number of different individuals watching at least one minute of a programme or daypart

RCH% - Reach - Number of different individuals which have seen at least one minute of a programme or day part

Un alt tip de predare-învățare la distanță, care câștigă teren pe zi ce trece, este educația prin Internet. Cursurile suport sunt stocate pe un computer într-o formă specifică și un navigator uzual pentru Internet sau, în unele cazuri rare, un program special care permite cursanților să acceseze informațiile în ritmul propriu de asimilare. Materialele de învățare sunt prezentate într-o formă multimedia – prin îmbinare de text, sunet, imagine și chiar filme – și în modul hyperlink – un model structural în care accesul la alte informații se realizează prin legături multiple de la o singură pagină; la rândul lor alte pagini permit revenirea, aprofundarea prin accesarea altor pagini cu subiect similar sau saltul la alte tipuri de informații.

În Republica Moldova, legislația prevede instruirea la distanță. Unul din actele normative în acest sens este Hotărârea privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale – Moldova electronică, nr.255 din 09.03.2005, Planul de acțiuni al căruia a expirat în anul 2010. După care Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor a inițiat procesul de elaborare a proiectului Strategiei de dezvoltare a societății informaționale în Republica Moldova –

Another type of distance teaching-learning is gaining more and more popularity – the education via the Internet. Support courses are stored in a computer in a specific form and a usual Internet browser or, sometimes, a special program that allows students to access information at their own pace of learning. Learning materials are presented in a multimedia form – the combination of a text, sound, images and even videos – and as a hyperlink, a structural model in which access to the information is achieved through multiple links from a single page; in their turn, other pages allow coming back, deepening by accessing other pages with a similar subject or jumping to other types of information.

The legislation of the Republic of Moldova provides distance education. The decision on the National Strategy for Information Society – Electronic Moldova No. 255 from 09.03.2005 is one of the normative acts in this regard, but its plan of actions expired in 2010. After that the Ministry of Information and Communication Technology initiated the process of elaborating the project of the Information Society Development Strategy in the Republic

„e-Moldova 2020”.

Parte componentă a Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova electronică” constituie Planul de acțiuni pentru realizarea Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova electronică”. Acesta este structurat pe 7 compartimente, dintre care un compartiment este dedicat educației electronice. Conform raportului Ministerului Tehnologiei Informațiilor și Comunicațiilor din 2012 utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicație în educație (educația asistată de calculator, instruirea la distanță) este o dimensiune importantă a societății informaționale, orientată, în primul rând, spre eficientizarea procesului educativ. Compartimentul conține un obiectiv general, 6 obiective specifice și 28 acțiuni.

of Moldova – „e-Moldova 2020”.

A constituent part of the National Strategy for Information Society „Electronic Moldova” is represented by the Plan of Actions for the realization of the National Strategy for Information Society „Electronic Moldova”. It consists of seven parts, one of which is devoted to the electronic education. According to the report of the Ministry of Information and Communication Technology from 2012, the use of information and communication technologies in education (education by means of the computer, distance learning) is an important aspect of the information society, first of all, directed to the efficiency of the educational process. The part includes an overall objective, 6 specific objectives and 28 actions.

Tabelul / Table 2

**Gradul de executare a acțiunilor din Compartimentul IV „Educația electronică” /
The Degree of Implementation of the Actions from Part IV „Electronic Education”**

Nr. de acțiuni pe compartiment / Number of actions in the part	Realizate / Implemented	Realizate parțial / Partially implemented	Not implemented	Pot fi preluate pentru strategia e Moldova 2020 și alte documente de politici / Can be used for the strategy e-Moldova 2020 and other policy documents
28	9 (32%)	-	19 (68%)	15 (53%)

Sursa/ Source: Ministerul Tehnologiei Informațiilor și Comunicațiilor/Ministry of Information and Communication Technology

Ca parte componentă a dezvoltării învățământului la distanță, în anul 2005, a fost creat Centrul de Învățământ la Distanță pe baza Centrului de Management Educațional format în cadrul proiectului TEMPUS „National Training Center for Educational Management”. Din responsabilitățile centrului face parte lucrul cu studenții și profesorii care participă în învățământul la distanță. Procesul didactic prin microC@MPUS presupune interacțiune activă dintre studenți și profesor prin forumuri, chat și sistemul integrat de poșta electronică. Învățarea are loc conform unor materiale metodice special elaborate sub formă de cursuri scurte, orientate spre studierea unor teme concrete, obținerea deprinderilor concrete. Materialele didactice includ lucrări individuale, întrebări de control, teste ș.a. Rezultatele evaluării sunt înregistrate într-o bază de date și sunt accesibile pentru profesor și student. La finele semestrului, studenții susțin examene în formă tradițională.

Deși studiile la distanță câștigă teren în întreaga lume, trebuie să menționăm că la unele facultăți nu este organizarea unei astfel de forme de învățământ pentru că activitățile practice nu pot fi realizate fără prezența studenților. Facultățile cu profil tehnic, cele de artă sau medicină nu pot oferi această alternativă educațională. Aceste facultăți implică ore de laborator, care necesită prezența fizică a studenților. În plus, materialul didactic este specific, include fosile, uneori unicat, și necesită aparatură geofizică scumpă, fără de care nu se pot însuși cunoștințe de bază.

Indiferent de forma de studii, avansarea calitativă a sistemului de învățământ este determinată, în mare măsură, de alocațiile financiare disponibile. În perioada 2008-2012, cota alocațiilor destinate sectorului educațional a constituit, în medie, 8,5% din PIB, scăzând cu aproape un procent în ultimii doi ani.

As a component part of the development of distance education in 2005 there was created the Distance Education Centre on the basis of the Centre for Educational Management formed in the framework of TEMPUS project “National Training Center for Educational Management”. The responsibilities of the Centre have to do with working with students and teachers who participate in distance education. Didactic process through microC@MPUS involves active interaction between students and the teacher by means of forums, chat and integrated e-mail system. Learning takes place according to methodical materials specially elaborated in the form of short courses, oriented to the study of specific topics, obtaining practical skills. Teaching materials include individual works, questions, quizzes, etc. Evaluation results are recorded in a database and are accessible to the teacher and student. At the end of the semester students take traditional exams.

Although distance education gains popularity all over the world, we have to mention that some faculties do not organize this form of education because practical activities cannot be carried out without the presence of students. Technical faculties, the ones of art or medicine do not provide this educational alternative. These faculties involve laboratory hours requiring the physical presence of the students. In addition, the teaching material is specific, it includes fossils, sometimes unique ones; expensive geophysical equipment is necessary, without it students cannot acquire the basic knowledge.

Regardless of the form of studies, the advancement of the quality of the education system, to a large extent, is determined by the financial allocations available. During the period of 2008-2012, the share of the allocations intended for the educational sector amounted, on average, to 8.5% of the GDP, falling by almost one percentage point in the past two years.

Tabelul 3/ Table 3

Cheluielile pentru educație din Bugetul Național / Education Expenditures from the National Public Budget

	2008	2009	2010	2011	2012
% din total cheltuieli/In % to all the expenditures	19,8	20,7	22,4	21,4	20,9
5 din PIB/In % to GDP	8,2	9,4	9,2	8,3	8,4

Sursa/ Source: Rapoarte statistice referitoare la salarii și indemnizații /Statistical reports on wages and salaries.

Drept concluzie a celor expuse anterior putem afirma cu certitudine, că sistemul de învățământ necesită schimbări. Pentru o dezvoltare perpetuă a sistemului de învățământ este nevoie de a implementa noi metode și forme de învățământ. Specialiștii din domeniu consideră că forma de învățământ cu frecvență redusă și serală urmează a fi înlocuită cu instruirea de la distanță, aplicând internet tehnologiile. Ar fi oportun de revizuit curricula școlară nu doar pentru a reduce numărul de ore sau discipline, ci și pentru a le construi astfel, încât să fie interesante elevilor și studenților. Este necesar să fie aplicate metode noi de predare și însușire a materialului didactic la nivel național. Odată cu accesibilitatea surselor alternative de informare – internetul, manualele devin învechite, informația pe care o oferă ele în materie de utilitate cedează mult. De aceea, ar fi oportun revizuirea și adaptarea lor la cerințele vieții.

Astfel, reforma instituțiilor medii de învățământ poate fi implementată prin ridicarea bunăstării populației, prin schimbarea atitudinii față de procesul de învățământ, prin conștientizarea organelor de resort, inclusiv a celor locale, că de la instituțiile de învățământ începe totul, inclusiv depășirea crizei materiale a societății. Fără un proces de învățământ pe potriva avansării societății, pe care ne-o propunem, vom crește o generație inaptă să muncească calitativ, o generație de neprofesioniști. Investind în învățământ – investești în viitor.

As a result of the above, we can say with certainty that the education system requires changes. The implementation of new methods and forms of education is necessary for the continuing development of the education system. Experts in the field consider that part-time and evening education are to be replaced by distance training with the application of Internet technologies. It would be useful to revise school curricula, not only to reduce the number of hours or subjects, but also to build them in such a way as to be interesting for pupils and students. It is necessary to apply new teaching and learning methods at the national level. Together with the accessibility of alternative sources of information – the Internet, textbooks become outdated, the information they provide yields much in terms of utility. Therefore it would be appropriate to revise and adapt them to the demands of life.

Thus, the secondary education institutions reform can be implemented through the improvement of the well-being of population, through changing attitudes toward the education process, through raising awareness of the executive agencies including local ones, since everything begins from education institutions, including overcoming the financial crisis of the society. Without the education process contributing to the advancement of the society that we propose, we grow a generation unable to work qualitatively, a generation of non-professionals. Investing in education, one invests in future.

Referințe bibliografice / References

1. Elearning forum [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.elearning-forum.ro/>
2. ТОФФЛЕР, Э. *Третья волна*. Москва: АКТ, 2004. 781 с.
3. Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale [accesat 21 septembrie 2013]. Disponibil: <http://idsi.asm.md/>
4. Hotărârea Guvernului privind Strategia Națională de edificare a Societății Informaționale - „Moldova electronică”: nr. 225 din 09.03.2005. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2005, nr. 46-50, art. 336.

Recomandat spre publicare: 24.02.2014

FORMAREA CULTURII INFORMAȚIEI ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

Natalia CHERADI, *drd.*, ASEM
Elena RAILEAN, *drd.*, ASEM

Lucrarea reprezintă rezultatele sondajului „Perfecționarea în cultura informației pentru utilizatorii Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice din Moldova”. Scopul studiului a fost de a identifica rolul bibliotecii în dezvoltarea abilităților în cultura informației ale studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor și de a studia necesitățile de educare a consumatorilor în noul context informațional. La sondaj au participat 1004 respondenți de la 6 facultăți. În calitate de instrument al cercetării a fost utilizată metoda anchetei în baza chestionarului on-line SurveyMonkey.

Cuvinte cheie: cultura informației, utilizatori de informații, necesități informaționale, servicii informaționale, instrumente de căutare a informațiilor, biblioteca universitară.

Introducere. Rolul bibliotecilor instituțiilor de învățământ universitar este în creștere în legătură cu modernizarea și informatizarea continuă a educației, sporirea cererii pentru servicii educaționale, care necesită perfecționarea întregului sistem de servicii de informare pentru învățământul superior și cercetarea academică. În societatea informațională și a cunoașterii, cultura informației devine o parte componentă a culturii profesionale, de care, în mare parte, depinde integrarea populației în noua societate, coeziunea socială, excluderea inegalității privind accesul la informație. La momentul actual este conștientizată necesitatea pregătirii în cultura informației în instituții de învățământ. Nivelul culturii informației determină statutul economic, social și profesional al specialistului de mâine. Pentru a avea specialiști bine pregătiți, competenți și apti de a face parte din spațiul european al educației, este inevitabilă inițierea unui program pentru formarea culturii informației, destinat instruirii la orice nivel.

Conținutul de bază. În cadrul proiectului „Dezvoltarea noilor servicii informaționale pentru învățământul economic superior din Moldova” [1], finanțat de Fundația EURASIA, realizat în parteneriatul între Academia de Studii Economice (ASEM) și Universitatea din Bergen, Norvegia în perioada ianuarie-iunie 2013 s-a desfășurat sondajul „Perfecționarea în cultura informației pentru utilizatorii Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice din Moldova”. Scopul studiului a fost identificarea rolului bibliotecii în dezvoltarea abilităților în cultura informației ale studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor și studierea necesităților de educare ale consumatorilor în noul context informațional. Au fost stabilite următoarele obiective:

- obținerea informațiilor veridice asupra nivelului de competențe în cultura informației ale utilizatorilor Bibliotecii Științifice ASEM;
- verificarea percepției subiective a diferitor categorii de utilizatori privind competențele informaționale, sistemele și sursele de informare, temele de interes pentru cultura informației;
- identificarea problemelor și formularea propunerilor pentru perfecționarea programelor de educare a utilizatorilor.

INFORMATION LITERACY IN ACADEMIA

Natalia CHERADI, *PhD Student*, AESM
Elena RAILEAN, *PhD Student*, AESM

This paper reveals the results of the “Strengthening the information literacy skills of the library users at Scientific Library of the Academy of Economic Studies from Moldova” survey. The aim of the study was to identify the role of the library while developing information literacy skills for students, teachers, and researchers and to study educational needs of consumers in the new information context. The survey covered 1004 respondents from six departments. As a research tool it was used the questionnaire survey method from SurveyMonkey online.

Key words: information literacy, information users, information needs, information services, information research tools, university library

JEL Classification: A29, Z11, M30, Y0, Y9, Z13

Introduction. The importance of academic libraries as part of educational system is advancing in correlation with modernization and computerization of continuing education, demand for educational services that require improving the whole system of information services for higher education and academic research. The information society and information literacy knowledge become part of the professional literacy, as upon it depends the integration of population into the new society, as well social cohesion, inequality exclusion related to access to information. Currently it is acknowledged the need implementation of an information literacy course in the academia. The information literacy level determines economic, social and professional status of the specialist of tomorrow. In order to have well-trained and versatile professionals, able to be part of the European education is inevitable to initiate a training program on information literacy at any level.

Basical content. The project “Development of new information services for higher education in the economic field in Moldova” [1], funded by the Eurasia Foundation in partnership with the Academy of Economic Studies from Moldova (ASEM) and the University of Bergen, Norway during January-June, 2013 undertook the survey “Strengthening the information literacy skills of the library users at Scientific Library of the Academy of Economic Studies from Moldova”. The aim of the study was to identify the role of library in teaching students, professors and researchers in information literacy and to study the educational needs of library users in the new information environment. Following objectives have been set:

- to acquire accurate knowledge and skills on information literacy of library users at ASEM Scientific Library;
- to verify the subjective perception of different categories of users on information literacy skills, systems and information sources, and other topics of interest on information literacy;
- to identify issues and initiate proposals on improving user’s education via information literacy

S-au stabilit ipotezele de lucru: Nivelul de competențe în domeniul utilizării informației ale studenților din ASEM este scăzut. Incluziunea disciplinei „Cultura informației” în planurile de studii contribuie la îmbunătățirea calității învățământului.

La sondaj au participat 1004 respondenți de la 6 facultăți. Astfel, chestionarul a fost aplicat la 20 de specialități din ASEM. În calitate de instrument al cercetării a fost utilizată metoda anchetei în baza chestionarului on-line SurveyMonkey [2].

Acest sondaj a relevat nivelul de cunoștințe în cultura informației al diferitor segmente de utilizatori și modalități de îmbunătățire a procesului de pregătire a viitorilor specialiști pe baza curriculum-ului „Cultura informației”, care va fi elaborat în urma cercetării. Sondajul ne-a oferit și informații importante pentru identificarea aspectelor pentru modificarea conținutului activităților de instruire a utilizatorilor.

Structura eșantionului. A fost realizată eșantionarea pe cote, grupul țintă reprezentând studenți, masteranzi, doctoranzi și postdoctoranzi. Studiul a cuprins respondenți de diverse niveluri de instruire: ciclul I licență – 64%; ciclul II masterat – 25%; ciclul III doctorat – 5%; postdoctorat – 4%; alte categorii – 2%. Respondenții sunt prezentați în proporții egale, în funcție de numărul de studenți înscriși la facultăți la diverse specialități. În total, în acest moment la ASEM își fac studiile 11 909 de studenți, inclusiv: licență – 7 463, frecvență redusă – 3 393, masterat – 976, doctorat – 38 de persoane. Componenta pe grupe de sex a eșantionului este următoare: feminin – 69,83%; masculin – 30,17%, ceea ce corespunde cu proporția reală de gen a studenților înscriși la facultăți (femei – 7 000; bărbați – 3 500).

Respondenților le-au fost propus un chestionar on-line, care conține 12 întrebări, inclusiv: întrebări închise, semideschise, întrebări de tip scală și diferențială semantică.

Ca urmare, la întrebarea „Care este nivelul de cunoștințe pe o scală de la 0 la 3, 0 – minim, 3 – maxim, pe care îl aveți despre...” am obținut următoarele răspunsuri:

- *Evaluarea surselor de informare electronice* (actualitate, conținut informațional, organizarea textului, accesibilitate, veridicitate, modul de navigare, mesajele publicitare, scopuri etc.) – scorul mediu ponderat al tuturor răspunsurilor la această întrebare este 2,89. Este un rezultat valoros, însă există aproximativ 5% de respondenți care indică cunoștințele lor în evaluarea surselor de informare la nivelul zero, confirmând nivelul diferit al competențelor în cultura informației la diverse categorii de utilizatori.

- *Instrumentele de căutare a informațiilor* (OPAC, bibliografii, baze de date etc.) – scorul mediu este 2,74. Astfel, consumatorii de informații au evaluat cunoștințele lor la un nivel ridicat. Însă, în procesul observării am remarcat, că aceste cunoștințe se limitează la instrumente Internet și sunt insuficiente pentru o căutare calitativă de informații.

- *Strategiile de căutare a informațiilor* (cuvinte cheie, operatori logici, tezaure etc.) – scorul mediu 2,90, care demonstrează încrederea consumatorilor în cunoștințele și abilitățile lor, ceea ce confirmă presupunerea noastră privind perceperea Internetului ca principalul instrument de căutare a informațiilor.

- *Utilizarea etică a informației* (citări, referințe bibliografice, plagiat, proprietatea intelectuală și dreptul de autor) – scorul mediu 2,78. Respondenții au evaluat destul de

program.

The following hypotheses were established: level of student's use of information at ASEM is low and by including the “Information Literacy” curricula will improve the quality of education.

During the study 1,004 respondents were surveyed from six departments from ASEM. The questionnaire was applied at 20 major and degree programs at ASEM. As a research tool was used in the questionnaire survey method used by online SurveyMonkey [2].

This survey revealed the information literacy knowledge of the various segments of users and ways to improve the preparation of future professionals based on “Information Literacy” curriculum which will be developed after completion of the research. The survey provided important information that identified issues for modifying the content of the users' training.

Sample survey structure. A quota sampling was conducted that targeted students, masters, doctoral and postdoctoral students. The study included respondents from different levels of education: Bachelor degree – 64%; Master degree – 25%; PhD – 5%; Post doctorate – 4%; other categories – 2%. Respondents were present in equal proportions, depending on the number of students enrolled at universities at various specialties. In total, at this moment at ASEM – 11,909 students are enrolled, including: full time license level – 7,463, part-time license level – 3,393, Master degree – 976, PhD – 38 students. According to sex composition of the sample the following were found: female – 69.83%; male – 30.17%, which corresponds to the actual proportion of students enrolled at departments (women – 7,000; men – 3,500).

An online questionnaire was delivered to respondents containing 12 questions, and including closed and semi-open questions, as well scale type and semantic differential questions.

Therefore for the question “What is the level of knowledge on a scale from 0 to 3 (where 0 – minimum and 3 – maximum)” the following answers were received:

- *Evaluation of electronic information sources* (data, informational content, text organization, accessibility, accuracy, navigation strategies, promotion tools, goals, etc.) – the average score of all the responses to this question is 2.89. It's a valuable result, but there are about 5% of respondents that indicated that their knowledge regarding information sources evaluation are at zero, which confirms various level of information literacy skills at different categories of users.

- *Information search tools* (OPAC, bibliographies, databases, etc.) – the average score is 2.74. The information consumers rated their knowledge at a high level. However, in the observation it was noticed that knowledge is limited concerning Internet and search tools are insufficient for qualitative information.

- *Search information strategies* (keywords, logical operators, thesaurus, etc.) – the mean score was 2.90, which demonstrates confidence in users knowledge and skills and confirms our assumption regarding the perception of the Internet as a main tool for information search.

- *Using information ethics* (quotations, citations,

înalt cunoștințele lor privind utilizarea etică a informației, cu toate acestea, mai mult s-au referit la subiecte, cum ar fi „drepturile de autor” și „plagiat” (ASEM a desfășurat o campanie de combatere a plagiatului timp de șase luni). În același timp, cunoașterea regulilor de citare, întocmirea listelor bibliografice și prezentarea referințelor, precum și înțelegerea profundă a fundamentelor proprietății intelectuale este mai diminuată la studenții din anii I-III, în comparație cu cei care învață la masterat și doctorat.

Răspunsurile la această întrebare au relevat un scor destul de ridicat, pe care utilizatorii îl indică pentru cunoștințele lor în domeniul culturii informației. Cu toate acestea, experții trebuie să ia în considerare faptul, că rezultatele obținute se bazează pe convingerea subiectivă a utilizatorilor și pot fi diferite de estimarea obiectivă a cunoștințelor prin testare sau prin alte forme de verificare.

Întrebarea „Care este nivelul de cunoștințe pe o scală de la 0 la 3, 0 – minim, 3 – maxim, pe care îl aveți despre...” a rezultat cu următoarea configurație a răspunsurilor:

- *Acces deschis la informația științifică* – punctajul mediu este de 2,61, indicând cunoștințele consumatorilor privind mișcarea internațională Open Access, care se explică prin realizarea campaniei de promovare și advocacy a Accesului Deschis, realizată în cadrul ASEM în perioada iunie-noiembrie 2012. Există un grup de consumatori care înțeleg prin Acces Deschis accesul direct la colecțiile bibliotecilor. Aceste cunoștințe necesită o ajustare în procesul de instruire a utilizatorilor de informații.

- *Depozite digitale instituționale* – scorul mediu ponderat, indicat pentru cunoștințele în acest domeniu, este de 2,21. Peste 60% din respondenți au indicat un scor de la 0 la 1. Acest rezultat demonstrează cunoștințele insuficiente ale utilizatorilor despre depozitele digitale instituționale, fapt explicat de lipsa acestui serviciu inovativ în bibliotecile științifice din țară. Această direcție inovatoare în activitatea bibliotecilor necesită o dezvoltare continuă, care va cuprinde implementarea, promovarea și utilizarea eficientă a tehnologiilor avansate pentru toate categoriile de utilizatori ai bibliotecilor universitare.

- *Colecții digitale în biblioteca universitară* – punctajul mediu este de 2,36. Respondenții au demonstrat cunoașterea insuficientă a colecțiilor digitale universitare din următoarele motive: percepția tradițională a bibliotecii ca o colecție de publicații tipărite; colecția digitală în bibliotecă în proces de formare; promovarea insuficientă a colecțiilor digitale în rândul utilizatorilor.

- *Biblioteci digitale* – punctajul mediu este de 2,49. Consumatorii au cunoștințe privind aceste resurse informaționale datorită popularității lor în Internet, precum și disponibilității și ușurinței de căutare.

Răspunzând la întrebarea „În cazul în care nivelul Dvs. de cunoștințe este mare, Vă rugăm să indicați sursele de informare...”, respondenții consideră, că nivelul lor de cunoștințe se datorează studiului individual – 65,6%, iar cursurilor din facultate – 61%. Un moment important pentru perfecționarea cursurilor de cultură a informației ar fi și implementarea unor noi forme de învățare individuală on-line.

Rezultatele răspunsului la întrebarea „Care dintre elementele din lista de mai jos prezintă cel mai mare interes pentru Dvs.? (Vă rugăm să indicați 3 subiecte)” au permis respondenților să identifice zonele de interes pentru care doresc îmbunătățirea cunoștințelor în cultura informației. Majoritatea

(plagiarism, intellectual property and copyright) – mean score was 2.78. Respondents rated their knowledge rather high on the information ethics; however, most were related to topics such as “copyright” and “plagiarism” (ASEM campaigned for combating plagiarism six months). At the same time, knowing the rules of citation and presentation of bibliographic listing of references and comprehensive understanding of the fundamentals of intellectual property is lower to students in the Ist-IIIrd year of studies, compared to those who are at master and doctorate levels.

Responses to this question revealed a high score that users indicated on holding information literacy. However, experts must take into account that the results are based on subjective belief of the users while estimating information literacy skill through testing or other forms of evaluation.

The question “*What is your level of knowledge that you have on...*” on a scale from 0-3 (0 – minimum, 3 – maximum) and responses revealed the following:

- *Open access to scientific information* – the average score is 2.61, indicating consumers’ aware on international Open Access movement, which is explained by institutional achievements and advocacy campaign that promoted Open Access at ASEM that was conducted during June-November, 2012. There a group of consumers that understood the importance of Open Access to library collections. This knowledge requires an adjustment in the training of information users.

- *Institutional digital repositories* – weighted average score for knowledge in this area indicated – 2.21. Over 60% of respondents indicated a score of 0-1. These results demonstrated insufficient knowledge about institutional digital repositories of users, which is explained by the lack of innovation services applied by scientific libraries. This innovative approach requires from libraries continuous development, which can be achieved through implementation, promotion and effective use of advanced technologies for all users from university libraries.

- *University Library Digital Collections* – average score is 2.36. Respondents demonstrated insufficient knowledge of university digital collections for the following reasons: the traditional perception of the library as a collection of printed publications; digital library collection is in process of development; insufficient digital collections among users.

- *Digital Libraries* – average score is 2.49. Consumers have knowledge of these information resources due to their popularity in the internet and characterized by the availability and easiness of search.

The answer to the question “*If your level of knowledge is high, please indicates the sources of information ...*” respondents believe that their level of knowledge is due to individual study – 65.6% and information literacy courses – 61%. A milestone for improving information literacy courses is to implement new forms of individual learning, e.g. online.

The results related to the question “*Which of the items listed below show the most interest to you? (please indicate three subjects)*” allowed respondents to identify areas of interest for wanting to improve the knowledge in information literacy. Most respondents are interested in

respondenților sunt interesați de *strategii de căutare a informațiilor* – 48,4% – și de *instrumente de căutare a informațiilor* – 46,7%. De asemenea, ei sunt interesați de *colecții digitale în biblioteca universitară* – 45,6%; *depozite digitale instituționale și Acces Deschis la informația științifică* – 45,1%. Proprietatea intelectuală și dreptul de autor sunt în zona intereselor utilizatorilor doar în proporție de 29,2%. Manifestarea slabă a interesului pentru aspectele legate de proprietatea intelectuală este înregistrată în rândul studenților. Acestea sunt mai populare printre masteranzi și doctoranzi, care percep importanța proprietății intelectuale mai mult din punct de vedere economic decât moral. Odată cu progresul tehnologic și dezvoltarea Internetului, problemele de protecție internațională a drepturilor de autor devin tot mai actuale. Atât timp cât proprietatea intelectuală nu va fi promovată în rândul tinerilor din Republica Moldova, ei vor fi slab motivați să studieze aceste probleme.

Întrebarea „*Dacă s-ar introduce în biblioteca Dvs. asemenea cursuri, credeți ca utilizatorii ar fi interesați?*” a reliefat următoarea opinie a respondenților: *da* au răspuns 89,1%; *nu* – 10,8%. Astfel, s-a conturat imaginea reală a interesului respondenților în organizarea cursului de cultură a informației. În răspunsurile la întrebarea „*Dacă se organizează cursuri de cultura informației, care din conceptele de mai jos credeți că ar trebui prezentate?*”, respondenții au identificat următoarele teme: *depozite digitale instituționale, Acces Deschis la informația științifică* – 42%; *strategii de căutare a informațiilor* – 40%. Respondenții consideră mai puțin importante temele: *evaluarea surselor de informare electronice* – 27%; *integrarea informațiilor în produse educaționale* – 26%.

Întrebarea de tip scală în formă de diferențială semantică a identificat opiniile respondenților despre importanța cursurilor privind cultura informației: „*Care este părerea Dvs. despre importanța cursului Cultura Informației în cadrul ASEM?*”. Majoritatea respondenților sunt de părerea, că acest curs este important – 53%; foarte important – 29,2%. Respondenții sunt conștienți de importanța și necesitatea de a-și îmbunătăți abilitățile de informare pentru autodezvoltarea lor, pentru a fi competitivi pe piața muncii din Republica Moldova. Dorința utilizatorilor de a participa la instruire a fost identificată prin răspunsurile la întrebarea „*În cazul în care Biblioteca ASEM ar oferi cursuri de formare în cultura informației, ați dori să le urmați?*”, după cum urmează: *Da* – 79,12%; *Nu* – 20,88%. Astfel, intenția de a urma cursuri de cultura informației a exprimat marea parte a respondenților implicați în studiu.

Aceste rezultate confirmă ipotezele studiului și argumentează necesitatea de a face un efort, susținut pentru a atinge nivelul competenței în cultura informației, așteptate în învățământul superior. Formarea în cultura informației trebuie să se axeze pe strategiile de căutare și integrare a rezultatelor, să corespundă nevoilor reale ale tineretului studios și să fie organizată în parteneriat strâns între profesor și bibliotecar. Constituirea unei societăți și economii bazate pe cunoaștere impune formarea de noi aptitudini și capacități, axate pe educație și învățare permanentă. Avantajul competitiv al specialiștilor pregătiți în școala economică superioară tot mai mult va fi determinat de abilitățile în cultura informației.

Concluzii. Bibliotecile constituie o componentă fundamentală în promovarea cunoștințelor și a cunoașterii. Rolul lor se intensifică pe segmentul competenței

information search strategies – 48.4% and *the tools for information search* – 46.7%. They also are interested in *the university library digital collections* – 45.6%; *institutional digital repositories and open access to scientific information* – 45.1%. Weak manifestation of interest in intellectual property issues among students is recorded, thus only 29.2% library users are interested in. They are popular among graduate and PhD students, who perceive the importance of intellectual property more economically than moral. With technological advancement and development of the Internet, problems of international protection of copyright are becoming current. As long as intellectual property will be promoted among young people in Moldova, they will be poorly motivated to study these issues.

The question “*If you could introduce such courses in your library, do you think users would be interested?*” Respondents highlighted the following opinion: *yes* – 89.1% responded; *No* – 10.8%. Thus, respondents outlined real interest in organizing information literacy course. The answers to the question “*If you are organizing information literacy, which of the following concepts that you should be presented?*” Respondents identified the following topics: *institutional digital repositories, open access to scientific information* – 42%; *information search strategies* – 40%. Respondents considered less important topics: *evaluation of the electronic information sources* – 27%; *integration of the information into educational services* – 26%.

Another question, that used the form of semantic differential scale identified the importance of information literacy courses: “*What is your opinion about the importance of information literacy course at ASEM?*”. Most respondents believe that this course is important – 53%; very important – 29.2%. Respondents are aware of the importance and need to improve their information skills for self-development in order to be competitive in the labor market in Moldova. Willingness to participate in training users was identified by responses to the question “*Where ASEM library would provide training in information literacy you want to follow?*”. The following answers were mentioned: *yes* – 79.12%; *no* – 20.88%. The intention to attend information literacy was expressed by vast majority of respondents involved in the study.

These results confirmed the hypothesis of the study and the need to make a collaborative effort to achieve the expected level of competence in information literacy in higher education. Training in information literacy should focus on search strategies and integration of results that correspond to the real needs of the youth and organized in close partnership between professor and librarian. In the establishment of a knowledge-based society and economy it is required new skills for training that are focused on education and lifelong learning. The competitive advantage of higher school in economic need trained specialists increasingly that will be determined to have information literacy skills.

Conclusions. Libraries are a vital component in promoting knowledge and awareness. Their role is increasing segment information in academic competence. Skills in information literacy are the first step on the way to achieving educational goals. Librarians as members of the

informaționale în mediul universitar. Competențele în cultura informației sunt primul pas în calea spre realizarea scopurilor educaționale. Bibliotecarii, ca membri ai comunității educative și specialiști în domeniul informării, joacă rolul cheie în asigurarea instruirii în cultura informației, sprijinindu-se pe programe integrate în cursuri universitare. Noua paradigmă a dezvoltării sociale duce la apariția unor noi instrumente și sisteme de informare, care ar satisface necesitățile oamenilor în căpătarea cunoștințelor practice de informare. În aceste condiții, perfecționarea culturii informației a consumatorilor serviciilor informaționale devine primordială în mediul universitar.

În urma cercetării, care a avut scopul de a identifica rolul bibliotecii în dezvoltarea culturii informației a utilizatorului în contextul universitar, constatăm următoarele:

1. Formarea culturii informației a membrilor comunității universitare este direct legată de activitatea educațională a instituției de învățământ, având un impact semnificativ asupra reușitei academice a studenților.

2. Sondajul a identificat problemele în cultura informației, precum și modalitățile de optimizare a educării utilizatorului în condițiile actuale. În acest context, este necesar de a determina responsabilitățile bibliotecarilor, condițiile și mijloacele de realizare a instruirii utilizatorilor. Trebuie stabilit un conținut de bază, un program de pregătire comun, care să cuprindă diferite niveluri de instruire în cultura informației și să creeze condiții pentru implementarea unui astfel de curs în curriculumul universitar.

3. Implementarea cursului „Cultura informației” va asigura acțiunea independentă a studentului în însușirea cursurilor din facultate și studiul individual.

4. Cunoștințele dobândite în cadrul acestui curs vor contribui la succesul viitoarei cariere profesionale a tinerilor specialiști, precum și la adaptarea socială a persoanelor în mediul informațional actual.

5. Componentele unei activități de formare în cultura informației pot fi asigurate prin următoarele: integrarea în instruirea universitară a cursului „Cultura informației”; amenajarea unui loc de formare, care să dispună de tehnică computerizată, Internet, echipament pentru videoconferințe etc.; elaborarea materialelor tutoriale dedicate diferitor grupuri de utilizatori, pe suport tradițional și electronic; instruirea cadrelor privind cultura informației, bazată pe o abordare metodologică și terminologie unică, pe cunoașterea legăturilor funcționării fluxurilor documentare și informaționale, criteriilor de căutare și regăsire a informației, metodelor de prelucrare analitico-sintetică a informațiilor etc.

Astfel, în contextul dinamismului societății contemporane, cerințelor profesorilor și studenților, bibliotecile universitare trebuie să evolueze în mod constant și să dezvolte modele inovatoare în scopul de a maximiza satisfacerea nevoilor de informare ale viitorilor specialiști din economia națională a Republicii Moldova. Bibliotecile universitare își asumă răspunderea de a forma specialiști competenți, care să corespundă exigențelor pieței muncii, să dezvolte cercetarea științifică fundamentală și aplicativă în concordanță cu standardele naționale și internaționale.

educational community and specialists in the field of information plays a key role in providing training in information literacy, building on integrated programs in university courses. The new paradigm of social development, leads to the emergence of new tools and information systems that would meet the needs of people to gain practical knowledge of information seeking. Following these, information literacy information services, becomes paramount in academia.

The research which aimed to identify the role of the library in developing information literacy in the context of the user's university found *that*:

1. By delivering the information literacy curricula within university community is directly related to the educational activity of the institution having a significant impact on the students' successes.

2. Survey identified problems in supporting information literacy and how to enhance user education under current conditions. In this context it is necessary to determine the responsibilities of librarians, conditions and means of achieving user training. The survey identified that it should be established a fundamental course, including a joint training program, encompassing different levels of information literacy trainings and developed the conditions for incorporating of such a course in the university curriculum.

3. Implementation of the course “Information Literacy” will provide independent action of the student in learning and self-study courses in university.

4. Knowledge acquired in this course will contribute to the success of future professional careers of young professionals and social adaptation of persons in the present information society.

5. Components of information literacy training activities can be provided within the following conditions: integration into university training course “Information Literacy”; providing a training place, which is equipped with computers, Internet, videoconferencing equipment, etc.; tutorials dedicated to different groups of users on traditional and electronic support; trainings based on a unique methodological approach and terminology, knowledge of the laws of operation documentation and information flows, criteria for search and retrieval of information, analytical and synthetic methods of processing information, etc.

Thus, within the context of today's dynamic society, the requirements of teachers and students, academic libraries have to evolve constantly by developing innovative models in order to maximize the information needs of future specialists in the national economy of the country. University libraries take responsibility to train competent future citizens, to match labor market requirements, and develop fundamental and applied scientific research in accordance with national and international standards.

Referințe bibliografice / References

1. Development of New Information Services for Moldovan Higher Economic Education [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <https://newinformationservices.wordpress.com/>
2. Survey Monkey [accesat 24 aprilie 2012]. Disponibil: <https://www.surveymonkey.com/>

Recomandat spre publicare: 24.02.2014

CERINȚE
de prezentare a articolelor științifice spre publicare
în revista „Economie și Sociologie”

În scopul asigurării calității și evaluării echitabile a publicațiilor științifice, autorii, la prezentarea articolelor spre editare, sunt rugați să țină cont de următoarele criterii:

Conținutul articolului trebuie să corespundă unui nivel științific înalt al revistei științifice de categoria „B” a Academiei de Științe a Moldovei. Articolul trebuie să dețină caracter original și să conțină o noutate determinată. Formulele teoretice trebuie confirmate prin calculări practice. Lucrarea trebuie să prezinte interes pentru un mediu vast de cititori ai revistei. Obligatoriu, în articol trebuie indicată distincția dintre viziunea autorului sau rezultatele obținute de cele anterior publicate.

Articolele se prezintă la redacție, cu două luni până la editare, pe suport electronic (format Word 2003) și tipărite **în limba română și engleză**. Textul va fi tipărit pe o singură parte. **Tabelele, diagramele și figurile se prezintă într-o variantă unică, cu textul respectiv în ambele limbi, separate prin bară.**

Structura articolului:

1. **Titlul articolului** (*Times New Roman, 14pt, centrat, cu majuscule*);
2. **Autorul articolului** (*Prenumele Numele, gradul științific, titlul științific, instituția – Times New Roman, aldin, cursiv, 14pt, aliniere de dreapta*);
3. **Adnotare** (*Times New Roman, 10pt, cursiv, cca 300 de semne, în limba română și engleză*);
4. **Cuvinte cheie** (*6-8 cuvinte, Times New Roman, 10pt, cursiv, în limba română și engleză*);
5. **JEL** (*numărul conform sistemului de clasificare Journal of Economic Literature*);
6. **Introducere**;
7. **Conținutul de bază**;
8. **Concluzii**;
9. **Referințe bibliografice** (*5-8 surse*).

Textul va fi scris:

- **cu caractere – Times New Roman; 14pt; interval – 1,5; Formatul paginii: A4 210x297 mm, Margini: sus – 15 mm, jos – 20 mm, stânga – 20 mm, dreapta – 20 mm.**
- **lucrarea va conține maxim 8 pagini A4.**

Elementele grafice (tabele și figuri) se vor plasa, nemijlocit, după referința respectivă în text. Toate elementele, obligatoriu, sunt însoțite de **denumire și număr de ordine** (deasupra tabelului, sub figură), **sursă** și, după necesitate, **informație suplimentară**: note, legendă (sub element). Se admit figuri scanate doar de calitate înaltă. **La includerea în lucrare a elementelor grafice, autorii sunt rugați să țină cont de formatul de editare a revistei.**

Referințele bibliografice se plasează la sfârșitul articolului în ordine alfabetică (*Nume, inițiala prenumelui, titlu, editură, an, pagini – Times New Roman, 12pt, aliniere de stânga*). Lista va conține 5-8 surse bibliografice. În text se vor indica trimiteri bibliografice, conform numărului de ordine în listă (de ex., [5]).

Articolele tipărite (în 2 exemplare – în limba română și engleză) se semnează de către autor și se fixează data. La exemplarul de control se anexează **recenzia**. La prima prezentare a articolului, de asemenea, autorul semnează, că a făcut cunoștință cu **cerințele de prezentare** a articolului spre publicare și, pe fiecare din exemplarele de control, declarația privind responsabilitatea pentru autenticitatea materialului (**Notă: Declar pe proprie răspundere că lucrarea prezentată este autentică, fără tentă de plagiere. Data prezentării: _____ Semnătura: _____**).

Decizia privind publicarea sau excluderea articolului în/din numărul revistei se ia la ședința colegiului redacțional. Recenzarea articolelor științifice se face anonimă. Colegiul redacțional nu duce discuții cu autorul articolului exclus și are dreptul să nu cerceteze articolele ce nu sunt prezentate conform cerințelor de prezentare. Manuscrisul articolului nu se restituie.

Într-un număr al revistei, de regulă, se publică doar **un articol** al unui autor sau coautor.

Colegiul redacțional al revistei „Economie și Sociologie”

**Bun de tipar: 10.04.2014. Tirajul 100 ex.
Coli de tipar 21,30. Coli editoriale 26,40. Com. 5.
Complexul Editorial al INCE, 2014**